กรณีศึกษาตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

ธนพร นมรักษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

มีนาคม 2548

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ว32.71
ธ151 ก
ร.3

กรณีศึกษาตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร

29 เม.ย. 2548

บทคัดย่อ

ของ

ธนพร นมรักษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
มีนาคม 2548

h 265279

ธนพร นมรักษ์. (2548). *กรณีศึกษาตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อำนาจ เย็นสบาย

ปริญญานิพนธ์นี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา รูปแบบลักษณะ คุณสมบัติของหิน วิธีการแกะสลักตุ๊กตาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร ซึ่งคัดเลือกจากวัดทั้งหมด 5 วัด จำนวน 90 ชิ้น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจริงและวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา สรุปได้ดังนี้

รูปแบบตุ๊กตาศิลาจีนมีรูปแบบหลากหลาย แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่และ 12 กลุ่มย่อยคือ กลุ่มเทพแบ่งเป็น เทพ, เซียนและอรหันต์ กลุ่มมนุษย์แบ่งเป็น นักรบฝ่ายบู๊, นักรบฝ่ายบุ๋น, นักบวช, ผู้ชาย, ผู้หญิง, ฝรั่งและเด็ก กลุ่มสัตว์แบ่งเป็น สัตว์ในจินตนาการและสัตว์ทั่วไป

ลักษณะตุ๊กตาศิลาจีนแบ่งเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆคือ ลักษณะท่าทางและลักษณะของการแต่งกาย ลักษณะท่าทางในกลุ่มเทพและกลุ่มมนุษย์มี 3 ลักษณะคือ การยืน, การนั่งและการขี่สัตว์ ในกลุ่มสัตว์มี 3 ลักษณะคือ การยืน, การนั่งและการนอน ลักษณะการแต่งกายในกลุ่มเทพและกลุ่มมนุษย์มี 2 ลักษณะคือ การแต่งกายแบบมีเครื่องทรงและการแต่งกายแบบไม่มีเครื่องทรง

หินที่ใช้แกะสลักตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานครมี 3 ชนิดคือ หินทัฟเป็นหินภูเขาไฟ, หินแกรนิตและหินไดออไรท์เป็นหินอัคนีแทรกซอน

การแกะสลักหินแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอนคือ 1.การร่างภาพ 2.การโกลน 3.การเก็บเข้ารูป 4.การขัดให้เรียบ 5.การใส่ลวดลาย และ 6.การเก็บรายละเอียด

A STUDY OF CHINESE STONE SCULPTURES IN TEMPLE IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

TANAPORN NAMARUCK

Presented in partial fulfillment of the requirements

for the Master of Education degree in Art Education

at Srinakharinwirot University

March 2005

Tanaporn Namaruck. (2005). ***A Study of Chinese stone sculptures in Temple in Bangkok.*** Master thesis, M.Ed. (Art Education) Bangkok: graduate School. Srinakharinwirote University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Wunnarat Tungchareon, Assist. Prof. Umnart Yensabay.

The research purpose to study about forms, character, kinds of stone and carving methods of Chinese stone sculptures that collect 90 pieces in 5 temples form the source in Bangkok. The result as follow.

The forms of Chinese stone sculptures divide in to 3 groups. First group are ; gods, Sean and arahant. Second group are humans; pugnacious warrior, philosopher, priest, man, woman, foreigner and child. Third group are animals ; imagine animal and regular animal.

The character of Chinese stone sculptures devide in to 2 groups. They are appearance by posture and dressing.

The kinds of carving are 3 kinds. They are tuff stone or volcano stone, granite stone and diorite stone.

The methods of carving are 6 procedures. There are sketch, rough carving, form carving, polish stone, ornament carving and check in all.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

กรณีศึกษาตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร

ของ
นางสาวธนพร นมรักษ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
วันที่ ..11.... เดือน มีนาคม 2548

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ ชวาลาวัณย์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของรองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย กรรมการ ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรชาติ ทินานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์นวลลออ ทินานนท์ คณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงที่ได้กรุณาแนะนำการทำปริญญานิพนธ์

ขอขอบคุณ หน่วยทัศนศึกษาวัดพระเชตุพน พันโทนภดล สุวรรณสมบัติ นายช่างศิลปกรรม สังกัดกรมศิลปากร นายกิตติศักดิ์ สิมบุตร เจ้าของโรงงานศิลาศิลป์หินแกะสลัก นายปิยะเดช ดิสกร เจ้าของโรงงานแกะสลักหินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการ นายแรม มูลชาติ ผู้ช่วยทุกท่าน คณาจารย์ทุกคน เจ้าหน้าที่ในสำนักงาน และ ในห้องสมุดโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง ที่ได้สนับสนุนและอนุเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมศิริ อรุโณทัย และเพื่อนร่วมรุ่นปริญญาโททุกคน ที่ช่วยเหลืออนุเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าและเป็นกำลังใจตลอดเวลาที่ศึกษา

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อแคล้ว คุณแม่เยื้อน ผู้บังเกิดเกล้า คุณพรรณปพร สุขศรี คุณนิริยา และคุณเยาวดี นมรักษ์ พี่สาว ที่สนับสนุนให้ทุนการศึกษาจนจบปริญญามหาบัณฑิต

อนึ่งคุณความดีและประโยชน์ที่พึงมีของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยยกคุณความดีทั้งหมดให้กับครูบาอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ศิษย์ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน

ธนพร นมรักษ์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
	ประวัติวัดพระศรีรัตนศาสดาราม	6
	ประวัติวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	13
	ประวัติวัดอรุณราชวราราม	17
	ประวัติวัดสุทัศนเทพวราราม	20
	ประวัติวัดราชโอรสารามราชวรวิหาร	22
	ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน	25
	การแกะสลักหิน	30
	การเลือกชนิดของหิน	32
	กรรมวิธีในการแกะสลักหิน	33
	มรดกหินของจีนและการนำตุ๊กตาศิลาจีนเข้ามาในประเทศไทย	35
	ประเภทของตุ๊กตาศิลาจีน	38
	สิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในงานตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร	57
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	70
	สำรวจข้อมูลตุ๊กตาจีนที่ตกแต่งภายในวัดทั้งหมด 5 วัด	70
	ศึกษาข้อมูลตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	70
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	70
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	71
	การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	72
	การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล	73
4	การวิเคราะห์ข้อมูล	74
	วิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของตุ๊กตาศิลาจีน	74
	รูปแบบลักษณะของกลุ่มเทพ	77
	เทพ ชิ้นที่ 1	77
	รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 1	78
	เทพ ชิ้นที่ 2	79
	รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 2	80
	เทพ ชิ้นที่ 3	81

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4(ต่อ)	รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 3	81
	เทพ ชิ้นที่ 4	83
	รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 4	84
	เทพ ชิ้นที่ 5	85
	รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 5	86
	เทพ ชิ้นที่ 6	87
	รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 6	88
	เทพ ชิ้นที่ 7	89
	รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 7	90
	เทพ ชิ้นที่ 8	91
	รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 8	92
	เทพ ชิ้นที่ 9	93
	รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 9	95
	เทพ ชิ้นที่ 10	96
	รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 10	97
	เทพ ชิ้นที่ 11	98
	รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 11	99
	รูปแบบลักษณะของกลุ่มเซียน	100
	เซียน ชิ้นที่ 1	100
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 1	101
	เซียน ชิ้นที่ 2	102
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 2	102
	เซียน ชิ้นที่ 3	103
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 3	104
	เซียน ชิ้นที่ 4	105
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 4	105
	เซียน ชิ้นที่ 5	106
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 5	106
	เซียน ชิ้นที่ 6	107
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 6	107
	เซียน ชิ้นที่ 7	108
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 7	109
	เซียน ชิ้นที่ 8	110
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 8	110
	เซียน ชิ้นที่ 9	111
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 9	112

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4(ต่อ)	เซียน ชิ้นที่ 10	113
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 10	114
	เซียน ชิ้นที่ 11	115
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 11	117
	เซียน ชิ้นที่ 12	118
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 12	119
	เซียน ชิ้นที่ 13	120
	รูปแบบและลักษณะของเซียน ชิ้นที่ 13	121
	รูปแบบลักษณะของกลุ่มอรหันต์	122
	อรหันต์ ชิ้นที่ 1	122
	รูปแบบและลักษณะของอรหันต์ ชิ้นที่ 1	123
	อรหันต์ ชิ้นที่ 2	124
	รูปแบบและลักษณะของอรหันต์ ชิ้นที่ 2	125
	อรหันต์ ชิ้นที่ 3	126
	รูปแบบและลักษณะของอรหันต์ ชิ้นที่ 3	127
	รูปแบบลักษณะของกลุ่มนักรบฝ่ายบู๊	128
	นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1	128
	รูปแบบและลักษณะของนักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1	129
	นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 2	130
	รูปแบบและลักษณะของนักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 2	130
	นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3	132
	รูปแบบและลักษณะของนักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3	133
	นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4	134
	รูปแบบและลักษณะของนักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4	135
	นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5	136
	รูปแบบและลักษณะของนักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5	137
	รูปแบบลักษณะของกลุ่มนักรบฝ่ายบุ๋น	138
	นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 1	138
	รูปแบบและลักษณะของนักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 1	139
	นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2	140
	รูปแบบและลักษณะของนักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2	141
	รูปแบบลักษณะของกลุ่มนักบวช	142
	นักบวช ชิ้นที่ 1	142
	รูปแบบและลักษณะของนักบวช ชิ้นที่ 1	143
	นักบวช ชิ้นที่ 2	144

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4(ต่อ)	รูปแบบและลักษณะของนักบวช ชิ้นที่ 2	145
	รูปแบบลักษณะของกลุ่มผู้ชาย	146
	ผู้ชาย ชิ้นที่ 1	146
	รูปแบบและลักษณะของผู้ชาย ชิ้นที่ 1	147
	ผู้ชาย ชิ้นที่ 2	148
	รูปแบบและลักษณะของผู้ชาย ชิ้นที่ 2	148
	ผู้ชาย ชิ้นที่ 3	149
	รูปแบบและลักษณะของผู้ชาย ชิ้นที่ 3	150
	รูปแบบลักษณะของกลุ่มผู้หญิง	152
	ผู้หญิง ชิ้นที่ 1	152
	รูปแบบและลักษณะของผู้หญิง ชิ้นที่ 1	153
	ผู้หญิง ชิ้นที่ 2	154
	รูปแบบและลักษณะของผู้หญิง ชิ้นที่ 2	154
	ผู้หญิง ชิ้นที่ 3	155
	รูปแบบและลักษณะของผู้หญิง ชิ้นที่ 3	155
	ผู้หญิง ชิ้นที่ 4	156
	รูปแบบและลักษณะของผู้หญิง ชิ้นที่ 4	157
	ผู้หญิง ชิ้นที่ 5	158
	รูปแบบและลักษณะของผู้หญิง ชิ้นที่ 5	159
	ผู้หญิง ชิ้นที่ 6	160
	รูปแบบและลักษณะของผู้หญิง ชิ้นที่ 6	161
	ผู้หญิง ชิ้นที่ 7	162
	รูปแบบและลักษณะของผู้หญิง ชิ้นที่ 7	163
	ผู้หญิง ชิ้นที่ 8	164
	รูปแบบและลักษณะของผู้หญิง ชิ้นที่ 8	165
	ผู้หญิง ชิ้นที่ 9	166
	รูปแบบและลักษณะของผู้หญิง ชิ้นที่ 9	167
	รูปแบบลักษณะของกลุ่มฝรั่ง	168
	ฝรั่ง ชิ้นที่ 1	168
	รูปแบบและลักษณะของฝรั่ง ชิ้นที่ 1	169
	ฝรั่ง ชิ้นที่ 2	170
	รูปแบบและลักษณะของฝรั่ง ชิ้นที่ 2	171
	รูปแบบลักษณะของกลุ่มเด็ก	172
	เด็ก ชิ้นที่ 1	172
	รูปแบบและลักษณะของเด็ก ชิ้นที่ 1	173
	เด็ก ชิ้นที่ 2	174

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

4(ต่อ) รูปแบบและลักษณะของเด็ก ชิ้นที่ 2 175
รูปแบบลักษณะของกลุ่มสัตว์ในจินตนาการ 176
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1 176
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1 177
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2 178
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2 179
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3 180
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3 181
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4 182
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4 183
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5 184
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5 185
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6 187
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6 187
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7 188
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7 189
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8 190
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8 191
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9 192
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9 193
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10 194
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10 195
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11 196
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11 197
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12 198
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12 199
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13 201
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13 202
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 14 203
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 14 204
รูปแบบลักษณะของกลุ่มสัตว์ทั่วไป 205
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1 205
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1 206
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2 207
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2 208
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3 209

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4(ต่อ)	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3	210
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 4	211
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 4	211
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5	213
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5	214
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 6	215
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 6	216
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 7	217
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 7	217
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 8	218
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 8	119
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 9	220
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 9	221
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 10	222
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 10	222
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11	223
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11	224
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12	225
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12	226
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13	227
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13	229
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 14	229
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 14	229
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 15	230
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 15	230
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16	231
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16	232
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 17	233
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 17	233
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18	234
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18	235
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19	236
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19	237
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20	238
	รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20	239
	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 21	240

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

4(ต่อ) รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 21 240
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 22 242
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 22 243
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 23 244
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 23 245
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 24 246
รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 24 247
คุณสมบัติของหิน 248
วิธีการทำงานแกะสลักหิน 250

5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 256
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า 256
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า 256
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า 257
การวิเคราะห์ข้อมูล 257
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล 258
การอภิปรายผล 265
ข้อเสนอแนะ 267

บรรณานุกรม 268
ภาคผนวก 274
ประวัติย่อผู้วิจัย 276

บัญชีตาราง

ตาราง หน้า

1 แสดงจำนวนกลุ่มประชากรของตุ๊กตาจีนทั้งหมด 5 วัด 72
2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างของตุ๊กตาจีนทั้งหมด 5 วัด 73

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	รูปด้านหน้าเทพชิ้นที่ 1	77
2	ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 1	77
3	รูปด้านข้าง เทพ ชิ้นที่ 1	77
4	ลายเส้น รูปด้านข้าง เทพ ชิ้นที่ 1	77
5	เทพ ชิ้นที่ 2	79
6	ลายเส้น เทพ ชิ้นที่ 2	79
7	รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 3	81
8	ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้น 3	81
9	รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 4	83
10	ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 4	83
11	รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 4	83
12	ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 4	83
13	รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 5	85
14	ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 5	85
15	รูปด้านข้าง เทพ ชิ้นที่ 5	85
16	ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 5	85
17	รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 6	87
18	ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 6	87
19	รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 6	87
20	ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 6	87
21	รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 7	89
22	ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 7	89
23	รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 7	89
24	ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 7	89
25	รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 8	91
26	ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 8	91
27	รูปด้านข้าง เทพ ชิ้นที่ 8	91
28	ลายเส้น รูปด้านข้าง เทพ ชิ้นที่ 8	91
29	รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 9	93
30	ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 9	93
31	รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 9	97

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
32	ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 9	94
33	รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 10	96
34	ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 10	96
35	รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 10	96
36	ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 10	96
37	รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 11	98
38	ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 11	98
39	รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 11	98
40	ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 11	98
41	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 1	100
42	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 1	100
43	รูปด้านข้าง เซียน ชิ้นที่ 1	100
44	ลายเส้น รูปด้านข้าง เซียน ชิ้นที่ 1	100
45	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 2	102
46	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 2	102
47	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 3	103
48	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 3	103
49	รูปด้านข้าง เซียน ชิ้นที่ 3	103
50	ลายเส้น รูปด้านข้าง เซียน ชิ้นที่ 3	103
51	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 4	105
52	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 4	105
53	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 5	106
54	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 5	106
55	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 6	107
56	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 6	107
57	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 7	108
58	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 7	108
59	รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 7	108
60	ลายเส้น รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 7	108
61	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 8	110

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
62	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 8	110
63	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 9	111
64	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 9	111
65	รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 9	111
66	ลายเส้น รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 9	111
67	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 10	113
68	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 10	113
69	รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 10	113
70	ลายเส้น รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 10	113
71	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 11	115
72	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 11	115
73	รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 11	116
74	ลายเส้น รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 11	116
75	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 12	118
76	ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 12	118
77	รูปด้านข้าง เซียน ชิ้นที่ 12	118
78	ลายเส้น รูปด้านข้าง เซียน ชิ้นที่ 12	118
79	รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 13	120
80	ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 13	120
81	รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 13	120
82	ลายเส้น รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 13	120
83	รูปด้านหน้า อรหันต์ ชิ้นที่ 1	122
84	ลายเส้น รูปด้านหน้า อรหันต์ ชิ้นที่ 1	122
85	รูปด้านหลัง อรหันต์ ชิ้นที่ 1	122
86	ลายเส้น รูปด้านหลัง อรหันต์ ชิ้นที่ 1	122
87	รูปด้านหน้า อรหันต์ ชิ้นที่ 2	124
88	ลายเส้น รูปด้านหน้า อรหันต์ ชิ้นที่ 2	124
89	รูปด้านข้าง อรหันต์ ชิ้นที่ 2	124
90	ลายเส้น รูปด้านข้าง อรหันต์ ชิ้นที่ 2	124
91	รูปด้านหน้า อรหันต์ ชิ้นที่ 3	126

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
92	ลายเส้น รูปด้านหน้า อรหันต์ ชิ้นที่ 3	126
93	รูปด้านหลัง อรหันต์ ชิ้นที่ 3	126
94	ลายเส้น รูปด้านหลัง อรหันต์ ชิ้นที่ 3	126
95	รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1	128
96	ลายเส้น รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1	128
97	รูปด้านข้าง นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1	128
98	ลายเส้น รูปด้านข้าง นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1	128
99	รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 2	130
100	ลายเส้น รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 2	130
101	รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3	132
102	ลายเส้น รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3	132
103	รูปด้านข้าง นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3	132
104	ลายเส้น รูปด้านข้าง นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3	132
105	รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4	134
106	ลายเส้น รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4	134
107	รูปด้านหลัง นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4	134
108	ลายเส้น รูปด้านหลัง นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4	134
109	รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5	136
110	ลายเส้น รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5	136
111	รูปด้านหลัง นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5	136
112	ลายเส้น รูปด้านหลัง นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5	136
113	รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 1	138
114	ลายเส้น รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 1	138
115	รูปด้านข้าง นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่1	138
116	ลายเส้น รูปด้านข้าง นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 1	138
117	รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2	140
118	ลายเส้น รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2	140
119	รูปด้านหลัง นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2	140
120	ลายเส้น รูปด้านหลัง นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2	140
121	รูปด้านหน้า นักบวช ชิ้นที่ 1	142

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
122	ลายเส้น รูปด้านหน้า นักบวช ชิ้นที่ 1	142
123	รูปด้านข้าง นักบวช ชิ้นที่ 1	142
124	ลายเส้น รูปด้านข้าง นักบวช ชิ้นที่ 1	142
125	รูปด้านหน้า นักบวช ชิ้นที่ 2	144
126	ลายเส้น รูปด้านหน้า นักบวช ชิ้นที่ 2	144
127	รูปด้านข้าง นักบวช ชิ้นที่ 2	144
128	ลายเส้น รูปด้านข้าง นักบวช ชิ้นที่ 2	144
129	รูปด้านหน้า ผู้ชาย ชิ้นที่ 1	146
130	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้ชาย ชิ้นที่ 1	146
131	รูปด้านหลัง ผู้ชาย ชิ้นที่ 1	146
132	ลายเส้น รูปด้านหลัง ผู้ชาย ชิ้นที่ 1	146
133	รูปด้านหน้า ผู้ชาย ชิ้นที่ 2	148
134	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้ชาย ชิ้นที่ 2	148
135	รูปด้านข้าง ผู้ชาย ชิ้นที่ 3	149
136	ลายเส้น รูปด้านข้าง ผู้ชาย ชิ้นที่ 3	149
137	รูปด้านหน้า ผู้ชาย ชิ้นที่ 3	150
138	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้ชาย ชิ้นที่ 3	150
139	รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 1	152
140	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 1	152
141	รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 1	152
142	ลายเส้น รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 1	152
143	รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 2	154
144	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 2	154
145	รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 3	155
146	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 3	155
147	รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 4	156
148	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 4	156
149	รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 4	156
150	ลายเส้น รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 4	156
151	รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 5	158

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
152	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 5	158
153	รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 5	158
154	ลายเส้น รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 5	158
155	รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 6	160
156	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 6	160
157	รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 6	160
158	ลายเส้น รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 6	160
159	รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 7	162
160	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 7	162
161	รูปด้านข้าง ผู้หญิง ชิ้นที่ 7	162
162	ลายเส้น รูปด้านข้าง ผู้หญิง ชิ้นที่ 7	162
163	รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 8	164
164	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 8	164
165	รูปด้านข้าง ผู้หญิง ชิ้นที่ 8	164
166	ลายเส้น รูปด้านข้าง ผู้หญิง ชิ้นที่ 8	164
167	รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 9	166
168	ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 9	166
169	รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 9	166
170	ลายเส้น รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 9	166
171	รูปด้านหน้า ฝรั่ง ชิ้นที่ 1	168
172	ลายเส้น รูปด้านหน้า ฝรั่ง ชิ้นที่ 1	168
173	รูปด้านข้าง ฝรั่ง ชิ้นที่ 1	168
174	ลายเส้น รูปด้านข้าง ฝรั่ง ชิ้นที่ 1	168
175	รูปด้านหน้า ฝรั่ง ชิ้นที่ 2	170
176	ลายเส้น รูปด้านหน้า ฝรั่ง ชิ้นที่ 2	170
177	รูปด้านข้าง ฝรั่ง ชิ้นที่ 2	170
178	ลายเส้น รูปด้านข้าง ฝรั่ง ชิ้นที่ 2	170
179	รูปด้านหน้า เด็ก ชิ้นที่ 1	172
180	ลายเส้น รูปด้านหน้า เด็ก ชิ้นที่ 1	172
181	รูปด้านหลัง เด็ก ชิ้นที่ 1	172

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
182	ลายเส้น รูปด้านหลัง เด็ก ชิ้นที่ 1	172
183	รูปด้านหน้า เด็ก ชิ้นที่ 2	174
184	ลายเส้น รูปด้านหน้า เด็ก ชิ้นที่ 2	174
185	รูปด้านหลัง เด็ก ชิ้นที่ 2	174
186	ลายเส้น รูปด้านหลัง เด็ก ชิ้นที่ 2	174
187	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1	176
188	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1	176
189	รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1	176
190	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1	176
191	รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2	178
192	ลายเส้น รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2	178
193	รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2	178
194	ลายเส้น รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2	178
195	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3	180
196	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3	180
197	รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3	180
198	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3	180
199	รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4	182
200	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4	182
201	รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4	183
202	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4	183
203	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5	184
204	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5	184
205	รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5	184
206	รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5	184
207	รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6	186
208	ลายเส้น รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6	186
209	รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6	186
210	ลายเส้น รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6	186
211	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6	187

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
212	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6	187
213	รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7	188
214	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7	188
215	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7	189
216	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7	189
217	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8	190
218	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8	190
219	รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8	190
220	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8	190
221	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9	192
222	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9	192
223	รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9	192
224	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9	192
225	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10	194
226	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10	194
227	รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10	194
228	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10	194
229	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11	196
230	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11	196
231	รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11	196
232	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11	196
233	รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11	197
234	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11	197
235	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12	198
236	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12	198
237	รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12	198
238	ลายเส้น รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12	198
239	รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12	199
240	ลายเส้น รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12	199
241	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13	201

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
242	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13	201
243	รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13	201
244	ลายเส้น รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13	201
245	รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13	202
246	ลายเส้น รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13	202
247	รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 14	203
248	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 14	203
249	รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 14	203
250	ลายเส้น รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 14	203
251	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1	205
252	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1	205
253	รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1	205
254	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1	205
255	รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2	207
256	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2	207
257	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2	208
258	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2	208
259	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3	209
260	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3	209
261	รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3	209
262	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3	209
263	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 4	211
264	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 4	211
265	รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5	213
266	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5	213
267	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5	214
268	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5	214
269	รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 6	215
270	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 6	215
271	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 7	217

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
272	สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 7	217
273	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 8	218
274	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 8	218
275	รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 8	218
276	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 8	218
277	รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 9	220
278	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 9	220
279	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 10	222
280	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 10	222
281	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11	223
282	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11	223
283	รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11	223
284	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11	223
285	รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12	225
286	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12	225
287	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12	226
288	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12	226
289	รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13	227
290	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13	227
291	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13	228
292	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13	228
293	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 14	229
294	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 14	229
295	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 15	203
296	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 15	203
297	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16	231
298	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16	231
299	รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16	231
300	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16	231
301	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 17	233

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
302	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 17	233
303	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18	234
304	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18	234
305	รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18	234
306	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18	234
307	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19	236
308	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19	236
309	รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19	236
310	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19	236
311	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20	238
312	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20	238
313	รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20	238
314	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20	238
315	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 21	240
316	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 21	240
317	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 22	242
318	ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 22	242
319	รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 22	242
320	ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 22	242
321	รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 23	244
322	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 23	244
323	รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 24	246
324	ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 24	246
325	เครื่องมือแกะสลักที่ช่างแกะสลักจะทำขึ้นหรือปรับแต่งให้เข้ากับงานที่ทำ	250
326	รูปภาพเพื่อการศึกษาค้นคว้า ก่อนทำงานจริง	251
327	งานประติมากรรมควรทำสเก็ตช์รอบตัวอย่างชัดเจน	251
328	การปั้นดินเหนียวรูปเล็กก่อนจะทำให้ทำงานจริงได้ง่ายขึ้น	252
329	แสดงการเริ่มสกัดอย่างหยาบๆ ซึ่งเรียกว่า การโกลน	252
330	ช่างแกะสลักจะใช้พู่กันร่างภาพลงบนหินที่แกะสลักแล้วค่อยสกัดหยาบ	254
331	การเก็บเข้ารูปทำให้งานเป็นรูปทรงสามมิติชัดเจน	254

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ หน้า

332 การใส่ลวดลายจะต้องพิถีพิถัน และเลือกเครื่องมือให้ได้ขนาดตามลวดลายกำหนด 255

333 ตุ๊กตาผู้หญิงที่วางอยู่ในวัดอรุณราชวราราม ที่มีการซ่อมแซมผิดพลาด 264

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสวนสาธารณะหลายแห่งในประเทศไทยนิยมนำเอางานประติมากรรมลอยตัวไปตกแต่งตามมุมต่างๆ ของสวนสาธารณะ ทำให้สวนสาธารณะมีมุมมองหลากหลายและสามารถสร้างมิติทางความคิดได้มากขึ้นเนื่องจากประติมากรรมลอยตัวเป็นงาน 3 มิติ สามารถจับต้องสัมผัสได้ ทำให้รู้สึกเข้าถึงได้ง่ายกว่าศิลปะแขนงอื่น **นนทิวรรธน์ จันทนะผลิน** (2546 : 16) เขียนไว้ว่า ศักยภาพของประติมากรรมนั้นกว้างขวาง สามารถติดตั้งได้ทุกหนทุกแห่ง ทั้งในอาคาร นอกอาคาร และในป่าเขาลำเนาไพร เพราะฉะนั้นการที่จะนำศิลปกรรมเข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของมนุษย์ ประติมากรรมจึงเป็นประเภทของงานศิลปะที่เหมาะสมที่สุดที่จะเอาไปใช้

การนำเอาประติมากรรมมาจัดตกแต่งในสวนนั้น ไม่ได้พึ่งเกิดขึ้นในยุคสมัยนี้ ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 มีการสร้างสวนขวาขึ้น **มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย** (2542 : 1178-1179) บันทึกไว้ว่า

> ครั้นมาถึงสมัยที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดฯให้สร้างพระราชอุทยานเป็นที่เสด็จประพาสสำราญพระราชอิริยาบถขึ้นในพระราชวังหลวงสมัยนั้น เรียกว่า สวนขวา
>
> การสร้างพระราชอุทยานแห่งนี้ขึ้น ก็เนื่องมาแต่พระราชดำริที่ว่า ทูตไทยที่ได้ไปจิ้มก้องยังเมืองจีนกลับเข้ามากราบบังคมทูลว่าที่เมืองปักกิ่ง เมืองกวางตุ้งก็ดี เศรษฐีมีทรัพย์มักทำสวน ขุดสระ ก่อภูเขา ปลูกไม้ดอกและไม้ผลที่มีทุกฤดู ทำขึ้นชมเล่นเป็นที่เจริญใจ พระองค์เป็นถึงพระเจ้าแผ่นดินยังไม่มีที่รโหฐานสำราญพระราชหฤทัยให้เป็นพระเกียรติยศ จึงโปรดให้พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ เป็นแม่กองให้ทำสระ ทำเก๋ง ทำสวน ดอกไม้ขึ้นในพระราชวังฝ่ายตะวันออก
>
> สวนขวา แต่สมัยนั้นมีสิ่งปลูกสร้างและเครื่องตกแต่งสวน โดยมากเป็นอย่างกระบวนจีนเป็นพื้น ซึ่งเครื่องทัพสัมภาระสำหรับงานก่อสร้าง เครื่องตกแต่งประดับสวนล้วนสั่งซื้อหาเข้ามาแต่เมืองจีนเป็นอันมาก เครื่องศิลาอับเฉาก็ได้รับการนำเข้ามาเพื่องานสร้างสวนขวาจำนวนไม่น้อย นับว่าเป็นการนำเข้าเครื่องศิลาอับเฉาครั้งสำคัญและเป็นการนำเข้าที่ทำให้เป็นที่รู้จักในบรรดาเจ้านายขุนนางชั้นผู้ใหญ่ และคหบดีเห็นสำคัญและเกิดความนิยมแพร่หลายให้เกิดการนำเข้าต่อๆ มาอีกเป็นลำดับ

เครื่องศิลาอับเฉาที่กล่าวถึงนี้ ใช้หินนำมาแกะสลักเป็นรูปต่างๆ ตั้งแต่ เครื่องใช้สอย เช่น อ่าง โอ่ง เสา ไฟฯลฯ หรือของประดับตกแต่ง เช่น ตุ๊กตาจีน เก๋งจีน ฯลฯ ตามเอกสารทางประวัติศาสตร์กล่าวถึงตุ๊กตาจีนว่าเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาตามความเชื่อโดยใช้วัสดุท้องถิ่นที่มีมาก สามารถทนทานต่อดินฟ้าอากาศอย่างหิน ทำให้สามารถวางประดับในที่โล่งแจ้งได้ ซึ่งไม่ปรากฏว่าเริ่มมีการแกะสลักตุ๊กตาหินขึ้นมาเมื่อไรอย่างแน่ชัด แต่ตุ๊กตาจีนมีบทบาทต่อคนจีนในหลายยุคหลายสมัย ในยุคที่ชาวจีนมีปัญหากับชาวต่างชาติก็ได้มีการสร้างตุ๊กตาจำลองเป็นชาวต่างชาติแล้วตัดหัว ซึ่งลักษณะหน้าตาก็จะสร้างตามประสบการณ์ร่วมกับจินตนาการโดยมีความเชื่อเป็นหลัก ตุ๊กตาศิลาจีนถือได้ว่าเป็นศิลปพื้นบ้านชนิดหนึ่ง ซึ่งได้นำเอาวัสดุท้องถิ่น เช่น หินมาใช้และมีการแกะสลักกันมาตั้งแต่สมัยโบราณด้วย รูปแบบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น เทพ เซียน อรหันต์ มนุษย์ หรือสัตว์ โดยการแกะสลักมาใช้ตกแต่งในสถานที่ต่างๆ ตามทางเข้าสุสานบ้าง ตามสถานที่สำคัญ ตาม

บ้านเรือนของผู้มีฐานะในประเทศจีน ในบางยุคสมัยของจีน ตุ๊กตาจีนได้มีบทบาทในการนำมาใช้แทนข้าราชบริพารที่ต้องถูกฝังทั้งเป็นไปพร้อมกับกษัตริย์ที่สวรรคตเนื่องจากเป็นพิธีกรรมที่โหดร้ายเกินไป หลักฐานที่ยืนยันได้คือ ตุ๊กตาที่ขุดพบขึ้น ซึ่งสร้างและฝังไว้ในยุคกษัตริย์ฉินซีฮ่องเต้ **ประทุม ชุมเพ็งพันธ์** (2543 : 11) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการทำตุ๊กตาศิลาจีนว่า ตุ๊กตาศิลาจีน คนจีนคิดทำขึ้นด้วย วัตถุประสงค์ที่จะใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งสถานที่ให้เป็นของแลกเปลี่ยนหรืออภินันทนาการ เป็นอนุสรณ์สำหรับการอุทิศส่วนกุศล เป็นเครื่องบูชาที่สามารถแสดงสถานภาพหรืออำนาจวาสนาผู้ตาย เป็นเครื่องปกป้องคุ้มครองจากภูตผีปีศาจ ตุ๊กตาศิลาจีนเป็นประดิษฐกรรมที่เกิดจากความศรัทธาด้วยฝีมือที่งดงาม วัสดุที่ทนทาน จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่รูปแบบหนึ่งของจีน **นพวัฒน์ สมพื้น** (2541 : 5) เขียนเกี่ยวกับความเชื่อไว้ว่า เพื่อสนองความเชื่อมีการกำหนดบุคลิกลักษณะของเทพเทวดา ผีที่นับถือไว้ว่ามีบุคลิกท่าทางและร่างกายอย่างไร การแต่งตัวลักษณะตา จมูก ปาก คิ้ว ใบหน้าและศีรษะ รวมไปถึงเสื้อผ้าและอาวุธที่ถือในมือด้วย ครั้นเมื่อได้กำหนดสิ่งต่างๆ ตามความเชื่อแล้วมนุษย์ก็เริ่มสร้างรูปลักษณะตามความเชื่อ โดยมอบให้ช่างทำการสร้างให้ ดังนั้นงานช่างในลักษณะของงานแกะก็ดี หรืองานสลักก็ดี จึงเริ่มเกิดเป็นรูปร่างตามความเชื่อของมนุษย์ผู้นับถือและมีมากขึ้นตามลำดับ ด้วยเหตุนี้เอง การกำเนิดของงานศิลปกรรมประเภทงานช่างแกะก็ดี งานช่างสลักก็ดีย่อมจะกล่าวได้ว่าเกิดจากความเชื่อของมนุษย์ ซึ่งถือกันว่าเป็นเหตุผลสำคัญส่วนหนึ่งของการริเริ่มสร้างงานศิลปกรรมช่างแกะและช่างสลักขึ้นมาในโลก"

ตุ๊กตาจีนได้เข้ามามีบทบาทในการประดับตกแต่งสวนและวัดวาอารามของไทย ช่วงรัชสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยประเทศไทยได้ติดต่อค้าขายกับจีน และยิ่งมีมากขึ้นในยุครัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ซึ่งเป็นสมัยที่ได้ชื่อว่ามีการติดต่อค้าขายกับประเทศจีนมากที่สุด ตุ๊กตาศิลาจีนในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดได้เป็น 2 แบบ แบบแรกเป็นตุ๊กตาศิลาจีนที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ แบบที่สองแกะสลักขึ้นเองในประเทศไทย ซึ่งตุ๊กตาศิลาจีนที่นำเข้ามานั้นจะนำเข้ามาจากประเทศจีน ซึ่งมีทั้งของหลวงสั่งเข้ามาและของพ่อค้าประชาชนสั่งเข้ามาขาย ตุ๊กตาหินของจีนมีประดับตกแต่งอยู่ในสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาของไทยเป็นจำนวนมาก วัดต่างๆ ในกรุงเทพมหานครมีตุ๊กตาศิลาจีนตั้งประดับตกแต่งอยู่โดยเฉพาะวัดที่อยู่ใกล้แม่น้ำ จะมีตุ๊กตาหินตั้งประดับไว้มากมาย เช่น วัดโพธิ์ วัดอรุณ เป็นต้น แม้แต่ในต่างจังหวัดก็มีการสั่งเข้าตุ๊กตาศิลาจีนเพื่อนำมาตกแต่งสถานที่สำคัญ เช่น ในจังหวัดสงขลา สุสานของตระกูล ณ สงขลา ก็ยังมีตุ๊กตาศิลาจีนประดับตกแต่งอยู่ ช่วงสมัยที่ตุ๊กตาจีนได้มีโอกาสเข้ามามากคือ ช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งพระองค์ทรงนิยมศิลปะแบบจีน **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์** (2543: 11-12) ได้กล่าวถึงตุ๊กตาศิลาจีนที่มีตกแต่งอยู่ในประเทศไทย ดังนี้

ตุ๊กตาศิลาจีน ถูกนำเข้าประเทศไทยเป็นจำนวนมากในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถมากทุกๆด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าขาย ซึ่งพระองค์ทรงดำเนินการอย่างได้ผลดีมาแล้วตั้งแต่แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยตราบจนถึงรัชสมัยของพระองค์เอง เมื่อสิ้นรัชกาลได้พบว่า ทรงมีเงินให้ประเทศกว่า 40,000 ชั่ง นอกจากนี้พระบาทสมเด็จ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเลื่อมใสศรัทธาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดถึง 73 แห่ง นอกจากนี้ยังทรงชักชวนพระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง พ่อค้าวานิช และคหบดี รวมทั้งประชาชนให้สร้างวัดวาอารามอีกด้วย วัดที่สร้างหรือปฏิสังขรณ์ในรัชกาลนี้จะปรากฏมีอิทธิพลของศิลปะจีนปะปนอยู่ด้วยเป็นส่วนมากจนเรียกกันว่า เป็นแบบพระราชนิยม ตุ๊กตาศิลาจีนจึงถูกนำเข้ามาถวายสำหรับใช้ตกแต่งวัดมากมายทั้งนี้เพราะ

1. เนื่องจากวัดในรัชสมัยนี้มีอิทธิพลศิลปะจีนปะปนเป็นอันมาก เมื่อตกแต่งด้วยตุ๊กตาจีนจะมีความกลมกลืนเข้ากับรูปแบบสถาปัตยกรรมมาก

2. ตุ๊กตาศิลาจีน เป็นเครื่องถ่วงน้ำหนักเรือสำเภากันโคลง เรียกว่า อับเฉาเรือ สำหรับถ่วงเรือสินค้าไทย ซึ่งบรรทุกสินค้าไทย เช่น ข้าว ไม้ แร่ต่างๆ เขาสัตว์ฯ ซึ่งมีน้ำหนักไปจำหน่ายเมืองจีน ขากลับจะบรรทุกสินค้าจากเมืองจีนประเภทผ้า ใบชา ถ้วยชาม ฯลฯ ที่มีน้ำหนักเบากว่าสินค้าไทยจึงใช้ตุ๊กตาศิลาจีนถ่วงน้ำหนักเรือมิให้โคลงเคลงเมื่อถูกคลื่นลมในท้องทะเล

3. ในทำนองเดียวกัน เรือสินค้าจีนที่ขนสินค้าไปขายเมืองไทย ก็จะต้องใช้ตุ๊กตาศิลาจีนเป็นอับเฉาเช่นเดียวกัน และนำตุ๊กตาศิลาจีนเหล่านี้เป็นเครื่องบรรณาการสำหรับเจ้านายและเจ้าขุน เพื่อความสะดวกในการทำธุรกิจของตนเอง จึงมีตุ๊กตาศิลาจีนเข้ามาเผยแพร่จำนวนมาก

บ่อ. ๑

งานแกะสลักหินของจีนที่เข้ามาในประเทศไทย ช่วยเพิ่มสีสันและความหลากหลายของงานแกะสลักในบ้านเราอีกแบบหนึ่ง ซึ่งงานแกะสลักนั้นยังคงเป็นที่นิยมกันมาจนถึงปัจจุบันในรูปแบบต่างๆ กันไป ตุ๊กตาจีนยังคงมีบางส่วนที่สั่งเข้ามาจากต่างประเทศและบางส่วนที่ทำในประเทศไทยทั้งในรูปแบบของบริษัท มีทั้งเป็นงานช่างพื้นบ้านและช่างทั่วไป ถือได้ว่าเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่คนยังคงให้ความสำคัญอยู่ และผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญนั้นจึงศึกษาค้นคว้ารูปแบบลักษณะคุณสมบัติของหินและวิธีการแกะสลักของตุ๊กตาจีนในยุคที่มีการนำเข้ามากที่สุดในสมัยรัตนโกสินทร์

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบลักษณะ คุณสมบัติของหิน วิธีการแกะสลักของตุ๊กตาศิลาจีนในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวราราม และวัดราชโอรสาราม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เป็นองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลป์
2. เพื่อส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของงานศิลปะและมีการอนุรักษ์ที่ถูกต้องเหมาะสม
3. ผลของการศึกษาค้นคว้าสามารถใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ตุ๊กตาศิลาจีนที่เป็นประติมากรรมลอยตัวที่ใช้ตกแต่งในวัดพระศรี รัตนศาสดาราม จำนวน 80 ชิ้น , วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 467 ชิ้น , วัดอรุณราชวราราม จำนวน 343 ชิ้น, วัดสุทัศนเทพวราราม จำนวน 349 ชิ้น, และวัดราชโอรสาราม จำนวน 38 ชิ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. เทพ
2. มนุษย์
3. สัตว์

ตุ๊กตาศิลาจีน กลุ่มเทพ สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้ดังนี้

1. กลุ่มเทพ มีจำนวน 81 ชิ้น
2. กลุ่มเซียน มีจำนวน 39 ชิ้น

3. กลุ่มอรหันต์ มีจำนวน 12 ชิ้น

ตุ๊กตาศิลาจีน กลุ่มมนุษย์สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้ดังนี้

1. ขุนนางฝ่ายบู๊ มีจำนวน 174 ชิ้น
2. ขุนนางฝ่ายบุ๋น มีจำนวน 14 ชิ้น
3. นักบวช มีจำนวน 25 ชิ้น
4. ผู้ชาย มีจำนวน 29 ชิ้น
5. ผู้หญิง มีจำนวน 68 ชิ้น
6. ฝรั่ง มีจำนวน 29 ชิ้น
7. เด็ก มีจำนวน 37 ชิ้น

ตุ๊กตาศิลาจีน กลุ่มสัตว์ สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้ดังนี้

1. สัตว์ในจินตนาการ มีจำนวน 588 ชิ้น
2. สัตว์ทั่วไป มีจำนวน 181 ชิ้น

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกจากกลุ่มประชากร โดยใช้วิธีการดังนี้

1. คัดตุ๊กตาจีนที่แตกหักเสียหาย หรือมีการซ่อมแซมในตำแหน่งที่สำคัญออก เพราะอาจทำให้วิเคราะห์ข้อมูลผิดพลาดได้ เช่น ศีรษะขาด มือขาขาด หรือตุ๊กตาจีนที่มีการซ่อมแซมศีรษะ มือ และ ขาใหม่ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างต้องมีความสมบูรณ์
2. คัดเลือกตุ๊กตาจีนจากกลุ่มต่างๆ ที่มีรูปแบบลักษณะที่คล้ายและใกล้เคียงกันจัดไว้เป็นกลุ่ม
3. จากกลุ่มที่คัดเลือกไว้ ดึงออกมาเพียง 1 ชิ้น โดยเลือกชิ้นที่สมบูรณ์ที่สุด มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ตุ๊กตาศิลาจีน ที่ผ่านการคัดเลือกแล้ว มีทั้งหมดดังนี้ คือ

กลุ่มเทพ แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม

1.1. เทพ มีจำนวน 11 ชิ้น
1.2. เซียน มีจำนวน 13 ชิ้น
1.3. อรหันต์ มีจำนวน 3 ชิ้น

กลุ่มมนุษย์ แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย 7 กลุ่ม

2.1. ขุนนางฝ่ายบู๊ มีจำนวน 5 ชิ้น
2.2 ขุนนางฝ่ายบุ๋น มีจำนวน 2 ชิ้น
2.3. นักบวช มีจำนวน 2 ชิ้น
2.4. ผู้ชาย มีจำนวน 3 ชิ้น
2.5. ผู้หญิง มีจำนวน 9 ชิ้น
2.6. ฝรั่ง มีจำนวน 2 ชิ้น
2.7. เด็ก มีจำนวน 2 ชิ้น

กลุ่มสัตว์ แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม

3.1. สัตว์ในจินตนาการ มีจำนวน 14 ชิ้น
3.2. สัตว์ทั่วไป มีจำนวน 24 ชิ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประติมากรรม (Sculpture)

หมายถึง งานแกะสลักหินตุ๊กตาจีนในวัดสุทัศนเทพวราราม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดอรุณราชวราราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และวัดราชโอรสาราม

อับเฉา (Sculpture Stone)

หมายถึงของที่มีน้ำหนักมากใช้สำหรับถ่วงท้องเรือโคลง เช่น หิน ในสมัยรัชกาลที่ 2 และ 3 ซึ่งเป็นสมัยที่กิจการค้าระหว่างไทยกับจีนเจริญรุ่งเรือง อับเฉาหินถ่วงท้องเรือสำเภาจีนมักใช้เครื่องหินแกะสลักแทนอับเฉาหินสามัญ เครื่องหินแกะสลักเหล่านี้มักทำเป็นรูปตุ๊กตาเสาหิน ตัวสัตว์ เก๋งจีน ฯลฯ

ตุ๊กตาศิลาจีน (Chinese Stone Sculpture)

หมายถึง ตุ๊กตาศิลาจีนในวัดสุทัศนเทพวราราม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดอรุณราชวราราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และวัดราชโอรสาราม

รูปแบบ (Form)

หมายถึง รูปร่างและรูปทรงของตุ๊กตาจีนที่ทำด้วยหินสกัดจากภูเขา ในวัดสุทัศนเทพวราราม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดอรุณราชวราราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และวัดราชโอรสาราม

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยเรียงลำดับหัวข้อดังนี้

1. ประวัติวัดทั้งหมด 5 วัด
2. ความสัมพันธ์ระหว่างไทย – จีน
3. การแกะสลักหิน
   3.1 การเลือกชนิดของหินเพื่อใช้ในการแกะสลัก
   3.2 กรรมวิธีในการแกะสลัก
4. มรดกหินของจีน และ การนำตุ๊กตาศิลาจีนเข้ามาในประเทศไทย
5. ประเภทของตุ๊กตาศิลาจีน
6. สิ่งต่างๆที่ปรากฏในงานตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร

1.1 ประวัติวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นวัดที่สร้างขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เขตพระราชฐานชั้นนอก **สุภัทรดิศ ดิศกุล. ม.จ.** (ประวัติวัดพระศรีรัตนศาสดาราม : 17) บรรยายถึงการสร้างวัดในพระราชฐานว่าเคยมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ครั้งเมื่อกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีก็มีวัดมหาธาตุอยู่ในบริเวณพระราชวัง ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีก็มีวัดพระศรีสรรเพชญ อยู่ในบริเวณพระราชวัง ตลอดจนถึงครั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสร้างกรุงเทพพระมหานครฯ ก็มีวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ยังมีเหตุอีกอย่างหนึ่งคือที่ทรงได้พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรแก้วมรกตมาเป็นศรีพระนครจากกรุงเวียงจันทน์ ประเทศลาว จึงทรงสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดารามขึ้นที่ในบริเวณพระบรมมหาราชวัง

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ถือได้ว่าเป็นวัดสำคัญมากวัดหนึ่งของไทย เพราะเป็นวัดที่สร้างขึ้นมาในสมัยรัตนโกสินทร์ และเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต พระคู่บ้านคู่เมืองของไทย **ศรีเทพ** (2546 : 11) กล่าวถึงความสำคัญของวัดพระศรีรัตนศาสดารามว่า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือวัดพระแก้ว ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทยอย่างหนึ่งไปแล้วชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาประเทศไทยล้วนแล้วแต่ต้องการมาชมวัดพระแก้วแห่งนี้ด้วยกันทั้งนั้น ด้วยความงดงามอันวิจิตร ตระการตา บ่งบอกถึงความเป็นไทยแฝงมาในศิลปะการก่อสร้างที่วิจิตรบรรจง วัดพระแก้วเป็นพระอารามหลวงที่สร้างมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ที่พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯให้สร้างขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เพื่อประกอบพระราชพิธีสำคัญทางศาสนา วัดแห่งนี้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร หรือที่เรียกกันสั้นๆว่า พระแก้วมรกต อันเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของไทยเราก็ว่าได้ ภายในวัดยังมีสิ่งประกอบที่น่าสนใจมากมายทั้งปราสาทพระเทพบิดร หอไตร ปราสาทนครวัดจำลองพระสุวรรณเจดีย์ พระปรางค์ 8 องค์ และรูปจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ ที่วาดไปบนผนังระเบียงทั้ง 4 ด้าน ความวิจิตรงดงาม และตระการตา อันเป็นสง่าแก่ผู้พบเห็นทำให้วัดพระแก้วมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมทุกวัน (**ศรีเทพ**. 2546 : 11)

วัดพระศรีรัตนศาสดารามถือได้ว่าเป็นวัดที่มีตุ๊กตาหินตกแต่งในบริเวณวัดมากวัดหนึ่ง **พิทักษ์ สายันห์** (ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 302) กล่าวถึงประวัติวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งสรุปได้ว่า วัดพระศรี

รัตนศาสดาราม ตั้งอยู่มุมพระบรมมหาราชวังด้านตะวันออกในเขตพระราชฐานชั้นนอก มีเขตวิสุงคามสีมาเป็นเอกเทศได้รับการสถาปนาพร้อมกับพระบรมมหาราชวังเมื่อปี 2325 เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่สำคัญของชาติไทย วัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นวัดที่มีระเบียงคดล้อมรอบทั้งสี่ด้าน แต่ละด้านก็มีประตูทางเข้าออกแล้วแต่มีความสำคัญ – ทางด้านทิศตะวันตกมีสามประตู ประตูกลางมีเกยและพลับพลาเปลื้องเครื่อง ด้านทิศตะวันออกมีสองประตู อยู่ตรงหน้าพระอุโบสถประตูหนึ่งและตรงประตูสวัสดิ์โสภาประตูกำแพงพระบรมมหาราชวังประตูหนึ่ง เป็นประตูยอดทรงมงกุฎ ซึ่งประตูนี้เป็นประตูที่ขยายแนวเขตพระบรมมหาราชวังใหม่ ในสมัยรัชกาลที่ 4 ประตูนี้มีเกยและพลับพลาเปลื้องเครื่อง ด้านใต้มีหนึ่งประตูมีชื่อเรียกว่า ประตูศรีรัตนศาสดา เป็นทางเข้าสู่เขตพระราชฐานชั้นกลางเป็นทางสำหรับฝ่ายในพระบรมมหาราชวังออกมาทำบุญ ด้านเหนือมีหนึ่งประตูตรงกับประตูมณีนพรัตน์ ประตูกำแพงพระบรมมหาราชวัง บริเวณพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดารามนี้ ที่ผนังด้านในเขียนภาพพรามเกียรติ์ตั้งแต่ต้นจนจบมีเขียนมาแต่ครั้งรัชกาลที่ 1 ลบซ่อมใหม่ในรัชกาลที่ 3 ผู้ที่ร่างต้นแบบในครั้งกระนั้นเป็นพระภิกษุสงฆ์ มีชื่อว่า อาจารย์แดง และภาพเขียนนี้ได้ถูกซ่อมใหม่ในรัชกาลที่ 5 คราวฉลองพระนครครบรอบ 100 ปี และถูกลบเขียนใหม่เมื่อคราวฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี

พิทักษ์ สายัณห์ (ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 302) บรรยายลักษณะของพระอุโบสถว่า พระอุโบสถพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นพระอุโบสถขนาดใหญ่หลังคาลดสามชั้น ประกอบด้วยระเบียงคลุมด้วยหลังคาชั้นปีกนกนับเป็นสถาปัตยกรรมสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ที่ต่อเนื่องกับสมัยอยุธยา ที่มีทรวดทรงงามเป็นพิเศษ ตัวพระอุโบสถตั้งอยู่บนฐานบัวอีกชั้นหนึ่ง โดยมีเสานางจรัลตั้งรับ หลังคาชั้นปีกนกทำเป็นพาไล โดยมีพนักระเบียงรับเสานางจรัลทำเป็นลูกฟักกระดานดุนโดยตลอด เสาทำเป็นแบกบัวจงกล ปิดทองประดับกระจกเป็นลายกุดั่น พระอุโบสถนี้ชั้นเดิมสร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 ผนังด้านนอกเขียนลายรดน้ำพื้นชาดแดงเป็นลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ซุ้มพระบัญชร และพระทวาร เป็นซุ้มทรง มณฑปมีรูปครุฑหล่อโลหะเป็นรูปครุฑจับนาค ปิดทองปิดกระจกประดับอยู่โดยรอบฐานปัทม์ ผนังด้านในโดยเฉพาะหุ้มกลองด้านหน้าเขียนภาพมารผจญหุ้มกลอง ด้านหลังเขียนภาพไตรภูมิ ผนังสองข้างด้านยาวเขียนภาพในเรื่องพระปฐมสมโพธิ์ โดยเฉพาะภาพที่หุ้มกลองด้านหน้า และด้านหลังเป็นฝีมืออาจารย์นาค แห่งวัดระฆังโฆษิตตาราม สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ได้เปลี่ยนเครื่องบนใหม่หมด นับเป็นการซ่อมใหม่ทั้งหลังผนังด้านนอกได้เปลี่ยนจากลายลดน้ำเป็นลายปั้นปูนประดับกระจกเพื่อให้เข้ากับผนังของพระมณฑปภาพภายในโดยเฉพาะภาพด้านข้างลบใหม่เขียนเป็นขบวนพยุหยาตรา และภาพปฐมสมโพธิพระอุโบสถนี้มีพระทวารทางขึ้น ทั้งด้านหน้าด้านหลัง ด้านละสามช่อง บานประตูเป็นลายประดับมุขฝีมืองามเป็นยอดทัดเทียมกับฝีมือประดับมุขลายประตูพระมณฑปและตู้มุก จึงอาจสันนิษฐานได้ว่าเป็นฝีมือเจ้าพระยามหาเสนา (บุนนาค) ทรวดทรงพระอุโบสถและการประดับกระเบื้องเคลือบจนพนักกำแพงแก้วดังที่เห็นอยู่นี้เป็นการประดับในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่พระทวารทางขึ้นพระอุโบสถมีสิงห์หล่อด้วยสำฤทธิ์ โดยได้มาจากประเทศเขมรคู่หนึ่ง และได้หล่อเพิ่มเติมขึ้นใหม่อีกจนครบ 12 ตัว โดยตั้งไว้มุมบันไดด้านละคู่ ทั้งทางด้านหน้าและด้านหลังฝีมือหล่อและการจัดทำอย่างประณีตมาก ภาพในพระราชอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรที่เรียกกันโดยสามัญว่า พระแก้วมรกต เป็นอัญมณีสีเขียวทึบทั้งองค์ไม่ร้าวราน หน้าตักกว้าง 48.3 ซ.ม. สูงแต่ฐานเฉพาะทับเกษตรถึงพระเมาฬี ไม่นับแกนที่เป็นแท่งต่อจากฐานสูง 26 ซ.ม. ประดิษฐานอยู่บนบุษบกทอง

พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีพระราชศรัทธาสร้างเครื่องทรงถวายเป็นพุทธบูชาสำหรับฤดูร้อนและฤดูฝน

เครื่องทรงสำหรับฤดูร้อน เป็นเครื่องต้นประกอบด้วยมงกุฎ พาหุรัด ทองกร พระสังวาล เป็นทองลงยาประดับมณีต่าง ๆ ยอดมงกุฎประดับด้วยเพชร

เครื่องทรงสำหรับฤดูฝน เป็นทองทำเป็นกาบหุ้มองค์พระอย่างห่มดองจำหลักลายที่เรียกว่าลายพุ่มข้าวบิณฑ์ พระเศียรใช้ทองทำเป็นกาบหุ้มตั้งแต่ไรพระศกถึงจอมเมาฬี เม็ดพระศกลงยาสีน้ำเงินแก่ พระรัศมีทำเวียนทักษิณาวรรตประดับมณีและลงยาให้เท่ากับเม็ดพระศก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างเครื่องทรงฤดูหนาวถวายอีกชุดหนึ่ง ทำด้วยทองเป็นหลอดลงยาร้อยด้วยลวดทองเกลียว ทำให้ไหวได้โดยตลอดเหมือนกับผ้าใช้คลุมทั้งสองพาหาขององค์พระ (**พิทักษ์ สายัณห์.** ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 303)

สุภัทรดิศ ดิศกุล. ม.จ. (ประวัติวัดพระศรีรัตนศาสดาราม : 23-30) กล่าวถึงสิ่งสำคัญที่อยู่ดังนี้ สำหรับภายในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามนอกจากจะมีปูชนียวัตถุที่สำคัญคือ พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรแก้วมรกตแล้ว ยังมีสิ่งสำคัญอีกดังต่อไปนี้ คือ

1.บุษบกทองคำทรงพระแก้วมรกต สร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งทรงเป็นช่างเอกในสมัยรัชกาลที่ 5, 6 และ7 ทรงเขียนไว้ว่า ทำด้วยความตั้งใจ ทรงงามเป็นที่หนึ่ง เดิมสมัยรัชกาลที่ 1 ตั้งบุษบกทองคำเหนือฐานชุกชี (ฐานชั้นล่าง) รัชกาลที่ 3 โปรดฯให้นำชั้นเบญจาที่เคยรองรับพระโกศพระบรมศพรัชกาลที่ 2 มาหนุนบุษบกให้สูงสมทรงพระอุโบสถขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

2.บานทวาร (ประตู) ประดับมุก สร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 เห็นว่าตั้งใจทำแข่งขันกับบานที่ทำครั้งแผ่นดินพระเจ้าบรมโกศ ซึ่งอยู่ที่วิหารยอดในวัดนี้เองคู่หนึ่ง อยู่ที่วัดพระมหาธาตุ (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ) เมืองพิษณุโลกอีกคู่หนึ่ง

3. พระพุทธรูปพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธเลิศหล้านภาลัย สองพระองค์นี้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างเป็นพระพุทธรูปยืนสูง 6 ศอก (3เมตร) หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์เป็นแกนใน แล้วหุ้มทองคำหนักพระองค์ละ 63 ชั่ง 14 ตำลึง (ราว 76 กิโลกรัม) ทรงเครื่องต้นอย่างพระเจ้าจักรพรรดิลงยาราชาวดีประดับด้วยเนาวรัตน์มีค่า พระองค์อยู่ฝ่ายเหนือทรงถวายพระนามว่า พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระองค์อยู่ฝ่ายใต้ ถวายพระนามว่า พระพุทธเลิศหล้านภาลัย

4. พระสัมพุทธพรรณี เป็นพระสมาธิหล่อกะไหล่ทอง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2373 ครั้งยังผนวชเสด็จประทับที่วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส) ตามแบบอย่างพุทธลักษณะซึ่งทรงสอบสวนได้ (คือไม่มีพระเกตุมาลาหรือเมาลี เหนือพระเศียรก็ถึงพระรัศมีทีเดียว จีวรเป็นริ้ว ทรงแสดงปางสมาธิราบ) สำเร็จแล้วจึงทรงบรรจุดวงพระชนมพรรษา และพระสุพรรณบัตร ถวายพระนามว่า พระสัมพุทธพรรณี

5. พระพุทธรูปทรงเครื่องปางห้ามสมุทร 10 พระองค์ หล่อด้วยสัมฤทธิ์หุ้มทองคำซึ่งตั้งอยู่เป็นคู่ๆ เหนือพระเบญจารองรับบุษบกทองคำทรงพระแก้วมรกต พระมหากษัตริย์ในพระราชวงศ์จักรีโปรดฯ ให้สร้างขึ้นอุทิศถวายแด่พระมหากษัตริย์และเจ้านายในพระราชวงศ์มาโดยลำดับหลังจากสวรรตและสิ้นพระชนม์แล้ว

6.จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ เข้าใจว่าภาพไตรภูมิในพุทธศาสนา (กามภูมิ รูปภูมิ และอรูปภูมิ) บนผนังทิศตะวันตกหลังพระแก้วมรกตและภาพปางมารวิชัยบนผนังด้านหน้าทางทิศตะวันออกนั้นคงเขียนมาแล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ในสมัยนั้นบนผนังด้านข้างทั้งสองด้าน ทางด้านบนเหนือหน้าต่างคงเขียนภาพเทพชุมนุมตามความนิยมในสมัยปลายอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ บนผนังหว่างหน้าต่างเขียนภาพปฐมสมโพธิคือพุทธประวัติ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 โปรดฯให้เขียนภาพบนฝาผนังด้านข้างใหม่ ทางด้านบนเหนือ

หน้าต่างทั้งทิศเหนือและทิศใต้เขียนภาพปูนสมโพธิหว่างหน้าต่างเขียนภาพชาดกต่างๆ ตอนล่างติดกับพื้น ทางด้านเหนือเขียนภาพกระบวนพยุหยาตราทางสถลมารค ทางด้านใต้เขียนภาพกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค ภาพต่างๆ เหล่านี้ยังคงอยู่จนกระทั่งปัจจุบันนี้

7. สิงห์สัมฤทธิ์ทวารบาล มีทั้งหมด 6 คู่หรือ 12 ตัว เชื่อกันว่าคู่ที่ตั้งอยู่ 2 ข้างพระทวารกลางทางด้านทิศตะวันออกเป็นฝีมือช่างขอมที่รัชกาลที่ 1 โปรดฯให้ย้ายมาจากประเทศกัมพูชา ส่วนอีก 5 คู่หรือ 10 ตัว หล่อเลียนแบบขึ้นในสมัยนั้น ด้านข้างบันไดใหญ่หน้าปราสาทพระเทพบิดรทางทิศตะวันออกบนพื้นชั้นล่างทางด้านเหนือและใต้มีสิงห์ศิลา 2 ตัว เป็นสิงห์ขอมสมัยบายน (ต้นพุทธศตวรรษที่ 18) อย่างแน่นอน แต่ก็ได้รับการซ่อมเสียมากแล้ว อาจเป็นสิงห์คู่นี้ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงนำมาแต่ประเทศกัมพชาก็ได้ ส่วนสิงห์สัมฤทธิ์ 12 ตัว นั้นคงเป็นช่างไทยหล่อเลียนแบบขึ้น

ประวัติวัดพระศรีรัตนศาสดารามในทางประวัติศาสตร์

พิทักษ์ สายัณห์.(ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 304) บรรยายถึงประวัติของวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ความว่า วัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือที่เรียกกันว่า วัดพระแก้วนี้ ตั้งอยู่ตรงมุมตะวันออกเฉียงเหนือของพระบรมมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงเป็นผู้ทรงสร้าง แต่สร้างเมื่อใดนั้น มีผู้กล่าวอยู่หลายกระแส โดยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร หรือที่เรียกกันทั่วๆ ไปว่า พระแก้วมรกต ให้ปลอดภัยและเป็นที่ประกอบพระราชพิธี ทั้งนี้เพราะไทยทุกคนนับถือว่า พระแก้วมรกตที่พระองค์ทรงอัญเชิญกลับมาจากเวียงจันทร์เมื่อไม่กี่ปีก่อนหน้านั้นมีความสำคัญและผูกพันกับเมืองไทยและประชาชนชาวไทยมาก

เมื่อสร้างอยู่ 2 ปี วัดพระแก้วก็สำเร็จลงใน พ.ศ. 2327 ภายในวัดประกอบด้วยพระอุโบสถ (มีภาพเขียนฝาผนัง) พระระเบียงรอบวัด (ผนังเขียนเรื่องรามเกียรติ์) หอมณเฑียรธรรมตั้งอยู่กลางสระน้ำด้านเหนือของพระอุโบสถ พระเจดีย์ทอง 2 องค์ ตั้งอยู่หน้าหอมณเฑียรธรรม หอระฆังตั้งอยู่ทางขวาของพระอุโบสถ ตัวระฆังนำมาจากวัดสระเกศเพราะเสียงไพเราะมาก และศาลาราย 12 หลัง

รอบพระอุโบสถ **สุภัทรดิศ ดิศกุล.** ม.จ. (ประวัติวัดพระศรีรัตนศาสดาราม : 30) ได้บรรยายถึงสิ่งต่างๆ ที่สำคัญไว้ว่า นอกไปจากพระอุโบสถประดิษฐานพระแก้วมรกตแล้ว รัชกาลที่ 1 ยังโปรดฯ ให้สร้างศาลารายรอบพระอุโบสถอีก 12 หลัง ด้านเหนือของพระอุโบสถ (ตรงพระมณฑปหรือหอพระไตรปิฎกในปัจจุบัน) โปรดฯ ให้สร้างหอพระมณเฑียรธรรมไว้กลางสระ เป็นที่เก็บรักษาคัมภีร์พระไตรปิฎกตามแบบปลายสมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์เพื่อกันมิให้มดปลวกมากินหนังสือ หอพระมณเฑียรธรรมนี้ใช้เป็นที่แปลพระราชศาสน์ด้วย พันขอบสระด้านตะวันออก (ตรงปราสาทพระเทพบิดรปัจจุบัน) ทรงสร้างพระเจดีย์ทอง 2 องค์ อุทิศถวายแด่สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (พระบิดา) และพระมารดานอกจากนี้ยังมีหอระฆังอีกหลังหนึ่งทางทิศใต้ของพระอุโบสถแขวนระฆังซึ่งโปรดฯ ให้ย้ายมาแต่วัดสระเกศเพราะเหตุว่ามีเสียงไพเราะมาก ของที่รัชกาลที่ 1 ทรงสร้างในชั้นต้นคงจะมีเพียงเท่านี้

พิทักษ์ สายัณห์. (ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 304) กล่าวถึงการเกิดเพลิงไหม้ในวัดพระแก้วว่า พ.ศ. 2331 ได้มีงานสมโภชพระไตรปิฎก ฉบับทองใหญ่ที่เพิ่งทำสังคายนาเสร็จจากวัดมหาธาตุมาใหม่ และแห่เชิญมาเก็บไว้ในหอมณเฑียรธรรม เกิดไฟไหม้หมดทั้งหลัง แต่ขนตู้ประดับมุขที่บรรจุพระไตรปิฎกออกได้ทันทั้งหมด จึงโปรดให้ถมสระน้ำยกพื้นสูงขึ้นเป็นไพที สร้างพระมณฑปยอดปราสาทขึ้นบนนั้น สำหรับเก็บพระไตรปิฎก ให้ขยายเขตวัดทางด้านตะวันออกและด้านเหนือออกไปอีก บนพื้นที่ด้านเหนือที่ขยายออกไปสมเด็จกรมพระราชวังบวรสถานมงคลทรงสร้างหอมณเฑียรธรรมหลังใหม่ถวาย เพื่อไว้พระไตรปิฎกที่เหลือจากพระมณฑป และใช้เป็นที่แปลพระราชสาส์นเหมือนหลังเดิม ถัดมาทางตะวันตกสร้างหอพระเทพบิดร

เพื่อประดิษฐานพระเทพบิดร ซึ่งเดิมทีเป็นเทวรูปอยู่ในมุขเด็จของพระปรางค์ วัดพุทไธสวรรย์กรุงเก่า ชาวบ้านกว่า พระเจ้าอยู่ทอง โปรดให้เชิญลงมายังกรุงเทพฯ เห็นมากจึงยุบชำรุดหล่อใหม่เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องหุ้มเงิน ถัดหอพระเทพบิดรไปทางตะวันตกได้ทรงสร้างวิหารขึ้นหลังหนึ่งเพื่อประดิษฐานพระนาค ซึ่งเป็นพระพุทธรูปยืน สูงราว 8 ศอก รัชกาลที่ 1 ทรงเชิญมาจากกรุงเก่า จึงเรียกว่า หอพระนาค แต่ต่อมาได้นำพระอัฐิเจ้านายที่เป็นชายมาไว้ด้วยตามแบบอย่างการรักษาพระอัฐิเจ้านายไว้ในจรนำของวิหารหลวง วัดพระศรีสรรเพชญ์ครั้งกรุงเก่า และได้ทรงสร้างพระปรางค์สีต่าง ๆ เรียงไว้นอกพระระเบียงด้านตะวันออกเป็นระยะ ๆ รวม 8 องค์ เพื่อถวายแด่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ คือ พระพุทธเจ้า (องค์สาว) พระธรรม (องค์สีขาม) พระสงฆ์ (องค์สีชมพู) พระภิกษุณี (องค์สีเขียว) พระปัจเจกพุทธเจ้า (องค์สีม่วง) พระบรมจักรพรรดิ์ (องค์สีน้ำเงิน) พระโพธิสัตว์ (องค์สีแดง) พระศรีอริยเมตไตรย (องค์สีเหลือง) อย่างไรก็ตาม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ประทานพระราชดำริไว้ในพระราชวิจารณ์จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวีว่า การสร้างพระปรางค์ทั้ง 8แปดนี้ อาจเป็นเพียงพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเท่านั้น แล้วมาสร้างในรัชกาลที่ 3 ได้ทอดพระเนตรเห็นร่างหมายรับสั่งในรัชกาลที่ 3 ว่าได้โปรดให้หมื่นไวยวรนารถสร้างพระปรางค์หน้าวัดพระแก้ว 8 องค์ ทั้งยังประทานข้อสนับสนุนโดยสันนิษฐานว่า พึ่งสร้างขึ้นในรัชกาลที่ 3 ท่วงทีฐานก็เป็นมารเจ็กแบก ทั้งกำแพงก่อเพิ่มออกไปอีกชั้นหนึ่ง เก่งบอกหนังสือก็เป็นอย่างจีน กำลังเป็นเวลาที่เล่นการช่างอย่างจีน จึงควรสันนิษฐานว่าเป็นของรัชกาลที่ 3 (**พิทักษ์สายัณห์.** ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 305)

สุภัทรดิศ ดิศกุล. ม.จ. (ประวัติวัดพระศรีรัตนศาสดาราม : 31) กล่าวถึงการเกิดไฟไหม้หอพระมณเฑียรธรรมและการสร้างวัดว่า ใน พ.ศ. 2331 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดฯ ให้ทำสังคายนาพระไตรปิฎกแล้วสร้างคัมภีร์พระไตรปิฎกตามที่ได้สังคายนาคือ ฉบับทองใหญ่ขึ้นไว้สำหรับแผ่นดิน เมื่อสร้างเสร็จแล้วได้แห่จากวัดมหาธาตุมาไว้ในหอพระมณเฑียรธรรม มีการมหรสพฉลองพระไตรปิฎก เวลาค่ำมีการจุดดอกไม้เพลิง ดอกไม้บินไปตกลงยนหบังคาหอพระมณเฑียรธรรมเกิดไฟลุกไหม้หอพระมณเฑียรธรรมหมดทั้งหลังแต่ขนพระไตรปิฎกทันหาเป็นอันตรายไม่ เมื่อจะสร้างสถานที่สำหรับไว้พระไตรปิฎกแทนที่ไฟไหม้เสียครั้งนั้น จึงโปรดฯ ให้ขยายเขตวัดทางด้านตะวันออกและต่อพระระเบียงออกไปทางด้านเหนือเท่าเขตในปัจจุบันและสร้างสิ่งอื่นๆ เพิ่มเติมขึ้นในพระอารามอีกหลายอย่าง สิ่งซึ่งสร้างในระยะที่ 2 นั้นคือ ตรงหอพระมณเฑียรธรรมเก่าที่ไฟไหม้ โปรดฯ ให้ถมสระเสียแล้วก่อฐานถมดินทำชั้นทักษิณสร้างพระมณฑปดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันเป็นที่ไว้พระไตรปิฎกภายในมีตู้ประดับมุกขนาดใหญ่สำหรับเก็บพระไตรปิฎก ฝีมือองดงาม ในที่เขตวัดซึ่งขยายต่อขึ้นไปทางด้านเหนือนั้น สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคลคือวังหน้ารัชกาลที่ 1 ทรงรับอาสาสร้างหอพระมณเฑียรธรรมถวายใหม่ทางทิศตะวันออกหลังหนึ่ง ซึ่งยังคงอยู่จนปัจจุบันนี้ เป็นที่ไว้พระไตรปิฎกอันเหลือจากพระมณฑป และเป็นที่แปลพระราชสาส์นอย่างแต่ก่อน ส่วนจิตรกรรมฝาผนังภายในนั้นได้ซ่อมใหม่เสียหมดแล้วเมื่อไม่นานมานี้ ถัดมาทางทิศตะวันตกใกล้กับวิหารพระธาตุหรือวิหารยอดในปัจจุบัน ทรงสร้างวิหารขาวเป็นที่สำหรับเก็บพระพุทธรูป และทรงสร้างหอพระเทพบิดรไว้พระพุทธรูปพระเทพบิดรด้วย เรื่องพระพุทธรูปพระเทพบิดรนี้ เดิมเป็นเทวรูป ประดิษฐานอยู่ที่มุขเด็จพระปรางค์วัดพุทไธสวรรย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในสมัยนั้นพระเจ้าลูกยาเธอในรัชกาลที่ 1 คือกรมหมื่นเทพพลภักดิ์ ซึ่งได้ทรงบัญชาการกรมพระคชบาล เสด็จขึ้นไปประทับจัดการซ่อมเพนียดอยู่ที่กรุงเก่า บอกมากราบบังคมทูลฯ จึงโปรดฯ ให้เชิญเทวรูปพระเทพบิดรนั้นลงมายังกรุงเทพฯ เห็นจะเป็นของชำรุดหรือไม่งดงามน่าดู จึงโปรดฯ ให้ยุบแล้วหล่อเป็นพระพุทธรูปหุ้มเงินทรงเครื่อง ประดิษฐานไว้ในหอพระเทพบิดร ต่อหอพระเทพบิดรมาทางทิศตะวันตก สร้างวิหารขึ้นอีกหลังหนึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระนาก เป็น

พระพุทธรูปยืนขนาดสูงเห็นจะราว 8 ศอก (4 เมตร) ว่าหล่อด้วยนากเชิญมาแต่พระนครศรีอยุธยา จึงเรียกวิหารนั้นว่าหอพระนาก ทางหน้าวัดข้างด้านตะวันออก สร้างพระปรางค์ 8 องค์ รายเป็นระยะอยู่นอกพระระเบียง 6 องค์ ภายในพระระเบียง 2 องค์ เป็นเขตพระอารามข้างด้านตะวันออก พระปรางค์ทั้งแปดองค์นี้ได้ทรงสร้างอุทิศถวายแต่ปูชนียบุคคลและวัตถุในพุทธศาสนา

พิทักษ์ สายัณห์ . (ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 305) กล่าวถึงชื่อเดิมของวัดพระแก้วว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวไว้ในหนังสือพระราชวิจารณ์จดหมายความทรงจำของกรมหลวงนริศรเทวีว่า เมื่อวัดพระแก้วสร้างเสร็จใหม่ ใคร ๆ ก็เรียกกันว่า วัดพระศรีสรรเพชญ์ ดังปรากฏชื่ออยู่ในร่างหมายรับสั่งของรัชกาลที่ 1 ที่โปรดให้เจ้าพระยาศรีธรรมาธิราชจัดการให้พระเจ้าหลานเธอกรมพระราชวังหลังทรงผนวช ณ วัดพระศรีสรรเพชญ์เมื่อ พ.ศ. 2333 และในหมายกำหนดการสมโภชก็ได้ให้รายชื่อพระสงฆ์นั่งหัดถบาสมาจากวัดมหาธาตุอยู่ 2 องค์แสดงว่าขณะนั้นมีวัดมหาธาตุ กับวัดพระศรีสรรเพชญ์เป็นวัดสำคัญของกรุงเทพฯ ทั้งสองวัดนอกจากนั้นข้อความในร่างต้นพรรณนาความรุ่งเรืองของกรุงเทพฯ ตอนเปิดเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งเชื่อว่าคงเป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกนั้น ก็ได้ออกชื่อวัดมหาธาตุ วัดพระเชตุพน และวัดพระศรีสรรเพชญ์ ไว้อย่างจะแจ้ง แต่ไม่มีวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทั้งข้อความในร่างต้นนั้นบอกให้ทราบว่า เรื่องรามเกียรติ์ฉบับนี้ได้ทรงแต่งหลังจากได้ทรงกระทำสังคยานาพระไตรปิฎกเสร็จใน พ.ศ.2332 แล้ว และขณะนั้นเปลี่ยนชื่อวัดโพธารามเป็นวัดพระเชตุพนแล้ว ทั้งวัดนิพพานาราม (เดิมทีเดียวชื่อ วัดสลัก) ก็เปลี่ยนชื่อเป็นวัดมหาธาตุแต่วัดพระแก้วนั้นยังเรียกว่าวัดพระศรีสรรเพชญ์อยู่ ทั้งนี้การสร้างวัดพระแก้วก็เพื่อให้เหมือนกับที่กรุงศรีอยุธยามีวัดพระศรีสรรเพชญ์ไว้ในเขตพระราชวังหลวง

เมื่อเดือน 6 พ.ศ. 2352 คงจะเปลี่ยนชื่อวัดพระแก้วที่เรียกกันว่า วัดพระศรีสรรเพชญ์มาเป็นวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นทางราชการแล้ว จึงได้จัดงานฉลองเสียพร้อม ๆ กัน ต่อมาอีก 3 เดือน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกก็เสด็จสวรรคต ในเดือน 9 ของปีนั้น

ครั้นถึงรัชกาลที่ 3 สิ่งก่อสร้างและตกแต่งที่แบบบางอ่อนแอเริ่มชำรุด จึงโปรดให้ซ่อมบูรณะทั้งวัดใน พ.ศ. 2374 คือ พระอุโบสถเปลี่ยนเครื่องบน ภาพเขียนผนังซ้ายขวาแก้เขียนใหม่หมด แต่ภาพมารวิชัยและไตรภูมิที่ผนังอุดหน้าและหลังมิได้เขียนใหม่ เสริมชั้นเบญจาหนุนบุษบกทองคำที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตให้สูงขึ้น รื้อหอเทพบิดรและพระนาคมาไว้ ส่วนหอพระนาคนั้นให้รื้อลงสร้างวิหารใหญ่ขึ้นแทน เพื่อเก็บรักษาพระอัฐิเจ้านายที่เพิ่มขึ้นได้หมด ทรงสร้างพระพุทธรูปยืนทรงเครื่อง อย่างพระจักรพรรดิ์หุ้มทองคำ 2 องค์ ไปประดิษฐานไว้ข้างหน้าพระแก้วมรกต ถวายพระนามองค์เหนือว่า พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก องค์ใต้ว่า พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงสร้างเครื่องทรงฤดูหนาวถวายพระแก้วมรกต เพิ่มจากเครื่องทรงฤดูร้อนและฤดูฝนที่ถวายในรัชกาลที่ 1 แล้ว นอกนั้นยังโปรดให้ก่อเขามอทำแท่นนั่งและกระถางปลูกต้นไม้ทั่ววัด นำตุ๊กตาหินมาประดับและซื้อแผ่นหินมาปูพื้นทั้งวัด (**พิทักษ์ สายัณห์**. ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 307)

สุภัทรดิศ ดิศกุล. ม.จ. (ประวัติพระศรีรัตนศาสดาราม : 35) กล่าวถึงการบูรณะวัดของรัชกาลที่ 3 ว่า

สิ่งที่รัชกาลที่ 3 ได้ทรงปฏิสังขรณ์คือ พระอุโบสถเปลี่ยนตัวไม้และกระเบื้องเครื่องบนใหม่ ฝาผนังข้างนอกเดิมเป็นลายทองรดน้ำพื้นสีแดง แก้เป็นลายปั้นปิดทองพื้นประดับกระจกดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หล่อรูปครุฑยุดนาคสัมฤทธิ์ปิดทอง 112 ตัวรายรอบฐานพระอุโบสถทั้งสี่ด้าน ฝาผนังข้างในรูปภาพที่เขียนไว้แต่เดิมคงไว้แต่ภาพเรื่องมารวิชัยกับเรื่องไตรภูมิซึ่งเขียนบนผนังเหนือประตูด้านสกัดทิศตะวันออกและตะวันตก นอกนั้นเขียนใหม่ทั้งหมดดังที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนที่เกี่ยวกับพระอุโบสถ รวมทั้งสร้างชั้นเบญจาหนุนบุษบก

ทองคำทรงพระแก้วมรกตให้สูงขึ้นด้วย สำหรับพระระเบียงรอบวัดโปรดฯ ให้เปลี่ยนเครื่องบนใหม่และลบรูปภาพเรื่องรามเกียรติ์ของเดิมเขียนใหม่ทั้งหมด นอกจากนี้รื้อ เศวตกุฎาคารวิหารยอด คือที่เรียกกันว่าวิหารพระธาตุ วิหารยอด หรือวิหารขาว เพราะแต่เดิมในสมัยรัชกาลที่ 1 สร้างเป็นวิหารมียอด ฝาผนังโบกปูนขาวลงสร้างใหม่ทั้งหมด มียอดทรงมงกุฎประดับด้วยกระเบื้องเคลือบหลากสีดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้และเรียกกันว่าวิหารยอด บานประตูทางด้านทิศเหนือเป็นบานประตูประดับมุกสมัยอยุธยาครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกศเมื่อ พ.ศ. 2296 นอกจากสถานที่ดังกล่าวมาแล้ว ปรากฏว่ารัชกาลที่ 3 ได้ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งอื่นๆ ทั่วทั้งวัดพระศรีรัตนศาสดาราม คือพระมณฑป หอมณเฑียรธรรม ศาลาราย หอระฆัง พระเจดีย์ทอง 2 องค์ และพระปรางค์ 8 องค์เป็นต้น และโปรดฯ ให้ตกแต่งลานวัด คือก่อภูเขา ทำแท่นที่นั่ง กระถางปลูกต้นไม้ และตั้งตุ๊กตาหินของจีนเป็นเครื่องประดับในลานพระอารามด้วย นอกจากนี้ยังโปรดฯ ให้หล่อรูปฤษีสัมฤทธิ์นั่งชันเข่าถือกันว่าเป็นอาจารย์ของแพทย์ มีหินและแท่นบดยาตั้งอยู่ข้างหน้าทางทิศตะวันตกของวัดหน้าประตูทางเข้าให้ประชาชนนำยามาบดเพื่อให้ยานั้นศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น

พิทักษ์ สายัณห์ . (ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 307) กล่าวถึงการบูรณะวัดในรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่7 ว่า ในรัชกาลที่ 4 ต่อฐานไพทีพระมณฑปออกไปทางตะวันออกและตก ทำให้ต้องรื้อระเบียงขยายออกไปพื้นที่ด้านตะวันออกสร้าง พระพุทธปรางค์ปราสาท เมื่อประดิษฐานพระแก้วมรกต แต่แคบมากจึงไม่ใช้พื้นที่ด้านตะวันตกสร้างพระเจดีย์ตามแบบ พระมหาสถูปในวัดพระศรีสรรเพชญ์ กรุงเก่าเรียกว่า พระศรีรัตนเจดีย์ แก้ซุ้มประตูตะวันออกเป็นซุ้มมงกุฎแล้วสร้างศาลาเปลื้องเครื่องไว้สองข้าง ซุ้มประตูตะวันตกแก้เป็นจตุรมุข และมีศาลาเปลื้องเครื่องหลังเดียว ทรงซ่อมเครื่องบน พระอุโบสถและพระมณฑป ซ่อมพระระเบียงแล้วเขียนภาพรามเกียรติ์อีกครั้งหนึ่ง (มาเสร็จในรัชกาลที่ 5) นอกจากนั้นยังทรงสร้างมณฑปยอดปรางค์ เพื่อตั้งเจดีย์โบราณที่ทรงเชิญมาจากเมืองเหนือ หอคันธารราฐสำหรับไว้พระพุทธรูปคันธารราฐ (ประดับกระเบื้องสีในรัชกาลที่ 5) ถัดมาทางตะวันตกรื้อหอระฆังเก่าแล้วเสร็จสร้างใหม่หลังพระอุโบสถสร้างมณฑปยอดมงกุฎ ชื่อ พระโพธิธาตุพิมาน เพื่อไว้พระปรางค์โบราณ กระหนาบด้วยหอราชกรมานุสร (หลังเหนือ) ผนังเขียนภาพพงศาวดารครั้งกรุงศรีอยุธยาฝีมือพระอาจารย์อิน (ขรัวอินโข่ง) เป็นที่ไว้พระพุทธรูปปางต่าง ๆ ที่สร้างอุทิศถวายพระมหากษัตริย์กรุงศรีอยุธยาและหอราชพงศานุศร (หลังใต้) ผนังเขียนพระราชประวัติรัชกาลที่ 1 ฝีมือพระอาจารย์อิน ใช้เก็บพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ที่สร้างถวายพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ และโปรดให้พระสามภพพ่ายสร้างแบบหมู่ปราสาทหินที่นครวัด นำมาย่อส่วนจำลองไว้ที่ด้านเหนือของพระมณฑป (มาเสร็จในรัชกาลที่ 5)

ถัดมาในรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ปฏิสังขรณ์ใหญ่ทั้งพระอาราม เพื่อรับงานสมโภชพระนครอายุครบร้อยปีใน พ.ศ. 2425 ในการนี้โปรดให้หล่อเครื่องหมายประจำรัชกาลที่ 1 ถึงที่ 5 ไว้ในบุษบก 3 แห่งบนฐานไพที และประดับรูปพระยาช้างเผือกประจำรัชกาลที่ 1 ถึงที่ 5 ไว้ในบุษบก 3 แห่งบนฐานไพที และประดับรูปพระยาช้างเผือกประจำรัชกาลทองสำริดไว้ที่ฐานบุษบก กับทรงขอแรงกวีให้ช่วยแต่งโคลงเรื่องนารายณ์สิบปางและรามเกียรติ์จารึกลงแผ่นหินอ่อนประดับไว้ในพระระเบียงด้วย

ใน พ.ศ. 2446 กระแสไฟฟ้าช็อตเกิดเพลิงไหม้หลังคา พระพุทธปรางค์ปราสาทจึงโปรดให้ซ่อมเครื่องบนทั้งหมด ส่วนบานประตูและหน้าต่างประดับมุกที่ถอดออกได้ทันนั้นได้นำไปประกอบพระอุโบสถวัดราชบพิธ

รัชกาลที่ 6 โปรดให้แก้พระพุทธปรางค์ปราสาท เป็นปราสาทพระเทพบิดร เชิญพระบรมรูป

รัชกาลก่อน ๆ จากพระที่นั่งศิวาลัยปราสาทมาประดิษฐานไว้ ในการนี้ต้องแก้บันไดขึ้นบนลานไพที และชลอเลื่อนพระเจดีย์ทองออกไปให้ห่างชายปราสาท แล้วทรงกำหนดให้วันที่ 6 เมษายน เป็น วันจักรี สำหรับกระทำสักการบูชา

รัชกาลที่ 7 จะมีงานสมโภชพระนครอายุครบ 150 ปี จึงได้โปรดให้ซ่อมบูรณะวัดพระแก้วทั่วทั้งวัดอีกครั้งหนึ่ง และได้ย้ายเอาพระแท่นมนังคศิลาของพ่อขุนรามคำแหง ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำมาจากสุโขทัยมาทำแท่นปูไว้หน้าหอคันธารราฐ เข้าไปไว้ในพระวิหารยอด และได้มีการซ่อมภาพเขียนรามเกียรติ์ในพระระเบียงอีกครั้งหนึ่ง เสร็จแล้วทำรั้วเหล็กกั้น

รัชกาลที่ 8 วัตถุสถานต่าง ๆ ที่ซ่อมไว้ในรัชกาลก่อนยังดีอยู่ไม่ต้องซ่อมเว้นแต่ภาพรามเกียรติ์ที่ผนังพระระเบียง ซึ่งเป็นของละเอียดอ่อนชำรุดง่าย ต้องซ่อมเรื่อยมาเป็นห้อง ๆ ตามกำลังเงิน แม้ถึงรัชกาลปัจจุบันก็ยังซ่อมไม่หมดสิ้น เพราะมีถึง 178 ห้องและยังมีภาพตัวสำคัญเดี่ยว ๆ อีก 80 ภาพ กระทั่งถึง พ.ศ. 2513 รัฐบาลจึงได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นดำเนินการซ่อมใหญ่ทั้งวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซ่อมภาพเขียนฝาผนังอันเป็นเรื่องใหญ่ การซ่อมยังไม่สำเร็จลงจนบัดนี้ คิดว่าถ้าจะสำเร็จลงใน พ.ศ. 2525 ได้ก็จะเป็นการดี เพราะจะได้จัดงานสมโภชพระแก้วมรกตและวัดพระแก้วพร้อม ๆ กับงานฉลองกรุงเทพมหานคร อายุครบ 200 ปีพอดี (**พิทักษ์ สายัณห์.** ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 309)

1.2 ประวัติวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามถือได้ว่าเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก **ณัฐวุฒิ** (2542 : 49-50) กล่าวถึงวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามเป็นพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ 2 แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ทิศเหนือ ติดกับถนนท้ายวังพระบรมมหาราชวัง ทิศตะวันออกติดกับถนนมหาราช ตลาดท่าเตียน ทิศใต้ติดกับถนนซอยแยกธาตุกระทรวงพาณิชย์ เนื้อที่ 50 ไร่ 38 ตารางวา ลักษณะพื้นที่เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า แบ่งออกเป็น 2 เขตคือ เขตพุทธาวาสและเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส เดิมชื่อวัดโพธาราม เรียกสั้นๆว่าวัดโพธิ์ สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ระหว่างปี พ.ศ.2231-2235 รัชกาลสมเด็จพระเพทราชาต่อกับสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ไม่ปรากฏนามผู้สร้างซึ่งในขณะนั้นอยู่ในเขตตำบลบางกอก ปากน้ำเจ้าพระยา เมืองธนบุรี ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงย้ายพระนครมาตั้งอยู่ทางฝั่งตัวันออกแล้ว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดใกล้กับเขตพระบรมมหาราชวัง ได้แก่ วัดสลัก (วัดมหาธาตุ) อยู่ทิศเหนือ และวัดโพธารามอยู่ทิศใต้ แล้วสถาปนาวัดโพธารามเป็นวัดหลวงแล้วสร้างใหม่ทั้งพระอารามเขตทั้งสอง กำแพงรอบเป็นเอกเทศ ใช้เวลาในการก่อสร้างถึง 7 ปี 5 เดือน 28 วัน รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าพระราชทานนามวัดโพธารามใหม่ว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาวาส ก่อนเปลี่ยนเป็น วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ในสมัยรัชกาลที่ 4

กรมศิลปากร (2535 : 82) ได้กล่าวถึงการบูรณะวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามในสมัยรัตนโกสินทร์ไว้ดังนี้

วัดนี้เป็นวัดโบราณสร้างตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ไม่ปรากฏประวัติการสร้าง เดิมเรียกว่าวัดโพธาราม ในสมัยกรุงธนบุรี วัดโพธารามได้รับการบูรณะและปฏิสังขรณ์และยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวง และมีเจ้าอาวาส ชั้นพระราชาคณะปกครอง เมื่อถึงสมัยรัตนโกสินทร์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้สถาปนา วัดนี้ใหม่ทั้งพระอารามใน พ.ศ.2331 ทรงสร้างพระอุโบสถ พระระเบียง พระวิหาร ฯลฯ และบูรณะของเดิมที่มีอยู่แล้ว โปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปจากวัดร้างตามหัวเมืองต่าง ๆ มา

ประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถ พระวิหารทิศ ตลอดจนพระระเบียงชั้นนอกชั้นในพร้อมทั้งเขียนเรื่องพระชาดกห้าร้อยห้าสิบพระชาติ ตำรายา และฤาษีดัดคนไว้เป็นวิทยาทานที่ศาลาราย เสร็จแล้วโปรดให้จัดฉลองใน พ.ศ. 2344 พระราชทานนามว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ถือเป็นวัดประจำรัชกาลของพระองค์

ต่อมาในรัชกาลที่ 3 วัดพระเชตุพน ฯ ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์อีกครั้งระหว่าง พ.ศ. 2375 - 2391 ซึ่งเทียบได้กับการสถาปนาใหม่ เนื่องจากมีการรื้อสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมลงสร้างใหม่ ดัดแปลงแก้ไขขยายรูปทรงบ้าง และสร้างเพิ่มเติมใหม่ โดยเฉพาะกุฏิสงฆ์โปรดให้สร้างเป็นตึกทั้งสิ้น นอกจากนี้ ยังโปรดให้จารึกสรรพตำราต่าง ๆ 8 หมวดลง บนแผ่นดินอ่อนประดับไว้ตามศาลารายต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน (**กรมศิลปากร**. 2535 : 82)

ชลธาร รุ่งสว่าง (2546 : 30) กล่าวว่า นอกจากนี้รัชกาลที่ 3 ทรงมีพระราชประสงค์ให้วัดโพธิ์เป็น "มหาวิทยาลัยสำหรับประชาชนแห่งแรกของเมืองไทย" อีกด้วย โดยบทกวีนิพนธ์บางเรื่อง จะมีภาพเขียนและรูปปั้นประกอบ แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ 8 หมวด คือ ประวัติวัด ตำรา ยา อนามัย ประเพณี วรรณคดี ภาษิต เปรียบเทียบ และพุทธศาสนา เป็นต้น

กรมศิลปากร (2535 : 82) กล่าวถึงการบูรณะวัดของรัชกาลที่ 4 ว่า ในรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้บูรณะพระพุทธไสยาสน์ขยายพระระเบียง ดัดแปลงศาลาวัดด้านตะวันออกเป็นพระวิหาร ถ่ายแบบเจดีย์วัดสวนหลวงสบสวรรค์ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาสร้างเป็นพระมหาเจดีย์ประจำรัชกาล (พระเจดีย์องค์นี้มาสร้างเสร็จในรัชกาลที่ 5) ปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ พระราชทานนามแก่พระพุทธรูปหลายองค์ในพระอาราม และแก้ไขนามพระนามอารามว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร

ชลธาร รุ่งสว่าง (2546 : 30) กล่าวว่า ภายในบริเวณศาสนาสถานแห่งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปกับสิ่งที่น่าสนใจของวัดโพธิ์ได้ตลอด โดยเฉพาะบรรดาพระวิการที่มีอยู่มากถึง 12 หลัง แบ่งเป็นพระวิหารทิศ 4 หลัง พระวิหารคต 4 หลัง พระวิหารน้อย 2 หลัง พระวิหารพุทธไสยาสน์ 1 หลัง พระวิหารหลวงอีก 1 หลัง และพระเจดีย์อีก 99 องค์ ซึ่งถือว่ามากที่สุดในบรรดาวัดวาอารามต่างๆ จุดที่มักจะมีผู้คนเดินทางเข้าไปชมและนมัสการมากที่สุด เห็นจะเป็นพระวิหารพระนอน หรือพระพุทธไสยาสน์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางไสยาสน์ขนาดใหญ่สร้างโดยช่างสิบหมู่ของหลวง ก่ออิฐถือปูน ที่รอยฝ่าพระบาทจำหลักภาพมงคล 108 ประการประดับด้วยมุก และมีการลงรักปิดทองใหม่ทั้งองค์ในสมัยรัชกาลที่ 3 สำหรับการนมัสการพระนอนนั้นเพื่อความเป็นสิริมงคลและร่มเย็น คนรุ่นเก่าแนะนำว่า ให้สักการะด้วยทองคำเปลว 11 แผ่น รูปดอก และเทียน 1 คู่

กรมศิลปากร (2535 : 82) กล่าวถึงการบูรณะวัดในรัชกาลที่ 5 ว่า เมื่อถึงรัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณา ฯ ให้สมเด็จเจ้าฟ้า ฯ กรมพระยาบำราบปรปักษ์เป็นแม่กองบูรณะสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรม เช่น พระอุโบสถ พระวิหารทิศ พระระเบียง และวิหารพระพุทธไสยาสน์ ในราว พ.ศ.2422-2432 จากนั้นได้มีการตั้งงบประมาณเพื่ออุดหนุนในการบูรณะซ่อมแซมวัด ซึ่งได้ดำเนินการเรื่อยมาในรัชกาลที่ 6 จนถึงรัชกาลที่ 7 เมื่อ พ.ศ. 2475 งบประมาณที่เคยได้รับอุดหนุนถูกตัดจนหมด ทางวัดจึงต้องดำเนินการบูรณะต่อมา ด้วยเงินผลประโยชน์ของวัดและเงินบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา รวมทั้งเงินอุดหนุนจากกรมศาสนาอีกส่วนหนึ่ง (**กรมศิลปากร**. 2535 : 82)

วัดพระเชตุพน ฯ เป็นพระอารามหลวงสำคัญคู่บ้านเมืองมาตั้งแต่สมัยโบราณ พระมหากษัตริย์ทุกรัชกาล ถือเป็นพระราชประเพณีที่จะทรงบูรณะซ่อมแซมให้พระอารามแห่งนี้อยู่ในสภาพดีถาวรวัตถุต่าง ๆ

ในวัดจึงมีส่วนสัมพันธ์กับพระราชวงศ์และประวัติศาสตร์ของชาติอย่างลึกซึ้ง สำหรับประชาชน วัดพระเชตุพน ฯ เปรียบเสมือนมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย เพราะเป็นที่รวบรวมสรรพวิชาความรู้ต่าง ๆ ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้โดยอิสระ ไม่ว่าเป็นด้านประวัติศาสตร์ วรรณกรรม หรือการแพทย์ นอกจากนี้ วัดพระเชตุพน ฯ ยังเป็นที่รวมแห่งโบราณวัตถุ อันทรงคุณค่าทั้งประวัติศาสตร์ และศิลปกรรม จนได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานที่สำคัญของชาติ พ.ศ.2492 (กรมศิลปากร. 2535 : 83)

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2540 : 6-49) บรรยายถึงสิ่งต่างๆในวัดโพธิ์ดังนี้

สรรพศิลป์ สรรพศาสตร์ในวัดโพธิ์พระอารามหลวง ซึ่งบุรพมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี รัชสมัยรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 3 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะปฏิสังขรณ์รวมกาลสมัยของ 2 พระองค์ นานถึง 25 ปี ดังนั้นจึงขอชี้ชวนท่านชมตามหมายเลข

1. ซุ้มประตูทรงมงกุฎ ประดับกระเบื้องที่ตัดเป็นรูปกลีบดอกไม้เรียงกัน ลดหลั่นสีสันสดสันต่างๆ นำมาตัดด้วยคีมเหล็กและเล็มจนมนเป็นกลีบดอกไม้แล้วนำมาเรียงเป็นลวดลายดอกไม้ ประดับอยู่ตามพุทธสถานต่าง ๆ ในวัด ซุ้มประตูเข้าเขตพุทธาวาสมีทั้งหมด 16 ประตู เกร็ดประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่า งานสถาปัตยกรรมเครื่องยอดทรงมงกุฎนี้เป็นรูปแบบที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงพอพระราชหฤทัยเป็นพิเศษ

2. พระอุโบสถ พุทธสถานที่สำคัญแห่งที่ 2 คือ พระอุโบสถ ตามคติความเชื่อของพุทธศาสนิกชน เขตวิสุงคามสีมา หรือพระอุโบสถ เป็นพุทธศาสนสถานที่สำคัญที่สุด พระอุโบสถสร้างสมัยรัชกาลที่ 1 ตามแบบศิลปะอยุธยาตอนปลาย และขยายใหญ่ขึ้นเท่าที่เห็นในสมัยรัชกาลที่ 3

3. กำแพงแก้ว กำแพงแก้วล้อมลานพระอุโบสถ มีซุ้มประตู 8 ซุ้มและซุ้มพัทธสีมา 8 ซุ้ม ทำแปลกจากของเดิม กำแพงแก้วด้านนอกประดับศิลาลายฉลัก (สลัก) เป็นรูปภูเขา ต้นไม้และรูปสัตว์ต่าง ๆ ซุ้มประตูทางเข้า 8 ซุ้ม (ประตูทรงมงคล) สร้างด้วยหินแกรนิตแกะสลัก มีรูปหล่อสางแปลงเนื้อสำริดประตูละหนึ่งคู่

4. พระมหาสถูปหรือพระปรางค์ ประดิษฐานอยู่มุมลานพระอุโบสถชั้นนอกทั้ง 4 ด้าน 4 องค์ พระปรางค์แบบนี้มีชื่อเรียกเฉพาะว่า พระอัคนีย์เจดีย์ องค์ที่ประดิษฐานด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านหน้าพระอุโบสถนามว่า พระพุทธมังคละกายพัธนามหาสถูป ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้นามว่า พระพุทธธรรมจักปวัตะนะปาทุกามหาสถูป ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้หลังพระอุโบสถนามว่า พระพุทธวิไนยปิฏกะสูจิฆรามหาสถูป และด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือนามว่า พระพุทธอภิธรรมธระวาสีปริกขาระมหาสถูป

5. พระระเบียงและพระวิหารทิศ พระระเบียงสร้างรอบพระอุโบสถอยู่ 2 ชั้น ทั้งสองชั้นเชื่อมต่อด้วยพระวิหารทิศ อยู่รอบพระอุโบสถทั้งสี่ทิศ พระระเบียงชั้นในประดิษฐานพระพุทธรูป 150 องค์ พระระเบียงชั้นนอกประดิษฐานพระพุทธรูป 244 องค์ ปัจจุบันทางวัดได้บูรณะปฏิสังขรณ์ปิดทองพระพุทธรูปทุกองค์ล้วนแต่เป็นเนื้อสำริดทั้งนั้น

6. พระวิหารคด ตั้งอยู่มุมกำแพงรอบพระอุโบสถทั้ง 4 ด้าน

7. พระเจดีย์หมู่ห้าฐานเดียว ประดิษฐานอยู่ตรงมุมพระวิหารคดทั้งสี่ด้านพระเจดีย์หมู่ห้าฐานเดียวประกอบด้วยพระเจดีย์ใหญ่ตรงกลางล้อมรอบด้วยพระเจดีย์เล็กสี่องค์ รวมห้าองค์อยู่บนฐานเดียวกัน

8. พระเจดีย์ราย ประดิษฐานอยู่รายรอบพระระเบียงชั้นนอกเป็นสถาปัตยกรรมคล้ายเจดีย์หมู่ เจดีย์ย่อไม้สิบสอง มีทั้งหมด 71 องค์ สร้างในสมัยรัชกาลที่ 3

9. เขามอ เขามอหรือสวนหย่อม เป็นสวนหินปลูกไม้ประดับที่รัชกาลที่ 3 โปรดฯ ให้รื้อขนก้อนศิลา

ใหญ่และเล็กซึ่งก่อเป็นภูเขาในสวนขวาในพระบรมมหาราชวัง แต่ครั้งรัชกาลที่ 2 มาก่อเป็นภูเขาเป็นสวนประดับรอบวัดปลูกต้นไม้ไว้ตามเชิงเขาและบนเขา มีทั้งสถูปและเสาโคมแบบจีน รูปตุ๊กตาจีนและรูปสัตว์จัตุบาท (สัตว์สี่เท้า) ต่างๆ เรียงรายอยู่ทั่วไปทั้งบนเขาและเชิงเขา เขามอมีทั้งหมด 24 ลูก

10. ศาลาราย ศาลารายล้อมลานวัดทั้งข้างใน (รอบพระอุโบสถ) และข้างนอก (แต่กำแพงสกัดออกไป) ของเดิมไม่มีเฉลียงลด ก่อล้อมเป็นช่องกุฏ (ช่องที่ทำเป็นเขาจำลอง) รื้อก่อใหม่ในรัชกาลที่ 3

11. หอระฆัง เป็นสถานที่ต้องสร้างประจำไว้ที่วัด เพื่อเป็นสัญญาณบอกเวลา และในความหมายพุทธปรัชญาหมายถึง การตื่นและรู้สัจธรรม ตลอดทั้งให้ความรู้สึกแห่งสันติสุข

12. พระมหาเจดีย์สี่รัชกาล พระมหาเจดีย์ทั้งสี่องค์อยู่ในบริเวณกำแพงแก้วสี่ขาว ซุ้มประตูทางเข้าเป็นสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์แบบจีน ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบ เครื่องถ้วยหลากสี มีตุ๊กตาหินจีนประตูละคู่

13. ห้องจัดแสดงโบราณวัตถุจากพระมหาเจดีย์ประจำสี่รัชกาล ห้องจัดแสดงโบราณวัตถุนี้นับเป็นพิพิธภัณฑ์ในวัด ซึ่งวัดพระเชตุพนร่วมกับกรมศิลปากรจัดสร้างขึ้นน้อมเกล้าฯถวายตามพระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งอยู่ในพระวิหารทิศตะวันตก มุขหลัง (ทิศพระนาคปรก) ใกล้ๆ พระมหาเจดีย์สี่รัชกาลด้านหน้ามีเขามอ เรียกว่า เขาศิวลึงค์เป็นที่หมายตา

14. พระวิหารพระพุทธไสยาส เป็นพระวิหารที่สร้างเพื่อประดิษฐานพระพุทธไสยาส รัชกาลที่ 3 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมหมื่นภูมินทรภักดี (พระองค์เจ้าลดาวัลย์) ทรงกำกับช่างสิบหมู่สร้างพระพุทธไสยาสขึ้นก่อน แล้วจึงสร้างพระวิหารภายหลัง

15. พระมณฑป (หอไตรจตุรมุข) รัชกาลที่ 3 โปรดฯ ให้สถาปัตยกรรมจตุรมุขเครื่องยอดทรงมงกุฎ ประดับกระเบื้องเคลือบเครื่องถ้วยหลากสี ลวดลายงามวิจิตร

16. ศาลาการเปรียญ เดิมเป็นอุโบสถวัดโพธารามสร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา พระประธานที่ประดิษฐานในศาลานี้ คือพระประธานองค์เดิมของอุโบสถวัดโพธาราม มีนามว่า"พระพุทธศาสดา" รัชกาลที่ 3 โปรดฯ ให้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์

17. สวนมิสกวัน เป็นสวนไม้ต่อ (ไม้ประดับ) ปลูกพรรณไม้ประดับต่างๆ ปัจจุบันนี้ยังมีต้นโพธิ์พันธุ์พระศรีมหาโพธิ์ (ต้นอัสสตถะฤกษ์) ได้มาแต่ลังกา ปลูกไว้ในสมัยรัชกาลที่ 4

18. สระจระเข้ ภายในมีสระน้ำก่ออิฐถือปูน ตรงกลางสระมีภูเขาและบันไดเวียนเดินขึ้นได้บนยอดเขามีเจดีย์ขนาดเล็กประดิษฐานอยู่องค์หนึ่ง บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ด้านตะวันออกของสระมีตึกหลังหนึ่งในสมัยรัชกาลที่ 3 ชาวบ้านเรียกว่า ตึกฝรั่ง

19. เขาฤษีดัดตน คือสวนสุขภาพแห่งหนึ่งอยู่ใกล้กับพระวิหารทิศใต้ เป็นพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 1 ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมการแพทย์แผนโบราณและศิลปวิทยาการครั้งกรุงศรีอยุธยาไว้

20. โรงเรียนแพทย์แผนโบราณและการนวดแผนโบราณ การแพทย์แผนโบราณนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีบุคคลผู้รอบรู้ประจำอยู่ทุกชุมชน ที่รู้จักการนำเอาพืชสมุนไพรมาผสมผสานกับของผสมบางอย่างรวมกันแล้วเป็นยาบรรเทาอาการเจ็บป่วย ยาแก้โรคระบาดให้หายขาดได้ ในสังคมไทยสมัยโบราณ รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แพทย์หลวงตรวจชำระแปลตำราแพทย์จากภาษาบาลี สันสกฤต เป็นภาษาไทยจัดเป็นหมวดหมู่และทำรูปเล่มเรียกว่า ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ (ฉบับหลวง) ซึ่งมีภาควิชาหัตถศาสตร์เรียกว่า ตำราแบบนวดฉบับหลวง ไว้อีกฉบับหนึ่งด้วย เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2505 ได้มีคณะแพทย์แผนโบราณขออนุมัติจากกระทรวงสาธารณสุขตั้งโรงเรียนสมาคมแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์) เปิดสอนการแพทย์แผนโบราณและการนวดแผนโบราณจนถึงปัจจุบัน ได้ทำการสอนอยู่ที่ศาลารายด้านทิศ

ตะวันออก 2 หลัง การนวดแผนโบราณที่ปฏิบัติกันอยู่ทุกวันนี้มี 2 วิธี คือการนวดตามแบบท่าฤษีดัดตน และการนวดประคบด้วยสมุนไพร

21. ตุ๊กตาจีน นับเป็นเสน่ห์ ชวนเที่ยววัดโพธิ์ นอกจากพระพุทธไสยาสที่งดงามแล้ว รูปสลักหินจีนทั้งหลายที่ตั้งประดับตามซุ้มประตูและที่ต่างๆ มีทั้งสลักจากหินและปูนปั้น หากเราพินิจพิจาราณรูปปั้นรูปสลักจีนแต่ละรูปแบบแล้วย่อมทำให้รู้จักและเข้าใจต่อการที่ช่างไทยขนเอาเครื่องอับเฉาที่ใช้เป็นอุปกรณ์ถ่วงเรือสำเภาต้นขากลับจากการพาณิชย์นาวี แล้วนำไปตั้งประดับอย่างมีศิลปะ ประยุกต์เอารูปปั้นเหล่านั้นตั้งประดับดูเข้ากันได้ไม่ขัดตา

22. ไม้ประดับและไม้สมุนไพร ตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 3 ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประชุมจารึกตำราแพทย์แผนโบราณไว้ที่แผ่นศิลาประดับตามเสาศาลารายล้อม ที่เขามอหรือสวนหย่อมยังได้ปลูกพรรณไม้ในพุทธประวัติแล้ว ยังมีพรรณไม้สมุนไพรด้วย

23. ตำหนักวาสุกรี เป็นพิพิธภัณฑ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระสังฆราชเจ้าองค์ที่ 7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงเป็นเจ้านายชั้นสูงพระองค์แรกที่ได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า

24. หอสมุดสมเด็จ ว.ผ.ต. ทางวัดสร้างอาคารแห่งนี้เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่สมเด็จพระวันรัต (เผื่อน ติส. สทด.โต ป.9) อดีตอธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพนรูปที่ 10 เมื่อ พ.ศ. 2491 ปัจจุบันได้รื้ออาคารเดิมแล้วสร้างใหม่เป็น 3 ชั้น แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2542 อยู่ในบริเวณเขตสังฆาวาส ติดกับถนนเชตุพน (**รำไพพรรณ แก้วสุริยะ**. 2540 : 6-49)

1.3 ประวัติวัดอรุณราชวราราม

วัดอรุณราชวราราม เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร **ณัฐวุฒิ** (2542 : 73) บรรยายเกี่ยวกับที่ตั้งของวัดเก่าว่า วัดอรุณราชวราราม เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหารตั้งอยู่เลขที่ 34 แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และฟากตะวันออกของถนนอรุณอัมรินทร์ ระหว่างคลองนครบาลหรือคลองวัดแจ้งกับพระราชวังเดิม ทิศเหนือมีกำแพงวัดติดกับหลังโรงเรียนประถมทวีธาภิเศก ทิศใต้ติดกับกำแพงพระราชวังเดิม ทิศตะวันออกติดกับฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศตะวันตกมีกำแพงวัดติดกับถนนอรุณอัมรินทร์ วัดอรุณราชวรารามมีเนื้อที่ 29ไร่ 1 งาน 93 ตารางวา ลักษณะที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม สูงกว่าระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาเพียงเล็กน้อย ทางทิศใต้ของวัดเป็นที่ตั้งของพระปรางค์ที่สูงกว่าพระอุโบสถที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ ด้วยเหตุนี้น้ำจึงไม่ท่วมบริเวณลานพระปรางค์และบริเวณใกล้เคียง

พิทักษ์ สายัณห์ (ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 320) กล่าวถึง ที่ตั้งของวัดอรุณราชวราราม ว่า

วัดอรุณราชวราราม หรือวัดแจ้ง ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลวัดอรุณ อำเภอบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร วัดอรุณเป็นพระอารามหลวงชั้นเอกอันดับหนึ่งชนิด ราชวรมหาวิหาร หนึ่งในจำนวนสี่วัดที่มีอยู่ทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร คือ วัดพระเชตุพลวิมลมังคลาราม วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์ วัดสุทัศน์เทพวราราม และวัดอรุณราชวราราม

กวาง บางเกร็ด (2546 : 10) บรรยายถึงชื่อวัดว่าวัดอรุณฯมีชื่อเป็นทางการว่าวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหารเป็นวัดมหานิกาย สร้างในสมัยอยุธยา เดิมเรียกกันว่า"วัดมะกอก" ครั้นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสร้างพระราชวังทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ก็ได้ทรงถือเอาวัดแห่งนี้เป็นวัดในพระบรมมหาราชวัง และทรงปฏิสังขรณ์ แล้วพระราชทานนามว่า วัดแจ้ง ต่อมารัชกาลที่ 2 ทรงปฏิสังขรณ์

และพระราชทานนามว่า วัดอรุณราชธาราม สมัยรัชกาลที่ 4 เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น วัดอรุณราชวราราม วัดอรุณฯนั้นเป็นอารามหลวงชั้นเอกชนิดราชวรมหาวิหาร ชื่อทางการจึงเป็น วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร เป็นวัดหนึ่งที่ตามพระราชประเพณีพระมหากษัตริย์จะเสด็จเป็นองค์ประธานในงานพระราชพิธีที่สำคัญ และเป็นวัดที่มีการพระราชทานผ้าพระกฐินทางชลมารค

พิทักษ์ สายัณห์. (ทำเนียบและประวัติวัดไทย : 320) กล่าวถึงพระปรางค์วัดอรุณความว่า พระปรางค์วัดอรุณ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงมีพระราชปรารภจะทรงสร้างพระปรางค์ในวัดอรุณซึ่งเดิมสร้างไว้สูงเพียง 16 เมตรให้สูงขึ้นอีก เพื่อเป็นศรีแก่พระนคร แต่พอทรงกำหนดแผนผังลงมือกระทำใน พ.ศ. 2363 ได้รื้อพระปรางค์องค์เดิมและขุดดินวางรากบ้างแล้วก็เสด็จสวรรคตเสียก่อน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ดำเนินการสร้างปรางค์องค์นั้นต่อและได้เสด็จพระราชดำเนินมาวางพระศิลาฤกษ์เมื่อ 2 กันยายน พ.ศ. 2385 พอสร้างเสร็จถึงยกยอดนราศูลและพระมหามงกุฎไว้บนยอดสุด แต่ยังไม่ทันจัดงานฉลองก็สิ้นรัชกาลเสียก่อน ต่อมาใน พ.ศ. 2452 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดให้ซ่อมพระปรางค์ มีการถมลานพระปรางค์ให้สูงขึ้น และทำรั้วเหล็ก เสร็จแล้วโปรดให้จัดงานฉลองและทรงสถาปนาวัดอรุณราชวราราม ขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นเอกอันดับหนึ่งและได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดผ้าพระกฐิน โดยขบวนพยุหยาตราชลมารค (กระบวนเรือ) เป็นครั้งแรก จึงกลายเป็นราชประเพณีอย่างหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลต่อ ๆ มา เสร็จพระราชดำเนินถวายพระกฐินวัดนี้ทางชลมาคเป็นประจำ

กรมศิลปากร (2539 : 50) กล่าวถึงประวัติวัดอรุณราชวราราม และพระปรางค์วัดอรุณ ซึ่งในบริเวณวัดและรอบพระปรางค์จะมีตุ๊กตาหินวางประดับตกแต่งอยู่ ดังนี้

วัดอรุณราชวราราม เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก เหนือพระราชวังเดิม ตรงข้ามกับพระบรมมหาราชวังเป็นวัดโบราณสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาก่อนรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ.2199 – 2231) เดิมชื่อ วัดมะกอก โดยตั้งชื่อตามตำบลที่ตั้ง ต่อมามีวัดสร้างใหม่ในตำบลเดียวกันจึงเรียกวัดนี้ว่า วัดมะกอกนอก ส่วนวัดใหม่ที่สร้างลึกเข้าไปในคลองบางกอกใหญ่ เรียกว่า วัดมะกอกใน (วัดนวลนรดิศ)

ในประวัติศาสตร์วัดอรุณราชวรารามเป็นวัดที่มีความสำคัญในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้เสด็จพร้อมด้วยไพร่พลลงมาทางชลมารค ถึงหน้าวัดแห่งนี้เมื่อ ยามใกล้รุ่ง จึงเสด็จประทับแรมที่ ศาลาการเปรียญ เมื่อทรงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ปฏิสังขรณ์ และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นวัดแจ้งและใน พ.ศ.2311 โปรดให้สร้างพระราชวังใหม่ โดยขยายเขตพระราชฐาน วัดแจ้งจึงกลายเป็นวัดในพระราชวังเช่นเดียวกับวัดพระศรีสรรเพชญ์ที่พระนครศรีอยุธยา ไม่มีเขตสังฆาวาส คือ ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาเมื่อครั้งเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ยกทัพไปตีเวียงจันทร์ได้ อัญเชิญพระแก้วมรกตและพระบางลงมายังธนบุรี และนำมาประดิษฐาน ณ วัดแจ้ง

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์โปรดให้สร้างพระนครใหม่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา วัดแจ้งจึงเป็นวัดนอกพระราชวัง จึงโปรดให้เป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาต่อไปได้

วัดแจ้งได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งพระอารามโดยพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) เมื่อครั้งยังดำรงพระราชอิสริยยศเป็นพระโอรสแต่สำเร็จเพียงกุฏิสงฆ์ ก็สิ้นรัชกาลที่ 1 ใน พ.ศ. 2352

ครั้งเมื่อเสด็จขึ้นครองราชสมบัติโปรดให้สร้างพระอุโบสถ และพระวิหารต่อจนแล้วเสร็จ พร้อมทั้งทรงปั้นหุ่นพระพุทธรูปด้วยฝีกระหัดถ์ของพระองค์เอง และโปรดให้หล่อขึ้น ประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถ และพระราชทานนามวัดใหม่ว่า วัดอรุณราชธาราม

วัดนี้ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ และสร้างสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติมมาโดยตลอดจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวราชวงศ์จักรีเกือบทุกพระองค์

พระมหาสวัสดิ์ อหิสโก (2541 : 19) บรรยายถึงพระประธานในพระอุโบสถว่า พระประธานในพระอุโบสถ มีพระนามว่า พระพุทธธรรมมิศรราชโลกธาตุดิลก หล่อในรัชกาลที่ 2 กล่าวกันว่า พระพักตร์เป็นฝีพระหัตถ์รัชกาลที่ 2 เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 3 ศอกคืบ ประดิษฐานเหนือแท่นไพที บนฐานชุกชี เบื้องบนพระพักตร์มีรูปอัครสาวก 2 องค์ ระหว่างกลางมีพัดยศพระประธานตั้งอยู่ ที่ผ้าทิพย์ตรงพัดยศบรรจุพระบรมอัฐิของรัชกาลที่ 2

กรมศิลปากร (2539 : 55) กล่าวถึงการปฏิสังขรณ์วัดอรุณราชวรารามของรัชกาลที่ 3 ว่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 โปรดให้ปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งพระอารามอีกครั้งหนึ่ง และโปรดให้ก่อสร้างพระปรางค์ตามที่ทรงคิดแบบขึ้นจนสำเร็จเป็นสถาปัตยกรรมที่ทรงความงดงามยิ่ง ดังที่ในปัจจุบันเรียกกันติดปากว่า พระปรางค์วัดอรุณ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าให้สร้าง และปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น บุษบกยอดปรางค์ และพระราชทานนามใหม่ว่า วัดอรุณราชวราราม

ครั้งถึงรัชกาลสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ปฏิสังขรณ์ใหม่เกือบหมดทั้งพระอาราม

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลเดชมหาราช ได้โปรดให้บูรณะและปฏิสังขรณ์สถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในวัด เช่น โปรดให้ซ่อมสร้างศาลาการเปรียญ ถนนหนทาง กำแพงวัด กุฏิ วิหาร พระเจดีย์ ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระปรางค์วัดอรุณฯ

สิ่งสำคัญภายในพระอาราม

กรมศิลปากร (2539 : 40) กล่าวถึงสิ่งสำคัญภายในพระอารามดังนี้

1. พระปรางค์ เมื่อเอ่ยถึงวัดอรุณราชวราราม สิ่งแรกที่จะเป็นที่นึกถึงคือ พระปรางค์วัดอรุณพระปรางค์ก่อด้วยอิฐถือปูนประดับด้วยชิ้นกระเบื้องเคลือบสีต่าง ๆ ประกอบเป็นลวดลายงดงามประณีต บางลายใช้จานชามเคลือบ เช่น ชามเบญจรงค์ มาประดับตกแต่ง บนส่วนยอดสุดของพระปรางค์นอกจากจะมียอดนภศูลเช่นยอดพระปรางค์ทั่วไปแล้ว ยังมีมงกุฎประดิษฐานอยู่เหนือยอดนภศูล ทำให้สวยงามแปลกตากว่ายอดนภศูลที่อื่น

2. พระอุโบสถ เป็นสถาปัตยกรรมที่สำคัญ และมีความสวยงามยิ่งของฝีมือช่างในสมัยรัชกาลที่ 2 พระอุโบสถวัดอรุณราชวรารามไม่มีกำแพงแก้ว แต่มีพระระเบียงล้อมรอบ สร้างในสมัยรัชกาลที่ 2เช่นกัน ที่ผนังพระระเบียงมีภาพจิตรกรรมโดยตลอด เขียนเป็นรูปซุ้มเรือนแก้ว ลายดอกไม้ ใบไม้มีนกยูงแบบจีนคาบอยู่ตรงกลาง ภายในพระระเบียง มีพระพุทธรูปปางมารวิชัยประดิษฐานอยู่โดยรอบ ถึง 120 องค์

พระมหาสวัสดิ์ อหิสโก (2541 : 18) บรรยายถึงภายในพระอุโบสถความว่า ภาพระหว่างช่องหน้าต่าง 10 ช่องเป็นภาพชาดกเรื่อง ทศชาติ หรือพระเจ้า 10 ชาติ โดยย่อว่า เต, ขะ, สุ, เน, ม, ภู, จ, นา, วิ, เว ภาพบานหน้าต่างด้านในเป็นภาพต้นไม้และสัตว์ทุกบาน ภาพผนังตอนเหนือหน้าต่างกับด้านหน้าพระประธานและหลังพระประธานเป็นภาพพุทธประวัติตอนรับข้าวมธุปายาส ปฐมเทศนา โปรดพุทธมารดา และตอนชนะมาร ภาพตอนเหนือบานหน้าต่าง มีกรอบเป็นภาพเครื่องโต๊ะหมู่บูชา แบบจีน 18 ภาพ ภาพด้านในประตูพระ

อุโบสถ 8 บาน เป็นภาพต้นมักกลีผลหรือนารีผล ภาพตามรักแร้ประตูและหน้าต่าง เป็นภาพในเมืองนรก และภาพเกี่ยวกับสุภาษิตโบราณ เช่น นิ้วด้วนได้แหวน เป็นต้น ในสมัยรัชกาลที่ 5 เกิดไฟไหม้เสียไปส่วนน้อย ส่วนมากคงอยู่ รัชกาลที่ 5 รับสั่งให้เขียนซ่อมส่วนที่เสีย (**พระมหาสวัสดิ์ อหึสโก**. 2541 : 18)

3. พระวิหาร สร้างในสมัยรัชกาลที่ 2 เช่นกัน เป็นพระวิหารยกพื้นสูงเช่นเดียวกับพระอุโบสถ หลังคาลด 3 ชั้น หน้าบันสลักด้วยไม้ลงรักปิดทองประดับกระจก เป็นรูปเทวดาถือพระขรรค์ประทับนั่งบนแท่น

พระมหาสวัสดิ์ อหึสโก. (2541 : 23) บรรยายถึงพระประธานในพระวิหารความว่า พระพุทธชัมภูนุทมหาบุรุษลักขณาอสีตยานุบพิตร เป็นพระประธานในพระวิหาร ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 6 ศอก หล่อด้วยทองแดงปิดทอง ในสมัยรัชกาลที่ 3 ปี พ.ศ. 2382 พร้อมกับพระประธานในพระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวราม ประดิษฐานอยู่บนแท่นไพที เหนือฐานชุกชี มีขนาดใหญ่รองลงมา ด้านหน้าพระพุทธชัมภูนุทฯ มีพระอรุณหรือพระแจ้ง ประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชี หน้าตักกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร เป็นพระพุทธรูปที่อัญเชิญมาจากเวียงจันทร์ปีมะเมีย พ.ศ. 2410 เดิมประดิษฐานอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ต่อมารัชกาลที่ 4 เห็นว่า นามพ้องกับวัดนี้จึงโปรดให้อัญเชิญมาไว้ในพระวิหารนี้ ถัดลงมามีพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย ประดิษฐานอยู่บนแท่น หน้าพระแจ้งในพระวิหารหน้าตักกว้าง 70 เซนติเมตร พระพุทธรูปองค์นี้ เดิมอยู่ที่ศาลาการเปรียญเก่าที่รื้อไปแล้ว (**พระมหาสวัสดิ์ อหึสโก**. 2541 : 23)

วัดอรุณราชวรารามมหาวิหารถือเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 2 กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำคัญของชาติ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 64 เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2492 (**กรมศิลปากร**. 2548 : 52)

1.4 ประวัติวัดสุทัศนเทพวราราม

พนพิพัฒน์ หอมหวาน (วัดสุทัศนเทพวราราม วรมหาวิหาร : 9) บรรยายถึงชื่อของวัดสุทัศนเทพวราราม ความว่าวัดมหาสุทธาวาสเป็นนามที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่1 พระราชทาน อันหมายถึงสวรรค์ชั้นพรหมโลกชื่อสุทธาวาส วัดสุทัศนเทพธารามพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 พระราชทาน และวัดสุทัศนเทพวราราม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พระราชทาน ทั้งสองชื่อนี้หมายถึงสุทัสสนนครบนเขาพระสุเมรุศูนย์กลางของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ที่ประทับของพระอินทร์

วัดสุทัศนเทพวราราม เป็นวัดที่รัชกาลที่ 1 ทรงตั้งใจสร้างขึ้น **คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี** (2525 : 57) กล่าวถึงการสร้างและการบูรณะวัดสุทัศนเทพวราราม ความว่า วัดสุทัศนเทพวราราม เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ 146 แขวงเสาชิงช้า เขตพระนคร มีถนนใหญ่ผ่าน 3 สาย คือ ถนนดีทองผ่านทางทิศตะวันตก ถนนบำรุงเมืองผ่านทางทิศเหนือ ถนนอุณากรรณผ่านทางทิศตะวันออก ส่วนทางทิศใต้เป็นถนนซอยเรียกว่า ถนนสระสรง

พนพิพัฒน์ หอมหวาน (วัดสุทัศนเทพวราราม วรมหาวิหาร : 9) บรรยายถึงที่การสร้างวัดสุทัศนเทพวราราม ว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดสุทัศนเทพวราราม ขึ้นเพื่อให้เป็นวัดที่สำคัญที่ตั้งอยู่กลางกรุงเทพมหานคร โดยเริ่มจากการกำหนดพระฤกษ์ขุดรากพระวิหารหลวงในวันจันทร์ที่ 1 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2350 เมื่อการก่อสร้างพระวิหารหลวงและสร้างฐานชุกชีเสร็จแล้วโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระศรีศากยมุนีจากวิหารหลวงวัด

มหาธาตุเมืองสุโขทัยมาประดิษฐานบนฐานชุกชีพระวิหารหลวงวัดสุทัศนเทพวราราม วันที่ 9 พฤษภาคม พุทธศักราช 2351

ณัฐวุฒิ (2542 : 65) กล่าวถึงการสร้างวัดในสมัยรัชกาลที่ 2 ความว่า วัดแห่งนี้แบ่งเป็น 2 เขต มีกำแพงกั้นกลาง ด้านเหนือเรียกเขตพุทธวาส ด้านใต้เรียกว่า สังฆาวาส วัดสุทัศนเทพวรารามนี้ รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นกลางพระนคร โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระโตหรือพระใหญ่ซึ่งพระองค์รับสั่งให้พระพิเรนทรเทพไปอัญเชิญมาจากเมืองสุโขทัย และทรงมีพระดำริพระราชทานนามว่า"มหาสุทธาวาส" ในปี พ.ศ. 2350 ได้เริ่มก่อรากพระวิหาร เมื่อก่อพื้นพระวิหารและฐานพระเสร็จแล้วได้เชิญพระใหญ่ขึ้นประดิษฐาน ซึ่งเป็นเวลาที่ทรงประชวรมากแล้ว ครั้นได้ทอดพระเนตรเห็นพระขึ้นที่สมพระราชประสงค์ก็สิ้นพระชนม์

ประวัติความเป็นมา

คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี (2525 : 57) กล่าวถึงประวัติความว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชสถาปนาใน พ.ศ. 2350 ในที่ใจกลางพระนคร เดิมพระราชทานว่า วัดมหาสุทธาวาส โปรดให้สร้างพระวิหารขึ้นก่อนเพื่อประดิษฐานพระศรีศากยมุนี (พระโต) ซึ่งอัญเชิญมาจากพระวิหารหลวงวัดมหาธาตุ จังหวัดสุโขทัย พอก่อรากพระวิหารและประดิษฐานพระศรีศากยมุนีแล้วก็สิ้นรัชกาล ยังมิได้ประดิษฐานเป็นสังฆาราม ถึงรัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดให้สร้างต่อ ในระหว่าง พ.ศ. 2354 – 2356 ทรงผังจะให้เป็นสังฆารามการสร้างพระวิหารนั้นทรงพระราชศรัทธาจำหลักบานประตูด้วยพระองค์เองแต่สิ้นรัชกาลเสียก่อนที่งานก่อสร้างจะสำเร็จ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 โปรดให้ดำเนินการจนสำเร็จสร้างพระระเบียง พระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ หล่อพระประธานในพระอุโบสถและบรรจุพระบรมธาตุเฉพาะพระประธานในศาลาการเปรียญ หล่อด้วยทองเหลืองกลับฝีมือที่จับมาทำลาย หล่อพระเจดีย์ หล่อรูปปัญจวัคคีย์ทั้งห้า สร้างเป็นสัตตมหาสถาน และสร้างกุฏิเสนาสนะ

ณัฐวุฒิ (2542 : 65) กล่าวถึงการสร้างวัดในสมัยรัชกาลที่ 2 ความว่าในสมัยรัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ทรงสร้างวัดสุทัศน์ต่อหรือที่เรียกกันในขณะนั้นว่า วัดพระโต โดยสร้างได้เพียงองค์พระประธานพระวิหารยังไม่มีมุขเด็จหน้าหลังทั้ง 2 ด้าน ยังไม่ได้ยกช่อฟ้าใบระกา และยกบานประตูหน้าต่างทรงสลักบานประตูค้างอยู่ก็ทรงพระประชวร ครั้น พ.ศ. 2367 ก็เสด็จสวรรคต ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงสร้างพระวิหารจนสำเร็จและโปรดให้สร้างพระอุโบสถหล่อพระประธานในพระอุโบสถขึ้นใหม่ และพระราชทานนามวัดนี้ว่า วัดสุทัศนเทพวราราม แล้วจึงโปรดให้ผูกพัทธสีมาพระอุโบสถเมื่อ พ.ศ. 2386 และบรรจุพระธาตุในพระประธาน ครั้นสร้างกุฏิสงฆ์เสร็จแล้ว โปรดให้อาราธนาพระธรรมไตรโลกาจารย์ จากวัดสัมพันธวงศ์มาครองวัดนี้ ใน พ.ศ. 2387 โปรดให้หลวงนายฤทธิ์มหาดเล็กยกบานประตูพระอุโบสถ ต่อมาให้ช่างหล่อพระเจดีย์หลังชุ้มเสมาและสร้างสัตตมหาสถานเจดีย์ใน พ.ศ. 2389 โปรดให้หล่อรูปม้าและสมโภชพระอารามเมื่อ พ.ศ. 2390

ในรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบูรณะและสร้างสิ่งอื่น ๆ ในพระอารามอีก เช่น ศาลาลอย 4 หลังหน้าพระวิหาร ทั้งได้พระราชทานนามพระประธานในพระวิหารว่า "พระศรีศากยมุนี" พระประธานในพระอุโบสถว่า พระพุทธตรีโลกเชษฐ์ และพระประธานในศาลาการเปรียญว่า "พระพุทธเสรฏฐมุนี" ถึงรัชกาลที่ 5 โปรดให้บูรณะพระอารามเป็นการใหญ่ตั้งแต่ พ.ศ. 2438 โดยกรมโยธาธิการเป็นผู้ดำเนินการ หลังจากนี้จนถึงปัจจุบันก็มีการบูรณะซ่อมแซมเป็นระยะตลอดมา ในระหว่าง พ.ศ. 2515 – 16 ทางวัดได้ขอพระราชทานพระพรมราชานุญาตสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

อานันทมหิดลขึ้นที่บริเวณหน้าพระวิหาร และตั้งมูลนิธิอัฏฐมราชานุสรณ์ในพระบรม-ราชูปถัมภ์ขึ้นใน พ.ศ. 2516 (คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. 2526: 58)

ธรรมเกียรติ กันอริ (2538 : 186) บรรยายถึงพระวิหารหลวงความว่า

> พระวิหารหลวง วัดสุทัศน์เทพวราราม สร้างบนไพที (ยกพื้น) มีฐานประทักษิณรอบพระวิหาร 3 ชั้น หน้าบันเป็นไม้จำหลักรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณอยู่กลางลาย หน้าบันมุขเด็จเป็นภาพนารายณ์ทรงครุฑ ตัวพระวิหารมีประดู่ด้านหน้าและหลังด้านละ 3 บาน หน้าต่างด้านละ 5 บาน บานประตูไม้จำหลักปิดทองลายเครือเถาแทรกภาพคนและสัตว์ต่างๆงานจำหลักไม้บานประตูพระวิหารเป็นฝีพระหัตถ์รัชกาลที่ 2 ว่ากันว่าทรงเลือกฝีพระหัตถ์สลักร่วมกับกรมหมื่นจิตรภักดีสลักเสร็จก็ทำลายเครื่องมือทั้งหมด เพื่อไม่ให้ทำได้เหมือนอีก น่าเสียดายว่าบานประตูฝีพระหัตถ์ถูกไฟไหม้เมื่อพฤศจิกายน2502ไปส่วนหนึ่งจึงถอดบานนั้นไปไว้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

วัดสุทัศนเทพวราราม สร้างตามผังที่เป็นพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แบ่งอาณาบริเวณเป็น 2 เขต คือ เขตพุทธาวาสอยู่ทางเหนือ มีพระอุโบสถ พระวิหาร พระระเบียง วิหารทิศ ศาลาราม และสัตตมหาสถาน เขตสังฆาวาสอยู่ทางใต้ ประกอบด้วยกุฏิเสนาสนะ ศาลาการเปรียญ และหอระฆัง (**คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี.** 2526 : 59)

ณัฐวุฒิ (2542 : 66) กล่าวถึงการสร้างวัดในสมัยรัชกาลที่ 4 ความว่าครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 จึงได้ทรงสร้างเพิ่มเติม ต่อมาในปี พ.ศ. 2396 โปรดให้อัญเชิญพระพุทธศาสดาจากวัดประดู่มาประดิษฐานที่วัดสุทัศน์ แล้วถวายพระนามพระโตพระประธานในวิหารว่า"พระพุทธศรีศากยมุนี" ส่วนพระประธานในพระอุโบสถถวายพระนามว่า พระพุทธตรีโลกเชษฐ์ ใน พ.ศ. 2397 โปรดให้ยกศาลาโรงธรรม และถวายพระนามพระประธานในศาลาการเปรียญซึ่งหล่อในรัชกาลที่ 3 ว่า"พระพุทธเสรฏฐมุนี" ปี พ.ศ. 2401 โปรดให้ฉลองศาลาดิน ลุถึง พ.ศ. 2402 โปรดให้ปิดทองบานหน้าต่างพระวิหารที่สร้างสมัยรัชกาลที่ 3 และปี พ.ศ. 2407 โปรดให้อัญเชิญพระพุทธศาสดาจากวัดสุทัศน์ไปประดิษฐานที่วัดบวรนิเวศวิหาร และสร้างพระพุทธรูปและพระสีติมหาสาวกขึ้นแทนไว้ในพระอุโบสถ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 สมัยสมเด็จพระวันรัต (แดง) เป็นเจ้าอาวาส ได้โปรดให้ซ่อมพระวิหารพระศรีศากยมุนีครั้งใหญ่ เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2438 ถึงปี พ.ศ. 2442 โปรดให้ซ่อมพระอุโบสถ และหลังจากนั้นก็มีการบูรณปฏิสังขรณ์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

1.5 ประวัติวัดราชโอรสารามราชวรวิหาร

กรมศิลปากร (2539 : 63) กล่าวถึง ประวัติวัดราชโอรสารามราชวรวิหารไว้ ดังนี้

วัดโอรสาราม หรือ วัดราชโอรส ตั้งอยู่ริมคลองสนามไชย ฝั่งตะวันตก (ฝั่งธนบุรี) และติดคลองบางหว้า ทางด้านทิศเหนือของวัด ตั้งอยู่เลขที่ 258 เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

วัดราชโอรสเป็นพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดราชวรวิหาร และถือเป็นวัดประจำรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งบรมราชวงศ์จักรี เป็นวัดโบราณมีมาก่อนสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ คือเป็นวัดราษฎร์ที่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เดิมเรียกว่า วัดจอมทองบ้าง วัดเจ้าทองบ้าง หรือวัดกองทองบ้าง (**กรมศิลปากร.** 2539 : 63)

ณัฐวุฒิ (2542 : 84-85) บรรยายถึงที่ตั้งของวัดว่าวัดราชโอรสาราม เป็นวัดพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ 258 แขวงบางค้อ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ทิศเหนือติดต่อกับคลอง

บางหว้าซึ่งเชื่อมคลองด่านกับคลองภาษีเจริญ ทิศใต้ติดกับที่ธรณีสงฆ์ของวัดซึ่งมีคูน้ำคั่นอยู่ ทิศตะวันออกติดกับคลองด่านและทิศตะวันตกติดกับที่ดินของประชาชน ผังวัดตามฐานเดิมนั้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีเขตพุทธาวาสอยู่กลาง ล้อมรอบด้วยเขตสังฆาวาส จากด้านทิศเหนือริมคลองบางหว้าโอบล้อมมาทางด้านหลังทิศตะวันตกไปจนถึงด้านทิศใต้เป็นหมู่กุฏิสงฆ์ ตั้งโอบล้อมเขตพุทธาวาสอยู่ สำหรับหมู่กุฏิสงฆ์ด้านทิศตะวันตกนั้นได้ทรุดโทรมลงและถูกรื้อออกไปประมาณ 64 ปีเศษ วัดราชโอรสารามเดิมเป็นวัดที่มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เดิมเรียกว่า วัดจอมทอง และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไม่น้อย

ในสมัยรัชกาลที่ 2 พ.ศ. 2363 มีข่าวว่าพม่าตระเตรียมกำลังจะยกเข้ามาตีประเทศสยาม พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงโปรดให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3) ทรงเป็นแม่ทัพคุมพลไปขัดตาทัพพม่าทางด่านเจดีย์ 3 องค์ จังหวัดกาญจนบุรี ได้เสด็จประทับพักแรมที่หน้าวัดจอมทองนี้ และทรงทำพิธีเบิกโขลนทวารตามลักษณะพิชัยสงคราม ทรงอธิษฐานให้ประสบความสำเร็จ และเสด็จกลับมาโดยสวัสดิภาพ เมื่อพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ทรงเลิกทัพ เสด็จกลับพระนครแล้ว จึงโปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดจอมทองใหม่ทั้งวัด และถวายเป็นพระอารามหลวง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าฯ พระราชทานนามใหม่ว่า วัดราชโอรส (**กรมศิลปากร.** 2539 : 63)

ถึงแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงสถาปนาวัดนี้ในขณะที่ทรงเป็นพระเจ้าลูกยาเธอก็ตาม แต่เนื่องจากทรงสถาปนาเป็นการส่วนพระองค์ จึงทรงพระราชดำริเปลี่ยนแปลงแบบอย่างศิลปกรรมตามความพระราชหฤทัย ดังนั้นวัดราชโอรสจึงตกแต่งด้วยศิลปะจีนเป็นส่วนมาก นับเป็นวัดแรกที่เป็นวัดที่คิดสร้างออกนอกแบบอย่างวัดซึ่งสร้างกันอย่างสามัญ

วารสารศิลปวัฒนธรรม (2539 : 117) บรรยายความงามของวัดว่า วัดราชโอรส ถือเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 3 ใช้เวลาก่อสร้างนานถึง 14 ปี เนื่องจากเมื่อแรกสร้างนั้น มิได้เกี่ยวข้องกับทางราชการแต่อย่างใด ทรงมีพระราชดำริเปลี่ยนแปลงแบบอย่างการสร้างตามพอพระราชหฤทัย มักเอากระบวนแบบอย่างจีนมาใช้ ซึ่งนอกจากจะใช้กระเบื้องเคลือบที่สั่งทำจากเมืองจีนแล้ว ยังมีการออกแบบสถูปบางองค์ส่งไปทำที่เมืองจีน รวมทั้งออกแบบเสมาส่งไปจำหลักเป็นประวัติศาสตร์จีนที่พนักพาไลและเสาศิลา แต่ละส่วนสร้างด้วยฝีมือประณีตงดงาม

กรมศิลปากร. (2539 : 65)บรรยายถึงสิ่งที่สำคัญในวัดราชโอรสาราม ดังนี้

สิ่งสำคัญในพระอาราม

1. พระอุโบสถ มีลักษณะทางสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมผสมระหว่างไทย และจีน หลังคาเป็นแบบจีนแต่มุงกระเบื้องสีแบบไทย ไม่มีช่อฟ้าใบระกา หน้าบันประดับกระเบื้องเคลือบสีต่าง ๆ สวยงาม แต่งเป็นรูปแจกันดอกเบญจมาศ มีรูปสัตว์มงคลตามคติของจีน คือ มังกร หงส์ และนกยูง ตอนล่างเป็นภาพทิวทัศน์มีบ้านเรือน สัตว์เลี้ยง ภูเขา ต้นไม้ ตามขอบหลังคาประดับกระเบื้องสี และถ้วยชามโดยรอบ

ซุ้มประตูหน้าต่างประดับกระเบื้องสี ซุ้มประตูหน้าต่างประดับปูนปั้นประดิษฐ์เป็นลวดลายดอกเบญจมาศบานประตูด้านนอกประดับมุกลายมังกร ตั้นเมฆ ฝีมือละเอียดประณีต ด้านในเขียนรูปทวารบาลแบบจีน ผนังด้านในพระอุโบสถเขียนเป็นลายเครื่องบูชาแบบจีน บางช่วงมีความหมายในการให้พร ฮก ลก ซิ่ว ตามคติของจีน บนเพดานเขียนดอกเบญจมาศ ทองบนพื้นสีแดง (**กรมศิลปากร.** 2539 : 65)

วารสารศิลปวัฒนธรรม (2539 : 117) บรรยายลักษณะเด่นของพระอุโบสถว่าลักษณะเด่นของพระอุโบสถาคารในรัชกาลนี้คือ การเอาสถาปัตยกรรมแบบจีนเข้ามาผสม ดังนั้นจึงไม่มีช่อฟ้า ใบระกา จะมี

การปั้นปูนหน้าบัน โดยก่อผนังหุ้มกลองทั้งหน้าตัดด้านหน้าและหลัง แล้วปั้นลงบนผนังปูนทำให้งานรวดเร็วขึ้น ไม่ใช้ทวย ไม่มีนาคสำรวย และใช้เสานางเรียงรายไปทางด้านข้างทั้งสองข้างรับน้ำหนักชายคาด้านข้าง ทำให้สามารถขยายอาคารให้กว้างใหญ่ขึ้น และมีเสาสี่เหลี่ยมสองแถวภายในอาคารแบบอยุธยาตอนต้น (**วารสารศิลปวัฒนธรรม**. 2539 : 117)

2. พระพุทธอนันตคุณอดุลญาณบพิตร พระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ หน้าตักกว้างประมาณ 1 วา 2 ศอก หรือประมาณ 3.10 เมตร สูงประมาณ 2 วา 1 ศอก หรือประมาณ 4.50 เมตร พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระสรีรังคารของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาเจษฎาบดินทร์ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ประดิษฐานไว้ที่ฐานพระพุทธรูป พร้อมกับถวายพระปรมาภิไธยประจำรัชกาล และศิลาจารึกดวงชันษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานนพปฎลมหาเศวตฉัตร (ฉัตร 9 ชั้น) เหนือพระประธานในพระอุโบสถ เมื่อ พ.ศ. 2504 พระพุทธรูปองค์นี้กล่าวว่าเป็นพระพุทธรูปที่สร้างได้งดงามกว่าพระพุทธรูปองค์อื่นที่สร้างในสมัยเดียวกัน (**กรมศิลปากร**. 2539 : 65)

3. พระแท่นที่ประทับใต้ต้นพิกุล พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ เมื่อทรงเสด็จมาทรงคุมงานและตรวจการก่อสร้าง ได้ประทับที่พระแท่นใต้ต้นพิกุลใหญ่ อยู่ตรงด้านหน้าทางด้านซ้ายของพระอุโบสถ และเล่ากันว่าเคยรับสั่งไว้ว่า ถ้าฉันตายจะมาอยู่ใต้ต้นพิกุลนี้ อาจจะเป็นเพราะพระราชดำรัสนี้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชวงศานุวงศ์ที่เสด็จมาพระอารามนี้จะมาทรงถวายสักการะที่พระแท่นนี้เสมอจนกลายเป็นประเพณี

4. ถะ (สถูปเจดีย์) อยู่ด้านหลังพระอุโบสถ เป็นสถูปแบบจีน มีทรงเหลี่ยมซ้อนกัน 5 ชั้น สูงประมาณ 5 – 6 วา ยอดเป็นรูปทรงน้ำเต้า ถัดมาเป็นทรงเหลี่ยมซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ในแต่ละเหลี่ยมเจาะเป็นช่องเว้นระยะโดยรอบถะ หรือ สถูปองค์นี้ก่อด้วยอิฐถือปูนปิดทึบ ภายนอกเป็นแผ่นหินอ่อนสลักรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า และลวดลายปะติดไว้ด้านนอก

5. พระวิหารพระพุทธไสยาสน์ ตั้งอยู่ด้านหลังพระอุโบสถภายในเขตกำแพงแก้วเช่นเดียวกัน แต่พระวิหารมีกำแพงแก้วล้อมโดยเฉพาะอีกชั้นหนึ่ง เป็นพระวิหารขนาดใหญ่ ภายในประดิษฐานพระพุทธไสยาสน์ปูนปั้นขนาดยาว 20 เมตร ที่บานประตู และบานหน้าต่างด้านนอกประดับด้วยลายปูนปั้นที่เรียกว่ากระแหนะ เป็นรูปเสี้ยวกางแบบไทยยืนอยู่บนประแจจีน ประดับด้วยแจกันดอกเบญจมาศและพานผลไม้ เช่น ทับทิม ส้มมือ ลิ้นจี่ มังคุด และน้อยหน่า เป็นต้น เพดานพระวิหารเขียนลายดอกเบญจมาศ นก และผีเสื้อ สีสวยงามและหน้าบันประดับด้วยกระเบื้องสีเป็นลายดอกเบญจมาศและรูปสัตว์มงคลของจีน เช่นเดียวกับหน้าบันพระอุโบสถ โดยรอบลานพระวิหารมีสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองประดิษฐานอยู่ 32 องค์ ที่ผนังพระระเบียง พระวิหารพระพุทธไสยาสน์ มีแผ่นหินอ่อนจารึกตำรายาและตำราหมอนวด ติดเป็นระยะ ๆ จำนวนทั้งสิ้น 92 แผ่น โดยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (**กรมศิลปากร**. 2539: 65)

6. ศาลาการเปรียญ อยู่ทางด้านขวาของพระอุโบสถ เป็นอาคารที่มีลักษณะผสมทางศิลปกร ระหว่างไทยและจีน เช่นเดียวกัน หลังคาเป็นแบบจีน ลด 2 ชั้น แต่มุงกระเบื้องแบบไทย บนหลังคาประดับรูปถะระหว่างมังกรกระเบื้องเคลือบสีอย่างศาลเจ้าจีน ผนังด้านนอกตอนบนเขียนรูปผลไม้ เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสิริมงคล (ฮก ลก ซิ่ว) พระประธานในศาลาการเปรียญเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางประทานพรธรรมศาสนา ถือตาลปัตร (**กรมศิลปากร**. 2539 : 65)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างไทย – จีน

จีนและไทยมีความสัมพันธ์ต่อกันมายาวนานตั้งแต่ยุคก่อนกรุงสุโขทัย จนมาถึงยุคปัจจุบันคนไทยและคนจีนมีความสัมพันธ์กันลึกซึ้งจนแยกไม่ออก **วิยะดา ทองมิตร** (2527 : 5) อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน สรุปได้ดังนี้ ไทยและจีนมีความสัมพันธ์ต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน นับแต่สมัยฟูนัน และทวารวดี แม้ในระยะนี้ชาวจีนจะเพิ่งรู้จักการเดินเรือ สินค้าที่นำมาขายคงจะเป็นประเภทเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องถ้วยชาม หรือมิฉะนั้นก็เป็นเส้นทางผ่านของพระภิกษุจีนที่เดินทางไปสืบศาสนายังประเทศอินเดีย หลวงจีนฟาเหียนเป็นพระภิกษุจีนองค์แรกที่เดินทางไปถึงอินเดีย และลังกา หลวงจีนฟาเหียนได้จดบันทึกเรื่องราวของดินแดนต่าง ๆ เช่น กิมหลิน พันพัน ชิตู้ โตโลโปตี หลั่งยะสิว ตั้งมาหลิ่งเสียม และหลออก เป็นต้น ดินแดนต่างๆ ที่กล่าวมานี้สันนิษฐานว่า อาจจะเป็นดินแดนเก่าแก่ในประเทศไทย บันทึกของหลวงจีนฟาเหียนจึงเป็นหลักฐานที่สำคัญ และมีประโยชน์มากในการศึกษาเกี่ยวกับชุมชนโบราณในประเทศไทย

สำหรับการติดต่อระหว่างไทยกับจีนอย่างเป็นทางการนั้น ได้เริ่มขึ้นในสมัยสุโขทัย ช่วงรัชกาลของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าหงวนสีโจวฮ่องเต้ ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์หงวน จดหมายเหตุของจีนระบุว่า กันมู่ติง (คงหมายถึงพ่อขุนรามคำแหง เพราะพระองค์ ได้ครองราชสมบัติในปีนั้น) ได้ส่งราชทูตจากเมืองเพชรบุรีมาถวายเครื่องราชบรรณาการและนับจาก พ.ศ. 1837 เป็นต้นมา สุโขทัยได้ส่งราชทูตไปเมืองจีนอีกหลายครั้ง คือ ใน พ.ศ.1838 พ.ศ.1840 พ.ศ.1841 พ.ศ.1865 หลังจากนั้นก็ไม่ปรากฏว่าสุโขทัยได้ส่งราชทูตไปยังประเทศจีนอีกเลย จนกระทั่งสุโขทัยเสียเอกราชแก่กรุงศรีอยุธยา

ศิลปวัฒนธรรมไทย – จีนศึกษา. (2532 : 26-27) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนที่มีมานานถึง 2000 ปีว่า ช่วงเวลาแห่งความสัมพันธ์ไทย-จีน เอกสารจีนที่เกี่ยวกับดินแดนไทยครอบคลุมระยะเวลาถึง 2000 ปี เอกสารจีนบันทึกถึงอาณาจักรหรือรัฐที่เราไม่รู้จักแต่ตำแหน่งแหล่งที่น่าจะอยู่ในดินแดนไทยปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น สำหรับ ในสมัยราชวงศ์ฮั่น (ก่อน ค.ศ. 206 – ค.ศ. 220) ได้ส่งทูตเดินทางจากกวางตุ้ง 40 วัน ก็มาถึงรัฐๆหนึ่ง เรียกว่า ตูหยวน จากนั้นได้ใช้เวลาเดินทางข้ามไปยังอีกอาณาจักรหนึ่ง ซึ่งนักวิชาการได้วิเคราะห์แล้วว่าไม่น่าจะพ้นไปจากอาณาเขตประเทศไทย ปัจจุบันคือบริเวณอ่าวไทยทางภูมิภาคตะวันตกหรือภาคใต้ หลังจากนั้นในยุคสามก๊ก (ค.ศ. 220 – 280) ในสมัยชุนกวง มีการส่งทูตมาแหลมทอง คือ จูอิ้งและคังไท ซึ่งเมื่อกลับไปแล้วได้เล่าถึง ฝูหนาน ในบันทึกฝูหนานมีพาดพิงไปถึงรัฐ จินหลิน ซึ่งแปลว่า สุวรรณภูมิ

วิยะดา ทองมิตร (2527 : 5) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของไทยกับจีนในสมัยอยุธยาว่า สมัยอยุธยาไทยกับจีนได้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น ทั้งนี้นอกจากเพื่อความสะดวกในทางการค้าแล้ว กษัตริย์อยุธยายังมุ่งหวังให้จักรพรรดิ์จีนทรงรับรองฐานะของพระองค์ให้เท่าเทียมกับฐานะของกษัตริย์สุโขทัยอีกด้วย จึงปรากฏว่าอยุธยาได้ส่งราชทูตไปเจริญทางพระราชไมตรีกับพระเจ้ากรุงจีน ราว 60 กว่าครั้งและมีหลักฐานเป็นที่แน่ชัดว่า ในสมัยอยุธยาได้มีชาวจีนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทยแล้ว เช่น เมืองท่าทางภาคใต้ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา หัวเมืองชายทะเลต่าง ๆ และแม้แต่ในกำแพงพระนครศรีอยุธยา ก็ยังได้ระบุถึงถิ่นที่อยู่ของชาวจีน

ประชุมพงศาวดารฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 2 (2507 : 348 – 349) บรรยายถึงการทำมาค้าขายของจีนกับต่างประเทศว่า ต้องไม่ลืมว่าวิสัยพระเจ้าแผ่นดินจีนชอบยกย่องเกียรติยศของตนเองแต่ไรๆมา บรรดาเมืองต่างประเทศที่ไปมาค้าขายหรือแต่งราชทูตไปเมืองจีน จีนจดหมายเหตุตีขลุมเอาว่า ไปอ่อนน้อมยอมขึ้นต่อกรุงจีน ไม่เลือกหน้าว่าประเทศไหนๆพระเจ้าแผ่นดินต่างประเทศไม่ว่าในยุโรปหรือเอเชีย จดหมายเหตุจีนไม่ยอมยกเกียรติยศให้ใครเป็น ฮ่องเต้ ให้เป็นเพียง อ๋อง ทุกประเทศ ต่างประเทศที่ไป

ค้าขายหรือเกี่ยวข้องกับจีน เมื่อยังไม่รู้หนังสือและภาษาจีน ก็ไม่รู้เท่าจีน เหตุที่เมืองไทยจะเป็นไมตรีกับกรุงจีนนั้น เกิดแต่ด้วยเรื่องไปมาค้าขายถึงกันทางทะเล เมืองไทยมีสินค้าหลายอย่างซึ่งเป็นของต้องการในเมืองจีนแต่โบราณมา เหมือนกับทุกวันนี้ และเมืองจีนก็มีสินค้าหลายอย่างที่ไทยต้องการเหมือนกัน การไปมาค้าขายกับเมืองจีน ไทยได้ผลประโยชน์มาก แต่ประเพณีจีนในครั้งนั้นถ้าเมืองต่างประเทศไปค้าขาย ต้องมีเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้ากรุงจีน จึงจะปล่อยให้ค้าขายได้โดยสะดวก เพราะเหตุนี้จึงมีประเพณีที่ถวายบรรณาการแก่พระเจ้ากรุงจีน ไม่แต่ประเทศไทยเราถึงประเทศอื่นก็อย่างเดียวกัน

วิยะดา ทองมิตร (2527 : 5) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของไทยกับจีนในสมัยพระนารายณ์ว่า ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ชาวจีนคนหนึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระศรีพิพัฒน์ตำแหน่งหัวหน้าจัดการค้าขายทางทะเล นับว่าชาวจีนได้เข้ามาเป็นกลไกที่สำคัญในการค้าโดยเรือสำเภาเป็นอย่างมาก จนกล่าวได้ว่าในครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 22 กรุงศรีอยุธยากลายเป็นศูนย์กลางการค้าที่สุดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกไกล เมื่อชาวจีนเข้ามาตั้งหลักแหล่งในอยุธยามากขึ้น ทางการไทยจึงได้แต่งตั้งชาวจีนที่มีชื่อเสียงเป็นที่น่านับถือเชื่อฟังในบรรดาชาวจีนทั่วไป เป็นผู้ดูแลควบคุมชาวจีนให้ยศและบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางไทย

ชาวจีนที่มาตั้งหลักฐานอยู่ในกรุงศรีนั้น นอกจากจะเป็นพ่อค้าแล้ว ชาวจีนบางคนยังเข้ารับราชการเป็นขุนนางไทยและยังใช้ความรู้ความชำนาญของตนประกอบอาชีพเป็นแพทย์ ศิลปิน ตลอดจนประกอบอาชีพในทางเกษตรกรรม เช่น ทำสวน ปลูกผัก เลี้ยงเป็ด และหมู ตลอดจนรับจ้างเป็นกรรมกรในกิจการต่าง ๆ ด้วย

เมื่ออยุธยาเสียแก่พม่าแล้ว พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเป็นผู้กู้เอกราชกลับคืนมาให้กับชาวไทยได้ในเวลาอันรวดเร็ว และจากการที่พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงมีเชื้อสายจีนกล่าวคือพระราชบิดาของพระองค์เป็นนายอากรจีน ชื่อไฮทอง พระราชมารดาเป็นไทย ชื่อนางนกเอี้ยง คงจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พระองค์ได้รับความสนับสนุนจากชาวจีนที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทย และเป็นที่น่าสังเกตว่า ฐานอำนาจของพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้นอยู่ในเขตชุมชนชาวจีน เช่น ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด เป็นต้น

สำหรับพระราโชบายของพระเจ้ากรุงธนบุรีในการปกครองไพร่บ้านพลเมืองนั้นปรากฏว่า พระองค์มิได้ถือว่าชาวจีนเป็นคนต่างด้าว พระองค์ทรงปกครองชาวจีนเสมือนเป็นคนไทย ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีพระราชทานข้าวสารให้กับราษฎรนั้น ข้าราชการพลเรือนไทย – จีน ได้รับพระราชทานข้าวสารเสมอคนละถังแสดงว่า ชาวจีนได้รับสิทธิและผลประโยชน์เท่าเทียมกับพลเมืองไทยคนหนึ่ง

นอกจากนี้ในรัชสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้สนับสนุนให้ชาวจีนเดินทางเข้ามาอาศัยในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะชาวจีนที่พูดภาษาแต้จิ๋ว ซึ่งได้รับความเอาใจใส่จากทางการไทยเป็นพิเศษ

สำหรับความสัมพันธ์ในทางการทูตนั้นก็เป็นไปโดยความราบรื่น มีการอัญเชิญพระราชสาส์น และเครื่องราชบรรณาการ เป็นประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมามิได้ขาด และโดยเฉพาะเมื่อมีการผลัดเปลี่ยนแผ่นดินใหม่ ก็จะถือเป็นประเพณีที่จะต้องมีพระราชสาส์นแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งได้ทราบทุกครั้งไป (**วิยะดา ทองมิตร**. 2527 : 7)

ศิลปวัฒนธรรมไทย – จีนศึกษา (2532 : 28) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของจีนกับประเทศที่มีกษัตริย์พระองค์ใหม่ขึ้นครองราชย์ว่า เมื่อกษัตริย์พระองค์ใหม่ขึ้นครองราชย์ในรัฐหรืออาณาจักรใดก็ตามหากจะยังคงติดต่อมีสัมพันธภาพกับจีนต่อไปจะต้องได้รับการรับรองจากจีนอย่างเป็นทางการ ซึ่งจีนก็จะพยายามมองสิทธิธรรมของกษัตริย์ในระบบรัฐบรรณาการ จากแง่มุมของลัทธิขงจื่อ รัฐต่างๆยอมอนุโลมตามข้อเรียกร้องของจีนอย่างที่นักวิชาการเชื่อกันว่า เพราะเห็นว่าผลกำไรทางเศรษฐกิจมีมากมายยิ่งกว่าความเสียหายในเกียรติยศที่จะต้องไปอ่อนน้อมต่อชาติที่ใหญ่กว่าหรือเชื่อว่ายิ่งใหญ่กว่าตน

ในยุคสมัยสุโขทัยถึงสมัยกรุงธนบุรี ความสัมพันธ์ของไทยกับจีนเป็นไปด้วยดี มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายชิ้นที่แสดงถึงการเข้ามาของจีนในประเทศไทย **มานพ ถนอมศรี** (2536 : 11) กล่าวไว้ดังนี้

สมัยสุโขทัย

ชาวจีน มีความสัมพันธ์อันดีกับไทยมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ้อง หรือเมื่อประมาณ พุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์พระร่วงแห่งอาณาจักรสุโขทัย การค้นพบเครื่องปั้นดินเผาและถ้วยชามสังคโลกซึ่งเป็นแบบอย่างของจีน รวมทั้งพบเตาเผา ถ้วยชามเหล่านั้นกระจายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของอาณาจักรทำให้น่าจะสันนิฐานได้ว่า ไทยและจีนได้มีการติดต่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันแล้ว และบางทีอาจจะมีการส่งช่างชาวจีนมาให้ความรู้และควบคุมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอาณาจักรสยามแล้วก็ได้

สมัยอยุธยา

ในสมัยอยุธยาตอนต้น จักรพรรดิจีนแห่งราชวงศ์เหม็งได้ส่งกองทัพเรือมาเยือนกรุงศรีอยุธยา โดยมีนายพลเจิ้นเหอเป็นผู้นำ นอกจากนั้น เจ้านครอินทร์ยังได้เสด็จไปเยือนประเทศจีนและนำชาวจีนเข้ามาทำเครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทยซึ่งเตาเผานี้เหลือซากอยู่จนถึงปัจจุบัน เรียกกันว่าเตาแม่น้ำน้อย เพราะตั้งอยู่ริมแม่น้ำน้อย เขต อำเภอชัณสูตร จังหวัดชัยนาท และเชื่อกันว่า ช่างจีนที่มาคราวนี้ ได้แพร่หลายไปยังเมืองสุโขทัย ถือเป็นการเดินทางเข้ามาในอาณาจักรสยามเป็นคราวแรกของชนชาวจีน จากนั้นก็ตั้งหลักแหล่งทำมาหากิน มีครอบครัวสืบต่อมา (**มานพ ถนอมศรี**. 2536 : 13) ด้วยเหตุที่ชาวจีนเป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตัว ไม่หยิ่งหรือโอ้อวด ปรับตัวเข้ากับขนบประเพณีไทยได้ง่าย จึงทำให้ได้รับการต้อนรับจากเจ้าของประเทศด้วยมิตรไมตรีอันดี เพียงระยะเวลาอันสั้น ก็สามารถกลืนเข้าเป็นคนไทยได้ คนจีนมีนิสัยขยันขันแข็ง และชอบทำการค้าขาย เมื่อลงหลักปักฐานในถิ่นใดแล้ว ก็ทำให้ท้องถิ่นนั้นเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว นับแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมแห่งอาณาจักรศรีอยุธยาเป็นต้นมา ถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวจีนและลูกหลานจีนได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นตลาดการค้าและที่รวมแห่งความเจริญ เช่นบริเวณด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองอยุธยา และแถบปากน้ำวน บางกะจะ ซึ่งในระยะแรกเป็นเพียงร้านค้าเล็ก ๆ ทำด้วยไม้ แต่มาถึงสมัยอยุธยาตอนปลาย บริเวณดังกล่าวได้พัฒนาเป็นตึกแถว ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า แถวจีนหรือตึกจีน (**มานพ ถนอมศรี**. 2536 : 14) แรกทีเดียวชาวจีนในกรุงสยามจะผลิตสินค้าทางด้านเกษตรกรรม ต่อมาจึงผลิตสินค้าด้านหัตถกรรมตอนปลายอาณาจักรอยุธยา จึงริเริ่มผลิตสินค้าอุตสาหกรรม เช่น โรงตีเหล็ก โรงเย็บรองเท้า อาชีพค้าขายของชาวจีนเป็นที่รู้จักและยอมรับกันโดยทั่วไป ในตำนานกรุงเก่า ว่าด้วยแผนที่กรุงศรีอยุธยากล่าวถึงย่านการค้าของชนชาวจีนไว้ว่า "ย่านขนมจีน ทำขนมเปียใหญ่น้อยขาย 1 ย่านบ้านวัดน้อยประตูจีนขายปรอททองเหลืองเคลือบ 1 ย่านในไก่เชิงสะพานประตูจีน ไปเชิงสะพานประตูในไก่เป็นย่านคนจีนอยู่ตึกทั้งสองฟากถนนหลวง นั่งร้านขายของสรรพคุณเครื่องสำเภา ไหม แพร ทองขาว ทองเหลือง ถ้วยโถโอชาม เครื่องสำเภาครบ มีตลาดขายสุกร ปลา ของสด เช้าเย็นอยู่ในย่านในไก่ 1 แต่เชิงสะพานในไก่ออกไปถึงหัวสาระกามุมกรุงเทพทมหานคร จีนทำเครื่องจันอับ และขนมทำโต๊ะ เตียง และถัง"

ศิลปวัฒนธรรมไทย – จีนศึกษา (2532 : 47 – 48) บรรยายถึงความสัมพันธ์ของไทยกับจีนในสมัยอยุธยาว่า ก่อนที่จะมีชาวจีนเข้ามากันมากขึ้นในสมัยอยุธยานั้นแผ่นดินสยามในสมัยสุโขทัยได้มีชุมชนชาวจีนประกอบการค้าอยู่ก่อนแล้ว เพราะก่อนหน้านั้นราชสำนักสุพรรณภูมิซึ่งมีอำนาจครอบคลุมบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างอยู่เดิม ตั้งแต่สมัยสุโขทัย นอกจากได้ส่งคณะทูตไทยซึ่งเป็นคณะทูตไทยคณะแรกที่เข้าไปยังราชสำนักจีนคือ ในปี พ.ศ. 1832 แล้ว ก่อนคณะทูตจากสุโขทัยจะส่งคณะทูตเข้าไปจีน ยังจัดส่ง

คณะทูตเข้าไปอีกหลายครั้ง โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 1920 นั้น จักรพรรดิฮุง หวู แห่งราชวงศ์หมิง ถึงกับทรงอนุญาตให้ราชทูตไทย คือ เจ้านครอินทร์นำช่างปั้นหม้อชาวจีนกลับมาไทยอีกด้วย และในช่วงแห่งการขึ้นสู่อำนาจของกรุงศรีอยุธยานั้น จีนก็ได้ส่งกองเรือขนาดใหญ่ผ่านเข้ามาในอ่าวสยาม ในปี พ.ศ. 1948 โดยมีจอมทัพ เจิ้งเหอ ได้เข้ามาเจริญพระราชไมตรีกับกษัตริย์กรุงศรีอยุธยา เรื่องราวเกี่ยวกับการมีชุมชนจีนอยู่ในไทย ซึ่งเกิดขึ้นนานมาแล้วก็คือบันทึกของหม่าฮวน ผู้รู้ภาษาอาหรับ ซึ่งเดินทางร่วมคณะมากับเจิ้งเหอครั้งนี้ ได้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับไทยว่า เป็นแหล่งที่มีชาวจีนแล่นสำเภาเข้ามาค้าขายอย่างสม่ำเสมอ และกองเรือของเจิ้งเหอก็ได้ติดต่อค้าขายกับไทยอย่างมากพร้อมทั้งกล่าวว่า ชาวไทยปฏิบัติตนต่อชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานด้วยดี การเข้ามาของเจิ้งเหอครั้งนี้ ส่งผลให้ชาวจีนนิยมเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในไทยมากขึ้น ดังจะสังเกตได้จากการที่ชุมชนจีนในไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยังให้ความเคารพนับถือเจิ้งเหอเสมือนพระผู้เป็นเจ้าด้วยการสร้างวัดหรือศาลเจ้า ซาน เป่า กง เพื่อเป็นเกียรติแก่ เจิ้งเหอ กันเป็นจำนวนมาก

มานพ ถนอมศรี (2536 : 16) กล่าวถึงชาวจีนในสมัยอยุธยาว่า ชาวจีนที่เดินทางเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในกรุงศรีอยุธยายุคเริ่มแรกส่วนใหญ่เป็นพวกฮกเกี้ยน ซึ่งมีความชำนาญในด้านการค้าและการเดินเรือ แต่ต่อมาค่อย ๆลดน้อยลง โดยกลับมีจีนแต้จิ๋ว เพิ่มจำนวนขึ้นมาแทนที่ โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระเจ้าเฉียนหลง จัดได้ว่ามีชาวจีนแต้จิ๋วอพยพมายังกรุงสยามมากที่สุด

คนเหล่านี้จะลงเรือสำเภาที่อ่าวจังหลิน เดินทางรอนแรมมากับเรือหัวแดงของแต้จิ๋วและเรือหัวเขียวของฮกเกี้ยน เป็นเวลาประมาณ 9 – 10 เดือน โดยใช้ขนมเข่งซึ่งทำจากข้าวเหนียว เป็นเสบียงตลอดการเดินทาง (**มานพ ถนอมศรี**. 2536 : 16) ชาวจีนแต้จิ๋ว จึงเป็นพวกที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในกรุงสยามเป็นจำนวนมากที่สุด โดยเฉพาะหลังจากชาวจีนแต้จิ๋วท่านหนึ่งได้สร้างวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ ให้แก่แผ่นดินสยาม ด้วยการกอบกู้อิสรภาพกลับคืนมาจากอริราชศัตรูและได้ขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินแห่งราชอาณาจักรสยามบุคคลท่านนั้นคือ สมเด็จพระบรมราชาที่ 4 ซึ่งคนทั่วไปรู้จักในพระนาม สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงพระนามเดิมว่า แต้สินเป็นบุตรของแต้ยัง ซึ่งเป็นชาวจีนแต้จิ๋วที่เดินทางมาจากตำบลหัวฟู่ อำเภอเฉิงไห่ ในสมัยกษัตริย์หยงเจิ้ง โดยมากับเรือหัวแดงของแต้จิ๋วที่แล่นไปมาระหว่างกรุงสยามกับประเทศจีน แรกทีเดียวประกอบอาชีพขายผลไม้ แต่ต่อมาเป็นนายอากรบ่อนเบี้ย มีฐานะมั่งคั่ง จึงแต่งงานกับหญิงไทยชื่อ นกเอี้ยง แต้สินได้รับการศึกษาจากวัด จึงมีความรู้แตกฉานทั้งภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาญวน และภาษาบาลี เมื่ออายุได้ 13 ปี จึงถวายตัวเข้ารับราชการเป็นมหาดเล็ก ต่อมาได้เป็นเจ้าเมืองตากเมื่ออายุ 24 ปี พ.ศ. 2310 กรุงศรีอยุธยา เสียแก่พม่า แต้สินได้นำทหารไทยและจีนกอบกู้อิสรภาพคืนกลับมา แล้วขึ้นครองราชสมบัติเป็น พระมหากษัตริย์ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2311 ทรงสร้างกรุงธนบุรีเป็นราชธานี มีนามเต็มว่า "กรุงเทพธนบุรี ศรีอยุธยา มหาดิลกภพ นพรัตน์ ราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชมหาสถาน อวตารสถิตย์" สำหรับชาวจีนที่เข้าร่วมรบ กอบกู้อิสรภาพ พระองค์ก็ทรงพระราชทานที่ดินริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงที่เป็นพระบรมมหาราชวังในปัจจุบันกับฝั่งตรงข้ามที่เรียกว่ากุฎีจีน ให้เป็นที่อยู่อาศัย ต่อมาสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงสร้างกรุงเทพมหานคร จึงทรงขอให้ชาวจีนในบริเวณนี้ย้ายไปตั้งบ้านเรือนใหม่ที่วัดสามปลื้มตลอดไปจนถึงวัดเกาะ ซึ่งคนสมัยปัจจุบันรู้จักกันในนาม สำเพ็ง (**มานพ ถนอมศรี**. 2536 : 19) ในสมัยรัตนโกสินทร์ ความสัมพันธ์ของไทยจีน รุ่งเรืองที่สุดในยุคสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 มีการติดต่อค้าขายกันมากที่สุด จนมาถึงรัชกาลที่ 4 ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน และไทยได้แสดงสถานะของตนเองชัดเจนมากขึ้น **วิยะดา ทองมิตร** (2527 : 8 – 10) อธิบายไว้โดยสรุปดังนี้

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปรับปรุงการจัดเก็บภาษีอากรให้รัดกุมและได้ผลประโยชน์เพิ่มมากขึ้น เกิดภาษีอากรใหม่ ๆ ขึ้นหลายประเภท เป็นรายได้หลักของประเทศแทนที่การค้าทางสำเภาหลวง ระบบการเก็บภาษีอากรแบบใหม่นี้ เป็นวิธีการซึ่งใช้กันอยู่ในประเทศจีน จึงปรากฏว่าชาวจีนได้เข้ามามีบทบาทเป็นกลไกของรัฐในการจัดเก็บภาษีอากรเป็นจำนวนมาก ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าภาษีนายอากร และในรัชกาลนี้ปรากฏว่า ได้มีชาวจีนอพยพเดินทางเข้ามาทำมาหากินในเมืองไทยเป็นจำนวนมาก โดยเข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างในด้านต่าง ๆ

ต่อมาในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มประเทศจักรวรรดินิยมที่มีต่อประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ส่งผลทำให้ไทยต้องทำสนธิสัญญาทางการค้ากับต่างประเทศ ทำให้ฐานเศรษฐกิจของไทยขยายตัวมากขึ้นเปลี่ยนรูปแบบจากเศรษฐกิจเพื่อยังชีพไปเป็นเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก มีกิจการใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมายเช่น โรงสี โรงเลื่อย การขนส่งสินค้าทางทะเล ฯลฯ จึงเป็นเหตุให้มีความต้องการแรงงานกรรมกรมากขึ้น มีพวกเถ้าแก่เป็นผู้ดำเนินการนำกรรมกรชาวจีนเดินทางเข้ามาทำมาหากินในไทยเพิ่มมากขึ้น

เมื่อชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้สังคมชาวจีนขยายตัวเพิ่มมากขึ้น จนทำให้ชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุดในสังคมไทย และก่อให้เกิดปัญหาแทรกซ้อนที่เกี่ยวกับชาวจีนทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ติดตามมาดังปรากฏว่า ในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้เกิดขบวนการจีนอั้งยี่ที่มีความเกี่ยวพันกับการค้าฝิ่น จนทำให้รัฐบาลไทยต้องทำการปราบปราม และในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ได้เกิดอั้งยี่ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แต่ในครั้งนี้เป็นเรื่องเกี่ยวพันกับผลประโยชน์ของอั้งยี่แต่ละกลุ่ม และนอกจากนี้ในระยะหลังเมื่อผู้นำไทยเล็งเห็นว่า ชาวจีนเข้ามามีบทบาทมากในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ จึงได้พยายามที่จะจำกัดและลดบทบาทของชาวจีนลง

จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีน ตั้งแต่อดีตมาจนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ระยะแรก อาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนเป็นความสัมพันธ์ที่ราบรื่น ปราศจากข้อขัดแย้งทั้งในระดับความสัมพันธ์ส่วนบุคคล และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สำหรับในระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ จีนมีความคิดว่าตนเป็นศูนย์กลางอารยธรรมของโลก ชนชาติอื่น ๆ นับว่าเป็นคนป่าเถื่อนทั้งสิ้น ดังชาติอื่น ๆ จึงอยู่ในฐานะด้อยกว่าจีนและผู้ปกครองรัฐอื่น ๆ จำเป็นต้องยอมรับความยิ่งใหญ่กว่าของจักรพรรดิจีน แต่ในขณะที่จีนถือว่าไทยเป็นรัฐบรรณาการ ไทยไม่เคยยอมรับฐานะนี้เลยในทางปฏิบัติ และตลอดเวลาที่จีนกับไทยมีความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการนั้นจีนไม่เคยมีอำนาจทางการเมืองเหนือไทยเลย

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงล้มเลิกความสัมพันธ์ระหว่างไทย – จีน ในระบบการทูตบรรณาการ ด้วยทรงมีพระราชดำริว่าความสัมพันธ์ทางการค้าและในรูปแบบบรรณาการกับจีนนั้นไม่คุ้มกับความยุ่งยากและภยันตรายต่าง ๆ นอกจากนั้นผลกำไรทางการค้าของรัฐกับจีนที่มีก็น้อยลง

แม้ว่าไทยกับจีนจะได้มีความสัมพันธ์ต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน แต่ชาวจีนเพิ่งจะมามีการตั้งหลักแหล่งในไทยเมื่อประมาณสมัยอยุธยา ดังปรากฏว่า มีถิ่นที่อยู่ของชาวจีนที่อยุธยา และเดินทางเข้ามามากขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี เพราะพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงให้การสนับสนุน เพื่อเป็นการเพิ่มกำลังคนภายหลังจากกรุงแตกใน พ.ศ. 2310 และได้อพยพเข้ามาอย่างมากอีกครั้งหนึ่งในช่วงรัชกาลที่ 3 – รัชกาลที่ 5 ทั้งนี้ด้วยสาเหตุต่าง ๆ หลายประการ

มานพ ถนอมศรี (2536 : 20 – 24) กล่าวถึงสมัยรัตนโกสินทร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทยกับจีนที่แน่นแฟ้นมากขึ้น ชาวจีนได้อพยพมาอยู่ในไทย โดยเฉพาะช่างชาวจีนได้มาทำงานในประเทศไทย หลักฐาน

ในการทำงานส่วนที่เห็นชัดเจนจะเป็นวัดที่มีการสร้างขึ้นและบูรณะใหม่ ซึ่งจะแสดงอยู่ในงานสถาปัตยกรรมของไทย ดังนี้

ชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ ยังคงอพยพมายังประเทศสยามอย่างมากมาย โดยเฉพาะหลังจากการขึ้นเสวยราชสมบัติของพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่อยมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 จากนั้นก็ตั้งหลักปักฐานทำมาหากินสืบต่อไปมาจนถึงปัจจุบัน

ชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในช่วงระยะเวลานี้เป็นชาวจีนแต้จิ๋วเสียเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นก็มีจีนแคระและจีนไหหลำติดตามมาด้วย ในรัชสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีการขุดคลองใหม่หลายคลอง โดยจ้างคนจีนเป็นผู้ขุด ทำให้มีชาวจีนเดินทางเข้ามาเพื่อรับจ้างทำงานขุดคลองกันอย่างมากมาย

รัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เช่นเดียวกัน นอกจากจะจ้างคนจีนเป็นกุลีในการขุดคลองแล้ว พระองค์ยังรับเข้ามาในฐานะช่างฝีมือและกรรมกรก่อสร้างอีกมากมาย จนเกิดคำกล่าวติดปากผู้คนในสมัยนั้นว่าช่างอยู่กับจีน สินอยู่กับไทย ในรัชกาลนี้งานสถาปัตยกรรมและศิลปะแขนงต่าง ๆ ก้าวขึ้นถึงขีดสูงสุด นับแต่สร้างกรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา ด้วยพระเจ้าแผ่นดินทรงสนพระทัยและสนับสนุนศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะศิลปกรรมที่มีแบบอย่างมาจากจีน โดยเฉพาะสถาปัตยกรรม ได้พัฒนาแบบอย่างเป็นของตนเองจากการผสมผสานระหว่างแบบอย่างสถาปัตยกรรมไทยและสถาปัตยกรรมจีนเข้าด้วยกันอย่างลงตัวและสมบูรณ์ที่สุด คนทั่วไปเรียกสถาปัตยกรรมแบบนี้ว่า สถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากพระองค์จะทรงสั่งช่างจีนมาร่วมในงานก่อสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นใหม่และบูรณะขึ้นในรัชสมัยของพระองค์แล้ว ยังโปรดให้มีการนำเข้าวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งงานสถาปัตยกรรมหลากชนิดจากประเทศจีนเข้ามาใช้ในการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ด้วยและสถาปัตยกรรมเหล่านั้นก็ยังปรากฏสืบต่อมาจนปัจจุบัน (**มานพ ถนอมศรี**. 2536 : 20 – 24)

3. การแกะสลักหิน (Stone Carving)

นพรัตน์ สมพื้น (2541 : 1 –16) อธิบายถึงงานช่างแกะสลักไว้ดังนี้

ความหมายของคำว่าแกะ

แกะ ในที่นี้หมายถึง ลักษณะการปฏิบัติงานช่างชนิดหนึ่งที่เรียกว่า ช่างแกะ ตามศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า แกะเป็นคำกริยา คือ เอาเล็บมือค่อย ๆ แคะ เพื่อให้หลุดออก ดังนั้น คำว่า แกะ จึงเป็นการบอกให้ทราบได้อย่างดีว่าเป็นการกระทำที่มีลักษณะ แกะ แงะ ให้สิ่งที่ติดกันหลุดออกจากกันนั่นเอง

ความหมายของคำว่าสลัก

สลัก ในที่นี้หมายถึง การปฏิบัติงานช่างชนิดหนึ่งที่เรียกกันว่า ช่างสลัก ซึ่งคำว่าสลักได้ปรากฏคำอธิบายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานว่า การทำให้เป็นลวดลายหรือรูปภาพด้วยวิธีใช้สิ่วสกัด ต้องตอก ดุน เป็นต้น จากความหมายดังกล่าวย่อมอธิบายให้เห็นชัดต่อไปได้อีกว่า คำว่า สลัก นั้น จำเป็นต้องใช้เครื่องมือเข้าช่วยการสลัก และมีการใช้แรงตอก เช่น ค้อนตอกเครื่องมือที่ใช้สลักนั้น ๆ การปฏิบัติงานต้องใช้มือสองมือ คือ จับเครื่องมือมือหนึ่ง และจับค้อนทุบหรือตอกบนเครื่องมืออีกมือหนึ่ง

ที่มาของงานช่างแกะช่างสลัก

จากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทางด้านงานช่างแกะช่างสลักจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการต่าง ๆ แล้ว เราสามารถเพียงจะบอกแนวทางเกิดงานแกะและงานสลักได้ 5 แนวทาง ที่ทำให้มนุษย์สร้างงานด้านแกะและสลัก คือ 1. เพื่อสร้างมิติ (DIMENSION) 2. เพื่อสนองความเชื่อ (BELIEF) 3. เพื่อประโยชน์ใช้สอย (FUNTION) 4. เพื่อลอกเลียนหรือจำลองธรรมชาติ (REALISTIC) และ 5. เพื่อความงามทางศิลปกรรม (FINE)

ลักษณะของงานช่างแกะและงานช่างสลัก

ในการศึกษาเนื้องานของงานแกะและงานสลักนั้น สมควรที่จะได้ศึกษาถึงลักษณะของงานทั้งสองให้เข้าใจพอเป็นสังเขปก่อน เพื่อจะทำให้เกิดความเข้าใจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานช่างแกะและงานช่างสลักต่อไป

ลักษณะของงานช่างแกะ งานช่างแกะเป็นงานที่นายช่างสร้างขึ้นโดยใช้เครื่องมือมีคนแกะลงในวัสดุที่ต้องการจะแกะ การแกะนั้นนายช่างมักจะให้เครื่องมือมีคม มีด้ามจับให้ถนัดมือแล้วใช้แรงมือกดลงในวัสดุและงัดหรือแงะให้วัสดุที่แกะหลุดออกมาเป็นหลุมลึกลงในเนื้อวัสดุ ส่วนที่ต้องการให้เป็นเส้นลวดลายปรากฏที่ผิวหน้าของวัสดุนั้นต้องเว้นไว้หรือขุดทิ้งไปก็ได้

ลักษณะของงานช่างสลัก งานสลักเป็นงานที่มีลักษณะต่างจากงานแกะกล่าวคือ งานสลักเป็นงานที่ต้องใช้แรงกระทำมากกว่างานแกะ เช่น ต้องใช้สิ่วเพื่อเป็นเครื่องมือ และต้องใช้แรงจากค้อนตอกลงไปบนเครื่องมือ เช่น สิ่ว เพื่อให้กินลงไปในเนื้อวัสดุ เพื่อให้ส่วนที่ต้องการได้หลุดกะเทาะออกไป และคงเหลือส่วนของวัสดุในส่วนที่นายช่างต้องการให้เหลืออยู่เท่านั้น ลักษณะทั่วไปมีความลึกตื้นหนาบางลดหลั่นกันตามระยะของการจัดให้ความรู้สึกในเรื่องแสงเงา ความลึก สามารถเข้าใจได้ดีและรู้สึกจริงจัง เพราะส่วนใหญ่จะเป็นสามมิติซึ่งจะต่างจากงานช่างแกะ (**นพรัตน์ สมพื้น.** 2541 : 15)

เทคนิควิธีการเกี่ยวกับงานช่างแกะและช่างสลัก

งานแกะมี 2 ชนิด คือ ชนิดที่ต้องแกะเป็นลวดลายหรือภาพเป็นลายเส้นปรากฏอยู่เรียกว่า แกะไว้เส้น และชนิดที่แกะเป็นลวดลายหรือภาพที่เป็นลายเส้นจม เรียกว่า แกะทิ้งเส้น หรือแกะเส้นทิ้งไป

แกะไว้เส้น คือ การแกะเอาส่วนต่าง ๆ ออกไป แต่จะเว้นเส้นหรือส่วนที่ต้องการไว้ในตรา ส่วนใดไม่ต้องการให้เป็นรอยประทับจะแกะเอาออกหมด หรือบางแห่ง เรียกว่า แกะเว้นเส้น

แกะทิ้งเส้น คือ การแกะเอาส่วนที่เป็นเส้นที่เราต้องการนั้นออกไปและส่วนที่ไม่ต้องการเว้นไว้ไม่ต้องแกะในแม่พิมพ์ (**นพรัตน์ สมพื้น.** 2541 : 16)

การทำตุ๊กตาจีนที่วัสดุเป็นหินนั้น ต้องใช้วิธีการแกะสลักเพราะหินเป็นวัสดุที่แข็งต้องใช้เครื่องมือสกัดจะมาใช้วิธีปั้นอย่างดินเหนียวไม่ได้ การแกะสลักเป็นงานหนักโดยเฉพาะการแกะสลักหิน **วิเชียร อินทรกระทึก** (2539 : 112) ให้ความคิดเห็นว่า การแกะสลักหินเป็นงานแกะสลักที่หนักกว่างานแกะสลักไม้ ซึ่งแสดงเหตุผลไว้ดังนี้

การแกะสลักหินก็คล้ายคลึงกับการแกะสลักไม้ แต่ทำได้ช้ากว่า หนักแรงกว่า และเหนื่อยกว่า ต้องใช้ความอดทนสูง ความตั้งใจ และความพากเพียรสูง เป็นการแสดงถึงความสามารถ และความชำนาญในงานประดิมากรรมอย่างเอกในหลายด้าน

ความแตกต่างขั้นแรกในการแกะสลักไม้และหินนั่นก็คือ ความแตกต่างกันในคุณสมบัติของวัสดุทั้ง 2 ชนิดนั่นเอง หินนั้นแข็งทนทานแต่ไม่ยืดหยุ่น ต้องใช้เวลาในการแกะสลักนาน ต้องสลักออกทีละน้อย และต้องใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพดี นอกจากนี้หินแต่ละก้อนจะให้ความรู้สึกเป็นกลุ่มก้อน ความแน่นหนักและ

แข็งเป็นแท่ง จึงต้องการการออกแบบอย่างเหมาะสมกับความจำกัดเรื่องราวที่จะจัดเป็น องค์ประกอบ (Composition) ในรูปสลักหิน และความคิดในการออกแบบ ซึ่งถูกลักษณะของแท่งหินบังคับ

ดังนั้นความงามในการทำรูปแกะสลักหินจึงอยู่ในเรื่องการแสดงออกด้านประติมากรรมที่เป็นกลุ่มเป็นก้อน (Massive) มากกว่า

หลักใหญ่ในการแกะสลักหินนั้นก็เช่นเดียวกับการแกะสลักไม้ คือประกอบด้วยการตัดเอาผิวส่วนเกินของวัสดุที่ใช้แกะสลักออกให้เหลือเพียงรูปทรงประติมากรรมที่เราต้องการ แต่การสลักหินต้องใช้ความสุขุมลุ่มลึกกว่า และต้องรู้จักวางรูปทรงของงานประติมากรรมนั้น ๆ ให้เข้ากับลักษณะพิเศษของหิน

การเริ่มต้นแกะสลักหินจะต้องมีรูปต้นแบบเสียก่อน เช่นเดียวกับการแกะสลักไม้ ก่อนออกแบบนั้นควรสำรวจแท่งหินที่มีอยู่ว่ามีลักษณะอย่างไร เช่น ถ้ารูปร่างของก้อนหินมีลักษณะค่อนข้างกลมควรออกแบบรูปประติมากรรมให้ค่อนข้างกลมตามไปด้วยเพื่อจะได้ทุ่นแรงและเวลาในการแกะสลัก

เครื่องมือ เครื่องใช้ในการแกะสลักหิน

เครื่องมือเครื่องใช้ในการแกะสลักหินนั้น ในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ก็ยังคงใช้เครื่องมือที่ใช้กันมาแต่โบราณ เครื่องมือเครื่องใช้ในขั้นแรก ได้แก่ สิ่ว ค้อน และตะไบ ซึ่งจะต้องแตกต่างจากเครื่องมือที่ใช้ในการแกะสลักไม้ (**วิเชียร อินทรกระทึก**. 2539 : 112)

ก. เหล็กสกัด หรือสิ่ว มีหลายชนิด หลายขนาด

สิ่วแหลม หรือสิ่วปลายแหลม ใช้ในการเริ่มต้นสำหรับโกลนส่วนใหญ่ ๆ ของหินที่ไม่ต้องการออก เพื่อโกลนรูป หรือขึ้นรูป

สิ่วฟันปลา สิ่วนี้มีหน้าลักษณะคล้ายฟันปลา ซึ่งจะใช้สำหรับเป็นขั้นพื้นฐานในการสลักเกลารูปตามโครงรูปที่ออกแบบไว้ และใช้สลักในที่ที่ต้องการให้เป็นพื้นเรียบต่อไป สิ่วฟันปลานี้มีประโยชน์มาก เพราะใช้สลักได้ในพื้นที่หน้ากว้างกว่า กินเนื้อหินได้ลึกกว่า

สิ่วหน้าราบ ใช้ประโยชน์คล้ายสิ่วฟันปลา คือขั้นที่ต้องการความเรียบราบ เป็นแผ่น เป็นเหลี่ยมมุม และสามารถสลักได้หน้ากว้างกว่าสิ่วแหลม และสิ่วหน้าราบนี้ใช้ในการแต่งผิวเมื่องานใกล้เสร็จแล้วด้วย

สิ่วสำหรับเจาะ ใช้ในกรณีพิเศษเมื่อต้องการจะเจาะรู หรือในที่ซึ่งยากแก่การแกะสลัก

ข. ค้อน หรือตะลุมพุก เป็นค้อนไม้ใช้ตอกสิ่วเวลาสกัดหิน

ค. ค้อนหัวสิ่ว ใช้ถากผิวในขั้นงานใกล้เสร็จ มีหลายขนาดสำหรับเลือกใช้ให้เหมาะแก่พื้นผิว ของรูปสลัก

ง. ตะไบขัดผิว ใช้ขัดผิวและช่วยเกลารูปทรง

จ. ที่บังคับก้อนหิน ใช้กันไม่ให้หินเคลื่อนตัวเวลาแกะสลัก ซึ่งอาจใช้ถังไม้บรรจุทรายสำหรับ วางก้อนหิน หรือบางทีใช้ขาตั้งเตี้ย ๆ เช่นเดียวกับที่ใช้ในการแกะสลักไม้ แต่ให้แข็งแรงกว่า หรือถ้าเป็นหินก้อนใหญ่มีน้ำหนักพอที่จะไม่เคลื่อนไหวขณะตอกสลัก ก็ไม่จำเป็นจะต้องมีวางรองรับก็ได้

ฉ. เครื่องลับสิ่ว เป็นหินเจียร์เหล็กหรือเครื่องเจียร์ไฟฟ้า ใช้ในการลับเครื่องมือโลหะทั่วไป

ช. แว่นตาหรือหน้ากาก กันเศษหิน และฝุ่นละอองหินกระเด็นเข้าโดนหน้าตาขณะปฏิบัติงาน

ซ. ถุงมือ ป้องกันมือไม่ให้บาดเจ็บขณะสลักหิน

3.1 การเลือกชนิดของหินเพื่อใช้ในการแกะสลัก

หินทราย มีสีขาว สีเหลือง สีเขียว หาได้ง่ายในประเทศไทย เนื้อค่อนข้างแข็ง แต่เปราะ

หินแกรนิต (Granite) เนื้อแข็งมาก แกะสลักยาก แต่มีสีสวยงาม

หินปูน (Limestone) เนื้อยุ่ย แกะสลักง่าย เหมาะสำหรับผู้แกะสลักใหม่ ๆ

หินอ่อน (Marble) เป็นที่นิยมของนายช่างประติมากรรมสลักหิน เพราะสวยงาม เนื้อละเอียด มีหลายสี เป็นลายงดงาม ไม่ยุ่ย หรือเปราะ เช่น หินทราย และหินปูน

หินสบู่ เนื้ออ่อน แกะสลักง่าย มีสีสวยงามพอใช้

นอกจากนี้ยังมีหินชนิดอื่นอีก ซึ่งสามารถนำมาแกะสลักได้ทั้งนั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความนิยมส่วนตัวของประติมากร แต่สำหรับผู้ที่เริ่มแกะสลักหิน ควรเลือกหินที่มีเนื้ออ่อนพอสมควร ไม่เปราะจนเกินไป และหาได้ง่าย (**วิเชียร อินทรกระทึก**. 2539 : 113)

3.2 กรรมวิธีในการแกะสลัก

วิเชียร อินทรกระทึก (2539 : 113) อธิบายถึงกรรมวิธีการแกะสลักหินโดยสรุปได้ดังนี้ ในการเริ่มงานแกะสลักหินเราจำเป็นต้องเตรียมหินชนิดและขนาดที่เหมาะสมกับต้นแบบที่เราเตรียมไว้ ต้นแบบมีความจำเป็น และสำคัญยิ่งสำหรับงานแกะสลักหิน การเตรียมต้นแบบก็คือการปั้นด้วยดินให้ได้รูปทรงที่เราต้องการ เสร็จแล้วหล่อด้วยปูนปลาสเตอร์เช่นเดียวกับต้นแบบของงานแกะสลักไม้

กรณีนี้ **นพดล สุวรรณสมบัติ** เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ธนพร นมรักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์ที่บ้าน เมื่อสิงหาคม 2547 ว่า งานปั้นและงานแกะสลักเหมือนกันตรงต้องมีแบบสเก็ตซ์ รูปสเก็ตซ์ต้องปราณีตที่สุด จะทำงานได้ง่ายขึ้น เครื่องมือจะแตกต่างกัน DRAWING ของงานปั้นนั้นต้องวาดทั้งด้านหน้า ด้านข้างและด้านหลัง ต้องทำโครง DRAWING เพื่อให้รู้ตำแหน่งโครงเหล็กที่จะฝังไว้ด้านใน การปั้นต้องปั้นนู้ดก่อนทั้งหมดแล้วค่อยใส่เสื้อผ้าซึ่งแตกต่างจากการแกะสลัก การแกะสลักต้องมีรูปแบบชัดเจน การปั้นจะง่ายกว่าเอาเข้าเอาออกได้ ทำสเก็ตซ์ ต้องทำรอบตัวทั้งตัว ชัดเจนรอบตัว ถ้าไม่ทำจะได้งานไม่ดี ต้อง RESEARCH ต้องศึกษารูปร่างหน้าตา เสื้อผ้า แนวความคิดจะต้องสร้างรูปเล็กก่อน ถ้าปั้นดินเหนียวรูปเล็กสักฟุตหนึ่ง จะปรับแต่งง่ายและเมื่อทำจริงเราก็จะมีข้อมูลในใจแล้ว การปั้นต้องมีแบบมายืน ต้องหาคนที่ใกล้เคียงกับคนที่เราจะปั้นมายืนเป็นแบบ การงานจะง่ายขึ้น จะรู้ผิดรู้ถูกได้ง่าย ถ้าไม่มีแบบไม่รู้ว่าผิดถูกอย่างไร ทำแล้วต้องยืนอยู่ได้ แขนไม่ยาวไปข้างไม่สั้นไปข้าง เราต้องตัดเสื้อผ้ามาให้แบบใส่จริง จะได้เห็นรอยยับถูกต้องชัดเจน เพราะมันเป็นงานเรียรีสติก ต้องมีแบบ ถ้าไม่มีแบบผิดมากเพราะจะไม่ได้ธรรมชาติไม่เหมือนจริง และถ้าทำได้มันจะมีเสน่ห์เหมือนจริงมาก ลักษณะการนั่งอากัปกริยาก็อย่างหนึ่งไม่เหมือนกัน รูปเพ้นท์ยังต้องมีแบบ อย่างอาจารย์จักรพันธ์ยังต้องมีแบบ เสื้อผ้าแต่ละอย่างมันไม่เหมือนกันมันเป็นเสน่ห์

หลังจากนั้นนำแท่งหินที่เราต้องการแกะสลักมาวาดรูปด้านต่าง ๆ จากรูปต้นแบบให้ครบทั้ง 4 ด้าน ส่วนมากนิยมร่างภาพด้วยดินสอหรือชอล์ก แล้วจึงตัดเส้นด้วยหมึกดำ หรือสีเมจิกอีกทีหนึ่ง ต่อจากนั้นจึงเอาเข้าที่บังคับหินหรือกระบะทรายที่เตรียมไว้ แล้วจึงเริ่มสกัดหินโดยการโกลนจากด้านต่าง ๆ ให้เข้ารูปหรือภาษาช่างเรียกว่าการขึ้นรูปนั่นเอง (**วิเชียร อินทรกระทึก**. 2539 : 113)

จากการสัมภาษณ์ **กิตติศักดิ์ สิมบุตร** เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,ธนพร นมรักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์,ที่ร้านศิลาศิลป์ เมื่อตุลาคม 2546 เกี่ยวกับวิธีการแกะสลักสามารถแบ่งงานแกะสลักออกเป็นขั้นตอนได้ประมาณ 6 – 7 ขั้นตอน โดยเริ่มจาก การร่างภาพ ซึ่งการร่างภาพนั้น **กิตติศักดิ์ สิมบุตร** ช่างแกะสลักในจังหวัดอยุธยา ได้อธิบายเหมือนกันว่า การร่างภาพ ร่างโดยการดูจากรูปภาพ ดีสเกลแบ่งสัดส่วนโดยใช้วงเวียนวัดจากรูปแล้วร่างเส้นลงบนหินที่ทำการปรับแต่งเตรียมไว้ ซึ่งวิธีนี้ต้องใช้ประสบการณ์จากการทำงานมาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี 2. การโกลน 3. การลัมเก็บเข้ารูป โดยดูจากภาพจริงๆ 4. การสัก สักเสร็จขัดเครื่องให้เรียบ 5. ถากให้เรียบ 6. ตกแต่งลวดลาย 7. การเก็บรายละเอียดทั้งหมด หินที่นิยมคือหินทรายเขียวเหมาะกับงานแกะสลัก หินทรายเขียวเป็นหินภูเขา เป็นหินธรรมชาติ แต่ไม่ใช่ลาวาที่ตกผลึก งานเป็นหินทรายเขียว

เสียส่วนใหญ่ หินแกรนิตจะแข็งกว่าหินทราย หินแกรนิตแกะยากกว่าหินทราย การซื้อสั่งคนขายหินตัดมาตามขนาดที่สั่ง เป็นแท่งสี่เหลี่ยม ร่างภาพก่อน ใช้วิธีสเก็ตซ์ภาพจากที่ลูกค้าต้องการ จับสเกลจากภาพก่อน กะสัดส่วนและใช้ความชำนาญ ใช้พู่กันเขียนด้วยหมึกจีนและดูจากภาพจริง การแกะใช้เหล็กสกัดออกโดยใช้วิธีโบราณ โกลน ตัดหยาบๆพอร่างภาพปุ๊บก็จะตัดหยาบๆให้มีหัวมีแขนมีขา แบ่งงานกันทำตามขั้นตอน แกะเข้ารูปใช้เครื่องมือ ใช้ค้อนกับเหล็กสกัด ใช้เครื่องมือขัดให้เรียบ การเก็บลายต้องดูแบบและเลือกเครื่องมือให้เหมาะสมกับแบบ เครื่องมือที่ใช้ ใช้วิธีการสั่งทำ เวลาเก็บงานละเอียดจะใช้เครื่องมือขนาดลดหลั่นกันไป

จากการสัมภาษณ์ **ปิยะเดช ดิสกร** เป็นผู้ให้การสัมภาษณ์, ธนพร นมรักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงงาน เมื่อตุลาคม 2546 เกี่ยวกับงานแกะสลัก งานส่วนใหญ่จะใช้หินทรายเขียวที่รับมาจากโคราช หินจากลพบุรีหรือปราจีนก็ได้ หินจะมีขนาดตามที่ช่างสั่งไป เมื่อได้หินจะวาดแบบจากรูปภาพ สัดส่วนจะวัดจากในรูป กะจากในรูปภาพเหมือน ใช้วงเวียนจับวัดดูจากภาพ ตีสเกลแบ่งเป็นสัดส่วน พระพุทธรูป 2 ส่วนหน่อยๆ วัดจากในรูป แล้วมาร่างคร่าวๆบนหินก่อนแล้วมาสกัดหยาบเรียกว่า โกลน โกลนเสร็จแล้วมาขัดน้ำ ใช้หินกากเพชรขัดกับน้ำ แล้วมาเก็บอีกที ขัดจนเรียบแล้วมาร่างลาย แล้วใช้เครื่องมือแกะตามลาย เลือกเครื่องมือตามลาย เสร็จแล้วมาขัดละเอียดอีกที แล้วขัดด้วยหินกากเพชรเนื้อละเอียดอีกที แล้วมาลงด่างทับทิมให้ดูเก่า ลงตอนแรกจะแดงแล้วเป็นน้ำตาลดูเก่า ถ้าอยากให้ดูเก่ามาก ใช้น้ำกรดราดลงแล้วล้างด้วยน้ำร้อนแล้วเอาด่างทับทิมลง การแบ่งงาน แบ่งตามความชำนาญ โกลน เด็กฝึกงานจะทำงานเริ่มแรกงานง่ายๆ เครื่องมือที่ใช้ดัดแปลงทำเอง เครื่องมือที่ใช้มี สกัดแบน เฉียงโค้ง เหล็กสกัดแบน เหล็กสกัดกลม โค้งเล็ก โค้งใหญ่ พู่กันใช้ต้นหวายมาทุบ ทำเป็นพู่กัน ใช้กับหมึกจีนร่างบนหิน การเรียน เรียนรู้จากช่างเก่า เรียนรู้จากช่างสูท ภุชงค์ สิมบุตร เรียนมาจากที่อื่นแล้วมาเปิดทำที่บ้าน ราคางานเป็น 100 บาทขึ้นไป มีงานมากพอสามารถเลี้ยงตัวเองได้

การแกะสลักหิน หรือไม้ ไม่มีวิธีการตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ความชำนาญหรือความถนัดของการแกะสลัก แต่หลักใหญ่ ๆ ก็คือให้สลักจากส่วนหยาบไปหาส่วนละเอียด และคอยระวังขนาดของสัดส่วนของรูปอยู่เสมอ ต้องใจเย็นมากกว่าการแกะสลักไม้ ในการแกะสลักหิน ถ้าต้องการผิวสัมผัส (Texture Surface) ช่างอาจทิ้งรอย หรือปล่อยผิวหินไว้ในขั้นสุดท้ายของงาน ทั้งนี้ควรคำนึงถึงเนื้อหินที่นำมาแกะสลักด้วย เช่น หินทราย และหินแกรนิต จะเหมาะกับการปล่อยผิวไว้เป็นธรรมชาติมากกว่า เพราะเนื้อหินหยาบทำให้เห็นลักษณะพิเศษแปลกกว่าหินเนื้อละเอียด แต่ถ้าเป็นหินที่มีเนื้อละเอียด และมีลายในหินงดงามเมื่อขัดให้เกลี้ยงก็ควรขัดให้เรียบเกลี้ยง (**วิเชียร อินทรกระทึก**. 2539 : 113)

การตกแต่งผิวขั้นสำเร็จ

เมื่อผ่านขั้นตอนการแกะสลักจนสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ถึงขั้นตอนสุดท้ายคือการขัดผิว ขั้นแรกคงต้องใช้ตะไบขัดเกลาทั่ว ๆ ไปก่อน ต่อมาจึงใช้เครื่องเจียร์ไฟฟ้า และเครื่องขัดผิวเพื่อช่วยจะทำให้ผิวประณีตเรียบร้อยยิ่งขึ้น แล้วจึงทำความสะอาดด้วยน้ำที่ใส่ผงซักฟอก จึงขัดด้วยแปรงแข็งจนหมดสิ่งสกปรก ล้างด้วยน้ำสะอาดอีกครั้งแล้วจึงเช็ดด้วยผ้าให้ทั่วทิ้งไว้จนแห้งสนิท จึงใช้น้ำมันทาหินชนิดใส หรือน้ำมันหินอ่อน

4. มรดกหินของจีน

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลและมีเทือกเขามากมาย **จิตรา ก่อนันทเกียรติ** (2544 : 154) ได้กล่าวถึงประเทศจีนและสภาพภูมิประเทศไว้ดังนี้

เนื่องจากประเทศจีนมีสภาพภูมิประเทศที่เป็นเทือกเขาอยู่มากที่เด่นจริง ๆ คือเทือกเขาที่เป็นถึงขนาดสูงที่สุดในโลก 9 เทือก ที่มีความสูงกว่า 80 กิโลเมตร อยู่ในแนวเทือกเขาหิมาลัย แล้วยังมีเทือกเขาที่สูงกว่า 70 กิโลเมตร อีกนับร้อยลูก แถมยังมีที่สูงกว่า 60 กิโลเมตรอีกนับพันลูก นอกจากนี้ ตามเทือกเขาสูง ๆ เหล่านี้ ก็ยังมีถ้ำหินอีกมากมาย เทือกเขาสูงต่าง ๆ และถ้ำทั้งหลายที่กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศจีนมีมากมายที่พุทธศาสนิกชนชาวจีน ได้สร้างงานประติมากรรม หรือการแกะสลักหินไว้เป็นองค์พระองค์เทพมีไปทั่วอย่างนับไม่ถ้วน

นอกจากพระพุทธรูปหินสลักที่คนจีนเรียกว่า เจี๋ยะฮุด หรือแปลตรงตัวว่า พระหิน คนจีนยังมี เจี๋ยะเสี่ยหรือประติมากรรมหินอื่น ๆ มีทั้ง เจี๋ยะนั้งคือคนหิน เจี๋ยะไซหรือสิงโตหิน เจี๋ยะเบ้หรือม้าหิน ฯลฯ เหล่านี้มีคำเรียกรวมว่า เจี๋ยะเค็กเสี่ย แปลว่า รูปสลักหิน ที่น่าสนใจคือ รูปสลักหินขนาดใหญ่ยักษ์ที่คนจีนโบราณนิยมสร้างและตั้งไว้หน้าสุสานเพื่อให้เป็นเครื่องรางคุ้มครองสถานที่คือฮวงจุ้ย ซึ่งคนจีนมีคำเรียกเครื่องรางยักษ์ปกป้องสถานที่ว่า ปี่เซี้ย

ปี่เซี้ย แปลได้ 2 แบบ แบบหนึ่งแปลตรงตัวได้ว่า การขจัดอาถรรพ์ อาถรรพ์ที่อาจร่อนเร่พเนจรมาสู่สถานที่ของเรา บรรดาสุสานของกษัตริย์จีนโบราณ ซึ่งล้วนต้องการให้เป็นถาวรสถานยืนยง ไม่ทราบว่าวันใดเจ้าของซากสังขารจะกลับมา จึงนิยมตั้งปี่เซี้ยทำด้วยหินสลักเพื่อให้เป็นถาวรวัตถุคุ้มครองตราบชั่วกาลนาน และแทบทุกสุสานก็จะมีรูปสลักหินใหญ่ ๆ มากมาย ตั้งเรียงราย 2 ข้างทางตรงปากทางเข้า

หินที่ใช้แกะสลักตุ๊กตาหินจีนนั้น **มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย** (2542 : 1180) ได้อธิบายเรื่องของหินไว้ว่าเครื่องศิลาอับเฉาซึ่งได้รับการนำเข้ามาจากเมืองจีนส่วนมากเป็นหินชนิด หินไนซ์ (Gneiss) ประเภทเดียวกันกับหินที่ชาวบ้านตำบลอ่างหินหรืออ่างศิลา จังหวัดชลบุรี นำมาสลักทำเป็นครกหินออกจำหน่าย หินไนซ์ นี้มีสีต่าง ๆ กัน ถ้าเป็นสีค่อนไปทางสีเขียว เช่น ชนิดที่ทำรูปสิงโต ตั้งตามหน้าประตู หรือเชิงบันไดเรียกว่า หินไดออไรท์ ส่วนที่ใช้ทำเป็นขั้นบันได เป็นชนิดที่เรียกว่า หินแกรนิตไนซ์ เป็นต้น

สมภพ จันทรประภา (2544 : 26 – 75) กล่าวถึงหินที่ใช้แกะสลักตุ๊กตาหินจีนในวัดโพธิ์ ซึ่งเป็นตุ๊กตาหินจีนลักษณะเดียวกันกับวัดสุทัศนเทพวรารามและเข้ามาในไทยสมัยรัชกาลที่ 3 เหมือนกัน สรุปได้ดังนี้ หิน Tuff หรือที่สมเด็จฯท่านทรงเรียกว่าศิลาเขียวนี้ มีปรากฏให้เห็นมากในวัดตั้งแต่ตุ๊กตาหินตัวโต ๆ ที่ยืนเฝ้าประตูวัดจนถึงตุ๊กตาตัวเล็กตัวน้อยตามภูเขา Tuff ในที่นี้เรียกรวมทั้ง Tuff Breccia และ Agglomerate ซึ่งเป็นหินภูเขาไฟที่มีการกำเนิดและลักษณะคล้ายคลึงกัน คือเกิดจากหินที่ภูเขาไฟระเบิดพ่นออกมา แล้วไปตกทับถมกันอยู่ในที่ต่าง ๆ ทั้งบนดิน บนเขา ในท้องน้ำ พื้นทะเล และรวมทั้งในปล่องภูเขาไฟลูกนั้นด้วย Tuff เนื้อละเอียดที่สุด เพราะประกอบด้วยฝุ่น – ธุลี เกาะกันอยู่ด้วยตัวประสานในเนื้อละเอียดอาจมีหินเป็นชิ้นหรือเม็ดมน ขนาดไม่เกิน 4 มม. Tuff –Breccia คือ Tuff ที่มีหินชั้นเป็นเหลี่ยมขนาดเกิน 4 มม. อยู่ด้วยกันจำนวนมาก อาจมีชิ้นหรือมน กลมปนด้วยบ้าง Agglomerate คือ Tuff ที่มีชิ้นเป็นเหลี่ยมหรือมน ขนาดใหญ่ตั้งแต่ 32 มม. ขึ้นไปอยู่ด้วยจำนวนมาก ตุ๊กตาจีน กระถางจีนขี่ควาย ล้วนแต่สลักด้วยหินไดออไร้ท์ (Diorite) แท่นศิลาและรูปสัตว์ อ่างหิน แปลก ๆ ไปจากกันเป็นกระบือก็มี ม้าก็มี มีรูปจีนขี่บ้างยืนอยู่ข้าง ๆ บ้าง ล้วนแต่ทำด้วยหินไดออไร้ท์เป็นส่วนใหญ่

หินไดออไร้ท์นี้ เกษตรว่าเป็นหินอัคนี (I Gneous Rock) ที่แร่ประกอบหินตกผลึกทำให้มีเนื้อเหมือนแกรนิต แร่ประกอบหินส่วนใหญ่ได้แก่แพลักจิโอเซลส เฟลสปาร์ (Plagioclase Feldspar) ไมก้าดำ(Biotite Mica) (หรือ) (และ) ฮอรนแบลนด์ (Hornblende) ถ้าหินไดออไร้ท์มีซวอทซ์ด้วย เรียกว่า ซวอทซ์ไดออไร้ท์ (Quartz Diorite) รูปสลักต่าง ๆ ในวัดโพธิ์ที่ทำด้วยไดออไร้ท์บางรูปก็เป็นซวอทซ์ ไดออไร้ท์ มีลายเห็นได้ชัดที่หินแผ่นนี้ ตุ๊กตาหญิงดีดพิณนั่งบนหลังม้า ทำด้วยหิน Tuff ฝีมือปราณีตงดงามมาก และมีตุ๊กตาจีนเป็นแกรนิตสีชมภู (Pink Granite) รูปตุ๊กตาจีนที่เรียกว่า ลั่นถัน ทำด้วยหิน Tuff เขียวประดูละคู่ ตุ๊กตาจีนก็ดี เก๋งจีนก็ดี ถะ ก็ดี ที่ทำด้วยหิน TUFF นั้นเป็นของนำมาจากเมืองจีนทั้งสิ้น ถึงพวกที่ทำด้วยไดออไร้ท์ก็เช่นเดียวกันในสมัยรัชกาลที่ 3 การค้าของไทยทำได้ดีมาก (**สมภพ จันทรประภา**. 2544 : 75)

การนำตุ๊กตาศิลาจีนเข้ามาในประเทศไทย

ตุ๊กตาศิลาจีนเริ่มเข้ามาในประเทศไทยประมาณช่วงรัชกาลที่ 2 ซึ่งในช่วงนั้น รัชกาลที่ 3 ได้ทรงมีการติดต่อค้าขายกับจีนแล้ว และเริ่มมีมากขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 57) กล่าวถึงการนำเข้าของตุ๊กตาศิลาจีนว่า การนำตุ๊กตาศิลาจีนเข้ามาในประเทศไทย เกิดขึ้นครั้งใหญ่เมื่อรัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เริ่มแรกทรงทำการค้าขายสำเภาร่วมกับเจ้าสัวพ่อค้าชาวจีนที่มาตั้งรกรากในประเทศไทยซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ ทรงต่อเรือสำเภาขึ้นเองหลายลำเพื่อค้าขายกับประเทศจีนโดยตรง จึงสนิทสนมกับพ่อค้าทั้งที่อยู่ในเมืองไทยและเมืองจีน เป็นเหตุให้เกิดการนำตุ๊กตาศิลาจีนเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมากมายกว่ายุคสมัยใด

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย (2542 : 1179) กล่าวถึงความนิยมชมชอบเครื่องศิลาอับเฉาของคนไทย ตั้งแต่พระเจ้าอยู่หัวลงไปถึงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ มีการตกแต่งสถานที่สำคัญร่วมไปถึงที่พักด้วยเครื่องศิลาดังนี้

ครั้นมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ความนิยมเครื่องศิลาอับเฉาขึ้นสู่ความนิยมสูงสุด ได้รับการนำเข้ามาตั้งแต่งทั่วไปทั้งในพระราชวัง วังเจ้านาย เคหสถานของขุนนางและคหบดีกับในพระอารามต่าง ๆ โดยเฉพาะพระอารามหลวงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดให้บูรณะปฏิสังขรณ์และสถาปนาขึ้นใหม่ในรัชกาลนี้ ล้วนได้รับการตั้งแต่งเครื่องศิลาอับเฉาประดับสถานที่และบริเวณมีเป็นอเนกนานาชนิดด้วยกัน ซึ่งพระราชนิยมตั้งแต่งด้วยเครื่องศิลาอับเฉานี้ มีผู้บันทึกขึ้นไว้ในวรรณกรรมเมื่อ รัชกาลที่ 3 นั้นอยู่หลายเรื่องด้วยกันดังในโคลงและกลอนยอพระเกียรติรัชกาลที่ 3 พระยาไชยวิชิต (เผือก) เรื่องหนึ่งว่า

"รูปจีนโจโฉโครงคร่าง
ถือง้าวยาวอย่างออกลั่นถัน
เฮียกังไหว้เจ้าเป็นเหล่ากัน
ยืนยันเข้าหาน่าโต๊ะเตียง
ศิลาลายแต่ละแผ่นทำแท่นที่
ขัดสีเอาเงาดูเกลาเกลี้ยง
ประกอบก่อหินก้อนซะง่อนเตียง
ที่เป็นเตียงแต่งตั้งน่านั่งนอน
มีเสาหินแลเห็นเป็นปล่องเปลาะ

บรรจงเจาะเดือยคุดไม่หลุดถอน
กลมเกลี้ยงเพียงกลึงด้วยภมร
แต่ก่อนตั้งโคมตามอร่ามเรือง"

และในเรื่องเดียวกันนี้ มีความอีกตอนหนึ่งว่า รูปศิลาแต่งตั้งไว้ทั้งนั้น แต่ละสิ่งละอันเป็นขวัญตา **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 57 – 61) กล่าวถึงสิ่งของที่เข้ามาในประเทศไทยว่า กล่าวคือ ตุ๊กตาศิลาจีนและเครื่องศิลาต่าง ๆ อาทิ แผ่นศิลาจารึกประจำฮวงซุ้ย ถะ ภาชนะสิ่งของเครื่องใช้ อาทิ กระถางศิลา แจกันศิลา ศาลเจ้าจำลอง ชิ้นส่วนทางสถาปัตยกรรม อาทิ กำแพง ลูกกรง แผ่นช่องแสงช่องลม บัวบรรจุอัฐิ ฮวงซุ้ยสำเร็จรูป เสา เขามอ โคมเสามังกร บานประตู ซุ้มโขลนทวาร ฯลฯ ตลอดจนศาลเจ้าจีนที่ทำด้วยเครื่องไม้ เครื่องเฟอร์นิเจอร์ ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้นำเข้ามาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาแล้วเพราะการค้าสำเภาเจริญ เรือของไทยเรียก แป๊ะเท่าจุ๋น แปลว่า เรือหัวขาวคือเป็นเรือจีนแต่จิ๋ว และเรือที่มาจากกวางตุ้งหัวเรือทาสีแดง (หง-โถว) การสั่งซื้อสินค้า การสั่งจ้างสั่งทำสินค้าตามรูปแบบและใบสั่ง สามารถทำได้ทุกปีตามฤดูสำเภาเข้าออก จึงได้ปรากฏเครื่องศิลาจำหลักอยู่ทั่วไป อาทิ เจดีย์ศิลาแบบจีนองค์ใหญ่ที่วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช เจ้าพระยานครศรีธรรมราชก็สั่งซื้อเข้ามาเมื่อสมัย ที่วัดกลาง อ.เมือง จ.จันทบุรี มีจารึก (ภาษาไทย – จีน) บนองค์ระฆังศิลาแปดเหลี่ยมว่า สั่งมาจากเมืองจีนเมื่อตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนที่กรุงศรีอยุธยานั้นเข้าใจว่ามีไม่น้อยแต่ได้ชำรุดสลายไปมากแต่ครั้งเสียกรุง

สมัยรัตนโกสินทร์ การสงครามนับตั้งแต่รัชกาลที่ 2 เป็นต้นมามีน้อยลงมาก การค้าเรือสำเภาจึงกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้ง สมัยรัชกาลที่ 3 จึงทรงทำการค้าเรือสำเภาได้อย่างเต็มที่ไม่ต้องกังวลเรื่องสงคราม สรุปสาเหตุที่ทำให้ตุ๊กตาศิลาจีนถูกนำเข้ามาเป็นจำนวนมาก คือ

ประการแรก เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงทำการค้าขายจนมีกำไรมาก มีกำลังทรัพย์ที่จะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาได้อย่างจริงจังตามที่ทรงศรัทธาอย่างแก่กล้า ดังจะเห็นว่าพระองค์ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์วัดเก่าและทรงสร้างใหม่ถึงราว 73 วัด และวัดที่ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์ในยุคนั้นจะมีอิทธิพลศิลปะจีนเป็นอันมาก จนเรียกกันเป็นแบบพระราชนิยม เพราะทรงชื่นชมศิลปะจีนและได้ชักชวนให้เจ้าสัวพ่อค้าชาวจีนร่วมเสด็จพระราชกุศลด้วยเป็นอันมาก ดังนั้นจึงเป็นความเหมาะสมยิ่งขึ้น ถ้าตุ๊กตาศิลาจีนมาประดับตกแต่งวัดต่าง ๆ เหล่านั้น ให้มีความกลมกลืนเข้ากับรูปแบบทางสถาปัตยกรรม

ประการที่สอง การค้าเรือสำเภา ขาไปจากเมืองไทยจะบรรทุกสินค้าเต็มลำเรือ ล้วนเป็นสินค้าหนักบรรทุกเต็มลำ แต่ขากลับเมื่อจำหน่ายสินค้าหมดก็บรรทุกสินค้าต่าง ๆ จากเมืองจีนมา ขาย อาทิ ผ้าแพร ผ้าต่วน ผ้าไหม เครื่องเหล็ก เครื่องทองเหลือง เครื่องเรือน ใบชา ถ้วยชาม หยก แต่น้ำหนักก็เบาอยู่มาก เมื่อเรือเบาถูกคลื่นลมแรงจะทำให้เรือโคลงเคลงไปมาสินค้าสิ่งของกระทบกันชำรุดเสียหายจึงได้คิดถ่วงน้ำหนักเรือ เรียกว่า อับเฉา หรือเครื่องอับเฉา คือใช้ตุ๊กตาจีนซึ่งสามารถซื้อหาง่าย และราคาไม่แพงบรรทุกใส่ไว้ในท้องเรือ พอกลับมาถึงเมืองไทยก็ขนเอาขึ้นถวายให้วัดต่าง ๆ ที่ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์ใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งอาคารสถานที่ ซึ่งก็เข้ากันดีมีความสวยงามและรูปแกะสลักศิลาจีนก็มีมากมายหลายแบบน่าสนใจ ฝีมือละเอียดสวยงามและตากแดดตากฝนทนทานอีกด้วย จึงเป็นที่ต้องการของบรรดาวัดต่าง ๆ แม้แต่บ้านขุนนาง

ประการที่สาม ตามปกติเรือสำเภาของพ่อค้าชาวจีน ก็ใช้ตุ๊กตาศิลาบรรทุกเป็นอับเฉาใต้ท้องเรือสำเภามาก่อน เมื่อถึงเมืองไทยก็นำขึ้นทูลเกล้าถวายเป็นเครื่องบรรณาการบ้าง เมื่อพระองค์ทรงทอดพระเนตรก็ทรงโปรดถือเป็นความดีความชอบ ชาวจีนเองก็พอใจที่ได้เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของตน จึงต่างเป็นเครื่อง

สนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน อันทำให้เครื่องศิลาและตุ๊กตาศิลาจีนเข้ามาเผยแพร่มากมาย ทั้งตามวัดและตามสถานที่ราชการทั้งวังหลวงและวังหน้า ตามหัวเมืองมีมากที่สงขลาเพราะเป็นแหล่งชุมชนชาวจีนที่เกิดขึ้นในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (**ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์.** 2544 : 59)

วัดที่มีตุ๊กตาศิลาจีนมาก ได้แก่ วัดอรุณราชวราราม (วัดแจ้ง) มีประมาณ 304 ตัว โดยมากเป็นขนาดย่อม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) วัดสุทัศนเทพวราราม(วัดพระโตเสาชิงช้า) วัดราชโอรสาราม และวัดอื่น ๆ ที่รัชกาลที่ 3 ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์ การเข้ามาของตุ๊กตาจีนในประเทศไทย **มานพ ถนอมศรี** (2536 : 53 – 55) กล่าวไว้ว่า การประดับตกแต่งอาคารและบริเวณด้วยตุ๊กตาจีน หรือรูปจำหลักหินต่าง ๆ เพิ่มจะริเริ่มทำขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ก่อนหน้านั้นยังไม่มีผู้ใดทำ เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทำการค้ากับประเทศจีน และมีการนำรูปสลักหินแบบต่าง ๆ จากเมืองจีนเข้ามาในประเทศสยามเป็นครั้งแรก และนำเข้าเรื่อยมาจนสิ้นรัชกาล ประเทศจีนและมีการนำรูปสลักหินแบบต่าง ๆ จากเมืองจีนเข้ามาในประเทศสยามเป็นครั้งแรก และนำเข้าเรื่อยมาจนสิ้นรัชกาล

การเข้ามาของรูปสลักหินจากเมืองจีนมีสาเหตุที่พอสันนิษฐานได้ 3 ประการ คือ

1. มาในฐานะเครื่องอับเฉา ด้วยการค้าขายกับเมืองจีนนั้น ทำโดยการบรรทุกสินค้าใส่ลงในเรือสำเภา ขาไปมีสินค้าจำพวกเหล็ก ดีบุก ไม้สัก งาช้าง หนังสัตว์ บรรทุกไปเต็มลำเรือ แต่พอขากลับจากเมืองจีน ซึ่งแม้จะซื้อสินค้าจากเมืองจีนกลับมาด้วยก็ตาม แต่สินค้าเหล่านั้นก็มีน้ำหนักน้อย เพราะเป็นจำพวกไหม แพร ใบชา และถ้วยชาม ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องหาของที่มีน้ำหนักมาเป็นเครื่องอับเฉาถ่วงเรือมิให้โคลง จึงใช้รูปจำหลักหินที่ช่างจีนทำไว้มาถ่วง เมื่อมาถึงเมืองไทย ก็นำเอารูปจำหลักเหล่านั้นไปประดับตกแต่งอาคารและบริเวณวัดต่าง ๆ ที่กำลังก่อสร้างขึ้นอยู่มากมาย

2. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดสั่งรูปจำหลักเหล่านี้มาจากเมืองจีน ด้วยความพอพระทัยในความงดงาม น่าทึ่งและความแปลกของรูปจำหลักเหล่านั้น จึงทรงนำเข้ามาเพื่อประดับวัดวาอารามต่าง ๆ ที่ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์

3. พ่อค้าจีนนำตุ๊กตาหินจีนมาทูลเกล้าถวาย ด้วยเห็นว่าพระองค์ทรงโปรดเพื่อความดีความชอบและความภาคภูมิใจในศิลปกรรมของชาติตน โดยนำติดมากับเรือสำเภาบรรทุกสินค้าของตนที่นำสินค้ามาขายในประเทศสยาม (**มานพ ถนอมศรี.** 2536 : 55)

5. ประเภทของตุ๊กตาศิลาจีน

ตุ๊กตาศิลาจีนที่เข้ามาในประเทศไทยในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีรูปแบบแตกต่างกันแต่ละรูปแบบสามารถจัดกลุ่มได้ แต่ละรูปแบบสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ มีกลุ่มเทพ กลุ่มมนุษย์ และกลุ่มสัตว์ ซึ่งเรื่องราวในประติมากรรมจะมีรากฐานมาจากความเชื่อของชาวจีนวิ่งประติมากรแกะสลักตามความคิดของคนในชาติของตน สิ่งที่แกะสลักออกมาล้วนมีความหมายของสิริมงคลทั้งสิ้น แม้แต่การแกะสลักบุคคลที่เป็นชนชาติอื่น เช่น ฝรั่ง ก็ยังคงใส่ลวดลายที่เป็นสิริมงคลลงไปในงานด้วย ชาวจีนเชื่อกันว่าสุดยอดของความปรารถนาของมนุษย์ประกอบด้วย

1. ความสุขที่เกิดจากโชคลาภ วาสนา บารมี ทรัพย์สมบัติและบริวาร
2. ความสุขที่เกิดจากยศถาบรรดาศักดิ์ และความเจริญในหน้าที่การงาน
3. ความสุขที่เกิดจากการมีอายุยืน ไม่เจ็บไม่ไข้

ทั้ง 3 อย่างเป็นความปรารถนาถึงกับมองหาสิ่งที่จะเป็นตัวแทนของความปรารถนานั้นให้ได้ **พรพรรณ จันทโรนานนท์** (2538 : 43) บันทึกว่า คำสิริมงคลของจีนนั้น มีมากมายเหลือคณานับ ทั้งนี้เพราะสิ่งของ ต้นไม้ ดอกไม้ ผลไม้ ต่าง ๆที่มีอยู่ในประเทศจีน หากมีเสียงพ้องกับคำสิริมงคลหรือมีลักษณะใกล้เคียงกับสิริมงคลแล้ว ก็จะถูกนำเข้ามาเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งสิริมงคลทั้งหมดจึงทำให้คำสิริมงคลเพิ่มมากยิ่งขึ้นในทุกยุคสมัย ชาวจีนเรียกความปรารถนา 3 อย่างนี้ว่า ฮก ลก ซิ่ว และอยู่ในรูปแบบที่หลากหลาย **สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ** (2514 : 24) ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับ ฮก ลก ซิ่ว ว่า ถ้าเครื่องหมายสำหรับ ฮก แล้วคงจะเป็นสิ่งซึ่งวิเศษหายากมีอานุภาพมากมีสง่าหรือรุ่งเรืองมากเป็นเกณฑ์ ถ้า ลก แล้วมักจะเป็นสิ่งซึ่งมากโดยประมาณนับ หรือเป็นพืชพรรณแพร่หลายเป็นเครื่องเย็นชุ่มชื่น เป็นเครื่องมั่งคลั่งสมบูรณ์เป็นเกณฑ์ ซิ่ว คงเป็นเครื่องที่ทนทานถาวร หรือยืดยาวเป็นเกณฑ์ เมื่อสังเกตตามทางเช่นนี้ คงจะเห็นได้ว่าลายอันนี้ผู้เขียนตั้งใจจะให้เป็นนิมิตเครื่องหมายมงคลอันใด

พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2514 : 21) อ้างถึงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง ฮก ลก ซิ่ว ความว่า

> แสดง ฮก ลก ซิ่ว โดยรูปมนุษย์
> ฮก ลก ซิ่ว นี้ เมื่อจะกระทำนิมิตเครื่องหมาย ย่อมจะทำได้หลายอย่างหลายประการ เมื่อจะแสดงเครื่องหมายโดยมนุษย์ ซึ่งเป็นสัตว์ประเสริฐกว่าสรรพสัตว์ทั้งปวง ข้างจีนย่อมทำรูปดังนี้
> ฮก เป็นรูปเจ้าหรือขุนนางสวมหมวก มีใบหูกางออกไป 2 ข้าง มีมือถืออยู่อี่ แสดงวาสนา ลก เป็นรูปเศรษฐี สวมหมวกมีเส้าข้างหลังสูง มีผ้าคลุมลงไปเบื้องหลัง แสดงโภคสมบัติ มีมืออุ้มเด็ก แสดงบริวารสมบัติ
> ซิ่ว เป็นรูปคนแก่ ถือไม้เท้ามือหนึ่ง ถือผลโถมือหนึ่งแสดงความเป็นผู้มีอายุยืนและมั่นคง

ดังนั้นในความหมายของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ฮก ซึ่งหมายถึง ผู้มียศฐาบรรดาศักดิ์ต้องมาก่อน แต่ในปัจจุบันตำแหน่ง ฮก และ ลก สลับที่กัน หนังสือหลายเล่มที่เขียนเกี่ยวกับ ฮก ลก ซิ่ว ก็ให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน **พรพรรณ จันทโรนานนท์** (2538 : 9) กล่าวว่า ในปัจจุบันลักษณะของเทพทั้ง 3 ที่ผู้เขียนเห็นจากภาพในหนังสือและรูปปั้นตามร้านของชาวจีนนั้นเป็นดังนี้

ฮก เป็นรูปชายแก่ แต่งตัวเป็นเศรษฐี สวมหมวกทรงสี่เหลี่ยมสูง มือหนึ่งถือม้วนหนังสือหรืออุ้มเด็กเด็กจะถือหยวนเป่า แลอีกมือของชายแก่ถือเห็ดหลิงจือ

ลก เป็นรูปเจ้าหรือขุนนาง ใส่ชุดข้าราชการมีหมวกยศและเข็มขัด มือหนึ่งถือหยู่อี่หรือหยูอี่

ซิ่ว เป็นรูปชายแก่ มือหนึ่งถือผลโถหรือผลท้อ อีกมือหนึ่งถือไม้เท้า

ดังที่กล่าวมาข้างต้นลักษณะของ ฮกลกซิ่ว จะมาในรูปแบบของเทพ **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 87 - 88) บรรยายว่า

ฮก เป็นเทพแห่งโชคลาภ เป็นรูปชายแก่ แต่งตัวเป็นเศรษฐีหรือคหบดี สวมหมวกทรงสี่เหลี่ยมสูง ลายผ้า เครื่องแต่งตัวเป็นลายเงินตราโบราณ มือหนึ่งถือม้วนหนังสือหรืออุ้มเด็ก คือเด็กจะถือหยวนเป่า (เงินตราโบราณ) และอีกมือของชายแก่ถือเห็ดหลิงจือ (เชื่อกันว่าสรรพคุณเป็นยาอายุวัฒนะรักษาโรคได้หลายชนิด และถือเป็นสัญลักษณ์แทนความสมปรารถนา)

ลก เป็นเทพแห่งยศศักดิ์ เป็นรูปเจ้าหรือขุนนางใส่ชุดข้าราชการ มีหมวกยศและเข็มขัดหยก มีตำแหน่งขั้นมหาเสนาบดี มือหนึ่งถือหยูอี่หรือหยูอี่ในภาษาจีนกลาง (หยูอี่ เป็นของที่ระลึกมีด้ามยาวสำหรับถือหัวเป็นลายหยูอี่ คือลายที่มีหัวคล้ายก้อนเมฆ หรือกระจังใบไม้หรือกลีบดอกบัวหัวคว่ำ อาจทำด้วยหยกหรือไม้ก็ได้ กษัตริย์เป็นผู้ประทานให้แก่ขุนนาง ข้าราชการที่ทรงโปรดปราน เป็นการอวยพรให้สมปรารถนา

ซิ่ว เป็นเทพแห่งความยั่งยืน เป็นรูปชายแก่ ศีรษะล้าน หนวดยาว มือหนึ่งถือผลท้อ (หรือผลโถ) อีกมือหนึ่งถือไม้เท้า มีนกกระเรียนเป็นพาหนะประจำองค์ และเป็นสัตว์ที่ใช้แทนความหมายของความยั่งยืนด้วย แต่ลางภาพอาจทำเป็นรูปชายแก่สวมหมวกสี่เหลี่ยมทรงสูง มือซ้ายถือผลท้อ มือขวาถือไม้เท้า

มานพ ถนอมศรี (2536 : 77) กล่าวถึง ฮก ลก ซิ่ว ไว้ดังนี้

ฮก
เป็นหนึ่งในสามของสัญลักษณ์แห่งความเจริญรุ่งเรืองและมีความสุขของชาวจีน ซึ่งนิยมสร้างขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคล ความร่ำรวย อำนาจวาสนาและอายุยืนยาว
ฮก หมายถึงความมั่งคั่ง พรั่งพร้อมด้วยทรัพย์สินและบุตรธิดา มีลักษณะเป็นรูปคหบดียืนถือเล้งจือ ซึ่งเป็นสมุนไพรของจีนที่หายากมาก มือขวาอุ้มเด็ก ในมือเด็กถือทองคำ
ฮก มาจากคำว่า ฮกขี่ ซึ่งแปลว่ามั่งคั่ง เดิมเป็นชื่อของขุนนางจีนเมื่อประมาณ พ.ศ. 860 ผู้ทำการค้าทางทะเลจนมีฐานะร่ำรวยมหาศาลว่า เจียซง
ลก
หมายถึงความมีอำนาจวาสนา และเป็นหนึ่งในสามของสัญลักษณ์แห่งความรุ่งเรืองของชาวจีนเช่นกัน
ลกทำเป็นรูปคนยืน แต่งกายด้วยเครื่องยศขุนนางชั้นสูงสุด มือซ้ายถือยู่อี่ซึ่งเป็นอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดพิเศษ
ลก มาจากคำว่าฮ่งลก ซึ่งแปลว่าความมีอำนาจวาสนา เป็นชื่อที่นำมาจากชื่อของนักรบที่เก่งกล้าและมีอำนาจมากในสมัยราชวงศ์ถัง หรือเมื่อประมาณ พ.ศ. 611 ซึ่งได้รับพระราชทานยศสูงสุดถึง อัครมหาเสนาบดี ผู้มีอำนาจสูงสุดในแผ่นดิน ซึ่งมีนามจริงว่า ก๋วยจือหนี
ซิ่ว
หมายถึงความมีอายุยืน เป็นหนึ่งในสามของสัญลักษณ์แห่งความรุ่งเรืองและความสุขของชาวจีนเช่นกัน
ซิ่ว ทำเป็นรูปชายชรา มีหนวดเครายาว แต่งกายภูมิฐาน มือขวาถือลูกท้อ มือซ้ายถือไม้เท้ามังกร
ซิ่ว มาจากคำว่า เซี่ยงซิ้ว แปลว่าการมีอายุยืนยาว ซึ่งเป็นนามใหม่ของแพทย์ประจำราชสำนักผู้หนึ่ง ซึ่งมีอายุอยู่เมื่อประมาณ พ.ศ. 753 เล่ากันว่าแพทย์ผู้นี้มีความเชี่ยวชาญเรื่องลมปราณมาก สามารถทำให้ตนเองมีชีวิตอยู่จนอายุถึง 800 ปี มีชื่อจริงว่า แพ่จี๋

นอกจาก ฮก ลก ซิ่ว แล้วในงานประติมากรรมจีนในวัดในกรุงเทพมหานครยังค้นพบเทพองค์อื่นอีกเช่น เทพหมากู เทพหมากูนี้ **พรพรรณ จันทโรนานนท์** (2538 : 39) บรรยายลักษณะไว้ว่า เทพหมากูเป็นเทพผู้หญิงแลเป็นเทพแห่งความยั่งยืน เทพองค์นี้ที่พบในภาพสิริมงคลจะเป็นเทพหมากูหาบกระเช้าพันธุ์พฤกษาที่เป็นสัญลักษณ์แห่งสิริมงคล

ในกลุ่มเทพ นอกจากเทพต่าง ๆแล้วยังประกอบด้วยเซียนและอรหันต์ เซียนที่มีชื่อที่สุดของจีนคงหนีไม่พ้นแปดเซียนหรือโป๊ยเซียน ซึ่งชื่อของแปดเซียนนี้หนังสือแต่ละเล่มเรียกชื่อแตกต่างกันไป ซึ่งผู้วิจัยเรียงตามลำดับดังนี้
ทิก๋วยลี้หรือหลีเถี่ยไกว

เชียนองค์นี้มีตำนานเล่าว่า ได้ถอดร่างไปเรียนวิชากับอาจารย์ โดยให้ลูกศิษย์เฝ้าร่างไว้ลูกศิษย์เกิดเหตุต้องกลับบ้านด่วนเพราะแม่ป่วยหนักจึงตัดสินใจเผาร่างของอาจารย์ทิ้ง เมื่อเชียนทิก่วยลี้หรือหลีเถี่ยไถวกลับมาไม่เจอร่างของตนเองก็ต้องหาร่างใหม่อยู่และพบร่างขอทานที่พึ่งตายไปจึงเข้าไปอาศัย **ส. พลายน้อย** (2544 : 7) กล่าวว่า ทิก่วยลี้ เป็นชื่อที่รู้จักกันดีในภาษาไทย แต่ในฉบับภาษาอังกฤษใช้ว่า ลีเทียะกวย ตามรูปจะเห็นเป็นคนแก่พิการถือไม้เท้า ผู้เขียนมีรูปทิก่วยลี้ยืนอยู่บนน้ำเต้าทำด้วยกระเบื้องเคลือบสี คนจีนอธิบายว่าน้ำเต้านั้นเป็นพาหนะพาข้ามน้ำข้ามทะเลได้ และในน้ำเต้ามียาวิเศษด้วยเหตุนี้ตามร้านขายยาของคนจีนจึงชอบมีรูปของทิก่วยลี้ใส่กรอบรูปไว้บูชา **ลี้ไป่ใส** (2545 : 77) เรียกเชียนองค์นี้ว่า หลีทิก่วย และบรรยายลักษณะว่าหลีทิก่วยต้องหาร่างใหม่พอดีพบศพขอทานขาพิการสกปรก มีไม้เท้าและถุงข้าวสารอยู่ข้างศพ จึงเข้าอยู่ในร่างนั้นแทน แล้วเสกให้ไม้เท้าเป็นเหล็ก เสกถุงข้าวสารเป็นน้ำเต้า ข้าวสารในถุงเป็นยารักษาคน

สวีลี่ฮุ่ยและโหวหลินหลิน (2546 : 78) กล่าวถึงความเชื่อของชาวจีนว่า เชียนหลีเถี่ยไกวเป็นผู้ริเริ่มใช้ยากอเอี๊ยะ เพื่อรักษาโรคภัยต่าง ๆดังนั้น ผู้ที่ประกอบอาชีพทำยากอเอี๊ยะจำเป็นต้องมีเทวรูปหลีเถี่ยไกวบูชาเสมอไป นอกจากนั้นพวกยาจกก็มักกราบไหว้ขอพรจากเชียนองค์นี้เสมอเช่นกัน เนื่องจากมีรูปลักษณะภายนอกที่เป็นขอทานเหมือนตน

ฮั่นเจงหลีหรือจงหลีเฉวียน

เชียนองค์นี้มีรูปร่างอ้วนและถือพัด **ส. พลายน้อย** (2544 : 21) บรรยายถึงลักษณะของเชียนฮั่นเจงหลีว่า ตามรูปจะทำเป็นคนอ้วนเปิดเสื้อเห็นพุงพลุ้ย บางทีก็ถือลูกท้อ แต่ส่วนมากจะถือพัดและแส้ปัดแมลง บางทีถือกระบี่ (ดาบสองคม) ศีรษะล้านและมีขมวดผมสองข้างศีรษะมีเครายาวถึงท้อง **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 80) เรียกเชียนองค์นี้ว่าลวี่ตังปิง เป็นคนมีกระหม่อมสูง คิ้วยาว ตายาว เหมือนตาหงส์มีไฝดำที่คิ้วซ้าย จมูกใหญ่ตรงกลม แก้มเป็นพวง ปากกว้าง คอยาวระหง ร่างสูงใหญ่แข็งแรง มือถือพัดเป็นอาวุธวิเศษประจำตัว ชอบดื่มสุรา

สวีลี่ฮุ่ยและโหวหลินหลิน (2546 : 79) เขียนเกี่ยวกับเชียนองค์นี้ว่า ท่านได้รับคำชี้แนะจากเชียนผู้ใหญ่ สอนวิธีปรุงยาอายุวัฒนะและเพลงกระบี่มังกรหยก สำหรับช่วยเหลือชาวประชาที่ตกทุกข์ได้ยาก สะสมบารมีเพื่อบรรลุเป็นเชียนในภายภาคหน้า กล่าวกันว่า พัดวิเศษที่เชียนฮั่นจงหลีถือนั้นสามารถพัดให้คนตายฟื้นคืนชีพได้

ลื่อท่งปิน

เชียนองค์นี้มีอาวุเป็นกระบี่ซึ่งเป็นของมีคม ลักษณะของลื่อท่งปินนั้นตามตำนานเล่าว่า เชียนองค์นี้มีช่วงเวลาที่ต้องจำแลงเป็นหนุ่มรูปงามเพื่อให้สาวติดใจ **ส. พลาย น้อย** (2544 : 46) บรรยายเกี่ยวกับช่วงเวลาที่ลื่อท่งปินจำแลงกายว่า ครั้นเห็นนางออกเดิน ลื่อท่งปินก็จากเหลาเดินตามไป แต่แล้วก็นึกขึ้นได้ว่ารูปร่างของตนสูงใหญ่ เหมาะที่จะเป็นทหารออกรบทัพจับศึกมากกว่าที่จะแสดงบทเจ้าชู้ ซ้ำหน้าก็ยังรกรุงรังไปด้วยหนวด ดูเป็นตาแป๊ะเฝ้าศาลเจ้า นางพุดตานขาวคงจะไม่ยอมให้เข้าใกล้เป็นแน่ เมื่อคิดได้เช่นนั้นแล้วลื่อท่งปินก็จำแลงกายเป็นชายหนุ่มร่างงาม

สวีลี่ฮุ่ยและโหวหลินหลิน (2546 : 83) เขียนถึงอาวุธของลื่อท่งปินว่า หลี่ว์ตังปินมักใช้กระบี่สุริยันจันทราปราบทุกข์เข็ญ ช่วยเหลือมวนมนุษย์ให้แคล้วคลาดจากภยันตรายทั้งปวง

เจียงกั๋วเล้า หรือเตียกั๋วเล้า

เชียนองค์นี้เป็นชายแก่หนวดเครายาว **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 80) บรรยายลักษณะของเชียนนี้ว่า จางกั๋วเหล่า เป็นผู้เฒ่าไว้เครายาว มือถือเครื่องดนตรีเรียกว่า ยูกุ รูปร่างคล้ายกระบอกไม้ไผ่ พร้อมกับ

ไม้ตี 2 อัน ถือเป็นอาวุธวิเศษประจำตัวและมีพาหนะประจำตัว คือลากายทิพย์ จางกั๋วเหล่า ได้รับการยกย่องว่าสามารถชนะความแก่ได้จึงเป็นเซียนที่มีอายุยืน และหายตัวได้ **ส. พลายน้อย** (2544 : 57) กล่าวถึงลักษณะของเซียนเจียงกั๋วเล้าตรงกันดังนี้ ตามรูปจะเห็นเป็นผู้เฒ่าเครายาวมือถือเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่า ยูกุ รูปร่างคล้ายกระบอกไม้ไผ่กับไม้ตี 2 อัน

สวีลี่ฮุ่ยและโหวหลินหลิน (2546 : 80) เล่าถึงลักษณะเด่นของเซียนองค์นี้แตกต่างจากหนังสือเล่มอื่นว่า จังกว๋อเหล่ามีชื่อจริงว่า จังกว๋อ มีฉายาว่า ทงหยวน ลักษณะเด่นของเซียนองค์นี้คือ เป็นชายแก่หันหลังขี่ลาน่าไชหัวหรือหลานไฉ่เหอ

เซียนองค์นี้เป็นชายหนุ่มถือกระเช้าซึ่งจะเห็นได้จากรูปภาพ มีความอ่อนช้อยคล้ายผู้หญิง **ส. พลายน้อย** (2544 : 65) กล่าวถึงเซียนลักษณะของเซียนองค์นี้ว่า น่าไชหัว ตามรูปเซียนเป็นหนุ่มรูปงามท่าทางร่าเริงถือกระเช้าดอกไม้ ซึ่งประดับด้วยดอกเบญจมาศ ดอกไหน กิ่งสนและใบไผ่ในหนังสือบางเล่มกล่าวว่า น่าไชหัวน่าจะเป็นพวกกะเทยเพราะพิจารณาดูแล้วบางครั้งก็ดูเป็นผู้ชาย บางครั้งก็ดูเป็นผู้หญิง ยิ่งบางรูปทำผมเป็นแกละถือกระเช้าดอกไม้ด้วยแล้ว ก็ชวนให้คิดว่าเป็นผู้หญิงจริง ๆและหนังสือบางเล่มก็ว่าโดยทั่ว ๆไปนับถือว่าเป็นผู้หญิงอยู่ในชุดเสื้อคลุมยาวสีน้ำเงิน **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 81) เขียนถึงเซียนดังนี้ หนันไช้เหอ เป็นชายหนุ่มรูปงามท่าทางร่าเริงถือกระเช้าดอกไม้ซึ่งถือเป็นอาวุธวิเศษประจำตัว ในกระเช้าประดับด้วยดอกเบญจมาศ ดอกไหน กิ่งสน และใบไผ่

สวีลี่ฮุ่ยและโหวหลินหลิน (2546 : 82) บรรยายลักษณะของเซียน น่าไชหัว แตกต่างไปว่า หลานไฉ่เหอเป็นนักพรตยาจก ร้องเพลงขอทานไปวัน ๆเล่ากันว่ามีอยู่วันหนึ่ง ขณะที่หลานไฉเหอกำลังดื่มสุราอยู่บนโรงเตี๊ยม มีเสียงดนตรีสวรรค์ดังกึกก้องทั่วบริเวณ-ทันใดนั้นนักพรตยาจกหลานไฉ่เหอก็ถือตระกร้าลอยขึ้นสู่สรวงสวรรค์

ฮ่อเซียนโกวหรือเหอเซียนกู

เซียนองค์นี้เป็นเซียนองค์เดียวที่เป็นผู้หญิงในกลุ่มแปดเซียน **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 81) บรรยายลักษณะของเซียนดังนี้ เหอเซียนกู เป็นหญิงสาวมือถือดอกบัวกับใบบัว (ลางทีถือผลท้อ ลางทีถือแส้) ถือเป็นอาวุธวิเศษประจำตัว **ส. พลอยน้อย** (2544 : 71) เขียนถึงช่วงเวลาที่เซียนองค์นี้จะเข้าไปอยู่รวมกับแปดเซียนว่า ขณะที่ลื่อท่งปินไปพบและพาเธอไปเข้าคณะเซียนนั้น เป็นเวลาที่เธอยังคงถือกระบวยอยู่ในมือไม่ทันวางไว้ ฉะนั้นที่อยู่ในมือนั้นกล่าวกันว่าในชั้นแรกเป็นกระบวย (บ้างก็ว่ากระชอน) แล้วภายหลังจึงแปลงเป็นดอกบัว

ฮั่นเซียงจื๊อหรือหานเซียงจื่อ

เซียนองค์นี้เป็นเซียนหนุ่มน้อยกำลังเป่าขลุ่ย ประติมากรรมหลายชิ้นในวัดสร้างให้เซียนองค์นี้ดูเป็นเด็ก **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 81) บรรยายลักษณะของเซียนดังนี้ หานเซียงจื่อ เป็นชายหนุ่มชอบเป่าขลุ่ยถือเป็นอาวุธวิเศษ รูปหานเซียงจื่อนิยมทำเป็นรูปชายหนุ่มกำลังเป่าขลุ่ยและนักดนตรีถือเป็นเซียนอุปถัมภ์พากันสักการบูชา ฮั่นเซียงจื่อเป็นผู้ไม่รู้จักค่าของเงินถ้ามีใครให้เงิน เขาก็จะหว่านมันเล่นบนถนนไม่สนใจไยดีแต่อย่างใด

เช่าก๊กกู๋หรือเฉากว๋อจิ้ว

เซียนองค์นี้เป็นเซียนที่แต่งกายแตกต่างเซียนองค์อื่นเนื่องด้วยมีเข็มขัดคาดที่เอว **ส. พลายน้อย** (2544 : 83 - 84) บรรยายลักษณะของเซียนดังนี้ เช่าก๊กกู๋ได้รับการยกย่องเป็นเซียนอุปถัมภ์ของพวกนักแสดงหรือพวกที่เกี่ยวกับการแสดง เช่น พวกภาพยนตร์ พวกงิ้วก็ควรจะมีรูปเช่าก๊กกู๋ไว้เคารพบูชา อนึ่งเช่าก๊กกู๋นี้มีเข็มขัดวิเศษสามารถแยกน้ำออกได้ **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 81) กล่าวถึงลักษณะของ

เชียนตรงกันว่า เฉ่ากั่วจิ้วเป็นชายชราถือกรับและมีเข็มขัดวิเศษ สามารถแยกน้ำออกเป็นทางได้ ได้รับการยกย่องให้เป็นเซียนผู้อุปถัมภ์ของพวกนักแสดงหรือพวกที่เกี่ยวข้องกับการแสดง **สวีลี่ฮุ่ยและโหวหลินหลิน** (2546 : 85) เล่าถึงการแต่งกายของเซียนเฉากว๋อจิ้วไว้ดังนี้ การแต่งการของเฉากว๋อจิ้วนั้นจะไม่เหมือนกับเซียนองค์อื่นๆกล่าวคือ ท่านยังแต่งกายในชุดของขุนนางจีนโบราณ

อรหันต์ถือเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มสุดท้ายของกลุ่มเทพ ซึ่งมีอรหันต์ที่มีคนจีนนับถือมากอยู่ 18 ยอดอรหันต์ **มานพ ถนอมศรี** (2536 : 65 - 68) บรรยายลักษณะของ 18 พระอรหันต์ดังนี้

อรหันต์ที่คนจีนเคารพและมักทำรูปเคารพมีอยู่ 18 ยอดพระอรหันต์ ได้แก่
ปินโทลภารัทวาช
ลักษณะเป็นพระจีน รูปร่างผอมเห็นซี่โครง ยืนหรือนั่งถือหนังสือมือหนึ่ง ถือบาตรมือหนึ่ง บ้างก็ทำเป็นถือ หนังสือทั้งสองมือถ้าอยู่ในท่ายืนก็มักจะเป็นท่ายืนหยิบบาตร
กนกวัจฉ
ลักษณะเป็นรูปหลวงจีนนั่งห้อยเท้าขวา มือขวาวางบนเข่ามือซ้ายวางที่ฝ่าเท้าซ้าย
กนาภารชวาท
เป็นรูปคนแก่หนวดเครายาวนั่งห้อยเท้า เท้าซ้ายยกออกจากรองเท้า มือขวาวางบนเข่า มือซ้ายอยู่ข้างหู
สุปินฑ
ลักษณะเป็นคนแก่นั่งเข้าสมาธิ มือถือหนังสือ หรือนั่งธรรมดา ถ้าถือหนังสือจะถือด้วยมือซ้าย มือขวาทำท่าดีดหรือหงาย ถ้านั่งธรรมดาจะมีบาตรหรือกระถางธูปอยู่ข้างๆ
นกุล
ลักษณะเป็นหลวงจีนนั่งห้อยเท้า มีพังพอนอยู่ข้างๆถ้าเป็นรูปกำลังเข้าฌานจะนั่งแบมือทั้งสองข้างและมีเด็กน้อยอยู่ข้างๆ
ภัทร
เป็นหลวงจีนนั่งห้อยเท้าถือหนังสือมีเสืออยู่ข้างๆ
กาลิก
ลักษณะเป็นหลวงจีนนั่งห้อยเท้าเข้าฌาน มือถือใบไม้ บ้างก็ถือดิ้วยาวลงมาด้วยมือทั้งสองข้าง บ้างก็ถือฉาบทั้งสองมือ
วัชรบุตร
หลวงจีนนั่งห้อยเท้า มือถือไม้เท้า บนยอดมีช่อวงกลม
สุปากะ
ลักษณะเป็นหลวงจีนนั่งห้อยเท้า มือถือพัด หรือถือลูกประคำทั้งสองมือ
ปันถก
หลวงจีนนั่งห้อยเท้าบนหลังสิงห์
ราหุล
มีลักษณะพิเศษกว่ารูปอื่นๆกล่าวคือมีศีรษะโต ตาโต จมูกเป็นขอ
นาคเสน
หลวงจีนนั่งห้อยเท้า มือซ้ายยกสูงเพียงหู มือขวาอยู่บนเข่า
อิงคท
หลวงจีนรูปร่างอ้วนท้วนสมบูรณ์ ร่าเริง หรือหลวงจีนแก่ถือไม้เท้า
วันวาสี
หลวงจีนนั่งห้อยเท้าอยู่ที่ปากถ้ำ หลับตา มือถือหนังสือหรือวางบนเข่า (มานพ ถนอมศรี. 2536 : 67)
อชิต
ลักษณะเป็นหลวงจีนแก่ นั่งห้อยเท้า ขนคิ้วยาวนั่งเข้าฌานมือวางบนเข่า ที่อกมีหน้าคน
จูฑปันถก

หลวงจีนนั่งห้อยเท้า มือขวาถือถ้วย ข้างๆมีนกกำลังจิกน้ำ
เค่งอิ๋ว
ไม่ปรากฏลักษณะเด่นชัด
ปินโทล่อ
ไม่ปรากฏลักษณะเด่นชัด

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2544 : 76 - 77) กล่าวถึงอรหันต์ไว้ดังนี้ อรหันต์ หมายถึง ผู้สำเร็จธรรมวิเศษสูงสุดในพระพุทธศาสนา หรือผู้บรรลุนิพานแล้ว ที่ชาวจีนรู้จักมีชื่อเสียงมาก คือ 18 อรหันต์ทองคำของลัทธิมหายาน ชาวจีนเชื่อว่า พระอรหันต์เหล่านี้เป็นผู้ได้รับกระแสพระบัญชาจากพุทธองค์ก่อนเสด็จเข้าสู่ดับขันธ์ปรินิพพานว่า ขอให้พระสาวกทั้ง 18 องค์อย่าเพิ่มเข้าพระนิพพาน ขอให้อยู่ดูแลรักษาพระพุทธศาสนาไว้ก่อน รอจนกว่า พระศรีอารยเมตไตรยพุทธเจ้า จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป โดยขอให้พระอรหันต์ทั้งหลายเหล่านี้ กระจายประจำอยู่ในทิศทั้งสี่ของโลกนี้ เสียสละความสุขช่วยเหลือให้มนุษย์พ้นจากสังสารวัฏมีหน้าที่คล้ายกับพระโพธิสัตว์

พระอรหันต์ทั้ง 18 องค์ มีนิสัยชอบแปลงตนเป็นคนธรรมดา เมื่อมีการทำบุญใดๆก็จะเข้าไปรับเครื่องไทยทานอย่างเงียบๆเพื่อให้ผู้ทำบุญได้กุศลอย่างเต็มที่

1. เจียวเช้าซินซือ	ฉายา ภิกษุในรังนก
2. จื้อไจ๊ซินซือ	เป็นภิกษุชาวอินเดีย ชื่อ อิศวร
3. เต้าทงซินซือ	อยู่ที่เขาหยกมอง
4. ฮงกันซินซือ	ฉายาผู้ปราบเสือให้เชื่อง
5. ฮุยเอี้ยงซินซือ	
6. ซิบติดจื้อ	ฉายาผู้เก็บตก
7. ฮั่นซัวจื้อ	ฉายาอยู่ในถ้ำ
8. ฮุยชางซินซือ	
9. กูตี่ฮั่วเสียง	เป็นภิกษุชาวอินเดีย ชื่อ คณมติ
10. เต้าง้วยซินซือ	อยู่เกาะทอง
11. ซีจือปักคูจุนเจี่ย	เป็นภิกษุชาวอินเดีย ชื่อ สิงหลบุตร
12. ซ่งซัวะซินซือ	
13. ล่อฮูล่อตันจุนเจีย	นามเป็นภาษาบาลี คือ ราหุล
14. เซ่งจันซินซือ	
15. จี้โมโลจั๊บ	นามเป็นภาษาบาลี คือ กุมารชีพ
16. โมโหเกียเหยจุนเจีย	นามเป็นภาษาบาลี คือ มหากัสสป
17. ม้าเม้งจุนเจีย	นามเป็นภาษาบาลี คือ อัศวโฆษ
18. ปุโตฮั่วเสียง	ฉายาพระท้องพลุ้ย

พระอรหันต์องค์สุดท้ายคือ องค์ที่ 18 หรือ พระท้องพลุ้ย ซึ่งลางทีเรียกว่า พระสังกัจจายน์ หรือ พระยิ้ม นั้นที่แท้คือ พระศรีอารยเมตไตรย์ มหาโพธิสัตว์ ซึ่งชาวจีนเรียกว่า หนี่เด็กผ่อสัก นั่นเอง

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มมนุษย์ซึ่งเป็นกลุ่มที่หลากหลายแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ดังต่อไปนี้

ขุนนางฝ่ายบู๊

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2543 : 18) บรรยายลักษณะของขุนนางฝ่ายบู๊ว่า เป็นขุนนางฝ่ายทหาร มักทำเป็นรูปคนยืน มีทั้งรูปแม่ทัพ นายกอง และนักรบระดับขุนพล ขุนนางฝ่ายนี้ ร่างกายกำยำสูงใหญ่ทะมัดทะแมง

น่าเกรงขาม แต่งเครื่องแบบเต็มยศ เสื้อผ้ารัดกุม ด้านหลังมีธงสั้น หลายผืนปักอยู่ สวมเสื้อเกราะทับ สวมหมวกตามชั้นยศ หน้าตาดุดันหน้ากลัว ทำตาดุถลน หนวดเครารุงรัง มือถืออาวุธ หรือคาดกระบี่ไว้ด้านหลัง

อภิโชค แซ่โค้ว (2541 : 74 - 75) อธิบายถึงลักษณะเสื้อเกราะและธงทหารดังนี้

เสื้อเกราะถือว่าเป็นเครื่องแต่งกายที่มีความสำคัญมากสำหรับตัวละครที่เป็นนักรบ ตัวละครจะสวมเสื้อเกราะต่อเมื่อทำงานเพื่อส่วนรวมหรือเข้าสู่สงคราม แต่เมื่อมีการเข้าเฝ้าพระจักรพรรดิ์หรือรับการตรวจพลสวนสนามจากพระจักรพรรดิ์ จะต้องสวมเครื่องแต่งตัวชุดพิธีการทับอีกชั้นหนึ่ง

บนเสื้อเกราะบริเวณทรวงอกจะมีกระจกที่เรียกว่า กระจกปกป้องหัวใจ ติดอยู่ การออกแบบและตกแต่งลวดลายต่างๆจะลอกเลียนแบบชุดนักรบในสมัยโบราณ เสื้อเกราะสำหรับนักแสดงชายและหญิงแทบจะไม่แตกต่างกันเลย ถ้าไม่นับสายสร้อยสายสะพายที่นำมาตกแต่ง

ธงทหาร (เกาชี) เป็นเครื่องแต่งกายที่สำคัญชิ้นหนึ่งของตัวละครที่เป็นนักรบ โดยจะติดไว้ด้านหลังเมื่อออกรบทุกครั้ง ในอดีตการที่นายทหารติดธงเพื่อเป็นประโยชน์ในสนามรบจะได้รู้ว่าใครเป็นใคร และใช้ประโยชน์ในยามฉุกเฉิน

ขุนนางฝ่ายบุ๋น

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2543 : 32) บรรยายลักษณะของขุนนางฝ่ายบุ๋นว่า เป็นขุนนางฝ่ายพลเรือน ฝ่ายปกครอง ปุโรหิต หรือฝ่ายเสนาธิการวางแผน มักเป็นบัณฑิตเจ้าพิธี หรือนักปราชญ์ประจำราชสำนัก ทำเป็นรูปคนยืน ขุนนางพวกนี้จะมีหน้าตาดีใบหน้าสะอาดเรียบร้อย สายตาไม่ดุร้าย ลักษณะท่าทางมีความรู้ มือถือพัดถือหนังสือหรืออย่างที่ไม่ใช่อาวุธ มีหนวดเครายาวเป็นระเบียบ ไม่มีหนวดเคราก็มี แต่งเครื่องแบบเต็มยศภูมิฐาน

ขุนนางฝ่ายบุ๋นมักจะแต่งกายด้วยชุดพิธีการเต็มยศคาดเข็มขัดหยก **อภิโชค แซ่โค้ว** (2541 : 70 - 76) อธิบายถึงชุดพิธีการและเข็มขัดหยกว่าชุดพิธีการจะมีปกเสื้อที่เบาอ่อนนุ่มคล้ายผ้าเช็ดหน้า ทางสีข้างมีส่วนที่เรียกว่า ชายน้ำ (จุ้ยสิ่ว) ซึ่งใช้ผ้าบางๆคล้ายผ้าไหมเย็บต่อเข้ากับแขนเสื้อห้อยลงมาจากระดับเอว ความยาวประมาณ 2-3 ฟุต เกือบจรดพื้น ตัวเสื้อใช้ผ้าซาตินปักเป็นรูปมังกร ส่วนล่างของตัวเสื้อประดับตกแต่งด้วยสัญลักษณ์ของดลื่น สีของเครื่องแต่งตัวชุดนี้จะระบุตำแหน่งของผู้สวมใส่

เข็มขัดหยกเป็นเครื่องแต่งกายที่มีคาวมสำคัญไม่แพ้เครื่องแต่งกายชนิดอื่นๆเป็นเครื่องแต่งตัวเพื่อให้เข้ากับชุดพิธีการและชุดราชการ และจะคาดไว้ที่บริเวณบั้นเอว ซึ่งการแต่งกายลักษณะนี้เป็นที่นิยมกันมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิง เข็มขัดหยกจะทำขึ้นมาจากวัสดุเนื้อแข็ง เช่น เหล็ก ทองเหลือง และทองคำเป็นต้น ตัวเข็มขัดจะฝังด้วยชิ้นหยก

นักบวช

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2543 : 60) บรรยายลักษณะของนักบวชว่า เป็นรูปแกะสลักที่มีความสำคัญชั้นรอง ฝีมือการแกะสลักจึงไม่ละเอียดมากนัก เท่าที่พบมักมีขนาดย่อม มีจำนวนไม่มากนัก และฝีมือไม่สู้งามหลากหลาย โดยมากทำเป็นรูปนักพรตในลัทธิเต๋า หรือพระสงฆ์จีน ศีรษะโล้น ยืนบ้างนั่งบ้าง ทำคู่กับสัตว์ก็มีบ้าง ลักษณะตากลมอมยิ้มแบบคนใจดี การแต่งกายหรือครองจีวรคล้ายสามัญชน มีริ้วผ้าหนาเหมือนจริง

ผู้ชาย

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2544 : 75) บรรยายลักษณะของผู้ชายว่า รูปสลักที่เป็นนักศึกษา บัณฑิต หรือนักวิชาการ นักปราชญ์ ได้พบบ้างไม่มากมีทั้งรูปคนหนุ่มและคนสูงวัย มักแสดงให้รู้ด้วยการสวมหมวกแสดงยศ มือถือหนังสือ ถือหยู่อี่ ถือสิ่งของหรืออื่นๆที่สลักเป็นรูปผู้ชายที่กำลังขี่ควาย ขี่ม้า ก็มี ตามปกติรูปคนขี่สัตว์ เช่น ช้าง ควาย อูฐ ม้าฯลฯ ล้วนเป็นเรื่องสิริมงคล มีความหมายให้สมปรารถนา ให้สุขสมบูรณ์เร็ววัน

ผู้หญิง

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2544 : 71 - 72) บรรยายถึงลักษณะของผู้หญิงชั้นสูงและผู้หญิงสามัญดังนี้

สตรีชั้นสูง อาจเป็นคนที่อยู่ในรั้วในวัง หรือภริยาลูกหลานขุนนาง รูปจำพวกนี้จะแกะสลักอย่างสวยงามเหมือนจริง มีรายละเอียดเครื่องอาภรณ์มากมาย ทั้งบนศีรษะและลวดลายเสื้อผ้า เป็นการแต่งกายอย่างวิจิตร บ่งบอกถึงฐานะความร่ำรวย ดูภูมิฐาน ชายผ้าอ่อนพลิ้วไหว หน้าตาหวานละสวยงดงามบอบบางอ่อนช้อย ใส่ตุ้มหู นุ่งโสร่งยาวคลุมไม่เห็นรองเท้า หรืออาจแสดงให้รู้ว่าลักษณะเป็นคน " เท้าเล็ก " ตามประเพณีจีนหยิงสาวลูกผู้ดีมีอันจะกินและสตรีชาววังต้องใช้เครื่องบีบรัดห่อเท้าให้เล็กมาตั้งแต่เด็กๆเป็นสตรีชาววังผู้มีฐานะสูงศักดิ์ไม่ต้องทำงานหนัก ลางรูปทำมือถือดอกไม้ แจกัน กาน้ำ พัด ดอกบัว แส้ และเครื่องใช้ประจำตัวอื่นๆ ลางทีทำเป็นสตรีกำลังขี่นเพะหรือกวางก็มี รูปสตรีมือถืออาวุธออกรบก็มี แต่งกายอย่างแม่ทัพหญิงเต็มยศก็มี

สตรีสามัญ เป็นสตรีชาวเมืองชาวบ้านทั่วไป ชาวไร่ชาวนา สตรีคนรับใช้จะมีเท้าใหญ่เพราะทำงานหนัก จึงไม่นิยมห่อบังคับเท้าให้เล็ก ในรูปสลักอาจทำให้เห็นว่า ใส่รองเท้าขนาดใหญ่หนาโผล่ออกมาจากชายโสร่งให้เห็นหน้าตาไม่ค่อยสวยนัก มีเสื้อผ้าเครื่องประดับตกแต่งน้อยกว่า ลางรูปก็ทำเป็นสตรีนักรบมือถืออาวุธ แสดงกิริยาท่าทางอย่างมีชีวิต รูปสตรีลางคนมือหนึ่งถือกลอง มือหนึ่งถือไม้ตี ลางรูปก็มีเครื่องประดับศีรษะคล้ายเป็นสตรีชนกลุ่มน้อยทางภาคใต้มณฑลยุนนานของจีน

มานพ ถนอมศรี (2536 : 100) เขียนเกี่ยวกับการรัดเท้าของสตรีว่า สตรีชั้นสูงจะต้องรัดเท้าให้เล็กเท่าเท้าเด็ก เพราะฉะนั้นตุ๊กตาจีนสตรีใดมีส่วนที่เป็นเท้าเล็กจนผิดส่วนมากๆก็ให้ถือได้ว่าเป็นรูปของสตรีสูงศักดิ์เอาไว้ได้

อภิโชค แซ่โค้ว (2541 : 73) กล่าวถึงลักษณะของกระโปรงที่ผู้หญิงสวมใส่ว่า กระโปรงชุดราชการเป็นกระโปรงจีบ และมีการตกแต่งประดับประดาด้วยการปักลวดลายต่างๆ แต่กระโปรงธรรมดาจะไม่มีการตกแต่งประดับประดาอะไร ถ้ากระโปรงถูกสวมสูงขึ้นไปเหนือบั้นเอวแสดงว่าผู้ที่สวมเป็นหญิงยากจนหรือกำลังแต่งตัวในชุดเดินทาง ซึ่งไม่ค่อยเรียบร้อย

ประยงค์ อนันทวงศ์ (2547 : 337) บรรยายลักษณะของกี่เพ้าดังนี้ กี่เพ้า คือชุดเสื้อกระโปรงยาวเป็นชิ้นเดียวกัน ส่วนใหญ่นิยมตัดรัดรูปเพื่อเน้นสัดส่วนเรือนร่างของผู้สวมใส่ ด้วยเหตุนี้ทำให้ก้าวเดินลำบาก จึงต้องผ่าข้างของทั้งสองด้านจากปลายกระโปรงขึ้นไป ซึ่งนอกจากจะช่วยให้เดินสะดวกมากขึ้นแล้ว ยังเป็นการโชว์ขาอ่อนไปด้วยในตัว ซึ่งเท่ากับทำให้ผู้สวมชุดนี้สวยและมีเสน่ห์ไปพร้อมกัน กว่านั้น การติดกระดุมคอเสื้อสูงที่คอยังแสดงถึงระดับชนชั้นอีกด้วย

อภิโชค แซ่โค้ว (2541 : 76 - 77) เขียนถึงลักษณะหมวกของผู้หญิงว่า หมวกหงส์ (เฟิง กวน) หมวกหงส์หรือหมวกพญาหงส์ เป็นหมวกที่ตัวแสดงหญิงที่มีฐานะสูงศักดิ์ใส่เท่านั้น อย่างเช่น จักรพรรดินี เจ้าหญิงหมวกหงส์จะทำเป็นกรอบคล้ายมงกุฎประดับตกแต่งด้วยไข่มุกแลหยกมีพู่ห้อยลงมาทางด้านข้างสองข้าง นอกจากนี้ยังมีพู่เล็กๆห้อยลงมาบริเวณหน้าผากอีกด้วย

ฝรั่ง

มานพ ถนอมศรี (2536 : 57) บรรยายลักษณะของฝรั่งและการเข้ามาของฝรั่งในประเทศจีนว่า ชาวยุโรปเดินทางสู่ประเทศจีนในสมัยราชวงศ์ชิง สิ่งที่ชาวยุโรปทำกับชาวจีนในเวลานั้น สร้างความรู้สึกและทัศนคติที่ไม่สู้ดีให้แก่ชาวจีนเป็นอันมาก ช่างแกะสลักชาวจีนได้สร้างรูปจำลองของตนเป็นลักษณะชาวต่างชาติรูปร่างสูงใหญ่ แต่งกายแบบตะวันตก แต่มีใบหน้าถมึงทึงหน้ากลัวเป็นส่วนใหญ่

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2543 : 41) กล่าวถึงลักษณะของฝรั่งในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ว่า ชาวจีนปั้นหล่อและแกะสลักรูปชาวฝรั่ง คนแปลกหน้า ออกมาเป็นลักษณะ รูปร่างกำยำสูงใหญ่มาก คือใหญ่กว่าคนจริงราว 2 เท่าตัว ตาโปนถลน ท่าทางดุร้าย ใส่หมวกทรงกลมใหญ่ยอดสูง ไว้ผมยาวประบ่า ผมเป็นลอนหยิกคล้ายลิ้นของสิงโต มีหนวดเครายาว นุ่งกางเกงรัดรูป มีผ้าผูกคอ ใส่เสื้อผ้าคลุมหนายาวตลอดทั้งตัว มือทั้งสองข้างถือไม้พลองหรืออาวุธ แต่แต่งกายแบบพลเรือน

เด็ก

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2544 : 73 - 75) บรรยายลักษณะของเด็กชายและเด็กหญิงว่าเด็กชายแกะสลักได้อย่างมีอารมณ์น่าดู บ้างทำเป็นเด็กผมแกละมี 2 จุก ที่หัวโลนหัวคลุมผ้าก็มี หน้าตาน่ารักน่าชังอ้วนสมบูรณ์กำลังยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงความสุขมั่งคั่งและซุกซน รูปเด็กชายปกติเป็นเรื่องสิริมงคล คือชาวจีนถือการมีบุตรชายสืบสกุลนั้นเป็นโชคลาภ คำอวยพรต่างๆนอกจากอวยพรให้มีโชควาสนามีทรัพย์สมบัติและลาภยศแล้วสิ่งสำคัญอีกอย่างที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในคำอวยพร คือ การขอให้มีบุตรชายสืบสกุล

เด็กหญิงมักมีรูปขนาดเล็กๆเด็กลางรูปแสดงว่าเป็นลูกคนมีฐานะ เพราะการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสะอาดสวยงาม มีผ้าโพกหัวและเครื่องบนหัว บ้างก็ผูกผมแกละผมเปีย ในมือมีของเล่นผลไม้ของกินถือคนโทน้ำและดอกไม้ เด็กลางรูปแสดงอาการร่าเริงหัวเราะ ร่างกายสมบูรณ์อ้วนท้วนน่ารัก เป็นการแสดงลักษณะเด็กตามธรรมชาติ ภาพเด็กชายเด็กผู้หญิงถือเป็นรูปสิริมงคลอยู่แล้ว การทำภาพจำหลักรูปเด็กชายหญิงจำนวนมากจึงถือเป็นสิริมงคลต่อสถานที่และผู้พบเห็นทั่วไป

มานพ ถนอมศรี (2536 : 118) กล่าวถึงความหมายสิริมงคลและลักษณะของเด็กว่า เป็นสิ่งที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และมั่งคั่งเพราะฉะนั้นรูปเด็กจึงมักอ้วนท้วน มีทั้งอยู่ในอ้อมแขนของผู้ใหญ่และอยู่เพียงลำพัง

กลุ่มสัตว์เป็นกลุ่มใหญ่กลุ่มสุดท้าย ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสัตว์ในจินตนาการและกลุ่มสัตว์ทั่วไป กลุ่มสัตว์ในจินตนาการเป็นกลุ่มสัตว์ที่แกะขึ้นจากความเชื่อโดยไม่มีตัวตนจริง ประติมากรรมตุ๊กตาจีนในวัดพระศรีรัตนรัตนศาสดาราม,วัดอรุณราชวราราม,วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม,วัดสุทัศน์เทพวราราม และวัดราชโอรสาราม มีเป็นจำนวนมากที่แกะเป็นสัตว์ในจินตนาการ สัตว์ที่มีจำนวนมากที่สุดที่ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลได้คือ สิงห์

สิงห์หรือสิงโต

สิงห์หรือสิงโตเป็นสัตว์ยอดนิยมที่ปฏิมากรแกะมากที่สุด ไม่ว่ายุคสมัยไหนผู้คนก็มักนำสิงห์หรือสิงโตไปวางไว้ตามทางเข้าหรือทางขึ้นตามสถานที่ต่างๆ ประเทศหลายๆประเทศในแถบเอเชียจะรู้จักสิงห์เป็นอย่างดี เพราะสิงห์เป็นสัตว์แห่งความเชื่อ **กิตติ วัฒนะมหาตม์** (2547 : 31) กล่าวว่า การประดิษฐานสิงห์คู่ไว้กำกับทางเข้าศาสนาสถาน ไม่ว่าในอินเดีย ชวาโบราณ หรือขอมนั้นเป็นเรื่องทางมายาศาสตร์เหมือนกัน และเป็นคติที่คล้ายกับสิงโตจีน คือเพื่ออาศัยพลังอำนาจแห่งพญาสัตว์ซึ่งในทางมายาศาสตร์ถือว่าเป็นใหญ่ในหมู่สัตว์สี่เท้าทั้งปวงสำหรับอารักขาศาสนสถาน

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2544 : 91 - 92) บรรยายถึงสิงห์หรือสิงโตในประเทศจีนว่า

ในบรรดาสัตว์ทั้งหลายชาวจีนรู้จักคุ้นเคยกับสิงโตมากไม่แพ้มังกรการเชิดสิงโตดูจะเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวจีนไปแล้ว สิงโตจีนดูเหมือนช่างจะจงใจแกะสลักให้พิสดารสวยงามเป็นพิเศษและนิยมสลักขึ้นมาเป็นจำนวนมาก มี

หลายขนาด มีแท่นฐานสูงใหญ่สวยงามรองรับที่สลักไว้บนหัวเสาก็มาก คือ โดยมากนิยมสักเป็นรูปเดี่ยว มีทั้งเพศผู้และเพศเมีย เพราะรูปสิงโตถือว่าเป็นสัตว์ที่มีความสง่ามีความสวยงามแล้วยังมีความหมายดี คือ เป็นสัตว์ที่มีพลังอำนาจ มีลูกแก้วอยู่ในปาก ตามปกติคนนิยมเอารูปสิงโตคู่ผัวเมียไปตั้งตามสองข้างทางเข้าประตูหน้าบันได หน้าอาคาร หน้าศาลเจ้า และอื่นๆ สิงโตตัวผู้อยู่ด้านซ้ายซึ่งเท้าหน้าด้านขวากำลังหมุนเล่นเหยียบลูกบอลล์หรือลูกโลกไว้ ส่วนตัวเมียอยู่ด้านขวา ซึ่งเท้าซ้ายด้านหน้าจะประคองลูกสิงโตไว้ด้วยความรักเพราะเชื่อว่าสิงโตจะทำหน้าที่ช่วยดูแลแก้เคล็ดคุ้มครองป้องกันสถานที่เหล่านั้น ที่สะพานมาร์โคโปโลใกล้กรุงปักกิ่ง ตามชื่อลูกกรงราวบันไดหินมีรูปหัวสิงโตที่มีขนาดและท่าทางต่างๆกันประดับอยู่ถึง 501 ตัว

กิตติ วัฒนะมหาตม์ (2547 : 36 - 40) กล่าวถึงความเชื่อ การแกะสลักขนของสัตว์ชนิดนี้และการจัดวางไว้ในสถานที่ต่างๆดังนี้ ในวรรณกรรมจีนมีการกล่าวถึงสิงโตมาตั้งแต่สมัยราชวงค์ซ่ง (Sung : ค.ศ. 960 - 1279) แล้ว คนจีนเรียกสิงโตว่า ซือจื่อ คำแรกในชื่อสิงโตนี้ปรากฏว่าไปพ้องเสียงกับคำว่า ซือ ที่ประกอบอยู่ในคำว่า ไท่ซือ อันแปลได้ว่า มมหาเสนาบดี ในสมัยราชวงค์โจวนั้น ตำแหน่งไท่ซือเป็นตำแหน่งขุนนางชั้นสูงสุด เมื่อคนจีนจะอวยพรกันให้เป็นใหญ่เป็นโตหรือได้ดิบได้ดีในทางราชการ จึงมีการนำสิงโตมาใช้เป็นสัญลักษณ์

คำอวยพรหนึ่งที่ชอบกันมาก คือ ไท้ซือเส้าซือ แปลว่า ขอห์เป็นใหญ่ทั้งบิดาและบุตร ภาพสิริมงคลก็จะเป็นรูปสิงโตตัวใหญ่ตัวเล็กอย่างละตัว โดยตัวเล็กกำลังวิ่งตามตัวใหญ่ ภาพเช่นนี้บางทีก็ใช้ประดับผนังศาลเจ้าด้วย

และถ้าสังเกตให้ดี จะเห็นว่าลอนคลื่นบนหัวสิงโตเหล่านี้มักจะทำไม่เหมือนกัน บางตัวก็มีมากบางตัวก็มีพอประมาณ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะมีคตินิยมว่าลอนคลื่นเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงฐานะของเจ้าของอาคารที่มันอารักขา จำนวนลอนคลื่นยิ่งมากยิ่งแสดงว่ามีฐานะใหญ่โต ถ้ามิใช่ผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่จริงๆแล้ว จึงไม่นิยมตั้งสิงโตที่มีลอนคลื่นบนหัวมากๆเลยผู้ถือเคร่งในเรื่องนี้ เมื่อมาเห็นสิงโตจีนที่เราเอามาตั้งประดับไว้ตามวังต่างๆ บางทีจึงมักจะแสดงความรู้สึกกังขา ด้วยว่าสิงโตที่นำมาตั้งนั้นในบางแห่งมีลำดับศักดิ์ที่ไม่สอดคล้องกับสถานที่เท่าที่ควร

สิงโตเล่นชิ่วฉิว เมื่อนำมาตั้งกำกับทางเข้าอาคารหรือซุ้มประตู ที่ถูกต้องแล้วจะต้องทำให้ไม่เหมือนกัน คือด้านหนึ่งต้องเป็นสิงโตตัวผู้ อีกด้านหนึ่งต้องเป็นตัวเมียกับลูกเล็กๆแต่ปัจจุบันนี้ เริ่มมีผู้ผลิตสิงโตจีนที่เหมือนกัน 2 ข้าง คือเป็นตัวผู้ทั้งสองตัวมากขึ้น การประดิษฐานสิงโตที่เหมือนกันเช่นนี้ จะทำให้ผลที่ได้นั้นไม่สมบูรณ์เหมือนกับสิงโตที่เป็นครอบครัว

นอกจากนี้ การจัดวางสิงโตขนาดใหญ่ควรจะวางไว้นอกบ้านเท่านั้น เพราะเป็นวัตถุมงคลที่มีอานุภาพมาก ถ้านำเข้าไปไว้ในบ้าน จะทำให้คนในบ้านกระวนกระวาย อยู่ไม่เป็นสุข ส่วนประติมากรรมสิงโตขนาดเล็กสำหรับตั้งโต๊ะ ซึ่งเดี๋ยวนี้กำลังได้รับความนิยมมาก สามารถตั้งไว้ในบ้านได้แต่ควรอยู่ในห้องพระหรืออาณาบริเวณที่ศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น โดยเฉพาะห้องพระที่มีเทวรูปพระโพธิสัตว์มัญชุศรีจะเหมาะมาก เพราะในทางคัมภีร์ก็กล่าวว่าท่านมีพาหนะเป็นสิงโต

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ (2544 : 93-95) เขียนถึงความเชื่อ อำนาจ และลักษณะการแกะขนบนตัวของสิงโตดังนี้ พระพุทธศาสนายกย่องสิงโตว่า มีพลังอำนาจและว่องไว จึงจัดเป็นพาหนะ (สิงหอาสน์) ของพระมัญชุศรีมหาโพธิสัตว์ (บุ่งชู้ผ่อสัก) และชาวพุทธถือว่าสิงโตเป็นสัตว์ชั้นสูงและมีบารมีเกียรติยศ จึงทำหน้าที่พิทักษ์ขับไล่สิ่งชั่วร้าย สร้างความศรัทธา และป้องกันพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ดังนั้นจึงมีประเพณีสร้างรูปสิงโตขึ้นไว้ตามวัดและอาคารสถานที่สำคัญต่างๆ ชาวจีนเองก็ใช้สิงโตเป็นสัญลักษณะของ

ความกล้าหาญ ความทรงพลังอำนาจ และมีบทบาทเกี่ยวข้องกับกิจการทหาร คือนิยมปักรูปสิงโตไว้บนเสื้อของข้าราชการฝ่ายทหาร สำหรับขุนนางระดับชั้นที่ 2

ลูกบอลหรือลูกโลกที่สิงโตตัวผู้เหยียบนั้น เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นปึกแผ่นเป็นหนึ่งเดียวของอาณาจักร (Unity) และลูกสิงโตที่อยู่ข้างเท้าสิงโตเพศเมียนั้นก็เป็นสัญลักษณ์ถึงผลิตผลแห่งความเจริญงอกงาม การใช้รูปสิงโตตั้งไว้ที่หน้าอาคารสถานที่ ลางแห่งก็นำไปตั้งไว้บนหลังคาแบบอาคารพื้นเมืองดั้งเดิม มิได้สงวนหรือจำกัดให้ใช้ได้แต่ในพระราชวังและสถานที่ราชการ บุคคลที่มีตำแหน่งสำคัญอื่นก็สามารถจัดหามาตั้งไว้ที่หน้าประตูบ้านของตนได้ ซึ่งฐานะตำแหน่งยศถาบรรดาศักดิ์นั้น จะบ่งชี้ให้รู้ได้จากจำนวนก้อนปุ่มของเส้นขนหยิกเป็นลอนๆที่อยู่บนหัวของสิงโตตัวนั้นๆ คือถ้าสิงโตตัวใดมีก้อนปุ่มก้อนขนหยิกลอนบนหัวจำนวน 13 ก้อน เจ้าของบ้าน หรือข้าราชการขุนนางคนนั้นจะมีฐานะตำแหน่งสูงที่สุด ซึ่งจำนวนก้อนปุ่มเส้นขนบนหัวสิงโตนี้เอง ถ้ามีจำนวนลดลงเท่าไรก็จะแสดงให้รู้ว่า เจ้าของบ้านมีฐานะชั้นยศต่ำลงตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ข้าราชการ ขุนนางที่มีระดับต่ำกว่าขั้น 7 ก็จะไม่ได้รับอนุญาตให้มีสิงโตหินตั้งแสดงที่ประตูหน้าบ้าน สิงโตเสมือนเป็นตัวแทนของพลังอำนาจที่หน้าเกรงขามและมีอิทธิพลบารมีที่หน้าสะพรึงกลัว การสร้างตุ๊กตาหินรูปสิงโตให้ดูมีรูปร่างลักษณะหน้าเกรงกลัวดังกล่าว จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกลอุบายทำให้ภูตผีปีศาจและสิ่งอัปมงคลชั่วร้ายต่างๆไม่กล้ามาแผ้วพาลนั่นเอง แต่ด้วยจินตนาการในทางสร้างสรรค์และแฝงไว้ด้วยศิลปะ สิงโตจึงมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป ดังจะเห็นรูปสิงโต ลางทีก็มีรูปร่างหน้าตาคล้ายกับเสือ ผสมกับสุนัขพันธุ์ปักกิ่ง หรือหมาจู หรือสุนัขพันธุ์พื้นเมืองของจีนก็มี แต่ก็พยายามแสดงรูปลักษณ์ให้เป็นสัตว์ในอุดมคติเทพนิยาย เป็นการเอาบุคลิกของสัตว์ 3 ชนิดมารวมกันจึงเกิดภาพลักษณ์ดูมีพลังและอำนาจหน้าตาดุร้ายหน้ากลัว ดวงตาใหญ่ถลนโปนออกมา มีกรงเล็บคมยาวเท้าใหญ่ ลางทีเท้าเหยียบลูกโลก หรือเหยียบลูกสิงโตเพื่อแสดงความดุร้ายแฝงไว้ด้วยความรัก อ้าปากกว้างใหญ่มีเขี้ยวแหลม ในปากมีลูกแก้ว แต่ลำตัวจะเล็ก ขนดกยาวหางเป็นพวงปุกปุยน่าเอ็นดูน่ารูปคลำ

มานพ ถนอมศรี (2536 : 127-131) กล่าวถึงลักษณะของสิงห์หรือสิงโต และตำนานเกี่ยวกับสัตว์ชนิดนี้ว่า สิงโตเป็นสัตว์ในเทพนิยาย ลักษณะคล้ายหมาจู นำมาออกแบบใหม่ให้งดงามและเป็นสัตว์ในอุดมคติ มีเรื่องเล่าต่อมาว่า ในรัชสมัยจักรพรรดิเซียนหลงแห่งราชวงศ์เช็ง ขณะที่เสด็จออกท้องพระโรง มีสัตว์ประหลาดตัวหนึ่ง รูปร่างคล้ายหมาจูขนาดใหญ่ลอยมาในอากาศจากทิศเหนือแล้วลดต่ำลง หยุดแสดงความเคารพด้วยการก้มหัวลงถวายบังโคม 3 ครั้ง แล้วลอยขึ้นบนอากาศเหาะกลับไปทางเดิม ตั้งแต่นั้นชาวจีนก็คิดประดิษฐ์รูปสิงโตขึ้นเป็นของอวยพรแก่กัน โดยดัดแปลงจากรูปหมาจูตามรูปพรรณที่เล่าสืบต่อกันมา

กิเลน

กิเลนเป็นสัตว์ในจินตนาการที่คนจีนรู้จักและนิยมโดยกล่าวกันว่ากิเลนเป็นสัตว์ที่เกิดจากการผสมผสานของสัตว์ 5 ชนิด **ลี่ไป่ใส** (2545 : 47- 48) กล่าวว่า กิเลน สร้างมาจากลักษณะของสัตว์ 5 ชนิด คือ หัวมังกร เขายูนิคอร์น ตัวกวาง เกล็ดปลา หางวัว **กิตติ วัฒนะมหาตม์** (2547 : 41) บรรยายถึงลักษณะของกิเลน

ลักษณะของกิเลนก็คือสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่ผสมผสานกันระหว่างม้ากับสิงโต หัวคล้ายหมูป่า มีเขา 1 เขา ลำตัวคล้ายกวาง มีเกล็ดสีเหลืองตลอดตัว มี 5 สี คือแดง เหลือง น้ำเงิน ขาว และดำ ใต้ท้องเป็นสีเหลือง มีหางคล้ายวัว ที่ขามีขนและมีกีบเท้าคล้ายม้า และมีห้าเล็บ กิเลนตัวผู้เรียกว่า ฉี ตัวเมียเรียกว่า หลิน เรียกรวมกันก็คือ ฉีหลิน เฉพาะกิเลนตัวผู้เท่านั้นที่จะมีเขาบนหัว

เล่ากันว่า กิเลนนั้นเดินได้ทั้งในน้ำและบนบก มันจะไปปรากฏตัวที่ใด หรือนึกจะหายตัวไปก็ทำได้ตามความประสงค์ มันมีอุปนิสัยที่สันโดษ รักสงบ สุภาพและเต็มไปด้วยไมตรีจิต แต่มีพลังอำนาจมาก ที่สำคัญคือจะไม่มีวันยอมเกลือกกลั้ว

กับสิ่งสกปรกเลย

กิเลนเป็นสัตว์มงคลอีกชนิดหนึ่งที่นิยมนำมาใช้กันในเรื่องที่เกี่ยวกับครอบครัว โดยสื่อความหมายถึงครอบครัวใหญ่ บ้างก็เชื่อว่ากิเลนจะนำบุตรชายมาให้ ดังปรากฏในภาพสิริมงคลเป็นรูปเด็กชายขี่หลังกิเลนที่เหาะมาเหนือเมฆ เด็กชายนั้นมักถือดอกบัว ซึ่งสื่อความหมายถึงการมีลูกหลานสืบสกุล คำว่าดอกบัว คนจีนออกเสียงว่า เหลียนฮวา หมายถึงความปรารถนาที่จะมีลูกหลานโดยเฉพาะลูกชาย

ในมณฑลเจียงสือทางภาคกลางของประเทศจีน มีเทศกาลเฉลิมฉลองเกี่ยวกับกิเลนให้ลูกหลานเช่นนี้อยู่งานหนึ่ง พวกเด็กๆจะพากันออกมาจากหมู่บ้านของตนพร้อมด้วยรูปกิเลนปักไม้และมีโคมไฟรายรอบ เด็กเหล่านี้จะมาชุมนุมกันในสถานที่จัดงาน และแสดงละครสั้นๆเกี่ยวแก่วีรชนในตำนานพื้นบ้าน

เรื่องบุตรชายนี้ เป็นอุปาทานอย่างหนึ่งที่ยึดถือกันมาอย่างเหนียวแน่นในสังคมจีนจนกระทั่งปัจจุบัน ดังเราจะไม่เคยเห็นว่ามีสัตว์มงคลชนิดไหนในคติจีนที่นำบุตรสาวมาให้เลย

นอกจากนี้ กิเลนยังเป็นสัญลักษณ์แห่งอายุยืน หรือความเป็นอมตะอีกด้วย เพราะในทางมายาศาสตร์ ถือว่าสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ชนิดนี้อายุยืนถึง 1,000 ปี ในทางมายาศาสตร์แล้วกิเลนเป็นสัตว์มงคลอีกชนิดหนึ่งมีอิทธิฤทธิ์ปราบปีศาจและสิ่งชั่วร้ายได้ทุกประการ มันเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีอย่างแท้จริง เพราะเชื่อกันว่ามันจะไม่เหยียบย่ำลงบนสิ่งมีชีวิตใดๆ แม้แต่ต้นหญ้าบนพื้น เพราะเหตุนี้คนจีนจึงเชื่อว่า กิเลนจะปรากฏตัวขึ้นเมื่อแผ่นดินอยู่ดีมีสุข หรือมีนักบุญหรือนักปราชญ์เกิดขึ้นในแผ่นดิน

ประชุม พุ่มเพ็งพันธุ์ (2544 : 74 - 77) เขียนถึงลักษณะและความเชื่อของกิเลนดังนี้ กิเลนของจีนเรียกกันเป็นหลายชื่อ คือ ฉีหลิน (Ki Lin) หลิง (Ling) หรือ คิลี (Ki Li) นับเป็นสัตว์ที่มีสีสันน่าสนใจในรูปร่างของมัน คือลำตัวคล้ายกวางตัวผู้ ขามีกีบเหมือนม้า มีหางเหมือนวัว มีหัวเหมือนสุนัขป่า ผิวหนังเป็นสีหลายสี และมีเขาเดี่ยวปลายเขาอ้วนสำหรับหัวของตัวผู้ บางที่มันก็มี 2 เขา ยกเว้นตัวเมียไม่มีเขา ตัวผู้เรียกว่า ฉี (Ch'i) ตัวเมียเรียกว่า ลี่ (Li) ดังนั้นเมื่อนำมารวมกันจึงเรียกชื่อว่า คีลี (Ki Li) รายละเอียดอย่างอื่นกล่าวว่า มันเป็นสัตว์ที่มีความเมตตากรุณา เป็นสัตว์ประเภทจำพวกเนื้อและกวางชนิดที่มีเขาเป็นเกลียวหางวัว และมีเขาเดี่ยว ซึ่งมีปลายเขาอ้วนแสดงว่ามันไม่มีอันตรายโดยธรรมชาติ ผิวหนังมี 5 สี คือ แดง เหลือง น้ำเงิน ขาว และดำ ใต้ท้องเป็นสีเหลือง มีความสูงประมาณ 12 ศอก เดินบนผิวน้ำและบนบกได้ มันไม่เคยกินน้ำที่สกปรกหรือสิ่งสกปรกใดๆเลยเหมือนกับหงส์ มีเสียงคล้ายดนตรีที่มีเสียงสูงก้องกังวาน

กิเลนคือสัญลักษณ์ของความดีอันสมบูรณ์ อายุยืน มีตำแหน่งสูงส่ง ความเคารพนับถือ ความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดา ลูกหลานมีชื่อเสียง และการบริหารจัดการที่ฉลาด มันมีรูปร่างลักษณะของการมีไมตรีจิต ความสุภาพต่อทุกสิ่งทุกชิวิต และมีคุณภาพดีทั้งหมดสำหรับสัตว์ที่มีขนดก เมื่อกิเลนมาปรากฏตัวเมื่อใด มันย่อมหมายถึงว่า นักปราชญ์มาเกิดขึ้นเมื่อนั้น กิเลนจะปรากฏตัวให้เห็นต่อเมื่อผู้ปกครองแห่งราชอาณาจักรมีความเมตตากรุณาเท่านั้น

กลุ่มสัตว์ทั่วไปเป็นสัตว์ที่มีอยู่ตามธรรมดาทั่วไปในความเป็นจริง ซึ่งในวัดในกรุงเทพมหานครมีงานประติมากรรมสัตว์ชนิดนี้หลากหลายตามหัวข้อดังนี้

ช้าง

ช้างเป็นสัตว์ใหญ่ซึ่งคนรู้จักดี มีรูปร่างใหญ่โต และมีความผูกพันกับมนุษย์มาแต่โบราณ **กิตติ วัฒนะมหาตม์** (2547 : 110 - 111) บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อดังนี้

สำหรับในคติจีน ช้างเป็นสัตว์มงคลด้วยการพ้องเสียง กล่าวคือคนจีนเรียกช้างว่า เซี่ยง ซึ่งออกเสียงใกล้กับคำว่า จี๋เสียง ที่แปลว่าสิริมงคล ในการอวยพรที่กล่าวถึงสิริมงคล ซึ่งมีภาพสัญลักษณ์เป็นสัตว์มงคลหลายชนิดนั้น จึงมีช้างรวม

อยู่ด้วย

นอกจากนี้เราจะเห็นรูปปั้นช้างทรงเครื่องบรรเทาทุกข์ทรัพย์สมบัติไว้บนหลัง มีผู้นิยมนำมาตกแต่งตามศาลเจ้าและเทวาลัยต่างๆเป็นอันมากประติมากรรมเช่นนี้ถ้าทำอย่างปราณีตจริงๆ ลวดลายของเครื่องทรงหรือแม้แต่สิ่งที่บรรจุไว้บนสัปคับนั้นก็จะต้องทำเป็นสัญลักษณ์มงคลทั้งหมดถือกันว่ามีอานุภาพช่วยเพิ่มพูนความเป็นสวัสดิมงคลแก่อาณาบริเวณนั้น

ประติมากรรมช้างแบบจีนนี้ บางทีก็ทำรูปเด็กถือเครื่องหมายมงคลคือ ยู่อี่ นั่งอยู่บนหลัง การขี่ช้างนั้นคำจีนก็ว่า ฉีเซี่ยง มีเสียงใกล้กับ จี่เสียง อยู่แล้ว รูปเด็กขี่ช้างถือยู่อี่ ก็ย่อมแปลได้ว่าทำให้สำเร็จสมความปรารถนาทุกประการ

ส่วนในทางฮวงจุ้ย ช้างนั้นให้คุณในด้านของความสงบ ความมั่นคงและยังเป็นของแต่งบ้านที่สวยงามอีกด้วย จึงเหมาะจะตั้งไว้ในเคหสถานจะเป็นรูปช้างตัวเปล่าๆ หรือช้างทรงเครื่องก็ได้ดังกล่าวมาแล้ว แต่จะต้องใช้เป็นเลขคู่เสมอ โดยเฉพาะถ้าวางนอกบ้านแล้วควรใช้เลข 4 คือวางสี่ทิศแล้วจะถือว่าดีที่สุด

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2544 : 229 - 231) เขียนถึงความเป็นมาของช้างในประเทศจีนและความเชื่อเกี่ยวกับช้างดังนี้ ในประเทศจีนช้างถือเป็นสัตว์ที่หาได้ยากในช่วงก่อนสมัยราชวงศ์ช่าง การจับช้างถูกเอ่ยถึงเป็นครั้งแรกในจารึกบนกระดูกพยากรณ์ในสมัยราชวงศ์ช่าง และจารึกจากหลุมศพที่ 21 กล่าวว่าช้างมีพบอยู่ในนครหลวงของราชวงศ์ช่างด้วย ในสมัยราชวงศ์โจว ได้พบช้างปรากฏอยู่อย่างแน่นอนในมณฑลฮูหนาน แต่ยังคงได้พบช้างไม่มากนักตามแถบแม่น้ำแยงซี ในสมัยราชวงศ์ฮั่น ปรากฏว่าช้างหาได้ยากแม้แต่ในแถบภาคใต้ของจีนซึ่งเดิมพบมาก ในสมัยราชวงศ์ซ้อง (ซ่ง) ยังคงได้พบช้างอาศัยอยู่ทางภาคใต้ของจีน

ช้างเป็นสัญลักษณ์ของความแข็งแรง ฉลาดหลักแหลม และสุขุมรอบครอบ เช่นเดียวกับสิงโต เสือและเสือดาว ช้างยังแสดงถึงพลังอำนาจด้วย มีความเชื่อกันว่าถ้าเอาก้อนหินบรรทุกไว้บนหลังช้าง สตรีที่แม้ไม่มีบุตรก็มีความหวังที่จะได้ลูกเป็นเพศชาย ช้างมีความเชื่อถือเคารพศรัทธาและซื่อสัตว์ภักดีต่อเจ้าของ และจะไม่ยินดีรับใช้ผู้อื่น

ช้างเป็นสัญลักษณ์แห่งปี เนื่องจากมันมีชีวิตเร่ร่อนเคลื่อนย้ายหาแหล่งอาหารอยู่ตลอดเวลา เรียกว่ามีการเคลื่อนย้ายตลอดทั้งสี่ฤดู หรือตลอดปีไม่มีหยุดนั่นเอง มีเนื้อสัตว์รวม 12 ชนิด ตามปีนักษัตร และสัตว์แต่ละชนิดก็มีคุณสมบัติของเนื้อต่างกันไป แต่ช้างไม่ใช่สัตว์เหมือนพวกเหล่านั้น เชื่อกันว่ามันเป็นสัตว์ที่สวรรค์ประทานมา ช้างเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ในพุทธศาสนา มีประวัติเกี่ยวข้องมากมาย มันเป็นผู้หาดอกไม้ น้ำผึ้งรวงและน้ำมาถวายพระพุทธเจ้า ได้รับความไว้วางใจให้บรรทุกนำพระบรมสารีริกธาตุ มันถูกสมมุติให้เป็นพาหะพิเศษ ตกแต่งประดับประดาใส่รัตนชาติแก้วเพชรพลอยยอลังการ และเป็นเสมือนบาตรศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้า ช้างสีขาวหรือช้างเผือก เชื่อกันว่ามันจุติลงมาเพื่อรับใช้พระพุทธเจ้า หรือจะเป็นพระพุทธเจ้าที่จะมาตรัสรู้ในอนาคต ช้างจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของกษัตริย์ผู้นับถือศาสนาพุทธ ในประเทศพม่าและไทย

ลี่ไป่ใส (2545 : 48 - 49) กล่าวถึงช้างในเรื่องของความเชื่อและความเป็นมงคลว่า ช้าง (เสี้ยง) มีเสียงใกล้กับจี่เสียงแปลว่าเป็นมงคล ช้างเผือกหกงานั้นเป็นสัตว์เทพ (พาหนะของพระมัญชุศรีมหาโพธิสัตว์เหมือนช้างเอราวัณของพระอินทร์) ช้างเป็นสัตว์ที่มีอำนาจพละกำลังและฉลาด จึงให้ความหมายเป็นสัตว์มงคลที่ช่วยนำความสำเร็จมาให้

ม้า

ม้าเป็นสัตว์สี่เท้าที่มีขนาดใหญ่แต่คล่องแคล่วในงานประติมากรรมมักแกะสลักให้ม้า ใส่เครื่องเหมือนม้าที่กำลังออกรบ **ลี่ไป่ใส** (2545 : 49) บรรยายถึงความหมายอันเป็นสิริมงคลเกี่ยวกับม้าว่า ม้า (หม่า) มีเสียงพ้องกับหม่าสั้งแปลว่ารวดเร็ว ทันที ม้าบินนั้นเป็นสัตว์เทพ (เบ้เซียน) อยู่ทางทิศตะวันตก ให้

ความหมายว่องไว ปราดเปรียว และแข็งแรง ใช้อวยพรให้สุขภาพแข็งแรงเร็วพลันทันที (หม่าสั้งผิงอัน) นิยมวาดเป็นผู้ชายขี่ม้า **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 238 - 241) เขียนเกี่ยวกับเรื่องของม้าดังนี้

ม้าชาวจีนเรียก หม่า บุคลิกลักษณะของม้าชาวจีน คือ เป็นสัตว์ที่มีรูปแสดงว่าหัวมีแผงคอม้า และมีสี่ขา ความหมายของสิริมงคล ม้าวิ่งห้อ ย่อมแสดงถึงการออกกำลังเต็มที่ จึงเป็นเครื่องหมายแห่งความเร็ว และความอุตสาหะพยายาม ภาพม้ากำลังลากรถม้าจะได้พบเห็นบ่อย ซึ่งเป็นภาพที่ให้ความรู้สึกในรูปแบบของการมีชีวิตชีวา ภาพจิตกรรมที่เป็นที่นิยมชมชอบมากภาพหนึ่งชื่อ ลูกม้าตัวผู้รอยตัว นั้นในความเป็นจริงแล้วมันเป็นสัญลักษณ์ของเยาวชนผู้มีเชาว์ไว

กะโหลกศีรษะของม้าจะแสดงความสงบ ไร้ความกระวนกระวายและจิตใจไม่คลุ้มคลั่ง และถือเป็นเครื่องรางด้วย เครื่องรางช่วยรักษาทรัพย์สมบัตินี้มีเครื่องช่วยคือ ใช้กีบม้าแขวนไว้ในบ้าน น่าจะเป็นความเชื่อที่ว่า จุดเริ่มต้นแห่งความโชคดี คือนำเกือกม้าไปตอกตะปูติดไว้ที่ประตู การนำกีบสัตว์จำพวกม้าไปไว้บนหลังคาบ้าน ก็เพื่อให้ป้องกันรักษาบ้านต่อสู้กับความตาย ชาวจีนมีความเคารพนับถือเรื่องความหมายจึงป้องกันด้วยการนำเครื่องรางต่าง ๆมาติดไว้เสมอ

ม้าเป็นสัตว์ประจำปีนักษัตรลำดับที่ 7 ตามจักรราศีของจีน ม้าเป็นสัญลักษณ์เพศชาย (หยาง) ตัวหนึ่งในสามตัวที่มีความเด่นและมีอำนาจเหนือตัวอื่น ส่วนอีก 2 ตัวคือ เสือ กับตัวที่ดุน้อยกว่าคือ ลิง ในขณะที่เสือเป็นสัญลักษณ์ของความก้าวร้าวดุดัน แต่มาเป็นตัวแทนของตัณหา และความปรารถนา ที่ถือเป็นบุคลิก

ม้าเป็นสัญลักษณ์ของความแข็งแกร่ง ความกล้าหาญ ความตาย และความรวดเร็วว่องไวของชีวิตอีกด้วย

เครื่องม้านั้นประดิมากรรมแกะตามลักษณะของม้าศึก **ปฏิพัทธ์ ตาระดาษ** (2538 : 265) บรรยายเครื่องม้าไว้ดังนี้

1. บังเหียน หรือสายถือ เป็นเครื่องบังคับม้าให้ไปในทิศทางที่ต้องการ ทำด้วยเหล็กหรือ ไม้ใส่ผ่าปากม้า ที่ปลายมีห่วงข้าง สำหรับผูกสายบังเหียนซึ่งเป็นสายหนังหรือเชือก
2. สายรัดทึบ ทำด้วยหนังอย่างหนาติดกับอานใช้รัดท้องม้า เพื่อมิให้อานโครงเคลง
3. สายง่อน สายรั้งหน้าม้า โยงจากสายรัดอกกันไม่ให้หน้าหงายเวลาพยศหรือขึ้นเขา
   หนังสือภาพลายไทยโดยคณะช่าง (2538 : 263) เรียกส่วนนี้ว่าสายง่อน
4. ตาบ เครื่องประดับคอหรืออก เป็นแผ่น ๆรูปใบโพธิ์ใช้ประดับที่หน้าผาก
5. ขลุม เชือกถักเป็นเครื่องสวมหัวม้าสำหรับล่ามหรือจูง
6. พู่ ใช้ห้อยคอ หัว หรือที่ท้ายอานม้าเพื่อประดับให้สวยงาม
7. พานหน้า เครื่องรัดหน้าม้าให้ขลุมแน่น
8. พานท้าย เครื่องรัดผมม้าให้ขลุมแน่น
9. อาน เครื่องรองนั่ง ทำด้วยหนังหรือผ้า
10. พะนัง แผ่นผ้าหรือหนังที่รองอานลาดปรกลงมาทั้ง 2 ข้าง
11. สายเหา เครื่องรัดท้ายม้าจากอานไปยังโคนหางม้า
12. โกลน ห่วงที่ห้อยลงมาจากอานม้า 2 ข้าง สำหรับสอดเท้ายันเวลาขึ้นหรือขี่

ควาย

ควายเป็นสัตว์ที่ใช้แรงงาน บ่งบอกถึงความอดทนแข็งแรง งานศิลปะส่วนใหญ่มักจะสร้างให้อยู่กับเด็กหรืออยู่ตามลำพัง **พรพรรณ จันทโรนานนท์** (2538 : 178) บรรยายภาพเด็กชักว่าวอยู่บนหลังควายว่า ขอให้มีจิตใจที่มุ่งมั่นและแน่วแน่จนประสบความสำเร็จสมปรารถนา ซึ่งมีความหมายไปในทางมงคล

กวาง

กวางเป็นสัตว์ 4 เท้าที่ปราดเปรียวและสวยงาม **ลี่ไป่ใส** (2545 : 50 - 51) บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อของกวางว่า กวาง (หลู้หรือลก) คำว่าหลู้เป็นเสียงพ้องของฝูหลู้โซ่ว ที่มีความหมายและใช้แสดงการมียศถาบรรดาศักดิ์ กวางมีอายุยืนมาก กวางสีเทาอายุพันปี กวางสีดำอายุพันห้าร้อยปีถึงสองพันปี หากเป็นคำว่าลกใช้แทนเทพลกใน ฮก ลก ซิ่ว **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 226 - 227) กล่าวถึงความหมายที่เป็นสิริมงคลของกวางดังนี้

> ชาวจีนมีความเชื่อว่ากวางเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีชีวิตยืนยาว หรืออวยพรบุคคลให้มีอายุยืน เราจึงมักพบเห็นภาพเขียนรูปเทพเจ้าแห่งความมีอายุยืน (หรือเทพพระเจ้าประจำดวงดาว Canopus ซึ่งอยู่ในกลุ่มดาว Argo) มือถือลูกท้อขนาดใหญ่ ลูกท้อนี้มีชื่อเรียกว่า ปั้นเต๋า (P'an Tao) จะได้พบมีอยู่ที่ภูเขาคุนหลุน (Kun Lun) แห่งเดียวเท่านั้น เพราะเป็นที่สถิตของหมู่เทวดา ซึ่งดอกไม้ทุกสามพันปีจึงจะบานครั้งหนึ่ง และผลไม้ก็ต้องมีอายุสามพันปีจึงจะแก่สุก เขากวางมีคุณค่าสวยงาม สามารถเอามาทำเป็นเครื่องประดับและสิ่งของเครื่องใช้ได้หลายอย่าง มีประชาชนเชื่อถือซื้อหาหนามเขากวางในราคาแพงเพื่อเอามากิน เนื่องจากเชื่อว่าจะช่วยทำให้มีอายุยืนยาวกว่าธรรมดา
>
> นอกจากนี้ยังกล่าวกันอีกว่า มีเพียงกวางสัตว์ชนิดเดียวเท่านั้นที่สามารถค้นหาเห็ดหลินจือ (Ling Chi) ซึ่งเป็นเห็ดวิเศษ ใครได้กินก็จะมีชีวิตเป็นอมตะหรือไม่ตาย และกล่าวกันว่า ภายหลังที่กวางจับคู่สัมพันธ์กันแล้ว มันก็จะแสวงหารากโสมจีนมากิน ฉะนั้นใครอยากได้ต้นโสมก็ต้องคอยติดตามกวางคู่นั้น ก็จะนำพาไปให้หาแหล่งต้นโสมได้ไม่ยาก
>
> กวางยังมีความหมายทางสิริมงคล คือเป็นสัตว์ของข้าราชการผู้มีเงินเดือน คำว่ากวาง คนจีนออกเสียงว่า " หลู้ " ซึ่งไปพ้องเสียงกับคำหลู้ของ " ฝูหลู้โซ่ว " (ฮกลกซิ่ว – แต้จิ๋ว) ตัวหลู้มีความหมายว่า " ยศศักดิ์ " ดังนั้นตัวกวางจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความมียศศักดิ์ด้วย

วัว

วัวเป็นปศุสัตว์ทั่วไป คือเป็นสัตว์เลี้ยงเพื่ออาศัยใช้ทำงานและเป็นอาหารคล้ายกับหมู มักถูกขายนำไปเป็นอาหารของคน อย่างไรก็ตาม ในความแตกต่างก็มี เช่น บทบาทของควายน้ำ (Water Buffalo) ใช้ทำงานบนบก ชาวจีนอาจจะหลีกเลี่ยงการพยายามกินเนื้อ การหลีกเลี่ยงการกินเนื้ออาจจะได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาในอินเดียก็ได้ ที่มีความเคารพวัว การกินเนื้อถือเป็นสิ่งไม่พอใจ แต่นักวิชาการบางท่านเห็นว่าชาวจีนครั้งโบราณ มีปศุสัตว์ก่อนที่ลัทธินิกายทางศาสนาอินเดียจะแพร่เข้ามา

วัวเป็นเครื่องหมายของฤดูใบไม้ผลิ และการเกษตรกรรม และยังเป็นสัญลักษณ์ของกำลังในสมัยโบราณ ความอุดมสมบูรณ์และความเข็มแข็งด้วย ในทางปฏิทินโหราศาสตร์จีน (Tong – Shu) การแสดงบุคลิกลักษณะของวัวในฤดูใบไม้ผลิคือ ความตกใจกลัวซึ่งจะช่วยทำนายบอกล่วงหน้าในธรรมชาติอากาศที่เปลี่ยนแปลงกำลังจะมาถึง

วัวเป็นสัตว์ประจำปีนักษัตรลำดับที่ 2 คือ ปีฉลู วัวมีตำแหน่งสำคัญอยู่ในระบบสัญลักษณ์ทางโหราศาสตร์ของจีน และปรากฏอยู่ในหน้าแรกของปฏิทินจีนโบราณทุกเล่ม ซึ่งมีความหมายถึง การมีโชคเกี่ยวกับผลผลิตทางด้านเกษตรอันอุดมสมบูรณ์ในฤดูการเก็บเกี่ยวข้างหน้าที่กำลังจะมาถึง วัวเป็นสัญลักษณ์

แทนการเกษตร และด้วยลักษณะนิสัยที่หนักแน่นมั่นคงของวัว จึงเป็นสัญลักษณ์ของความขยันหมั่นเพียร มีมานะอดทน ความซื่อสัตย์จงรักภักดี และแสดงความละเอียดรอบคอบ

หนิว (Niu) แปลว่า วัวยังเป็นชื่อเรียกเดือนสุดท้ายของปีตามปฏิทินจีนโบราณ (เดือนสุดท้ายก่อนวันขึ้นปีใหม่ของจีน หรือวันตรุษจีน)

แพะ

แพะเป็นสัตว์ 4 ขา ที่ถือว่าเป็นสัตว์ที่มีความหมายทางสิริมงคลอย่างหนึ่ง **พรพรรณ จันทโรนานนท์** (2538 : 32 - 33) บรรยายความเป็นสิริมงคลของแพะว่า คำว่า เหยียง เป็นเสียงใกล้เคียงกับคำว่า เสียง คำว่า ไก่ ในภาษาจีนอ่านว่า จี เป็นเสียงใกล้เคียงกับคำว่า จี๋ ซึ่งรวมคำจีนสองคำนี้เข้าด้วยกันจะอ่านได้ความว่า จี๋เสียง ซึ่งแปลว่าสิริมงคล ภาพประดับผนังด้านหน้าของศาลเจ้า หรือที่ท้องของสันหลังคาศาลเจ้านั้น เรามักจะพบว่า ด้านหนึ่งเป็นภาพไก่ และอีกภาพหนึ่งจะเป็นภาพแพะคู่กันเสมอไป ทั้งนี้ก็เพื่อให้คำอ่านภาษาจีนว่า จี๋เสียง ซึ่งมีความหมายว่าสิริมงคลดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง **จิตรา ก่อนันทเกียรติ** (2540 : 64) เขียนถึงความหมายของแพะว่า คนจีนแต้จิ๋วเรียกแพะว่า เอี๊ย คนจีนโบราณนิยมยกย่องแพะเป็นสัตว์มงคล ให้ความหมายถึง โชคดีและความรุ่งเรือง แต่เดี๋ยวนี้กลับไม่เป็นที่นิยม คงกลัวกลายเป็นแพะรับบาปไป **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 97 - 98) กล่าวถึงความหมายของแพะดังนี้

แพะหรือแกะเป็นสัตว์ที่มีความหมายถึง ชีวิตที่ถูกปลดปล่อย ระวาง (retired life) เป็นสัญลักษณ์ความเคร่งครัดต่อความกตัญญูต่อบิดามารดา เป็นสัตว์มงคล อ่อนหวาน สุภาพ น่าสงสาร เป็นที่ชื่นชอบของเด็กและเข้ากับธรรมชาติได้ดี และเป็นสัญลักษณ์ของความสำเร็จทางสังคมและอาชีพที่ดีและถูกนำเข้าในกระบวนพิธีเต้นรำและดนตรีเป็นสัตว์ที่ได้รับการพิจารณาเข้าพิธีบูชายันต์ในสมัยโบราณของจีน เป็นที่ยอมรับกันว่าถ้าไม่มีแพะสามารถเอาวัวมาแทนในการทำพิธีสะเดาะห์เคราะห์บูชายันต์ได้ หรือถ้าไม่มีแพะหมูก็เป็นที่ยอมรับใช้แทนกัน การทำพิธีกรรมของสัตว์ดังกล่าวถือว่าเป็นเรื่องสามัญยอมรับกันทั่วไป

แพะแกะเป็นสัตว์ที่รู้จักอย่างแพร่หลายในหลายชนชาติเกี่ยวข้องกับอารยธรรมของชาวอียิปต์ กรีกโรมัน ในสมัยโบราณ ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของการก่อให้เกิดลูกหลานสืบทอด แพะยังมีเรื่องเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์เป็นอันมาก คือ แพะเป็นสัตว์ที่มีลักษณะไร้เดียงสา เชื่อง อ่อนแอ เป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงบริวารหรือประชากรของพระผู้เป็นเจ้า เนื่องจากยังประโยชน์ได้หลายอย่าง ที่แท่นบูชาของชาวโรมัน ชาวคริสเตียน ลางทีจึงมีหัวแพะตั้งไว้ด้วย เพื่อแสดงการเกิดใหม่ เพื่อนำไปสู่ชีวิตอันนิรันดร์

แพะถือเป็นสัตว์ประจำปีนักษัตรที่ 8 ตามโหราศาสตร์จีน ถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่ก่อให้เกิดหลักการแห่งความเป็น " หยิน " คือเป็นสัญลักษณ์ของสัตว์ที่มีความเป็นเพศสตรีมากที่สุด ในจำนวนสัตว์ทั้งหมด 12 ตัว แพะเป็นสัญลักษณ์สหายคู่หูกับม้า (ปีมะเมีย) ซึ่งเป็น " หยาง " หรือเพศชาย

ลา

ลาเป็นสัตว์ 4 เท้า ที่มีลักษณะคล้ายม้า แต่จะเล็กและเชื่องช้ากว่า ในเรื่องเล่าของจีน กล่าวว่าลาเป็นพาหนะของเซียนชื่อ เจียงกั๋วเล้า ซึ่งเป็นหนึ่งในแปดเซียน **ส. พลายน้อย** (2544 : 58) เล่าถึงลักษณะลาของ เจียงกั๋วเล้า ว่า

ในประวัติของลื่อทงปิน ได้เล่าว่า น่าไชหัวขโมยลาของเจียงกั๋วเล้ามาขี่ก็คือลาที่เป็นพาหนะของเจียงกั๋วเล้านี่เอง ลาตัวนี้เป็นลาเผือกที่มีฝีเท้าดี คือในระยะทางพันไมล์จะใช้เวลาเพียง 2-3 ชั่วโมงเท่านั้น และวิธีการขี่ลาของผู้เฒ่าก็ผิดแปลก

กว่าคนอื่น คือแกจะนั่งหันหน้าไปทางหางของลา

ลาตัวนี้เป็นลากายสิทธิ์ คือไม่ต้องเดือดร้อนเรื่องอาหารการกิน น้ำท่าไม่ต้องดื่ม เมื่อไปถึงโรงเตี๊ยมก็ไม่ต้องหาที่พักให้ เจียงกั๋วเล้า ก็จะเปลี่ยนสภาพของลาเป็นกระดาษแผ่นหนึ่งพับใส่กระเป๋าไว้ เมื่อต้องการจะใช้เอาออกมาพ่นน้ำก็จะกลับกลายเป็นลาขึ้นขี่ไปได้ นับว่าสดวกสบายมาก

เสือ

เสือเป็นสัตว์ 4 เท้า ที่มีความน่าเกรงขามมากชนิดหนึ่ง **พรพรรณ จันทโรนานนท์** (2538 : 31) กล่าวถึงเสือว่า เสือเป็นสัตว์ที่มีอำนาจ มีพลัง ผู้ก่อตั้งศาสนาเต๋า คือ จางเทียนซือ ขี่เสือเป็นพาหนะออกปราบภูตผี ปีศาจ ทำให้เสือเป็นสัตว์ที่มีอำนาจมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นที่หน้าผากเสือยังมีรอยเป็นรูปตัวหวาง ซึ่งแปลว่า เจ้า อย่างชัดเจน ชาวจีนเชื่อกันว่า เสือสามารถขจัดภูตผีปีศาจได้ **กิตติ วัฒนะมหาตม์** (2547 : 120) บรรยายถึงความหมายของเสือดังนี้

คำว่า เสือ ในสำเนียงจีนกลางคือ หู่ แต่จิ๋วคือ โฮ่ว ไม่พ้องกับคำมงคลใดๆ เลย ในคติจีน เสือจึงเป็นสัตว์มงคลได้ด้วยคุณสมบัติของมันเอง

คนจีนนั้นก็เหมือนกับคนชาติอื่นที่มองว่าเสือเป็นเจ้าป่า เป็นสัตว์ที่มีอำนาจบารมี มีฤทธิ์เดชมาก และเต็มไปด้วยความสง่างาม โดยเฉพาะเสือโคร่ง ในสมัยโบราณคนจีนเคยบูชาเสือ เพราะเสือช่วยกินหมูป่าที่ทำลายพืชผลทางการเกษตรของชาวบ้าน ที่หน้าผากยังมีรอยที่ดูเหมือนตัวอักษรคำว่า หวัง หรือ อ๋อง ซึ่งแปลว่า เจ้า หมายถึงเป็นเจ้าแห่งสัตว์ป่า ยิ่งทำให้เสือเป็นสัญลักษณ์ของความมีอำนาจอย่างเต็มตัว

ในทางมายาศาสตร์จีนโบราณ เสือเป็นสัญลักษณ์ของฤดูใบไม้ร่วง และทิศตะวันตก มีธาตุเป็นหยาง ตำนานหนึ่งกล่าวไว้ว่า จางเทียน ซึ่งเป็นศาสดาของศาสนาเต๋า ได้ใช้เสือเป็นพาหนะในการปราบปีศาจ ชาวจีนจึงนับถือกันว่า เสือมีอิทธิฤทธิ์ในการปราบปีศาจและสิ่งชั่วร้ายต่างๆ จึงมีคติที่จะนำประติมากรรมรูปเสือไปตั้งไว้ตามสุสาน เพื่อกำราบวิญญาณที่ชั่วร้าย หรือวาดรูปเสือไว้บนเสาประตูเพื่อให้คุ้มครองบ้าน บางแห่งวาดไว้บนบานประตูหรือบานหน้าต่าง

หมู

หมูเป็นสัตว์ 4 เท้า ที่อ้วนท้วนสมบูรณ์ และเป็นอาหารการกินของมนุษย์ **ลี่ไป่ใส** (2545 : 50) เขียนถึงความหมายของหมูว่า หมู (จู) ถ้าเป็นขาหมูใช้คำว่า จูถี พ้องกับคำว่า ถีหมิง ที่แปลว่า ได้รับการขานชื่อ ก็คือสอบไล่ได้ จึงวาดภาพหมูอวยพรให้มีชื่อในเจตีย์ที่สูงเด่น (เอี้ยนถะถีหมิง) หรือมีชื่อขึ้นป้ายทอง (จินปั่งถีหมิง) ซึ่งหมายถึง การสอบได้นั่นเอง **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์** (2544 : 244 - 245) บรรยายความเป็นสิริมงคลของหมูดังนี้ ชาวจีนเรียกหมูว่า จู และอาจนำไปเรียกเป็นชื่อบุคคลได้ด้วย เนื่องจากมีความเชื่อวิญญาณชั่วร้ายจะรังเกียจ หรือไม่ชอบลักษณะของคนผู้นั้น และจากไปไม่ทำร้ายปล่อยให้อยู่คนเดียว ตามหลักการดำรงชีวิตแล้ว เมื่อสิ้นสุดเวลาในแต่ละวัน สถานที่สำคัญที่สุดควรจะเป็น บ้าน และผู้คนที่สำคัญที่สุดคือ คนในครอบครัว ดังนั้น หมูจึงเป็นสัญลักษณ์แทนเครื่องหมาย บ้าน ในส่วนที่เป็น บ้านแห่งตระกูล ชีวิตของคนจีนตามหมู่บ้านชนบทโบราณ แสดงให้เห็นว่า หมูเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของบ้าน แม้กระทั่งตัวอักษรจีนคำว่า ครอบครัว ยังประกอบด้วยเครื่องหมายที่แสดงถึง ความหมายของ หลังคา
ซึ่งใต้หลังคานั้น เป็นอักษรส่วนหนึ่งของคำว่า หมู ในภาษาจีนด้วย

หมูเป็นสัตว์เลี้ยงประจำบ้าน ตามปกติจึงถือเป็นลางดีเสมอ และจะถือว่าเป็นสิริมงคลมากยิ่งขึ้นไป ถ้าเจ้าตัวหมูเปียกน้ำหรือเนื้อตัวเต็มไปด้วยโคลนดิน เมื่อยามที่คนต้องเดินทางไกลจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ถ้าเขาแลเห็นหมูอยู่ทางด้านซ้าย แต่ถ้าหมูอยู่ทางด้านขวา เขาก็ยังคงได้รับผลประโยชน์กำไรอยู่

ขาหมู จีนเรียก จูถี ซึ่งมีเสียงพ้องกับคำว่า ถีหมิง ซึ่งแปลว่า ได้รับการขานชื่อหรือสอบได้ และนำคำมงคลที่ว่า เอี้ยนถะถีหมิง ซึ่งแปลว่า มีชื่อในเจดีย์อันสูงส่ง หรือ จินปั่งถีหมิง แปลว่า มีชื่อติดป้ายทอง คำอวยพรเหล่านี้ล้วนเป็นความหมายของการอวยพรให้สอบไล่ได้ตำแหน่งทางราชการทั้งสิ้น ดังนั้นภาพสิริมงคลที่ใช้ในการอวยพรนั้นจึงเป็นรูปหมู หรือมีรูปเด็กและอื่นๆร่วมอยู่ด้วย

ลิง

ลิงเป็นสัตว์ที่ว่องไวและซุกซนมาก มีความคล่องแคล่วปราดเปรียว **พรพรรณ จันทโรนานนท์** (2538 : 31) กล่าวถึงความหมายของลิงว่า คำว่า โหว เป็นคำพ้องกับคำว่า โหว ที่แปลว่า เจ้าเมือง ขุนนาง จึงใช้ลิงเป็นสัญลักษณ์ เช่น หม่าสั้งเฟิง โหว มีความหมายว่า ให้เป็นเจ้าเมืองโดยเร็ววัน ภาพสิริมงคล ก็จะเป็นภาพลิงขี่บนหลังม้า หรือ ไต่ไต้เฟิงโหว ให้เป็นเจ้าเมืองทุกชั่วคนก็จะเป็นภาพลิงตัวเล็กขี่คอลิงตัวใหญ่ **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 103 - 105) บรรยายถึงความเป็นสิริมงคลของลิงดังนี้ ลิงเป็นสัตว์ที่นิยมนำมาแกะสลักและวาดเขียนมากชนิดหนึ่งถือเป็น ฮก ลก ซิ่ว และเป็นสัตว์ประจำปีนักษัตรอยู่ลำดับที่ 9 คือปีวอก มักสลักเป็นรูปเดี่ยวอยู่บนหัวเสาสี่เหลี่ยม หรือสลักไว้บนแท่นเตี้ยพร้อมลูกลิง หรือลิงกำลังถือลูกไม้สิ่งของต่างๆ แสดงกิริยาท่าทางต่างๆกันตามธรรมชาติของลิงซึ่งสัตว์ชุกชนไม่อยู่นิ่ง มีลิงชนิดหนึ่งหนังขนเป็นสีทอง (Rhinopethicus roxellance) ถือเป็นพันธุ์ที่มีค่าหายากมาก เสื้อขนสัตว์ของมันมีใส่เฉพาะในหมู่เชื้อพระวงศ์ของพระจักรพรรดิจีนเท่านั้น รูปลิงที่ถือลูกท้อถือเป็นรูปสิริมงคล มีความหมายว่าอายุยืน รูปลิงคนจีนยังถือว่าเป็นรูปที่เป็นมงคล สามารถสวดมนต์ขอให้ช่วยปกป้องวิญญาณสิ่งชั่วร้าย ป้องกันภูติผีที่ชอบแกล้งหลอกหลอน แม่มดเจ้าเล่ห์ และช่วยให้มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์และประสบความสำเร็จ รูปลิงขี่ม้าหมายความว่าขอให้ได้รับยศศักดิ์ในเร็ววัน หรือรูปลิงตัวเล็กขี่คอลิงใหญ่ หมายความว่าขอให้ได้เป็นขุนนางทุกชั่วคน เป็นต้น

ลิงยังเป็นสัญลักษณ์ของความน่ากลัว และมีอุบายเลห์กลเพราะเป็นเครื่องหมายบอกถึงคนที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีทักษะพิเศษและมีทรัพย์สมบัติ

กบ

กบเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีความเชื่อในเรื่องที่เป็นสิริมงคล **พรพรรณ จันทโรนานนท์** (2538 : 33) กล่าวว่า กบเป็นหนึ่งในสัตว์เลื้อยคลานทั้ง 5 ชนิด ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์มีพิษ เมื่อถึงสารทที่งกระจาดเชื่อกันว่าจะมีการปล่อยผีออกมามาก ชาวจีนได้ใช้ภาพของสัตว์มีพิษทั้ง 5 ชนิดนี้ ทำเป็นยันต์สำหรับป้องกันสิ่งชั่วร้ายที่จะมากล้ำกราย **กิตติ วัฒนะมหาตม์** (2547 : 285 - 286) เขียนถึงความเชื่อเกี่ยวกับกบดังนี้ ในศาสตร์ฮวงจุ้ยของจีน กบถูกถือว่าเป็นตัวแทนแห่งพลังชีวิต ชาวจีนจึงมักใช้หินที่มีค่าแกะสลักเป็นรูปกบให้เด็กๆคล้องคอ เพื่อให้เจริญเติบโต ร่างกายแข็งแรง เครื่องรางชนิดนี้มีทั้งแกะแบบนูนสูงและแบบฉลุ ส่วนกบหินที่แกะเป็นรูปลอยตัว ซึ่งเราพอหาได้ตามแผงลอยในย่านเยาวราชนั้น จะนำมาใช้ในทางฮวงจุ้ยก็ได้ โดยตั้งไว้ในตำแหน่งที่ให้คุณด้านอายุและสุขภาพของเจ้าบ้าน กบประเภทหลังนี้แหละที่กลายเป็นต้นแบบกบภูเขาของหลวงพ่อรวย

6. สิ่งต่าง ๆที่ปรากฏในงานตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2538 : 3 - 6) ได้บรรยายเรื่องของสิริมงคลกับชาวจีนว่า สำหรับชาวจีนแล้วเรื่องของสิริมงคลดูจะแยกกันไม่ออกกับชีวิตความเป็นอยู่ทั้งนี้เพราะชาวจีน ได้แสดงออกถึงความยึดมั่นในเรื่องสิริมงคลทั้งในรูปตัวอักษรภาพวาด ลวดลาย คำพูด รูปบุคคล สิ่งของและสัตว์ชนิดต่าง ๆโดยเราอาจจะเห็นและได้ยินอยู่เสมอทั้งในเรื่องประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตและประเพณีพิธีกรรมในเทศกาลประจำปี

สิ่งมงคลที่ปรากฏในงานตุ๊กตาศิลาจีน มีการนำพืชพันธุ์เข้ามาเป็นสัญลักษณ์ **ลี่ไป่ไส** (2545 : 29 - 40) กล่าวถึงผลไม้ ต้นไม้ และดอกไม้ดังนี้

ได้มีการนำ ผลไม้ ต้นไม้ และดอกไม้ ที่มีความหมายเป็นมงคล มีคำแปลและเสียงพ้อง สำหรับใช้บอกสิ่งที่ปรารถนาที่เป็นมงคล ใช้เป็นตัวแทนคำอวยพรต่อกันได้แก่

ผลท้อ (เถา) เป็นผลท้อของเทพจากต้นไม้วิเศษที่สามารถขจัดภูตผีปีศาจได้ เป็นผลไม้แห่งความยั่งยืน (ผลท้อ ผันเถา – สามพันปีจึงจะมีผล กินแล้วชีวิตเป็นอมตะ) แผ่นป้ายไม้นั้นนิยมวาดภาพบนแผ่นไม้ท้อล่างสุดเป็นมังกรคู่กับเสือ ถัดขึ้นมาเป็นรูปขุนนางฝ่ายบู๊ (นักรบ) กับฝ่ายบุ๋น (นักปราชญ์) ส่วนบนจะเป็นต้นท้อคู่กับต้นหลิว บนสุดเป็นภาพมงคลเกี่ยวกับการได้ยศถาบรรดาศักดิ์ ผลท้อเป็นผลไม้ที่ใช้แสดงการอวยพรให้อายุยืน

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2538 : 14) เขียนถึงผลท้อและกิ่งท้อว่า กิ่งท้อจะเป็นเครื่องรางสำหรับป้องกันตัวให้พ้นจากโรคระบาดได้ ในเดือน 5 ซึ่งเป็นเดือนแห่งการปล่อยผี ชาวจีนกลัวผีจะมารังควานตน พวกเขาจึงมักหักเอากิ่งท้อมาปักไว้หน้าบ้าน เพื่อขจัดภูตผีให้ห่างไกลไป

ทับทิม (สือหลิว) ใช้แสดงการอวยพรให้มีบุตรมาก และเชื่อกันว่าต้นทับทิมเป็นต้นไม้ที่ขจัดความชั่วร้ายได้จึงปลูกไว้หน้าบ้าน บางแห่งสร้างรูปทับทิมไว้ที่กระถางปักธูปบูชาทวารบาล

ถั่วลิสง (หลัวฮวาเซิง) เป็นเมล็ดพันธุ์แห่งความยั่งยืน ที่มีคุณสมบัติเจริญเติบโตได้ดีเมื่ออยู่ใต้ดิน มีเมล็ดเป็นพวง เก็บไว้ได้นาน มีรสชาติอร่อยหอมและมีคุณค่าแก่ร่างกายจึงใช้แสดงความยั่งยืน (**พรพรรณ จันทโรนานนท์**. 2538 : 14)

น้ำเต้า (หลูหรือหู) เป็นพืชพันธุ์ที่มีเมล็ดมาก มีเครือยาวและออกผลไม่จบสิ้นเท่ากับหมื่นชั่วคน ใช้แสดงถึงการอวยพรให้มีบุตรจำนวนมาก ลูกเต็มบ้านหลานเต็มเมือง

จิตรา ก่อนันทเกียรติ (2540 : 139 - 140) เขียนถึงน้ำเต้าและความเป็นมงคลว่า ภาษาจีนเรียกว่า โฮ่วโล้ว ทิไกวลี้ มีของวิเศษเป็นโฮ่วโล้ว ในโฮ่วโล้วหรือน้ำเต้ามี เอี๊ยะเซียน หรือยาเทวดาเป็นยาอายุวัฒนะ ใครได้กินจะมีอายุยืนยาว ซิ่วมีมงคลความหมายถึง อายุมั่นขวัญยืน ซิ่วถือไม้เท้าหัวมังกร ที่คอไม้เท้าแขวนน้ำเต้า ในน้ำเต้ามียาอายุวัฒนะ ความหมายของน้ำเต้าจึงให้มีอายุยืนยาว

ผลพลับ (ซื่อ) เป็นผลไม้ที่มีคุณสมบัติ 7 ประการ คือ

1. มีอายุยืน
2. ให้ร่มเงาแผ่กว้าง
3. ไม่มีนกมาทำรังอาศัย
4. ตัวหนอนไม่ชอนไชทำลายต้น
5. ใช้ใบมาเล่นสนุกได้
6. ผลใหญ่มีรสอร่อยหวาน
7. ใบหนาใหญ่ใช้การมีประโยชน์ได้

และตรงกับคำว่า ซื่อ แปลว่าการงานหรือเรื่องราว ถ้าใช้คำว่า ซื่อ ซื่อ ที่แปลว่าทุก ๆ ประการแล้วใช้ลูกพลับสองลูกแสดง (บางแห่งใช้ภาพสิงโตแทน เพราะซือแปลว่าสิงโตออกเสียงใกล้เคียงกัน)

ต้นไผ่ (จู๋) เป็นต้นไม้ที่มีประโยชน์มากมาย ปลูกง่ายโตเร็วแตกกอเร็วและให้ใบสีเขียวตลอดปี ในฤดูหนาวไม้ไผ่จะไม่แห้งตายและลู่ตามกระแสลม โดยเฉพาะเสียงแตกของไม้ไผ่ในกองไฟนั้นใช้ขับไล่ภูตผีปีศาจได้ (เป็นต้นกำเนิดเสียงประทัด) และทำให้เกิดความสงบร่มเย็น คำว่าจู๋นั้นแปลว่าอวยพร ดังนั้นต้นไผ่จึงเป็นสัญลักษณ์ของการอวยพร ความหมายที่เป็นมงคลต้นไผ่คือ ความก้าวหน้า ความยืดหยุ่น ความมั่นคง ความทนทาน และอายุยืน

ต้นอู่ถง เป็นต้นไม้ที่ใบจะร่วงบอกฤดูก่อนต้นไม้อื่น ใช้ทำนายดินฟ้าอากาศ

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2538 : 19) เขียนถึงต้นอู่ถงว่า ต้นไม้จะเริ่มสดสวยงาม หากต้นอู่ถงใบงามสดแล้ว เป็นการทำนายให้ทราบว่าปีนี้จะมีอากาศหนาวเย็นมาก กิ่งอู่ถงแต่ละกิ่งจะมีใบเพียง 12 ใบ เท่านั้น โดยจะแตกออกเป็น 2 ข้าง ๆละ 6 ใบ สำหรับบางกิ่งที่มี 13 ใบนั้น ใบที่13 มักจะเล็กมาก

เห็ดหลินจือหรือเห็ดพันปี (เหล่งจือเฉ้า) เป็นเห็ดวิเศษที่เชื่อว่าได้กินแล้วมีชีวิตเป็นอมตะ กลายเป็นเทพยดาใช้แสดงความยั่งยืน ความสมปรารถนาเนื่องจากมีลักษณะคล้ายหัวคทาหยู่อี่ และใช้กินเป็นยาอายุวัฒนะได้ด้วย (**พรพรรณ จันทโรนานนท์**. 2538 : 19)

จิตรา ก่อนันทเกียรติ (2540 : 141) เขียนถึงเห็ดหลินจือว่า เห็ดหลินจือโบราณมีสรรพคุณเป็นยาอายุวัฒนะ ใครได้กินจะเป็นอมตะคือ ไม่ตาย เห็ดหลินจือจึงให้ความหมายว่า ให้มีอายุยืน ซึ่งรูปเห็ดหลินจือนี้ได้มีอิทธิพลต่อการออกแบบสัญลักษณ์ คทาหยู่อี่ กล่าวคือ ส่วนหัวของคทาที่เป็นรูปงอ ๆเป็นแป้น นั่นคือรูปลักษณ์ตรงส่วนหัวของเห็ดหลินจือนั่นเอง

ดอกโบตั๋น เป็นดอกไม้ที่ออกดอกเดือนสามในฤดูใบไม้ผลิ ดอกโบตั๋นสีขาวนั้นใช้เป็นสัญลักษณ์ของเด็กสาวที่สวยและฉลาด ให้ความหมายถึงความมั่นคง มีเกียรติ ความสง่างาม ใช้อวยพรให้มีความสดชื่นร่าเริง

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2538 : 23) เขียนถึงดอกโบตั๋นว่า ดอกโบตั๋นเป็นดอกไม้ที่มีความเด่นเป็นสง่าที่สุด ทั้งมีความงามเป็นหนึ่งของมวลดอกไม้นานาชนิด ดอกโบตั๋น เป็นสัญลักษณ์แห่งความสง่างามความเด่น ความเป็นเลิศทั้งทางความงามและความสามารถ โบตั๋น มีอีกชื่อหนึ่งว่า ฝู่กุ้ยฮวา หมายถึงดอกไม้แห่งความร่ำรวย มียศศักดิ์ ดังนั้น ดอกโบตั๋นนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของความเด่น ความงามแล้วยังเป็นสัญลักษณ์แห่งความร่ำรวยความมั่งคลั่งอีกด้วย

ดอกบัว (เหลียนฮวาหรือเหอฮวา) เป็นดอกไม้มงคลทางพุทธศาสนาใช้วาดรองรับพระพุทธองค์ คำว่าเหอ แปลว่าปรองดองรวมกัน ด้วยเหตุที่ดอกบัวเป็นดอกไม้บนสวรรค์ที่เป็นแดนสุขาวดี ทุกคนจึงปรารถนาไปเกิดได้เองในดอกบัวจึงถือเป็นคำมงคล มีความหมายว่าบริสุทธิ์และมีการสร้างสรรค์ ดอกบัวเดี่ยวที่เกิดจากก้านเดียวหมายถึงความสุขสันติจากการรวมจิตและวิญญาณเป็นหนึ่งเดียว เมื่อใช้ดอกบัวบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็มีมงคลเช่นนี้ และยังมีการใช้ดอกบัวอวยพรให้มีบุตรเร็วทันใช้ด้วย สำหรับฝักบัวที่เกิดจากดอกบัวนั้นมีเมล็ดมากมายจึงแทนความสมบูรณ์ และให้มีลูกหลานมากมาย (**จิตรา ก่อนันทเกียรติ**. 2540 : 141)

ดอกกุหลาบ (เฉียงอุ๋ย) เป็นดอกบัวที่มีความชื่นบานทุกฤดูกาลและทุกเดือนหมายถึง 4 ฤดูกาลของปี

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2538 : 22) เขียนถึงดอกกุหลาบว่า เฉียงอุ๋ย จัดว่าเป็นกุหลาบชนิดหนึ่งเป็นดอกไม้ที่บานทุกฤดูกาลและทุกเดือน ดังนั้น จึงมีความหมายถึงความสุข ความสดชื่นตลอด 4 ฤดู ของปีด้วยและเรียกอีกชื่อว่า ฉังซุนฮวา ซึ่งแปลว่า ดอกไม้ที่มีความสดชื่นตลอดกาล ในภาพสิริมงคล เมื่อต้องการจะให้ภาพนั้นแสดงออกซึ่งความหมายว่าให้ความร่มเย็นเป็นสุขทุกฤดูกาลก็จะเป็นภาพแจกันมีดอกกุหลาบปัก

อยู่ แจกันในภาษาจีนเรียกว่า ฮวาผิง คำว่า ผิง นั้นมีเสียงพ้องกับคำว่า ผิงอัน ซึ่งแปลว่า ร่มเย็นเป็นสุข และดอกกุหลาบมีความหมายถึง 4 ฤดูกาลของปี

ดอกอวี้หลันฮวา (หรือมู่ปี่ฮวา) ใช้คำว่าปี่พ้องกับปี่แปลว่าจำต้อง เมื่อผสมกับคำอื่นจะเป็นจำต้องมีอายุยืน (ปี่เต๋อฉีโช่ว) มักจะวาดอยู่บนก้อนหิน (**จิตรา ก่อนันทเกียรติ**. 2540 : 141)

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2538 : 23) เขียนถึงดอกอวี้หลันฮวาว่า ดอกอวี้หลันฮวามีอีกชื่อว่ามู่เหลียนฮวาหรือมู่ปี่ฮวา คำว่าปี่ นั้นมีเสียงพ้องกับคำว่าปี่ ซึ่งแปลว่าจะต้อง จำต้อง ดังนั้น คำอวยพรใดที่มีความหมายว่า จะต้อง เช่นคำว่า ปี่เต๋อฉีโช่ว แปลว่า จะต้องอายุยืนอย่างแน่นอน ในภาพสิริมงคลนี้จะเป็นภาพดอกมู่ปี่ฮวาเจริญงอกงามอยู่บนก้อนหินซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งอายุยืน

ดอกจุ้ยเซียน (สุ่ยเซียนฮวาหรือจุ้ยเซียนฮั้ว) เป็นดอกไม้มงคลปลูกในน้ำ ใช้คำว่าเซียนแปลว่าเทพยดา ใช้เป็นมงคลแทนคำอวยพรหมายถึงความเป็นน้ำที่มีคุณสมบัตินิรันดร์ แลมีโชคดีในปีใหม่

ดอกหงอนไก่ (จีกวนฮวา) ใช้คำว่ากวนพ้องกับกวนที่แปลว่า ข้าราชการ จึงมีคำอวยพรว่าขอให้มีตำแหน่งสูงกว่าตำแหน่งเดิม (กวนสั้งเจียกวน) นิยมเขียนรูปจิ้งหรีด (กัวเอ่อคำพ้องกับกวนแปลว่าข้าราชการเช่นกัน) เกาะบนดอกหงอนไก่ หรือปูอยู่ใต้หงอนไก่ หรือไก่ตัวผู้เกาะบนดอกหงอนไก่ เป็นภาพมงคลบอกความหมายให้มีตำแหน่งสูงขึ้น เป็นต้น (**พรพรรณ จันทโรนานนท์**. 2538 : 23)

ในส่วนของดอกบ๊วยและดอกไม้พุทธมงคล **จิตรา ก่อนันทเกียรติ** (2540 : 106 -107 , 180) บรรยายเกี่ยวกับดอกไม้ 2 ชนิดนี้ ดังนี้

ดอกเหมยหรือดอกบ๊วยเป็นดอกไม้ดอกแรกของปี คือเริ่มบานในเดือน 1 ซึ่งเป็นฤดูหนาวและเป็นดอกไม้ชนิดเดียวของฤดูนี้ ดอกบ๊วย คำจีนเรียกว่า เหมยฮั้ว มีมงคลความหมายถึงความชื่นบาน ความมีโชค เพื่อต้อนรับวสันตฤดูที่กำลังจะมาถึงและอายุที่ยืนยาวกับความอ่อนเยาว์ที่ยืนยง

ดอกไม้พุทธมงคลเป็นการผสมผสานลายดอกบัว ดอกโบตั๋น และดอกเก๊กฮวย เข้าด้วยกัน เป็นลายดอกไม้พุทธมงคล มี 4 แบบเพื่อประกอบงานศิลปะในทางพุทธศาสนานิกายมหายานที่คนจีนนับถืออยู่ เป็นลวดลายที่สวยและสง่างาม คล้ายลายกนกไทย

ดอกเบญจมาศ (จวี๋ฮวา) ดอกเบญจมาศ ชาวไทยรู้จักกันในชื่อภาษาจีนแต้จิ๋วว่า ดอกเก๊กฮวย เป็นดอกไม้ที่มีความหอม ใช้ดื่มบำรุงร่างกาย ดอกไม้นี้มีอีกชื่อหนึ่งว่า ดอกไม้แห่งอายุยืน ทางตอนเหนือของอำเภอหลี่ มีแอ่งน้ำแห่งหนึ่ง ปลูกต้นเบญจมาศเต็มไปหมด ทำให้น้ำในแอ่งนั้นหอมมาก เล่ากันว่ามีชายผู้หนึ่งชื่อ ฮู่ก่วงเป็นโรคไขข้อมานาน ต่อมาได้ดื่มน้ำในแอ่งนี้จึงได้หายเป็นปกติ และมีอายุยืนยาวต่อมาอีก ชาวจีนจึงใช้ดอกเบญจมาศเป็นสัญลักษณ์แห่งความยั่งยืนด้วย (**จิตรา ก่อนันทเกียรติ**. 2540 : 180)

สัตว์ที่เป็นลวดลายบนงานตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร

สัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ทางสิริมงคลของจีนมีเรื่องราวและความน่าสนใจ **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 33-156) บรรยายถึงลักษณะของสัตว์ 5 ชนิด ที่มีอยู่ในงานดังต่อไปนี้

มังกร

คุณลักษณะของมังกร รูปลักษณะที่เก่าแก่ที่สุดของมังกร คือเป็นสัตว์ที่มีปีกและมี 4 เท้า มีลำตัวสั้น แต่ละเท้าจะมีกรงเล็บ 4 หรือ 5 เล็บ ที่มี 3 เล็บก็มีบ้าง กล่าวกันว่าชนิด 5 เล็บ มีคุณค่าความสำคัญสูงสุด รูปร่างของมังกรเกิดขึ้นจากการประกอบขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ หลายอย่าง อาทิ ร่างกายของมันแสดงว่ามีส่วนต่าง ๆ ที่แตกต่างกันถึง 9 อย่าง ที่ได้จากสัตว์ธรรมดาตามธรรมชาติ

1. หัวคล้ายอูฐ พร้อมกับไข่มุกที่ลอยอยู่ด้านหน้าตรงหัวของมันมีหนวดเครายาว และมีลิ้นซึ่งแหลมคมอย่างกับมีดดาบ แต่ละด้านข้างของปากมีเคราแหลมยาวสองข้าง (หนวดแมว) และมีเคราห้อยแขวนเป็น

ทิวยาว บริเวณที่ไข่มุกสุกสกาวลอยอยู่ด้านหน้าปากนั้น จะมีลมหายใจพ่นออกมาจากปากคล้ายกับก้อนเมฆ และลมหายใจของมันสามารถเปลี่ยนกลายเป็นน้ำหรือไฟก็ได้ เสียงของมันคล้ายกับเสียงตีถาดทองแดง ดังเสียงกรุ๋งกริ๋ง ๆ

2. เขาเหมือนเขากวาง

3. ตาเหมือนกระต่าย

4. หูเหมือนวัว แต่ไม่สามารถได้ยิน ซึ่งชาวจีนมักเรียกคนที่หูหนวกว่า "หูมังกร"

5. คอเหมือนงู

6. ท้องเหมือนกบ

7. มีเกล็ดเหมือนปลา จำพวกตะเพียน (Carps) เกล็ดมีตลอดแนวสันหลังอันยาวของมัน จำนวน 81 เกล็ด มีเกล็ดมีตลอดแนวสันหลังอันยาวของมัน จำนวน 81 เกล็ด มีเกล็ดตามลำคอตลอดจนบนหัว และที่บนหัวนั้นมีรูปลักษณะเหมือนกับสันภูเขาที่ยาวต่อเนื่องกันอย่างลูกโซ่

8. ขาและกรงเล็บเหมือนนกเหยี่ยว

9. ฝ่าเท้าเหมือนกับเสือ

มังกรถือเป็นหัวหน้าของสัตว์ทั้งมวล ซึ่งสามารถว่ายน้ำหรือคลานเล่นบนบกได้ มันสามารถทำให้มองเห็นตัวและไม่สามารถมองเห็นตัวมันได้ และสามารถปรับเปลี่ยนตัวมันให้เป็นชนิดและขนาดใดก็ได้ มังกรจะขึ้นไปอยู่บนสวรรค์ในฤดูใบไม้ผลิ และลงมายังโลกสู่ท้องน้ำในฤดูใบไม้ร่วง มังกรเป็นสัตว์ที่ไม่มีความประสงค์ร้ายในการที่จะพ่นพิษหรือกัดแต่โดยทั่วไปจะแสดงให้เห็นความเมตตา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมังกรจะช่วยเหลือนำฝนฟ้ามาตกแก่เมืองมนุษย์ ฉะนั้น มังกรจึงไม่ใช่สัตว์ธรรมดาตามธรรมชาติทั่วไปตามที่มนุษย์รู้จักคุ้นเคยนอกจากนี้คนยังพยายามที่จะดึงให้เห็นความเกี่ยวพันกับสัตว์เลื้อยคลานขนาดยักษ์ หรือเหมือนอย่างสัตว์เลื้อยคลานขนาดใหญ่ เช่น จระเข้ท้องเหลือง จระเข้ตีนเป็ด และกิ้งก่ายักษ์หรือมังกรโคโมโด (Komodo Dragon) เป็นต้น (**ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** 2544 : 47)

มังกรเป็นสัตว์เทพเจ้า มันจะตายต่อเมื่อสมัครใจเองและไม่มีกำหนด มันชอบกินนกนางแอ่นสด ๆ และด้วยเหตุผลนี้ เมื่อประชาชนสวดมนต์อ้อนวอนต่อมังกรเพื่อขอฝน พวกเขาก็จะขว้างปานกนางแอ่นลงไปในน้ำ

มังกรมีหลายชนิด มังกรชนิดที่มีเขาและไม่มีเขา บางทีก็ไม่มีเกล็ด และถือเป็นมังกรชนิดหนึ่งที่ไม่มีปีก ส่วนมังกรชนิดที่มีปีก มันจะขดตัวม้วนอาศัยอยู่ในน้ำ และมีมังกรชนิดหนึ่งที่เรียก มังกรเหลือง จะปรากฏตัวออกมาจากแม่น้ำลว่อ (River Lo) เพื่อที่จะแสดงความรู้เบื้องต้นในการเขียนบันทึกตำนาน เรื่องพระจักพรรดิฝู-ซี (Fu-His) และชาวจีนเชื่อถือกันว่า มังกรชนิดมีปีกเป็นมังกรที่มีฐานานุรูปสูงที่สุด

นักจักรวาลวิทยาชาวจีน ได้จำแนกชนิดของมังกรที่จัดเป็นหัวหน้ามีความสำคัญที่สุดเป็น 4 ชนิด

1. มังกรฟ้า เรียกว่า เทียนหลง (Tein Lung) ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นยามรักษาความปลอดภัย และดูแลสนับสนุนช่วยเหลือและแบกทูนปราสาทราชวังที่ประทับของเทวดา หรือผู้ที่เป็นเจ้าของทั้งหลายบนสวรรค์ เพื่อว่าปราสาทราชวังของเทวดาเหล่านั้นจะได้ไม่ตกลงมา

2. มังกรจิตวิญญาณ เรียกว่า เชินหลง (Shen Lung) ซึ่งเป็นผู้ที่ทำให้เกิดลมพัดและช่วยสร้างฝนเพื่อยังคุณประโยชน์ให้แก่มวลมนุษยชาติ (แบบเดียวกับที่คติของอินเดีย ไทยเรียก นาคให้น้ำ ประจำปี)

3. มังกรโลก หรือมังกรดิน เรียกว่า ตี้หลง (Ti Lung) ซึ่งเป็นผู้ดูแลโลกมนุษย์อยู่บนพื้นโลก มีหน้าที่ดูแลประจำแม่น้ำ คลอง หนอง บึง และลำธารต่าง ๆ ทั่วไปบนพื้นโลกมิให้เหือดแห้ง

4. มังกรเฝ้าทรัพย์ เรียกว่า ฝู ซาง หลง (Fu Tsang Lung) ซึ่งเป็นผู้ดูแลทรัพย์สมบัติที่ฝังซ่อนเร้นไว้ มีหน้าที่คอยเฝ้าดูแลรักษาทรัพย์สมบัติที่ปกปิดหรือฝังซ่อนไว้ไม่ให้มีใครมาลักขโมย (คล้ายปู่โสมเฝ้าทรัพย์) โดยมีดวงตาทรงอานุภาพร้ายแรงคอยจ้องอยู่ ผู้ใดมาลักขโมยอาจถูกทำร้ายถึงตายได้

จีนคือแหล่งกำเนิดและเคารพบูชามังกรมาก มังกรจึงเป็นพื้นฐานของความเมตตากรุณา อันส่งให้เกิดเป็นอิทธิพล ผลสรุปรวบยอด เกิดเป็นคำพูดอวยพรติดปากว่า ขอให้โชคดีด้วยบารมีของมังกรและหงส์

ในหมู่ประเทศภูมิภาคตะวันออก เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี มังกรได้รับความเคารพนับถือมาก และนำมาซึ่งการกำหนดเป็นถ้อยคำอวยพรแก่กัน มังกรไม่มีความประสงค์ร้าย อีกทั้งไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่มนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือบันดาลให้ฝนตก(**ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** 2544 : 68)

ความสำคัญของมังกรอาจจัดได้เป็นหลายระดับชั้นในวัฒนธรรมจีน คือ

ก. มังกรเป็นสัญลักษณ์ของราชอาณาจักรจีนสมัยโบราณอย่างแท้จริง และเป็นสัญลักษณ์ของพระจักรพรรดิอีกด้วย ความสำคัญของราชอาณาจักรจะปรากฏให้พบบ่อยในการกำหนดสัญลักษณ์ "มังกร 9 ตัว" ซึ่งเป็นหัวใจของเครื่องฉลองพระองค์ของพระจักรพรรดิ

ข. ปรัชญาจีน เหมือนกับที่อี้จิง (I Ching) กล่าวไว้คือ มังกรเป็นสัญลักษณ์ของมนุษย์ผู้ยิ่งใหญ่

ค. มังกรแสดงอิทธิพลในทางความเมตตากรุณา เกื้อกูลเรื่องน้ำแก่คน ดังปรากฏในรูปของแม่น้ำและสายฝนอย่างเป็นรูปธรรม

ง. มังกรโดยเฉพาะอย่างยิ่งมังกรคู่ สะท้อนให้เห็นว่า เป็นผู้พิทักษ์อำนาจของเทวดาที่คอยเฝ้าดูอยู่เหนือจักรวาลและมวลมนุษย์

จ. ในหมู่ชาวจีนพลังอำนาจของเฟิงสุ่ย (ฮ้วงจุ้ย) หรือภูมิสถานพยากรณ์ย่อมกระทบกระเทือนต่อโชคชะตาของมนุษย์ ซึ่งเรียกว่า วิถีมังกร คือ มังกรได้เข้าครอบครองความเชื่อและความมุ่งหมายส่วนกลางที่สำคัญในวัฒนธรรมและศาสนาของชาวจีนในครั้งโบราณอย่างมั่งคงแล้ว

มังกรคือหัวใจของความเข้มแข็ง ความดี และการอำนวยพร มังกรเป็นผู้ยึดมั่นในธรรมะและบารมี จึงจะช่วยให้เกิดมั่งคั่งร่ำรวยและมีความสุขแก่ประชาชน ภายในปากมังกรมีดาบ (ลิ้น) พร้อมที่จะฟันอย่างทันทีทันใด เมื่อเกิดมีผู้กระทำผิด หรือขัดแย้งต่อสวรรค์ จำนวน 9 ถือเป็นเลขมงคล หมายถึง สิ่งของที่เป็นสิริมงคลหลายอย่างซึ่งชาวจีนนับถือกันมาแต่ครั้งโบราณ และเลขจำนวนนี้เกี่ยวข้องกับองค์จักรพรรดิ เพราะชาวจีนมีเทวดาที่เป็นจักรพรรดิ 9 องค์ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นยุคสมัยที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์ 9 ยุคแรกของมนุษย์ที่มีอายุยืนยาวที่สุด ซึ่งมีชีวิตอยู่ในสมัยก่อนที่น้ำจะท่วมโลก ตามคติโบราณของชาวตะวันออก เป็นเหตุการณ์ที่มีมาก่อนที่จะเกิดผู้ปกครองมนุษย์ หรือปราศจากมนุษย์ ตามความเชื่อถือเรื่องยุคก่อนที่น้ำจะท่วมโลกทั้ง 9 ยุคและมีอายุยืนยาวของคนจีน(**ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** 2544 : 79)

มังกรเป็นสัตว์สัญลักษณ์ประจำองค์พระจักรพรรดิเองโดยตรงและรูปแบบของมังกรสะท้อนให้เข้าใจระดับตำแหน่งสูงต่ำของพระราชวงศ์ ดังนี้

1. รูปมังกร 5 เล็บ เป็นเครื่องหมายว่า ใช้ได้เฉพาะสมเด็จพระจักรพรรดิและรวมทั้งพระราชบุตรเจ้าชายในลำดับที่ 1 และที่ 2 เท่านั้น
2. รูปมังกร 4 เล็บ เป็นเครื่องหมายว่า ใช้ได้เฉพาะเจ้าชายในลำดับที่ 3 และ 4
3. เจ้าชายลำดับที่ 5 และข้าราชการขั้นธรรมดาสามารถใช้รูปภาพคล้ายงูพร้อมกับมีเล็บ 5 เล็บได้

ทำไมมังกรจึงเป็นสัญลักษณ์ของพระจักรพรรดิจีน? พระจักรพรรดิเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องมังกร 9 ตัวเป็นพิเศษ ซึ่งนิยมใช้ปักอยู่บนผ้านุ่งของพระจักรพรรดิ และใช้ปั้นหล่อติดไว้กับผนังในพระราชวัง ทำไมต้องเป็นมังกร 9 ตัวเป็น 10 เป็น 5 ตัวบ้างมิได้หรือ ? (**ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** 2544 : 97)

หงส์

กล่าวกันว่า หงส์ เป็นนกที่เกิดจากการปรุงแต่งขึ้นมาจากนกที่มีความสำคัญหลายชนิดด้วยกัน คือ หัวนั้นได้รับอิทธิพลแบบอย่างมาจากไก่ฟ้า หงอน ได้มาจากนกเป็ดหงส์ จงอยปาก ได้มาจากนกนางแอ่น หลังได้มาจากเต่า หาง ได้มาจากสัตว์จำพวกปลา ซึ่งนับว่าแปลกมากที่ได้แบบอย่างมาจากสัตว์น้ำด้วย มิใช่เอามาจากสัตว์ปีกเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม โดยมากเราก็จะเห็นหงส์มีส่วนประกอบของนกยูง และไก่ฟ้าหางยาวอยู่เป็นอันมาก โดยเฉพาะสีของขนนก ดังจะพบว่ามีจำนวนหลายสีและเป็นมันเลื่อมสวยงามตลอดทั้งตัว ขนส่วนหางมี 12 เส้นและขนหางแต่ละขนมี 5 สี ซึ่งเป็นรูปแบบตัวอย่างของคุณค่าลักษณะเด่นหรือความหมายแสดงถึงคุณงามความดีอันสำคัญในแต่ละอย่างของมันแตกต่างกันไป สีทั้ง 5 คือ แดง ม่วง เขียว เหลือง และขาว บางตำราจึงได้แบ่งนกหงส์ออกเป็น 5 ชนิด คือ ชนิดขนสีแดง ขนสีม่วง ขนสีเขียว ขนสีเหลือง และขนสีขาว และชนิดสีขาวเรียกกันโดยทั่วไปว่า ห่านฟ้า (**ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** 2544 : 112)

ชาวจีนเรียกหงส์ว่า เฟิ่งหวง เป็นนกที่มีความสูงราว 5 ศอก ตามมาตราวัดขนาดความยาวโบราณ หรือเปรียบได้ราวเท่าปลายแขน หงส์หากดูด้านหน้าคล้ายกับห่านป่า มองด้านหลังคล้ายกับกิเลนหรือสัตว์ผสมลูกครึ่ง ส่วนคอดูคล้ายกับงูคือกลมเรียวยาว มองหางคล้ายกับหางปลา ขนดูคล้ายเกล็ดมังกร ส่วนหลังดูคล้ายเสือ เหนียงคอดูคล้ายนกนางแอ่น ลำคอและจงอยปากคล้ายไก่ตัวผู้

หงส์ของจีนเป็นสัญลักษณ์แห่งดวงอาทิตย์และความอบอุ่นสำหรับฤดูร้อนและฤดูเก็บเกี่ยวพืชไร่ ในครั้งโบราณหงส์อาจจะมาปรากฏตัวในสมัยของผู้ปกครองที่ทรางคุณงามความดี และจะเป็นเครื่องหมายที่แสดงคุณงามความดีแก่รัฐบาลหรือราชวงศ์นั้น กล่าวกันว่าหงส์ได้มาปรากฏให้เห็นเป็นครั้งแรก ในรัชสมัยของกษัตริย์หวงตี้หรือจักรพรรดิเหลืองผู้มีชื่อเสียง เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงถือปฏิบัติตามพิธีถือศีลกินเจ ครั้งที่สองหงส์ได้มาอยู่ที่พระราชวังของกษัตริย์เหยา (Yao) เมื่อประมาณ 2,350 ปีก่อน ค.ศ. อันช่วยทำให้พิธีเกี่ยวกับเครื่องดนตรีของจักรพรรดิชุ่นผู้ยิ่งใหญ่สำเร็จอย่างงดงาม

หงส์ เอกลักษณ์ของมันคือ ความสวยงาม ดังนั้นจึงถูกใช้ให้เป็นเพศหญิงสำหรับเครือญาติพระราชวงศ์ อย่างเช่น นำมาใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งศีรษะอย่างสวยงาม เช่นเดียวกับเครื่องประดับศีรษะรูปนกแร้งของสตรีชาวอียิปต์สมัยโบราณ ถึงแม้ว่ามังกรถือเป็นสัญลักษณ์ของพระจักรพรรดิผู้ปกครองราชอาณาจักร หงส์ก็ถือเป็นสัญลักษณ์ของพระราชินี หรือพระมเหสีของพระจักรพรรดิแห่งราชอาณาจักร ดังนั้น สัญลักษณ์คู่กับมังกรคือ หงส์ จึงถือเป็นสัญลักษณ์ที่นิยมกันมากที่สุดมาแต่ยุคโบราณ และบ่อยครั้งทีเดียวที่จะขาดเสียมิได้คือ การตกแต่งที่ถือเป็นความคิดที่เป็นจุดสำคัญของงานศิลปะ และสำหรับงานแต่งงานของชาวจีน การ์ดบัตรเชิญงานฉลองแต่งงาน จะมีรูปมังกรกับหงส์คู่กันเสมอ

นก

นกเป็นสัตว์ที่สวยงามน่ารัก สร้างสีสันให้กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม นกเป็นสัตว์ที่เรียกว่าแทบจะไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้แก่คนเลย รูปร่างลักษณะท่าทางของนกในขณะกำลังบินมีความสวยงามอ่อนช้อย เสียงของมันก็ไพเราะแปลกแตกต่างกันไป มีความเป็นอิสระ อยู่ใกล้ชิดกับสรวงสวรรค์

บ่อยครั้งที่นกถูกสมมติให้เป็นสัญลักษณ์ของเทวดาแห่งท้องฟ้า มันเป็นทั้งเครื่องรางสัตว์นำโชค เป็นทูตแห่งสรวงสวรรค์ เสียงร้องของนกบอกให้มนุษย์รู้ว่าพวกมันมีนับหมื่นชนิด และเสียงนกก็เป็นเสมือนสัญญาณบอกให้มนุษย์เข้าใจว่ากำลังจะเกิดอะไร บ่งบอกถึงฤดูใบไม้ผลิใกล้เข้ามา บอกถึงเวลาใกล้มืดค่ำ บอกถึงการมาเยือนของฤดูหนาวตลอดถึงความเงียบของมันมีความหมายว่า มีอันตรายซ่อนเร้นอยู่

มีนกมากมายหลากหลายชนิดที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของชาวจีนมาแต่ครั้งโบราณ ดังมีตัวอย่างที่ปรากฏเป็นสัญลักษณ์อยู่บนหน้ากลองสำริดโบราณ เช่น กลองมโหระทึก ซึ่งสามารถจัดแบ่งกลุ่มนกออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. นกในจินตนิยายขนาดใหญ่ มีหงอนโค้งเว้าและมีหางไหลเลื้อยยาวมาก ดูเหมือนจะเป็นสัตว์ที่แสดงให้รู้ว่าเป็นเทพเจ้าแห่งลมและฝนและบางทีเราก็เรียกว่า เป็นนกจำพวกหงส์หรือเฟิงหวง เป็นสัตว์ประเภทปัญญาวิเศษ (The Four Intellectual Animals

2. นกที่มีรูปร่างขนาดกลาง เป็นนกที่กินเป็นอาหารได้ หรือเป็นเหยื่อล่าของมนุษย์

3. นกที่มีขนาดใหญ่กว่าชนิดที่สอง เป็นนกที่กินเป็นอาหารได้ มีรูปร่างท่วงท่าตั้งตรง สง่างาม เช่น นกเหยี่ยว นกอินทรี เป็นต้น

4. นกที่ไม่มีหงอน เช่น นกพิราบ เป็ดและอื่น ๆ

บรรดานกต่าง ๆ ที่ปรากฏในนิทานส่วนมากได้พบอยู่ตามธรรมชาติ มีนกในนิยายหลายชนิด เช่น นกหงส์ (Phoenix) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีที่สุดแล้วยังมีนกในนิยายอื่นที่ไม่ค่อยแพร่หลายนัก ได้แก่

เฟิง เหนียว (Peng Niao) เป็นนกประหลาดของจีน คล้ายกับนกประหลาดในเรื่องอาหรับราตรี มีรูปร่างใหญ่โตมหึมาและบินได้รวดเร็วมาก มันจึงเป็นสัญลักษณ์ของความเร็ว ความเจริญก้าวหน้าในการศึกษาเล่าเรียน และประสบความสำเร็จในชีวิต

ตุ่งลี่ (T'ung Li) หรือ หยุนจี่ (Yun Jin) เป็นนกที่มีขนดำและมีลำคอยาว 9 นิ้ว มีเสียงร้องคล้ายเสียงกลอง มันกินงูเป็นอาหารโปรดเมื่อไรก็ตามถ้าต้นไม้ที่มันอาศัยอยู่มีคนไปสร้างคอนไม้สำหรับให้นกและไก่นอกไว้ มันจะตาย เหล้าไวน์ที่กลั่นกรองโดยการไหลผ่านซึมขนของมันก็จะกลายเป็นยาพิษที่รุนแรงมาก คือยาพิษที่รู้จักกันในชื่อว่า ยาพิษ จิว(Chen) (**ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** 2544 : 127)

นกกะเรียน

ลี่ไป่ใส (2545:53) บรรยายถึงนกกะเรียนว่า นกกะเรียน (เห้อ หรือ เฮาะ) เป็นสัตว์ที่เป็นพาหะของเทพ (เซียนเห้อ) คำว่าเห้อหรือเฮาะ แปลว่าอายุยืนเช่นเดียวกับซิ่ว จึงใช้เป็นสัญลักษณ์แห่งความยั่งยืน ใช้แทนคำอวยพรให้มียศถสบรรดาศักดิ์สูงสุดด้วย บางแห่งใช้แทนเทพซิ่ว นกกะเรียนพันปี (ไวนี้เซียนเห้อ) นั้น เซียนให้คาบหญ้าวิเศษ (เซียนเฉ้า) ที่มีอยู่บนสวรรค์ หญ้านี้ได้กินแล้วอายุยืน

กิตติ วัฒนะมหาตม์ (2545:213) กล่าวถึงนกกะเรียนว่าเป็นสัตว์มงคลอีกชนิดหนึ่งที่มีชื่อเสียงมากของคนจีนเรียกตามสำเนียงจีนกลางว่า เห้อะ เป็นเทพพาหนะของเทพแห่งความยั่งยืนหรือเทพโซ่ว (ซิ่ว ในสำเนียงแต้จิ๋ว) ดังนั้นจึงถือว่าใช้เป็นสัญลักษณ์ของความยั่งยืนแทนคำว่า โซ่ว ได้ เมื่อจะอวยพรให้มีอายุมั่นขวัญยืน จึงมักมีการมอบภาพสิริมงคลหรือแพรพรรณล้ำค่าที่มักเป็นรูปนกกะเรียน และอีกความหมายหนึ่งของสัตว์ชนิดนี้คือ ความเจริญรุ่งเรือง หรือวาสนา ดังนั้นจึงใช้ได้หลายโอกาส

ไก่

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ (2544:) กล่าวถึงไก่ว่าเป็นสัตว์ปีกจำพวกเป็ด ไก่ นก ถือว่าเป็นสัตว์เลี้ยงและเป็นอาหารธรรมดาทั่วไปในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งในประเทศจีน ที่เรียกว่า ไก่ดำ มีกระดูกสีดำถือว่าเป็นสัตว์มีราคาแพงกว่าปกติ คนจีนนิยมเอามาทำเป็นต้มยำกิน ถือเป็นยาช่วยรักษาเกี่ยวกับกระเพาะหรือไฟธาตุหรือการย่อยได้ดี จากการปรับปรุงแก้ไขหลักการของ หยิน – หยาง นำมาใช้ให้สมดุลเหมาะสมในการเยียวยารักษาได้ ชาวจีนจึงถือว่า สัตว์เพศเมียอาจประกอบผสมยาใช้ได้กับคนไข้ผู้ชาย และสัตว์เพศผู้ใช้ประกอบผสมยาสำหรับคนไข้ผู้หญิง

การสื่อความหมายที่เป็นสิริมงคล โดยทั่วไปนิยมใช้อธิบายให้เหตุผลกันไก่ตัวผู้มากกว่าไก่ตัวเมีย อย่างไรก็ตาม มีความหมายที่เป็นสิริมงคลบางอย่างที่มีความสำคัญเด่นชัดเกี่ยวพันกับไก่ตัวเมียด้ว

ถ้าไก่ตัวผู้และไก่ตัวเมียอาศัยหากินอยู่ด้วยกันระหว่างก้อนหินและต้นไม้ใบหญ้า จึงเป็นสัญลักษณ์ของชีวิตชนบทที่มีความสงบสุขเพลิดเพลินเจริญใจ แม้จะมีความเกี่ยวพันสำหรับสัตว์ประจำเดือน 10 ไก่ตัวผู้และไก่ตัวเมียยังเป็นสัตว์สำหรับเดือน 2 อีกด้วย ผลพลัม (Plum) และลูกไก่ส่งให้เห็นระยะเวลาแห่งฤกษ์งามยามดี

ไก่เป็นชื่อปีนักษัตรลำดับที่ 10 และเป็นกลุ่มดาวอยู่ในลำดับที่ 18 ทางจันทรคติ ตามตำราโหราศาสตร์จีนด้วย

ไก่ตัวผู้

ไก่เป็นสัตว์เลี้ยงประจำบ้าน อาจจะเรียกว่ามีความสมดุลหรือมีค่าเท่ากันกับหงส์ (Phoenix) ซึ่งเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ประจำทิศใต้ ดังจะได้เห็นคนจีนนิยมวาดรูปไก่ หรือใช้ไก่เป็นเครื่องแสดงความหมายทางสิริมงคลเป็นจำนวนมาก หรือมีบทบาทความสำคัญคล้ายกับหงส์

ภาพไก่กำลังขัน มีความหมายว่า ความมีสันติสุขสำหรับประชาชาติของเรา และเช่นเดียวกัน ยามท้องฟ้าบูรพาเป็นสีแดงเข้ม มีความหมายว่า กำลังจะมีความสุขความเจริญ คือสีแดงเป็นสีแห่งโชคลาภความเป็นสิริมงคล ตามความเชื่อของจีน เสียงไก่ขันในตอนรุ่งอรุณจึงเป็นเสมือนการขับไล่วิญญาณสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายให้สูญสลายไปพร้อมกับแสงสว่างรุ่งโรจน์ที่กำลังจะมาถึง (**ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** 2544 : 150)

บางทีรูปไก่ก็ถูกรวมตัวทำให้เป็นรูปลักษณะของ หยาง และแสดงออกถึงวิถีชีวิตอันอบอุ่นแห้งจักรวาล ไก่สามารถจะเปลี่ยนแปลงรูปร่างเป็นมนุษย์ เพื่อก่อให้เกิดผลดีและผลร้ายอันเป็นนิรันดร์ก็ได้ สัญลักษณ์ของไก่แสดงคุณธรรม 5 ประการ คือ

1. หงอนไก่ คือ ปัญญาของผู้สำเร็จอักษรศาสตร์
2. เดือยไก่ คือ หัวใจของการต่อสู้
3. ความกล้าหาญ คือ การต่อสู้กับศัตรู
4. ไก่ (ตัวเมีย) กระต๊ากเสมอ คือ เหมือนความเมตตากรุณา เมื่อมันได้พบเมล็ดข้าว

ค้างคาว

ค้างคาวชาวจีนเรียก เปี่ยนฝู (Pien Fu) ถ้าอ้างถึงครอบครัวพันธุ์ของค้างคาวเรียก ฝู – อี้ (Fu – I) หมายถึงว์มีปีกทั้งหลาย การอ้างถึงสัตว์มีปีกย่อมแพร่ขยายไปทั่วก็เหมือนกับค้างคาวบินเวียนรอบเป็นวงกว้าง ค้าวคาวยังเป็นสัญลักษณ์ความต่อเนื่องกับหนูและนกนางแอ่นอีกด้วย คือมีหลักฐานปรากฏในชื่อเล่นชื่อรองในที่อื่นอีก เช่น เถียนชู (T'ien Shu) คือหนูสวรรค์ เสียน ชู (Hsien Shu) คือหนูคงแก่เรียน เฟย ชู (Fei Shu) คือ หนูบินได้ และเย่ เหยิน (Yeh Yen) คือนกนางแอ่นราตรี เป็นต้น

ค้างคาวถือเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีความหมายในทางโชคลาภเป็นที่รู้จักดีจนเป็นสัตว์สามัญที่สุด สามารถนำไปใช้อวยพรตกแต่งในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย และในรูปแบบเหล่านั้นดูคล้ายกับรูปผีเสื้อมาก มันเข้าไปเกี่ยวข้องกับรูปนกหงส์หรือมังกร จนเห็นเป็นธรรมดาในรูปแผนผังของสัญลักษณ์ทางสิริมงคลทั่วไป

ถึงแม้ว่าประเทศทางตะวันตก ถือว่าค้างคาวมีความเกี่ยวเนื่องกับอำนาจของความมืดค่ำที่น่ากลัว แต่ชาวจีนมองว่า มันเป็นลางของความโชคดี จึงมีเนื้อเรื่องที่แสดงถึงความเป็นสิริมงคล เช่นเลยจำนวน 5 หรือ 4 ตัว คือค้างคาวเกาะเกี่ยวกันเป็นวงกลม ซึ่งมีความหมายเป็นลักษณะของ ชิ่ว (Shou) คือความมีอายุยืน เป็นภาพเขียนอันเป็นยอดนิยมปรากฏบนซองสีแดง (อั่งเปา) สำหรับในวันปีใหม่ คือสัญลักษณ์ที่แสดงถึงโชคดี 5 ประการ คือ

1. มีอายุยืนหรือไม่มีอายุสั้นด้วยอุบัติเหตุใด ๆ
2. ความร่ำรวยหรือมีทรัพย์สินเงินทองต้องประสงค์
3. พลานามัยสมบูรณ์หรือความไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ
4. มีคุณธรรม หรือคุณความดี ความสามารถ
5. ความเป็นนิรันดร์ หรือความตายตามธรรมชาติ

บางทีค้างคาวก็เป็นสัญลักษณ์อย่างทั่วไป คือหมายถึง ความมีโชคดี มีความสุขและความมีอายุยืน

ผีเสื้อ (ฮูเตี๊ยบ – ฟูเตี๊ย = หรือหมาเตี๊ย) (**ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** 2544 : 156)

ลี่ไป่ใส (2545 : 58) อธิบายถึงผีเสื้อว่าเป็นสัญลักษณ์ของบรรพบุรุษ มีความหมายถึงอายุยืน นิยมวาดผีเสื้อคู่กัน หรือผีเสื้อคู่กับดอกไม้งาม ใช้แสดงถึงความรักของหนุ่มสาวและการมีชีวิตคู่ที่ยั่งยืนด้วยความสุขคือรักกันยั่งยืน

ลวดลายและสิ่งของที่อยู่ในตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร

ลวดลายและสิ่งของที่ปรากฏอยู่ในงานประติมากรรมตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานครมีตามความเชื่อที่เป็นสิริมงคล **พรพรรณ จันทโรนานนท์** (2538 : 34 – 37) บรรยายเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ตามลำดับว่า

แจกัน (ผิง)

คำว่า ผิง ที่แปลว่า แจกัน เป็นเสียงพ้องกันกับคำว่า ผิง ของคำว่า ผิวอัน ซึ่งแปลว่า ร่มเย็นเป็นสุข ดังนั้น ในภาพสิริมงคลจึงใช้แจกันในความหมายของร่มเย็นเป็นสุข

หยูอี้

คำว่า หยูอี้ มีความหมายว่า สมปรารถนา ชาวแต้จิ๋วเรียกว่า หยู่อี่ ในหนังสือตำนานเรื่องโต๊ะและถ้วยปั้นของสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ก็เรียกของสิริมงคลชนิดนี้ว่าหยู่อี่เช่นกัน หยูอี้เป็นเพียงของกำนัลที่ใช้มอบให้คนใดคนหนึ่ง โดยใช้เป็นสัญลักษณ์ของการแสดงออกถึงความรักใคร่เมตตาหรือโปรดปรานคนนั้น วัสดุที่นำมาทำเป็นหยูอี้นั้นอาจจะเป็นหยกหรือไม้ก็ได้ ในสมัยโบราณพระมหากษัตริย์ทรงโปรดปรานผู้ใดก็จะทรงประทานหยูอี้ไว้ให้เป็นสำคัญ สำหรับความโปรดปรานจะมีมากน้อยเพียงใดนั้นดูได้จากวัสดุที่นำมาทำเป็นหยูอี้

ในปัจจุบันหยูอี้เป็นของวิเศษที่พระโพธิสัตว์ถืออยู่ แต่สำหรับชาวบ้าน หยูอี้ซึ่งแปลว่า สมปรารถนา ในภาพสิริมงคล จึงใช้หยูอี้เป็นสัญลักษณ์ของความสมปรารถนา ในภาพสิริมงคล จึงใช้หยูอี้เป็นสัญลักษณ์ของความสมปรารถนา

ตลับหรือกล่อง (เหอจื่อ)

เนื่องจากคำอ่านว่า เหอ ซึ่งแปลว่า ตลับหรือกล่อง นั่นพ้องกับคำว่า เหอ ที่แปลว่า ปรองดองกัน เข้ากันได้ ดังนั้น คำสิริมงคลใดที่มีความหมายว่า เข้ากันได้ เช่น เหอะ เหอะ แปลว่า เข้ากันได้และสมปรารถนา ในภาพสิริมงคลก็จะเป็นภาพตลับเปิดฝาออก มีดอกบัวเจริญงอกงามในตลับนั้น

เหรียญตราโบราณ (กู่ เฉียน)

เสียงอ่านของคำว่า เฉียน เหมือนกับคำว่า เฉียน ที่แปลว่า ด้านหน้า ข้างหน้า เหรียญตราโบราณมักจะมีรูตรงกลาง จึงได้ใช้เหรียญตราในความหมายของดวงตาด้วยดังนั้น เมื่อคำสิริมงคลที่ใช้ในความหมายที่ว่าเบื้องหน้าสายตาหรือในไม่ช้านี้ จึงมักใช้เหรียญตราโบราณแทนความหมายนั้น นอกจากนั้น คนจีนสมัยก่อนยังถือว่า เหรียญตราโบราณเป็นสิ่งที่นำโชคลาภมาให้ด้วย ชาวจีนสมัยก่อนจึงมักสลักคำสิริมงคลไว้บนเหรียญตราโบราณนั้น เช่น คำสิริมงคลที่ว่า จี่เสียงหยูอี้ ซึ่งแปลว่า ให้มีสิริมงคลและสมปรารถนา หรือคำว่า

ผู้กุ้ยหมั่นถัง ให้มีเงินทองเต็มบ้าน เหรียญตามที่มีคำสิริมงคลนี้เรียกว่า ยะเสิ้งเฉียน ซึ่งมีความหมายว่า เหรียญตราแห่งความเจริญรุ่งเรือง (**พรพรรณ จันทโรนานนท์**. 2538 : 35)

หยวนเป่า (หยวนเป่า)

หยวนเป่า เป็นเงินตราของจีน ซึ่งเริ่มใช้ในสมัยราชวงศ์จิ้น ชาวจีนมีตำแหน่งทางราชการที่ต้องสอบคัดเลือกตำแหน่ง เจวี้ยหยวน หุ้ยหยวน และจ้วงหยวน (คนไทยเรียกว่า จอหงวน) นั้น เนื่องจากคำว่า หยวน ของตำแหน่งดังกล่าวเป็นเสียงพ้องกับคำว่า หยวนเป่า ดังนั้น ในภาพสิริมงคล จึงมักใช้เงินหยวนเป่าเป็นสิ่งอวยพรให้ได้ตำแหน่งสูงสุดแห่งการสอบคัดเลือกเพื่อตำแหน่งทางราชการ

หนังสือสั้งซู (สั้งซู)

หนังสือสั้งซู นี้ ปัจจุบันเรียกว่า ซูจิง แต่เมื่อคำนี้ใช้ในตำแหน่งทางราชการ ก็จะหมายถึงเสนาบดีชั้นผู้ใหญ่ ดังนั้น ภาพสิริมงคลที่เน้นความหมายการสอบไล่ได้ตำแหน่งทางราชการ จึงใช้หนังสือสั้งซูเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงออกในความหมายนี้ (**พรพรรณ จันทโรนานนท์**. 2538 : 37)

ชิ่วฉิว

ชิ่วฉิว แปลว่า ลูกบอลที่เกิดจากการปักลวดลาย มีเรื่องเล่ากันมาว่า สิงโตตัวเมียและตัวผู้คู่หนึ่งหยอกล้อกันและขนของมันมากรวมกันเข้าเป็น ชิ่วฉิว และสิงโตตัวเล็กก็ถือกำเนิดจากชิ่วฉิวนั้น ดังนั้น จึงถือกันว่า ชิ่วฉิวเป็นของสิริมงคลเราจึงมักพบลวดลายของชิ่วฉิวตามลายผ้าประตูหน้าต่างและลายประดับสถาปัตยกรรม

จิตรา ก่อนันทเกียรติ (2540 : 19 , 82 – 100) บรรยายถึงสิ่งของและลวดลายที่เป็นมงคลดังนี้

แส้

จะเรียกว่า ปี่บ้วย หรือ เซี่ยงฮุก ก็ได้ เป็นแส้ที่ทำจากหางของสัตว์ชนิดหนึ่งคล้ายกวาง ในทางพุทธคือเป็นสัญลักษณ์ของการขจัดปัดออกซึ่งกิเลสและตัณหาให้พ้นไปจากใจ จะได้มีใจที่สะอาด

เจี๋ยะ

เป็นเครื่องดนตรีโบราณ ทำด้วยหยก หิน หรือ โลหะก็ได้หน้าตาคล้ายบูมเมอแรงที่เจาะรูตรงมุมหักเมื่อเคาะจะให้เสียงดังใสหวาน แต่ไม่กังวาน เจี๋ยะ ให้ความหมายถึงความผาสุกและมิตรไมตรี

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2538 : 318) เรียกเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า ฉิ่ง

งู่กัก

งู่กัก คือเขาสัตว์ ลวดลายเขาสัตว์นี้เป็นแบบเขาเดี่ยวกับริบบิ้นก็มี หรือจะเป็นเขาคู่วางไขว้กัน แต่งด้วยริบบิ้นก็ได้ มีความหมายมงคลถึงชัยชนะ ความสุขและความมั่งคั่ง (**จิตรา ก่อนันทเกียรติ**. 2540 : 83)

พู่กันจีน

คนจีนเรียกว่า บักปิก ถือเป็นอุปกรณ์การเรียนการเขียนที่สำคัญที่สุด การจับพู่กันจีนต้องมีเทคนิคตั้งพู่กันให้ตรง จึงจะเขียนได้สวย และวาดรูปได้สวยเช่นกัน

ม้วนภาพวาด

แสดงถึงความเป็นผู้มีศิลปวิชา พรสวรรค์ และความรักในสัจธรรม

ไฟ

ไฟเป็นสัญลักษณ์ของอันตราย ความเร็ว ความโกรธและตัณหา แต่ไฟก็เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต แม้ไฟจะหมายถึงตัณหา แต่ไฟก็เป็นตัวทำลายล้างความชั่วร้าย เพื่อการเกิดใหม่ที่ดีกว่าเช่นกัน ไฟคนจีนเรียกว่า ฮ่วย สื่อนัยมงคลถึงความสว่าง ความรุ่งเรือง หรือความโชติช่วงชัชวาล

น้ำ

จีนแต้จิ๋วออกเสียงว่า จุ้ย ภาษาจีนกลางว่า สุ้ย หรือ สุย เป็นธาตุที่หนึ่งหรือธาตุแรกในธาตุทั้งห้า หมายถึงความเค็ม ดาวพุธและทิศเหนือ การหมุนเวียนของพลังหยิน ให้ความรู้สึกที่เย็นและสงบ ลวดลายน้ำจะนิยมวาดเป็นลายโค้ง ซ้อนและเรียงกัน (**จิตรา ก่อนันทเกียรติ.** 2540 : 85)

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2538 : 191) กล่าวถึง ลายคลื่นน้ำ ว่ามีความหมายเป็นลายสิริมงคลที่มักใช้ปักบนเสื้อผ้าของขุนนางฝ่ายบุ๋น

ภูเขา

ภาษาแต้จิ๋วเรียกว่า ซัว ถ้าเป็นจีนกลางจะออกเสียงว่า ซัน มีนัยความหมายว่า ให้อายุยืน สมัยก่อนเชื่อกันว่า ภูเขาเป็นที่อยู่ของเซียนหรือเทพเจ้า คนจีนโบราณจึงนับถือภูเขาว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่ง โดยเฉพาะเทือกเขาใหญ่ คนจีนมีคำเรียกพิเศษว่า เง็ก (**จิตรา ก่อนันทเกียรติ.** 2540 : 86)

เมฆ

คนจีนถือว่าเมฆเป็นสิ่งที่เกิดจากการรวมตัวกันของหยินและหยาง หญิงและชาย ความมืดและความสว่างร่มเงาและแสงแดด ลวดลายมังกรตั้นเมฆ ถือเป็นสัญลักษณ์แห่งการเกิดฝน เมฆหลากสี เป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพและความสุข ในขณะที่สายฝนให้นัยอวยพรว่า ขอให้ร่ำรวย

หิน

หินแสดงถึงความคงทนถาวร ความแข็งแกร่ง และความมั่นคง

ประแจจีนลายเมฆ

ลายเมฆเป็นการพัฒนานำธรรมชาติของเมฆที่ขาวใสและลอยสูงมาเป็นความหมายอวยพรถึงความก้าวหน้าสู่ที่สูง เช่น เป็นขุนนางระดับสูง และเทวดาก็ดี คนสำเร็จเป็นเซียนก็ดีมักได้ขึ้นสวรรค์ เซียนบางองค์มีเมฆหลากสีเรียกว่า เซี่ยงฮุ้ง มารับตัวเหินฟ้าขึ้นสวรรค์ซึ่งลายประแจจีนส่วนใหญ่ที่เห็นกันมักเป็นลายเมฆ

ประแจจีนลายสายฟ้า

ลายสายฟ้า สายฟ้าคือแสงที่สว่างวาบเป็นประกายคนจีนแต่โบราณนับถือเทพเจ้าสายฟ้าว่า มีหน้าที่ร่วมกับเจ้าสายฝนทำให้ฝนตก และสายฝนที่พรมนี้คือความร่ำรวยที่โปรยมา (**จิตรา ก่อนันทเกียรติ.** 2540 : 88)

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2538 : 235) เรียกลายลักษณะนี้ว่าลายตัวอักษรหุยเป็นลายสิริมงคลหมายถึงความต่อเนื่องที่ไม่มีวันจบสิ้น

ประแจจีนลายลูกคลื่น

ลายลูกคลื่น หมายถึงคลื่นที่ขึ้นสูงหนุนเนื่องไม่ขาดตอน ขออวยพรให้ได้ทำคุณความดี และมีความก้าวหน้าสืบเนื่องเรื่อยไป (**จิตรา ก่อนันทเกียรติ.** 2540 : 100)

ลายไทยในงานตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร

ลายไทยที่ปรากฏอยู่ในงานตุ๊กตาศิลาจีน **ปฏิพัทธ์ ตาระดาษ** (2538 : 68 – 252) อธิบายถึงลายไทยต่าง ๆดังนี้

ตัวเหงา

เหงา มีความหมายว่าเปล่าเปลี่ยว ตัวเหงา คือตัวที่เข้าลักษณะเปล่าเปลี่ยว เป็นชื่อลายของกระหนกตัวแรกซึ่งประกอบเข้ารูปกระหนกสามตัว ตัวเหงาเป็นตัวรับน้ำหนักตัวกระหนกตัวอื่น ๆ และทั้งพวกเดียวกันด้วย

หน้ากระดาน

คือลักษณะเป็นแนวยาวเหมือนแผ่นกระดานหรือส่วนกว้างของแผ่นกระดานหรือเสาเหลี่ยม ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นชื่อและรูปแบบซึ่งมีให้เห็นทั่วไปว่าหน้ากระดาน เป็นชื่อเรียกส่วนของบัวที่ขนาบบนและล่างท้องไม้ พื้นที่หน้ากระดานมีลักษณะแบนราบ มักจะใส่ลวดลายลงไปเป็นลายติดต่อกันทั้งซ้ายขวา จึงเรียกลายบนเนื้อที่นี้ว่า ลายหน้ากระดาน

ฐานปัทม์ ประกอบด้วย ส่วนต่าง ๆ คือ หน้ากระดานล่าง อยู่ใต้บัวคว่ำ ส่วนบนสุดเหนือส่วนที่เรียกว่าบัวหงาย เรียกว่า หน้ากระดานบน ส่วนที่อยู่ตรงกลางระหว่างบัวคว่ำและบัวหงายคือ ท้องไม้อันเป็นส่วนกลางของฐาน พื้นที่นี้ถ้าทำลวดลายใส่ลงไปเรียกว่า ลายหน้ากระดานท้องไม้

ท้องไม้

ท้องไม้นั้น ตอนบนอยู่ใต้บัวหงายตอนล่างอยู่เหนือบัวคว่ำ ท้องไม้นั้นบางทีก็เรียกว่า คอฐานบนและคอฐานล่างโดยมีรัดเอวแบ่งกลาง

ประเภทลายบัว

ลายบัวซึ่งประดิษฐ์มาจากกลีบดอกบัวและใบเทศ

1. ลายบัวหงาย
2. ลายบัวคว่ำ
3. ลายบัวรวน

บัวหงายและบัวคว่ำประกอบด้วยกระจังอ้อยหรือกระจังใบเทศ ใช้เขียนต่อกันไปทั้งซ้ายและขวาจนถึงที่เราต้องการ แล้วใช้กระจังครึ่งตัวห้ามทั้งสองข้าง ระหว่างตัวที่ว่างใช้กระจังแทรก ตัวแทรกนี้ก็คือตัวกระจังนั้นเอง เอาเฉพาะตอนยอดของกระจังมาใส่ ถ้าเป็นลายบัวขนาดโตก็ใช้ตัวแทรกขึ้นไปเป็นลำดับลายบัวหงาย บัวคว่ำ เป็นลายช่วยประกอบลายอื่น ๆ ไม่มีใช้เฉพาะตัวของมันเอง (**ปฏิพัทธ์ ดาระดาษ**. 2538 : 252)

สันติ เล็กสุขุม (2545 : 63) บรรยายถึงลายกลีบบัวว่า บัวที่หมายถึงลายรูปกลีบบัวคือรูปกลีบบัวที่ป้านก่อนเรียกปลายหรือกลีบบัวที่เป็นรูปสามเหลี่ยม การประดับลวดลายภายในกลีบบัวน่าจะเป็นอิทธิพลจากงานประดับในศิลปะจีนซึ่งนิยมมาก่อน มีปรากฏอยู่ก่อนแล้วที่กลีบบัวในศิลปะสุโขทัยที่ได้กล่าวมาแล้ว

ผ้าทิพย์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2493 : 622) อธิบายเกี่ยวกับผ้าทิพย์ว่า ผ้าที่ห้อยตรงหน้าฐานพระพุทธรูป (โดยมาปั้นด้วยปูนทำเป็นลายต่างๆ และไม่เป็นลายก็มี) ผ้าที่ห้อยหน้าราชอาสน์หรือพนักพลับพลา

กระหนก

ปฏิพัทธ์ ดาระดาษ (2538 : 47) บรรยายถึงกระหนกว่า เป็นชื่อลายเครือเถาจำพวกหนึ่ง หลักของกระหนก มาจาก กอ กาบ กิ่ง ก้าน ใบ แล้วผูกเคล้าคละหาจังหวะ เถา ช่อ ช่องไฟ ให้เป็นลักษณะเปลวคล้ายเปลวไฟที่ถูกลมกระพือพัดแต่การบากกระหนก จะต้องบากและสะบัดให้ถูกที่ซึ่งเป็นหลักสำคัญกระหนกนั้นจึงจะนุ่มนวลให้ชวนพิศ ทั้งนี้จะต้องเป็นผู้มีความรู้สูงและความชำนาญเป็นพิเศษ ผูกแบบแสดงให้ผู้ที่รู้เห็นเข้าใจในวิธีการได้ เช่นว่า จะผูกกระหนกเป็นดงนกไม้ ก็ตั้ง กอ กาบ กิ่ง ก้าน ใบ แล้วหาจังหวะให้เป็นกระหนกยกช่อเล็กใหญ่หนุนเนื่องกันไป เว้นที่ว่างเพื่อบรรจุ เช่น นก ลิง กระรอก กระแต ตามแต่จะเหมาะสม ถ้าเป็นดงสัตว์หรือกินนร ก็อาจผูกกระหนกนั้นไปทางเดิน น้ำ ลม ไฟ พอให้สังเกตได้ว่า มีพื้นดินและเชิงเขาเป็นต้นไม้ร่วมไปกับกระหนกเปลว มีสัตว์เลื้อยคลานเคล้าด้วยเมฆประปรายให้เห็นเป็นความสำคัญ ได้ว่า ศิลปะนี้เป็นศิลปะชั้นเยี่ยม

หางไหล

หางไหล เป็นที่มาของกนกตัวต้น ทรงคล้ายกนกเปลวหรือเป็นแกนของตัวกนกอีกทีหนึ่ง โดยมากใช้เขียนเป็นลายเปลวไฟ (**ปฏิพัทธ์ ดาระดาษ** 2538 : 82)

ลายประจำยาม

ปฏิพัทธ์ ดาระดาษ (2538 : 171) กล่าวถึงลายประจำยามว่า ที่เรียกว่าประจำยามนั้นเป็นตัวลอย หมายถึงเป็นตัวจังหวะหรือตัวทิศ เป็นดอกสึกลีบตัวแทรก

บทที่ 3
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าในงานวิจัยนี้ ศึกษาจากข้อมูลชั้นต้น (Primary sources) โดยมุ่งที่จะศึกษารูปแบบลักษณะ คุณสมบัติของหิน วิธีการแกะสลักของตุ๊กตาจีนในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม โดยนำเสนอแบบการวิจัยเชิงพรรณา (Descriptive research) และแสดงภาพประกอบการพรรณนา ผู้วิจัยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. สำรวจข้อมูลตุ๊กตาจีนที่ตกแต่งภายในของวัดทั้งหมด 5 วัด

ผู้วิจัยสำรวจตุ๊กตาจีนที่ตกแต่งอยู่ภายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม จากแหล่งข้อมูลว่ามีจำนวนประชากร กลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษาพอเพียงในการศึกษาค้นคว้า

2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเรียงลำดับหัวข้อดังนี้

1. ประวัติวัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม
2. ความสัมพันธ์ระหว่างไทย - จีน
3. การแกะสลักหิน
   - 3.1 การเลือกชนิดของหินเพื่อใช้ในการแกะสลัก
   - 3.2 กรรมวิธีในการแกะสลัก
4. มรดกหินของจีน และ การนำตุ๊กตาศิลาจีนเข้ามาในประเทศไทย
5. ประเภทของตุ๊กตาศิลาจีน
6. สิ่งต่าง ๆที่ปรากฏอยู่ในงานตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. กล้องบันทึกภาพ เพื่อรวบรวมข้อมูล
2. บันทึกรายละเอียด ขนาด รูปแบบลักษณะ ลวดลายการแกะสลักของตุ๊กตาจีนในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม
3. แถบบันทึกเสียง เพื่อรวบรวมข้อมูล
4. เอกสารเกี่ยวกับงานแกะสลักตุ๊กตาจีน วัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม
5. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ ลักษณะของตุ๊กตาจีน วัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม
6. เอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-จีนและการเข้ามาของตุ๊กตาศิลาจีนในประเทศไทย

7. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย – จีน และการเข้ามาของตุ๊กตาจีนในประเทศไทย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลขั้นต้นคือ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวราราม และวัดราชโอรสาราม และโรงงานแกะสลักในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. สำรวจและถ่ายภาพตุ๊กตาจีนทั้งหมด รอบวัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวราราม และวัดราชโอรสาราม
2. บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับตุ๊กตาจีน ได้แก่ รูปแบบลักษณะ จำนวนของตุ๊กตาจีนทั้ง 5 วัด
3. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับรูปแบบของเทพ เซียน อรหันต์ ขุนนางฝ่ายบู๊ ขุนนางฝ่ายบุ๋น นักบวช ผู้ชาย ผู้หญิง ฝรั่ง เด็ก และสัตว์ ของจีนเพื่อจัดกลุ่มของตุ๊กตาจีน
4. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวัสดุและคุณสมบัติของวัสดุที่ใช้ในการแกะสลักตุ๊กตาจีน
5. ศึกษาเอกสารและบันทึกเก็บข้อมูลจริงเกี่ยวกับวิธีการแกะสลักในโรงงานแกะสลักหิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
6. ผู้วิจัยสัมภาษณ์บุคคล ผู้มีความรู้เกี่ยวกับงานประติมากรรม งานแกะสลักหิน ดังนี้

พันโทนพดล สุวรรณสมบัติ นายช่างศิลปกรรม สังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

คุณกิตติศักดิ์ สิมบุตร เจ้าของโรงงานศิลาศิลป์ หินแกะสลัก ผู้ผลิตงานแกะสลักในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คุณปิยะเดช ดิสกร เจ้าของโรงงานผู้ผลิตงานแกะสลักในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร คือ ตุ๊กตาจีนที่เป็นประติมากรรมลอยตัวที่ตกแต่งภายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม จำนวน 80 ชิ้น, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม จำนวน 467 ชิ้น, วัดอรุณราชวราราม จำนวน 343 ชิ้น, วัดสุทัศนเทพวราราม จำนวน 349 ชิ้นและวัดราชโอรสาราม จำนวน 38 ชิ้น จัดแบ่งตุ๊กตาจีนออกเป็นกลุ่มตามรูปแบบลักษณะที่ปรากฏ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เทพ
2. มนุษย์
3. สัตว์

ตุ๊กตาจีน กลุ่มเทพ สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้ดังนี้

1.1 เทพ มีจำนวน 81 ชิ้น

1.2 เซียน มีจำนวน 39 ชิ้น

1.3 อรหันต์ มีจำนวน 14 ชิ้น

ตุ๊กตาจีน กลุ่มมนุษย์ สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้ดังนี้

2.1 ขุนนางฝ่ายบู๊ มีจำนวน 19 ชิ้น

2.2 ขุนนางฝ่ายบุ๋น มีจำนวน 14 ชิ้น

2.3 นักบวช มีจำนวน 23 ชิ้น

2.4 ผู้ชาย มีจำนวน 29 ชิ้น

2.5 ผู้หญิง มีจำนวน 68 ชิ้น

2.6 ฝรั่ง มีจำนวน 29 ชิ้น

2.7 เด็ก มีจำนวน 37 ชิ้น

ตุ๊กตาศิลาจีน กลุ่มสัตว์ สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้ดังนี้

3.1 สัตวในจินตนาการ มีจำนวน 498 ชิ้น

3.2 สัตว์ทั่วไป มีจำนวน 167 ชิ้น

ตาราง1 แสดงจำนวนกลุ่มประชากรของตุ๊กตาจีนทั้งหมด 5 วัด

วัด	กลุ่มเทพ			กลุ่มมนุษย์							กลุ่มสัตว์	
	เทพ	เซียน	อรหันต์	ขุนนางฝ่ายบู๊	ขุนนางฝ่ายบุ๋น	นักบวช	ผู้ชาย	ผู้หญิง	ฝรั่ง	เด็ก	สัตว์ในจินตนาการ	สัตว์ทั่วไป
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม	-	4	-	5	-	1	-	1	-	-	37	32
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	33	20	5	60	2	10	15	16	8	21	200	77
วัดอรุณราชวราราม	29	11	4	68	11	2	2	26	5	5	151	29
วัดสุทัศนเทพวราราม	19	4	3	39	1	12	12	25	16	11	166	41
วัดราชโอรสาราม	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	34	2

กลุ่มตัวอย่าง

คือตุ๊กตาที่คัดเลือกจากกลุ่มประชากรที่มีรูปแบบใกล้เคียงกันดึงมาเพียง 1 ชิ้นโดยเลือกชิ้นที่มีความสมบูรณ์ มีดังนี้

กลุ่มเทพ แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม

1.1 เทพ มีจำนวน 11 ชิ้น

1.2 เซียน มีจำนวน 13 ชิ้น

1.3 อรหันต์ มีจำนวน 3 ชิ้น

กลุ่มมนุษย์ แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 7 กลุ่ม

2.1 ขุนนางฝ่ายบู๊ มีจำนวน 5 ชิ้น

2.2 ขุนนางฝ่ายบุ๋น มีจำนวน 2 ชิ้น

2.3 นักบวช มีจำนวน 2 ชิ้น

2.4 ผู้ชาย มีจำนวน 3 ชิ้น

2.5 ผู้หญิง มีจำนวน 9 ชิ้น

2.6 ฝรั่ง มีจำนวน 2 ชิ้น

2.7 เด็ก มีจำนวน 2 ชิ้น

กลุ่มสัตว์ แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม

3.1 สัตว์ในจินตนาการ มีจำนวน 14 ชิ้น

3.2 สัตว์ทั่วไป มีจำนวน 24 ชิ้น

ตาราง 2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างของตุ๊กตาจีนทั้งหมด 5 วัด

วัด	กลุ่มเทพ					กลุ่มมนุษย์					กลุ่มสัตว์	
	เทพ	เซียน	อรหันต์	ขุนนางฝ่ายบู๊	ขุนนางฝ่ายบุ๋น	นักบวช	ผู้ชาย	ผู้หญิง	ฝรั่ง	เด็ก	สัตว์ในจินตนาการ	สัตว์ทั่วไป
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	2	4	2	2	1	-	3	2	1	-	5	7
วัดอรุณราชวราราม	6	5	1	-	-	-	-	5	-	2	1	6
วัดสุทัศนเทพวราราม	3	2	-	3	1	2	-	2	1	-	-	7
วัดราชโอรสาราม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1

6. การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปผลจากข้อมูลจริง ภาพถ่ายและเอกสารตำรา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ตุ๊กตาจีนที่ตกแต่งอยู่ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกมาวิเคราะห์แบบพรรณนาตามหัวข้อตัวแปรที่ทำการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. รูปแบบลักษณะของตุ๊กตาจีน ซึ่งผู้วิจัยสรุปรูปแบบลักษณะได้ดังนี้
   - 1.1 กลุ่มเทพแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย
     - 1.1.1 เทพ
     - 1.1.2 เซียน
     - 1.1.3 อรหันต์
   - 1.2 กลุ่มมนุษย์ แบ่งออกเป็น 7 กลุ่มย่อย
     - 1.2.1 นักรบฝ่ายบู๊
     - 1.2.2 นักรบฝ่ายบุ๋น
     - 1.2.3 นักบวช
     - 1.2.4 ผู้ชาย
     - 1.2.5 ผู้หญิง
     - 1.2.6 ฝรั่ง
     - 1.2.7 เด็ก
   - 1.3 กลุ่มสัตว์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย
     - 1.3.1 สัตว์ในจินตนาการ
     - 1.3.2 สัตว์ทั่วไป
2. วัสดุที่ใช้ทำตุ๊กตาจีน
3. วิธีการแกะสลักหิน

บทที่ 4
การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีการดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์ รูปแบบและลักษณะของตุ๊กตาศิลาจีน
2. วิเคราะห์ คุณสมบัติของหิน
3. วิเคราะห์ วิธีการแกะสลักหิน

1. วิเคราะห์ รูปแบบและลักษณะของตุ๊กตาศิลาจีน

ตุ๊กตาศิลาจีน มีรูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ 3 กลุ่ม และ กลุ่มย่อย 12 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเทพ

1.1 กลุ่มเทพ
1.2 กลุ่มเซียน
1.3 กลุ่มอรหันต์

2. กลุ่มมนุษย์

2.1 กลุ่มนักรบฝ่ายบู๊
2.2 กลุ่มนักรบฝ่ายบุ๋น
2.3 กลุ่มนักบวช
2.4 กลุ่มผู้ชาย
2.5 กลุ่มผู้หญิง
2.6 กลุ่มฝรั่ง
2.7 กลุ่มเด็ก

3. กลุ่มสัตว์

3.1 กลุ่มสัตว์ในจินตนาการ
3.2 กลุ่มสัตว์ทั่วไป

จากการวิเคราะห์ในกลุ่มตัวอย่าง สามารถแบ่งลักษณะ ของกลุ่มเทพและกลุ่มมนุษย์ได้เป็น 2 แบบ ดังนี้

1. ลักษณะท่าทาง
2. ลักษณะการแต่งกาย

1. ลักษณะท่าทาง

การแบ่งลักษณะท่าทางของกลุ่มเทพและกลุ่มมนุษย์ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การยืน
2. การนั่ง
3. การขี่สัตว์

กลุ่มที่มีลักษณะท่าทางทั้ง 3 ลักษณะ มีดังนี้

1. กลุ่มเทพ
2. กลุ่มเซียน

3. กลุ่มผู้หญิง

กลุ่มที่มีลักษณะท่าทาง 2 ลักษณะ คือการยืนและการขี่สัตว์ มีดังนี้

1. กลุ่มผู้ชาย

กลุ่มที่มีลักษณะท่าทางเดียว คือการยืน มีดังนี้

1. กลุ่มนักรบฝ่ายบู๊
2. กลุ่มนักรบฝ่ายบุ๋น
3. กลุ่มนักบวช
4. กลุ่มฝรั่ง

กลุ่มที่มีลักษณะท่าทางเดียว คือการนั่ง มีดังนี้

1. กลุ่มอรหันต์

กลุ่มที่มีลักษณะท่าทางเดียว คือ การขี่สัตว์ มีดังนี้

1. กลุ่มเด็ก

2. ลักษณะการแต่งกาย

การแต่งกายของกลุ่มเทพและกลุ่มมนุษย์ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การแต่งกายแบบมีเครื่องทรง
2. การแต่งกายแบบไม่มีเครื่องทรง

การแต่งกายแบบมีเครื่องทรงมีทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเทพ
2. กลุ่มนักรบฝ่ายบู๊
3. กลุ่มนักรบฝ่ายบุ๋น
4. กลุ่มผู้หญิง

1. กลุ่มเทพ

กลุ่มเทพมี เทพลก ที่มีการแต่งกายแบบมีเครื่องทรงเป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่ คือ สวมหมวกแบบขุนนาง แต่งกายแบบชุดขุนนาง คาดเข็มขัดหยก ถือหยู่อี่

2. กลุ่มนักรบฝ่ายบู๊

กลุ่มนักรบฝ่ายบู๊มีการแต่งกายแบบขุนศึก ใส่เสื้อเกราะ มีธงเสียบอยู่ด้านหลัง มือถืออาวุธเช่นหอก ทวน และง้าว เป็นต้น

3. กลุ่มนักรบฝ่ายบุ๋น

กลุ่มนักรบฝ่ายบุ๋นมีการแต่งกายแบบมีเครื่องทรงเป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่ คือ สวมหมวกแบบขุนนาง แต่งกายแบบชุดพิธีการ คาดเข็มขัดหยก

4. กลุ่มผู้หญิง

กลุ่มผู้หญิง ในกลุ่มผู้หญิงชั้นสูงมีการแต่งกายโดยสวมมงกุฎ ใส่ชุดพิธีการ

การแต่งกายแบบไม่มีเครื่องทรงมีทั้งหมด 6 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเซียน
2. กลุ่มอรหันต์
3. กลุ่มนักบวช
4. กลุ่มผู้ชาย

5. กลุ่มฝรั่ง
6. กลุ่มเด็ก

จากการวิเคราะห์ในกลุ่มตัวอย่าง สามารถแบ่งลักษณะท่าทางของกลุ่มสัตว์ ได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การยืน
2. การนั่ง
3. การนอน

กลุ่มที่มีลักษณะท่าทางครบ 3 ลักษณะ คือ กลุ่มสัตว์ทั่วไป

สัตว์ทั่วไปที่มีลักษณะเดียว คือ การยืน มีดังนี้

1. หมู
2. แพะ
3. ลา
4. ควาย
5. อูฐ
6. ช้าง

สัตว์ทั่วไปที่มีลักษณะเดียว คือ การนั่ง มีดังนี้

1. กบ

สัตว์ทั่วไปที่มีลักษณะเดียว คือ การนอน มีดังนี้

1. วัว

สัตว์ทั่วไปที่มี 2 ลักษณะ คือ การยืนและการนั่ง มีดังนี้

1. ลิง
2. กวาง
3. เสือ
4. ม้า

กลุ่มที่มีลักษณะท่าทาง 2 ลักษณะ คือ การยืนและการนั่ง คือ กลุ่มสัตว์ในจินตนาการ

สัตว์ในจินตนาการที่มีลักษณะเดียว คือ การยืน มีดังนี้

1. กิเลน

สัตว์ในจินตนาการที่มี 2 ลักษณะ คือ การยืนและการนั่ง มีดังนี้

1. สิงห์

รูปแบบและลักษณะของกลุ่มเทพ

เทพ ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 1 รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 1

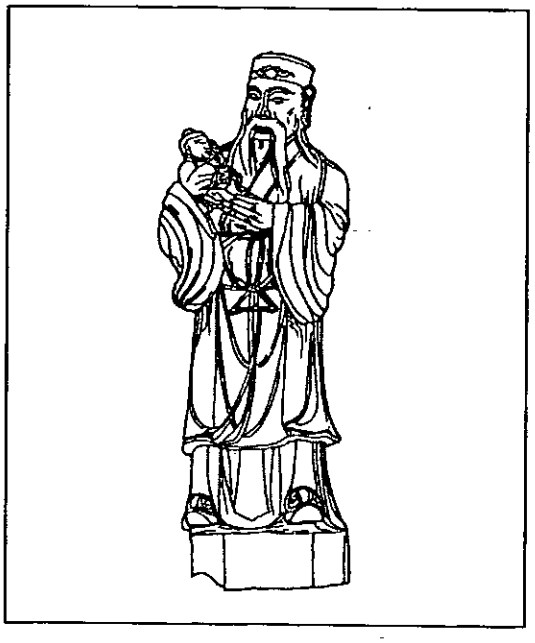

ภาพประกอบ 2 ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 3 รูปด้านข้าง เทพ ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 4 ลายเส้น รูปด้านข้าง เทพ ชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะของ เทพ ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม เทพ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านซ้ายหน้าบันไดทางขึ้นพระอุโบสถ ณ. วัดสุทัศน์เทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 158 ซม. กว้างประมาณ 55 ซม.หนาประมาณ 40 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัวมีลักษณะโดยรวมเป็นชายสูงอายุ ดูภูมิฐานกำลังอุ้มเด็ก ซึ่งตรงกับลักษณะของ เทพ ฮก

ประติมากรรมชิ้นนี้มีหน้าตอบ นัยน์ตาชั้นเดียวรียาวชี้ขึ้น คิ้วแกะเรียบเป็นเส้นโค้งล้อไปกับดวงตาปลายชี้ขึ้น จมูกยาวเป็นสันไม่โด่ง มีโหนกแก้ม ปากบางเรียบแกะลึกลงระหว่างริมฝีปากบนและริมฝีปากล่าง คางยื่นเน้นสันคาง หนวดเครายาวแกะไม่เน้นรายละเอียด แกะเป็นกลุ่มเคราแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ปลายหนวดเคราแกะหายไปในอกเสื้อและบ่า หูแกะกว้างเท่ากันจากโคนถึงปลายมีลักษณะใหญ่ยาวมีเครางอกจากใต้หูหน้าผากแกะเรียบ ศีรษะสวมหมวกผ้าทรงกระบอกด้านหน้าแกะลายรูปพระอาทิตย์มีเมฆมงคลลอยรอบพระอาทิตย์ เหนือเมฆแกะเป็นเส้นตรงตั้งขึ้นคู่กันด้านหลังผมรวบขึ้นปล่อยเป็นหางม้าพาดลงบนบ่าแกะทิ้งเส้นไหลลง รูปร่างไม่แกะสลักโชว์สรีระ สวมเสื้อผ้ามิดชิดโผล่เฉพาะมือที่กำลังอุ้มเด็ก มือแกะเห็นสันกระดูกและข้อนิ้ว เสื้อผ้าแกะเรียบไม่มีลวดลาย แกะแสดงรอยยับ รอยพับ และการทิ้งตัวของผ้าเท่านั้น ช่วงเอวคาดสายคาดเอวห้อยลงมาผูกเป็นลายมงคลทิ้งชายห้อยยาวถึงขอบเสื้อตัวนอก ชุดตัวในแกะเป็นแถบผ้าห้อยลงทั้งด้านหน้าและด้านข้างปลายแถบปาดเฉียงเป็นมุมห้อยลง รองเท้าใหญ่หัวโตแกะลายหยู่อี่ พื้นรองเท้าด้านหน้าปาดเฉียงขึ้นมารับตัวรองเท้า

ประติมากรรมเด็กในมือ แกะสลักใบหน้าดูอ่อนเยาว์ไม่มีริ้วรอย ดวงตา คิ้ว และปากแกะไม่เน้นเส้นลงลึกชัดเจน จมูกมีสันแต่ไม่โด่ง หูเล็กแกะไม่เน้นรายละเอียด ผมเกล้าเป็นมวย เสื้อผ้าแกะรอยพับรอยยับไม่คมชัดเท่ากับประติมากรรมเทพ ตัวเสื้อไม่มีลวดลาย มือเล็กแกะร่องนิ้วถือกิ่งไม้ห้อยเครื่องดนตรีฉิ่งแกะลวดลายไม่เน้นรายละเอียดชัดเจน ฐานแกะเป็นฐานแปดเหลี่ยมแกะเรียบไม่มีลวดลาย

เทพ ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 5 เทพ ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 6 ลายเส้น เทพ ชิ้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะของเทพ ชิ้นที่ 2

ประติมากรรม เทพ ชิ้นนี้ตั้งอยู่ที่ระเบียงด้านหลังของพระวิหารพระพุทธไสยาสน์ ณ. วัดพระเชตุพนวิมล มังคลาราม เป็นประติมากรรมแบบลอยตัว มีขนาดสูงประมาณ 195 ซม. กว้างประมาณ 90 ซม. หนาประมาณ 50 ซม. ประติมากรรมชิ้นนี้แกะสลักตามรูปลักษณะของเทพลก

ประติมากรรม ลก ชิ้นนี้ มีลักษณะเป็นคนแก่แต่งกายภูมิฐานเหมือนกับขุนนางชั้นผู้ใหญ่ ใส่หมวกสี่เหลี่ยมทรงสูง ส่วนบนแกะสลักเป็นไม้เลื้อยแบบจีน ตรงกลางขอบบนของหมวกแกะสลักเป็นก้อนกลมปลายแหลมเป็นเกลียวแบบชิ่วฉิว ขอบบนแกะสลักเดินเส้นคู่ ส่วนล่างของหมวกตัดเส้นทั้งบนและล่างแต่งขอบด้วยกลีบดอกโบตั๋น ตรงกลางเป็นรูปดอกบัวบาน ด้านล่างแกะเป็นรูปมังกรมีเขา ข้างละตัว มังกรบนหมวกใบนี้กำลังลอยอยู่บนท้องฟ้ามีเมฆมงคลปกคลุมบางส่วนและลอยอยู่บนพื้นที่ว่างนูนออกมา พื้นแกะผิวไม่เรียบทำให้ลวดลายดูเด่นมากยิ่งขึ้น เส้นสายอ่อนช้อยงดงามแสดงถึงความสามารถในการแกะสลัก ด้านหลังของหมวกมีร่องรอยของการหลุดของปีกหมวกออกไป สันนิฐานได้ว่า ก่อนหน้านี้. หมวกจะต้องมีปีกทั้งสองข้างยื่นออกไปตามลักษณะหมวกของมหาเสนาบดี

ใบหน้าของเทพลกมีลักษณะใบหน้ายาว นัยน์ตาสองชั้นปลายชี้ขึ้นจมูกโด่งเป็นสันมีโหนกแก้ม คิ้วโค้งแกะผิวเรียบ เฉียงลงหนังตา ริมฝีปากเผยอยิ้มเล็กน้อย แสดงลักษณะภูมิฐาน หนวดเคราแกะสลักอย่างเป็นระเบียบ แกะทิ้งเส้นขนานกันดูเรียบร้อยสวยงาม ใบหูใหญ่ยาวสองข้างยาวเท่ากันเหมือนตัวหยู่อี่ ลักษณะลำตัวของ ลก สูงใหญ่ใส่เสื้อผ้ามิดชิดไม่โชว์กล้ามเนื้อ เห็นแต่มือแบบเรียบไม่เน้นกระดูก นิ้วเรียวยาวบ่งบอก

ถึงการไม่ได้ทำงานหนักสมกับเป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เสื้อผ้าแต่งกายแบบชุดพิธีการ หรูหรา ชายแขนเสื้อยาว เสื้อผ้าของ ลก แกะสลักเรียบ เน้นขอบปก เน้นรอยพับของผ้าชัดเจน จะมีลวดลายเฉพาะส่วนแขนเสื้อและแถบผ้าด้านหน้า ซึ่งเป็นลายมังกรเหาะอยู่บนท้องฟ้าที่เต็มไปด้วยเมฆมงคล การแกะสลักเน้นเส้นขอบให้ภาพมังกรและเมฆลอยขึ้นมาแต่ไม่เน้นหนักมากทำให้ดูอ่อนโยน เส้นสายอ่อนไหวดูนุ่มนวล ชายเสื้อแกะสลักทิ้งเส้นเป็นลายคลื่น แถบผ้าด้านล่างเป็นรูปคลื่นแกะเป็นเส้นโค้งระยะห่างเท่าๆกัน ตรงกลางแกะสลักคล้ายตาบ 3 อันวางติดกันชี้ขึ้นด้านบน ชายชุดด้านในแกะสลักเป็นลูกคลื่นแกะทิ้งเส้นชัดเจน เทพฮกใส่สร้อยคอแกะเป็นลายหยู่อี่แกะนูนออกมาชัดเจน มือซ้ายของฮกถือหยู่อี่แกะสลักคล้ายเห็ดหลิงจือ ตรงฐานแกะเป็นลักษณะกระบอกมีการแกะลวดลายของดอกเบญจมาศเป็นสัญลักษณ์การมีอายุยืน ใช้แสดงความยั่งยืนด้วย มือขวาจับเข็มขัด ซึ่งเข็มขัดจะมีความสำคัญในการบอกยศศักดิ์และตำแหน่งของขุนนางชั้นผู้ใหญ่

รองเท้าของเทพ ลก หัวโตกลมมนมีลายหยู่อี่ชัดเจน ตรงด้านหน้าแกะสลักทิ้งเส้นโค้งมนได้สวยงาม การแกะสลักโดยรวมของเทพลกแกะลวดลายอ่อนช้อยตัวลายเป็นลักษณะงานนูนต่ำ เช่น ลวดลายของผ้า, หมวก, หยู่อี่ และ รองเท้า ซึ่งแกะสลักบนงานประติมากรรมแบบลอยตัว

เทพ ชั้นที่ 3

ภาพประกอบ 7 รูปด้านหน้า เทพ ชั้นที่ 3

ภาพประกอบ 8 ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชั้นที่ 3

รูปแบบและลักษณะ ของ เทพ ชั้นที่ 3

ประติมากรรม เทพ ชั้นนี้ ตั้งอยู่ในเจดีย์จีน ด้านหลังมุมซ้ายของลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 145 ซม. กว้างประมาณ 50 ซม. หนาประมาณ 40 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นชายสูงอายุหน้าตาภูมิฐาน ดูใจดี มือขวาถือหยู่อี่ มือซ้ายถือแจกัน สวมชุดขุนนาง ซึ่งมีลักษณะตรงกับเทพ ลก

ประติมากรรมชิ้นนี้ แกะใบหน้ารูปสี่เหลี่ยม นัยน์ตายาวรี หนังตาบนและล่างแกะเส้นขอบ คิ้วแกะลึกลงเป็นสันจมูกโด่ง ปลายคิ้วแกะเรียบหายไปกับหน้าผาก จมูกโด่งปลายจมูกอูม แก้มนูนขึ้นแกะร่องยิ้ม ปากเผยอยิ้มเล็กน้อย ปากเล็กริมฝีปากบาง หนวดเคราแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบปลายแหลม เคราแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ด้านหน้าและด้านข้าง 2 ข้าง หน้าผากกว้าง ใบหูใหญ่ ศีรษะสวมหมวกทรงสูงแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนหน้าแกะเป็นเส้นตรง เหนือขอบล่างแกะเป็นกลีบดอกไม้เรียงกัน ตรงกลางแกะดอกบัวย เหนือดอกบัวยแกะเป็นรูปแปดเหลี่ยมมีขอบหนา ด้านข้างเหนือกลีบดอกแกะลวดลายเครือเถาแซมด้วยดอกบัวยข้างละดอก เหนือรูปแปดเหลี่ยมตรงกลางขอบแกะเป็นวงกลมยื่นออกมาแกะลายชิ่วฉิว หมวกส่วนหลังแกะลึกเข้าไป แกะสูงกว่าส่วนหน้า ด้านล่างแกะลายหัวหยู่อี่เรียงกันจากด้านหน้าไหลลงไปด้านข้าง 2 ข้างจนถึงตัวเหงาลายกนกแกะลักษณะทิ้งเส้น เหนือลายหยู่อี่แกะลายเครือเถาจีนแซมด้วยดอกบัวยข้างละดอก ขอบเดินเส้นซ้อนกัน 2 เส้น ตรงกลางขอบแกะเป็นวงกลมยื่นออกมาแกะลายชิ่วฉิว ด้านหลังแกะแท่งสี่เหลี่ยมเรียบๆยื่นขึ้นมา 2 อัน การแต่งกายแกะเป็นชุดพิธีการ ชายแขนเสื้อยาวชายแขนเสื้อตัวในจะสั้นกว่าชายแขนเสื้อตัวนอก ปกเสื้อจับจีบขอบโค้งหยักมุมเหมือนกลีบดอกไม้ ห้อยสร้อยคอสายสร้อยเป็นวงกลมแกะเรียบ ตรงกลางห้อยแผ่นหินแกะเป็นลายหยู่อี่ ภายในแกะลายเครือเถาจีนแกะแบบนูนต่ำ ตรงต้นแขนแกะเป็นแถบผ้าซ้อนกัน 3 เส้น ช่วงเอว

คาดผ้ารัดเอวตรงกลางแกะเป็นวงกลมทับสายรัดเอว สายรัดเอวผูกเป็นโบว์ ใต้วงกลมปล่อยชายยาวลงมาผูกเป็นโบว์ตรงกลางรูปดอกโบตั๋น ทิ้งสายรัดเอวยาวลงปลายพลิ้วเหมือนลมพัด ด้านหน้าผ้ารัดเอวปล่อยชายลงมาเป็นผ้าซ้อนกัน 2 ชิ้น ชิ้นล่างตรงกลางแกะเป็นลายวงกลมข้างในแกะลวดลายเครือเถาดอกโบตั๋น ด้านล่างแกะเป็นขอบหนาแกะลวดลายเครือเถาดอกโบตั๋นผ้าชิ้นบนแกะลวดลายเครือเถาดอกโบตั๋น ด้านล่างแกะลายเมฆหยู่อี่ ชายผ้าแกะเป็นพู่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบพลิ้วไหวเหมือนลมพัด ชุดยาวกรอมเท้าไม่แกะลวดลาย แกะแสดงรอยยับ รอยพับ และการทิ้งตัวของผ้าเท่านั้น ชายแขนเสื้อแกะรอยย่นของผ้าเป็นระเบียบ มือข้างขวาถือหยู่อี่แกะเหมือนกิ่งไม้ มือข้างซ้ายถือแจกันตรงกลางแกะลายเครือเถาจีน ส่วนบนแกะลายเมฆหยู่อี่ ส่วนล่างแกะเป็นลายกลีบดอกบัว แจกันทรงเตี้ยวางอยู่บนที่รองทรงครึ่งวงกลมแกะเรียบ มือแกะผิวเรียบอุ้งมือแกะรอยย่นของหนังที่งอเข้า นิ้วแกะข้อนิ้วแกะเล็บยาวเลยนิ้วออกมาเหมือนเล็บผู้หญิง มือขวานิ้วชี้แกะเล็บยาวโค้งออกมามาก รองเท้าหัวไม่ใหญ่แกะลายหยู่อี่ พื้นรองเท้าหนาด้านหน้าตัดเฉียงขึ้นรับกับตัวรองเท้าลวดลายบนประติมากรรมลอยตัวเทพ ลก นี้ แกะเป็นงานนูนต่ำทั้งหมด

เทพ ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 9 รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 10 ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 11 รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 4

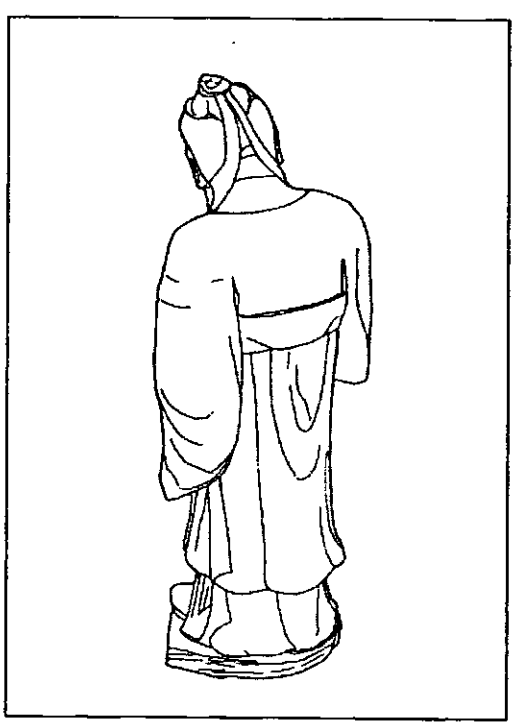

ภาพประกอบ 12 ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 4

รูปแบบและลักษณะ ของ เทพ ชิ้นที่ 4

ประติมากรรม เทพ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 132 ซม. กว้างประมาณ 52 ซม. หนาประมาณ 42 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นชายแก่สูงอายุยืนถือไม้เท้าและผลท้อ ซึ่งมีลักษณะตรงกับ เทพซิ่ว

ประติมากรรมชิ้นนี้มีใบหน้ารูปไข่ ริมฝีปากแสดงอาการยิ้มมุมปากยกขึ้น บริเวณแก้มแกะร่องรอยยิ้ม นัยน์ตา 2 ชั้น หางตาแกะริ้วรอยเป็นเส้นซ้อนกันเป็นชั้นๆ แกะเส้นโค้งนูนขึ้น หนวดและเคราแกะเรียบขอบนูนขึ้น ยาวถึงหน้าอก ผมเกล้าขึ้นรวบเป็นจุกรัดด้วยผ้ามีระบายโดยรอบ มีสายรัดห้อยยาวปลายสายหายเข้าไปใต้หนวด ใบหูใหญ่ขนาดหูเท่ากันทั้งล่างและบน การแต่งกายเป็นชุดยาว ชุดตัวนอกยาวประมาณครึ่งน่อง ชายแขนเสื้อยาวและกว้าง ด้านหน้าชุดมีแถบผ้ายาวปลายแหลมเฉียง เนื้อผ้าเรียบไม่มีลาย แกะแสดงรอยพับ รอยยับและการทิ้งตัวของผ้าเท่านั้น บริเวณเอวมีผ้ารัดเอวหนา สายรัดเอวผูกเป็นโบว์ชายยาวปลายเลื้อยโค้งเหมือนลวดลายใบไม้ของจีน ด้านหลังตรงคอเสื้อแกะแสดงรอยต่อของเสื้อโค้งตามรูปคอ ชุดตัวในปล่อยยาวกรอมเท้าแสดงรอยพับและการทิ้งตัวของผ้าเหมือนเสื้อตัวนอก มือซ้ายถือไม้เท้า ไม้เท้าแกะเหมือนกิ่งไม้จริง มือขวาถือลูกท้อแกะผิวเกลี้ยงหัวแหลมขึ้น มือแกะเรียบเห็นร่องนิ้วและเล็บ ข้อนิ้วพับไม่แกะแสดงสันกระดูกหรือรอยย่นของผิว รองเท้าหัวโตแกะเรียบ พื้นรองเท้าไม่หนาหัวเฉียงขึ้นรับกับตัวรองเท้า ฐานเป็นหกเหลี่ยมแกะเรียบ

เทพ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 13 รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 14 ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 15 รูปด้านข้าง เทพ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 16 ลายเส้น รูปด้านข้าง เทพ ชิ้นที่ 5

รูปแบบและลักษณะของ เทพ ชิ้นที่ 5

ประติมากรรม เทพ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านขวาหน้าบันไดทางขึ้นพระอุโบสถ ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 142 ซม. กว้างประมาณ 46 ซม. หนาประมาณ 40 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะตรงกับเทพชิ่ว ซึ่งเป็นชายแก่หน้าผากโหนกนูนแสดงสัญลักษณ์ของความมีอายุยืน

ประติมากรรมชิ้นนี้มีลักษณะใบหน้ายาว หน้าผากตรงกลางโหนกนูน ด้านล่างแกะรอยย่นเป็นเส้นซ้อนกันจนมาถึงคิ้ว คิ้วแกะเป็นเส้นโค้ง ใต้คิ้วแกะลึกลงเน้นคิ้วให้ชัดขึ้น นัยน์ตาชั้นเดียวยาวรีมีรอยย่นใต้ตาและรอยย่นข้างแก้ม จมูกยาวเป็นสันไม่โด่ง ปากบางแกะเส้นลึกระหว่างริมฝีปากบนและริมฝีปากล่าง ใต้ริมฝีปากแกะลึกลงเน้นริมฝีปากและคาง หนวดเคราแกะสลักไม่เก็บรายละเอียดแค่แกะลดระดับความสูงต่ำจากแก้มลงมาที่ปากจากปากลงมาที่คาง หูใหญ่ยาว ศีรษะล้านประมาณครึ่งศีรษะ ด้านข้างมีรอยย่น ด้านหลังผมยาวรัดผมด้วยผ้าผูกเป็นโบว์ใหญ่ตรงกลาง การแต่งกายสวมชุดยาวคลุมเท้า แขนเสื้อยาวชายแขนเสื้อกว้าง แกะสลักแสดงรอยยับรอยย่นและการทิ้งตัวของผ้า แต่เนื้อผ้าเรียบไม่มีลวดลาย ช่วงเอวมีรอยพับของผ้ารัดด้วยสายคาดเอวห้อยป้ายลายประแจจีนและพู่ยาว หัวพู่กลมเส้นพู่แกะทิ้งเส้นยาวเป็นระเบียบ เสื้อผ้าปกปิดร่างกายมิดชิดมีมือยื่นออกมาถือกิ่งผลท้อเท่านั้น การแกะสลักแกะเรียบเห็นร่องนิ้วไม่เน้นกล้ามเนื้อหรือสันกระดูก กิ่งผลท้อแกะหลุดออกจากตัวเทพ การแกะสลักผลท้อและใบแกะเรียบกลมกลึง กิ่งไม้แกะลวดลายความหยาบของกิ่งไม้เป็นเส้นเหมือนกิ่งไม้จริง ชุดตัวในยาวกรอมเท้าด้านหน้าและด้านหลังมีแถบผ้าห้อยลงปลายเฉียงแหลม รองเท้าใหญ่หัวโต ตรงหัวรองเท้าแกะลายหยู่อี่ พื้นรองเท้าหนาแกะทิ้งเส้นคู่ 2 เส้น ฐานทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าปาดมุมเป็นทรงแปดเหลี่ยมแกะเรียบ

เทพ ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 17 รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 18 ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 19 รูปด้านหลังเทพ ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 20 ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 6

รูปแบบและลักษณะ ของ เทพ ชิ้นที่ 6

ตุ๊กตา เทพ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงบันไดทางขึ้นด้านขวาของพระวิหารหลวง ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม เป็นงานประติมากรรมแบบลอยตัว มีขนาด สูงประมาณ 65 ซม. กว้างประมาณ 40 ซม. หนาประมาณ 28 ซม. มีรูปแบบและลักษณะตามความเชื่อ **สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ** (2541 : 16-17) ทรงบันทึกว่า ในลายซิ่วนักปราชญ์จีนได้ผูกขึ้นเหล่านั้น ย่อมประกอบด้วยนิมิตมงคลใน 3 อย่าง คือ ฮกหนึ่ง ลกหนึ่ง ซิ่วหนึ่ง อะไรเป็น ฮก ลก ซิ่ว ฮก คือ วาสนา ลก คือ ความบริบูรณ์ด้วยโภคสมบัติ และ บริวารสมบัติ ซิ่ว คือ ความยั่งยืน

ตุ๊กตา ซิ่ว ชิ้นนี้ ได้แสดงถึงความยั่งยืนโดยการแกะสลักหินเป็นรูปคนแก่ยืนหลังค่อม ศีรษะล้านหน้าผากโหนกนูนตรงกลาง ใบหน้ายิ้มแสดงความใจดี ใบหูใหญ่ยาวดูเป็นคนอายุยืน ศีรษะด้านหลังมีมวยผ้าทิ้งชายแกะทิ้งเส้นเบาๆ ตรงลวดลายรอบพับของผ้าและขอบจะเป็นเส้นชัดเจนแกะลดต่ำลง จมูกใหญ่คิ้วแกะนูนขึ้น เหนือคิ้วแกะทิ้งเส้นแสดงรอยย่น ดวงตาลึกต่ำลงหรี่ตาแสดงอาการยิ้ม ริมฝีปากเผยอขึ้นเล็กน้อยเห็นฟัน หนวดเครายาวเป็นระเบียบ แต่งกายภูมิฐานด้วยผ้าที่มีลวดลายเป็นดอกโบตั๋น มีกลีบมนกลมซ้อนทับกัน ใบไม้เรียวยาวหยักเป็นมนแหลมบ้างกลมบ้าง ลักษณะงานเป็นงานนูนต่ำ แกะแบบทิ้งเส้นเน้นขอบ มีการจัดดอกและใบเป็นกิ่งก้านเน้นดอกเป็นหลักตามจุดต่างๆกระจายไปทั่ว ใหญ่บ้างเล็กบ้างตามพื้นที่ เช่น แผ่นหลังแกะเป็นดอกโบตั๋นดอกใหญ่ 1 ดอก แซมด้วยใบขนาดใหญ่รับกับดอกเต็มแผ่นหลัง เสริมด้วยดอกโบตั๋นดอกเล็กปลายกิ่งทอดลงบนบ่า

มือซ้ายของตุ๊กตาซิ่วถือไม้เท้า แกะสลักเป็นกิ่งไม้มีตะปุ่มตะป่ำชัดเจน หัวไม้เท้ามีพู่ห้อยแกะแบบทิ้งเส้นเป็นระเบียบ มือขวาถือผลท้อซึ่งเป็นผลไม้วิเศษ **ลี่ไปไส** (2545 : 29-30) เขียนไว้ว่า ผลท้อ เป็นผลท้อของเทพจากต้นไม้วิเศษที่สามารถขจัดภูตผีปีศาจได้ เป็นผลไม้แห่งความยั่งยืน (ผลท้อผันเถา-สามพันปีจึงจะมีผล กินแล้วชีวิตเป็นอมตะ) ผลท้อเป็นผลไม้ที่ใช้แสดงการอวยพรให้อายุยืน ด้านขวามือห้อยน้ำเต้ามีพู่ยาวถึงเท้าแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ

การแกะสลักหินโดยรวมของตุ๊กตาซิ่วชิ้นนี้ เป็นการแกะสลักตามความเชื่อและจินตนาการ ซึ่งจะใส่ลักษณะต่างๆที่นักปราชญ์จีนคิดว่าเป็นการแสดงถึงการมีอายุยืน วิธีการแกะสลักที่ใช้มีการแกะสลักแบบทิ้งเส้นเป็นส่วนใหญ่ โดยแกะสลักเป็นระเบียบสวยงาม เช่น เส้นหนวด เส้นพู่ต่างๆ **นพรัตน์ สมพื้น** (2541 : 14) เขียนว่างานแกะ มี 2 ชนิด คือ ชนิดที่ต้องแกะเป็นลวดลายหรือภาพลายเส้นปรากฏอยู่เรียกว่า "แกะไว้เส้น"
และชนิดที่แกะเป็นลวดลายหรือภาพที่เป็นลายเส้นจมเรียกว่า "แกะทิ้งเส้น" หรือแกะเส้นทิ้งไป

การแกะสลักผ้าแสดงถึงน้ำหนักของผ้าที่ทิ้งและพลิ้วไหว เน้นเส้นขอบชัดเจน ลวดลายของผ้าเป็นงานประติมากรรมแบบนูนต่ำแกะแบบทิ้งเส้นเน้นขอบ

สิ่งมงคล ผลท้อและน้ำเต้าแกะสลักเลียนแบบของจริง ไม้เท้าแกะสลักเลียนแบบกิ่งไม้จริงผสมผสานจินตนาการ

เทพ ชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 21 รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 22 ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 23 รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 24 ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 7

รูปแบบและลักษณะ ของ เทพ ชิ้นที่ 7

ประติมากรรม เทพ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่บริเวณด้านหลังภายในลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 96 ซม. กว้างประมาณ 51 ซม. หนาประมาณ 34 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้หญิงยืนแบกกระเช้า ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับเทพหมากู เทพแห่งความยั่งยืน มีใบหน้าค่อนข้างยาว คิ้วแกะโค้งเรียบไม่ยาว ตาชั้นเดียวเล็กรีเหมือนตาผู้หญิงจีน จมูกยาวเล็ก ปลายจมูกแหว่งไป ปากเล็กเผยอขึ้นเล็กน้อยเห็นฟัน มุมปากแกะร่องโค้งเข้าหาจมูก คางเป็นชั้น ใบหูไม่ยาว มีขนาดบนและล่างเท่ากัน ตรงกลางเว้าเข้า รูหูยาวแกะใบหูคล้ายปีกผีเสื้อ ผมเกล้าขึ้นบางส่วน บางส่วนปล่อยยาวประบ่า ผมส่วนที่เกล้าแกะทิ้งเส้นเป็นวงกลม ด้านหน้าแกะเป็นกลุ่มผม 3 กลุ่ม มีใบไม้จากกระเช้าติดอยู่ที่ผมบนศีรษะ ผมส่วนที่เกล้า ด้านหลังแกะเป็นวงกลมแกะเรียบไม่เน้นเส้นผม ผมส่วนที่ปล่อยประบ่าแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ การแต่งกายด้านบนสวมเสื้อ ด้านล่างสวมกางเกง เสื้อแกะคอตั้งขึ้น ชายแขนเสื้อยาวและกว้าง ปลายพับขึ้น ชายเสื้อด้านข้างผ่าขึ้น ปลายพลิ้วไปด้านหลังเหมือนลมพัด ลวดลายบนเสื้อแกะเป็นลายดอกโบตั๋นพร้อมก้านและใบแกะเป็นกลุ่มกระจายไปเฉพาะด้านหน้า มือทั้งสองข้างยกกระเช้าขึ้น แขนและมือแกะไม่เน้นกล้ามเนื้อชัดเจน แกะร่องเล็บชัดเจน เล็บใหญ่ นิ้วไม่เรียว ตัวกระเช้าแกะเป็นซ่องเซาะร่องห่างเท่ากัน ซ่องบนและล่างแกะโค้งเหมือนกลีบดอกไม้ ฐานกระเช้าแกะลายหยู่อี่และลายเส้นคู่มุมโค้งเข้าหากันเว้นจังหวะห่างพอประมาณ ขอบกระเช้าด้านบนแกะขอบเรียบยื่นออกมา หูกระเช้าหัก ดอกไม้ในกระเช้าหัก เหลือแต่ใบเท่านั้น ใบไม้บางใบแกะทับมือและผม กางเกงขาก๋วยของประติมากรรมผู้หญิงชิ้นนี้ดูหลวม ปลายบานยาวกองพื้น ไม่แกะลวดลาย เสื้อผ้าทั้งตัวเสื้อและกางเกงแกะแสดงรอยยับ รอยพับและการทิ้งตัวของผ้า รูปร่างของผู้หญิงดูสันทัดไม่เพรียวบาง รองเท้าเล็กปลายแหลมแสดงถึงการผ่านประเพณีมัดเท้ามา ลวดลายบนรองเท้าแกะลายดอกบัวยแซมด้วยใบ ขอบโค้งตกแต่งขอบด้วยกลีบดอกไม้เรียงกัน

เทพ ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 25 รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 26 ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 27 รูปด้านข้าง เทพ ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 28 ลายเส้น รูปด้านข้าง เทพ ชิ้นที่ 8

รูปแบบและลักษณะ ของ เทพ ชิ้นที่ 8

ประติมากรรม เทพ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหน้าข้างรั้วตุ๊กตาสิงห์ ภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 120 ซม. กว้างประมาณ 53 ซม. หนาประมาณ 50 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัวมีลักษณะเป็นชายสูงอายุแต่งกายชุดขุนนาง นั่งอยู่บนเก้าอี้ มือขวาถือหยู่อี่ มือซ้ายถือเงินหยวนเป่า ซึ่งมีลักษณะตรงกับเทพ ลก

ประติมากรรม เทพ ชิ้นนี้ มีใบหน้ายาว ดวงตายาวรี หนังตาชั้นบนแกะเส้นยาวโค้งตามแนวลูกตา คิ้วแกะโค้งเรียบไปกับหน้าผาก จมูกเป็นสันปลายจมูกหัก แก้มแกะนูนขึ้นเป็นสัน ริมฝีปากเผยอเล็กน้อย ริมฝีปากบนบาง ริมฝีปากล่างแกะโค้งเป็นสัน หนวดเครายาวมาถึงท้องแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบปลายแหลมลงไหลโค้งคล้ายลายหางไหล แก้มบริเวณเหนือหนวดเซาะร่องโค้ง ใบหูใหญ่ยาว ศีรษะสวมหมวกขุนนางทรงสูงแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนหน้ายื่นออกมาเสมอหน้าผาก ขอบล่างแกะเส้นตรงแกะกลีบดอกโบตั๋นเหนือขอบ เหนือกลีบดอกแกะเมฆมงคล ตรงกลางแกะดอกโบตั๋นเต็มดอก เหนือดอกโบตั๋นแกะกรอบสี่เหลี่ยม ขอบแกะลายเป็นเส้นประ ตรงกลางแกะสี่เหลี่ยมลักษณะเหมือนตำแหน่งฝังหยก ขอบบนแกะลายลึกเข้าไปจากส่วนหน้า ด้านบนแกะลายเครือเถาแบบจีนขอบโค้งปลายม้วนด้านข้างและด้านบนมาชนกัน ด้านข้างแกะลายเครือเถาแบบจีนที่ไหลจากด้านบนมาสุดตรงตัวเหงา ตัวเหงาม้วนกลมปลายไหลเป็นตัวกนกเส้นในแกะเป็นจุดต่อเนื่องกัน ด้านข้างแกะดอกโบตั๋นดอกใหญ่เรียงกัน 2 ดอก แซมด้วยก้านและใบ ด้านบนสุดของหมวกตรงกลางแกะปุ่มกลมเป็นเกลียวแหลมชี้ขึ้นเป็นลายชิ่วฉิว ใต้ตัวเหงาแกะเป็นพู่ห้อยลงมา 2 ข้าง หัวพู่แกะเส้นไขว้กันเป็นรูปสี่เหลี่ยม ตัวพู่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ การแต่งกายสวมชุดยาว แขนชายยาวแบบชุดพิธีการลวดลายของผ้าแกะลายเมฆมงคล ด้านล่างของชุดแกะลายลูกคลื่น เสื้อผ้าแกะรอยยับ รอยพับและการทิ้งตัวของผ้าชัดเจน เอวคาดเข็มขัดเหมือนเข็มขัดหยกมีลวดลายสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม เดินเส้นขอบแกะนูนขึ้นเล็กน้อย มือทั้งสองข้างโผล่จากชายเสื้อเล็กน้อย นิ้วยาวเรียวเหมือนนิ้วผู้หญิงเล็บยาว ในมือขวาถือหยู่อี่แกะเหมือนกิ่งไม้หัวคล้ายเห็ดหลินจือ มือซ้ายถือเงินหยวนเป่า รองเท้าหัวใหญ่แกะเรียบ พื้นรองเท้าแกะขอบ 2 เส้น ไม่หนา

เก้าอี้แกะเป็นเก้าอี้ทรงจีน พนักพิงตรงเท้าแขนแกะลายอักษร อวั้น ที่นั่งขอบหนาขาเก้าอี้เป็นทรงสี่เหลี่ยมตรง รัดขาบนตรงกลางขอบแกะลายจีน รัดขาล่างแกะเรียบ ที่วางเท้าด้านหน้าแกะลายเครือเถาแบบจีนมีขอบวิ่งโดยรอบ

เทพ ชั้นที่ 9

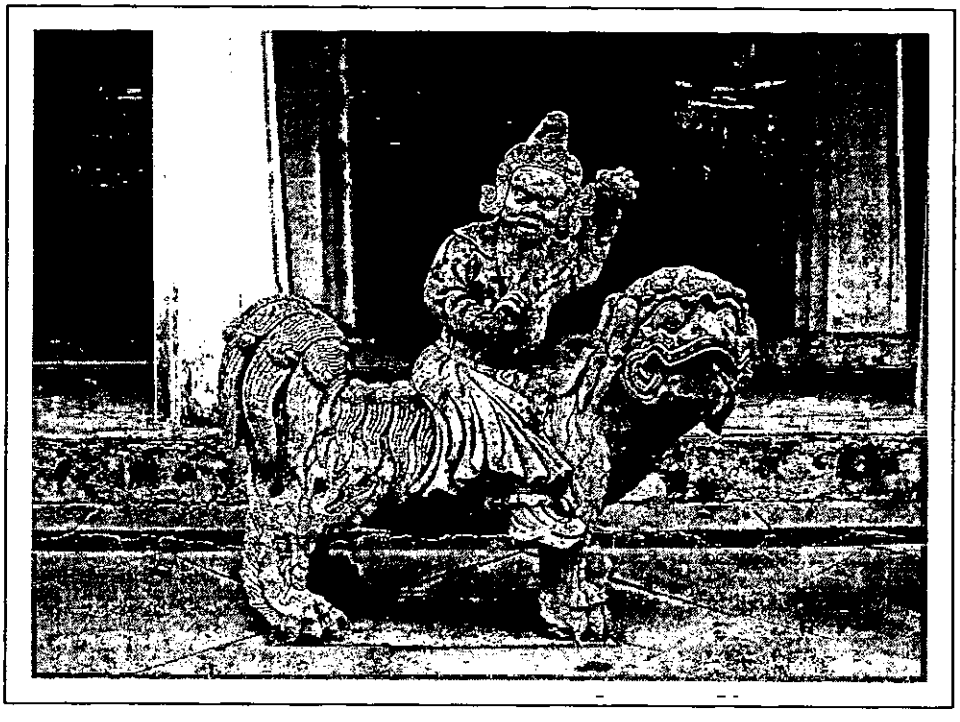

ภาพประกอบ 29 รูปด้านหน้า เทพ ชั้นที่ 9

ภาพประกอบ 30 ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชั้นที่ 9

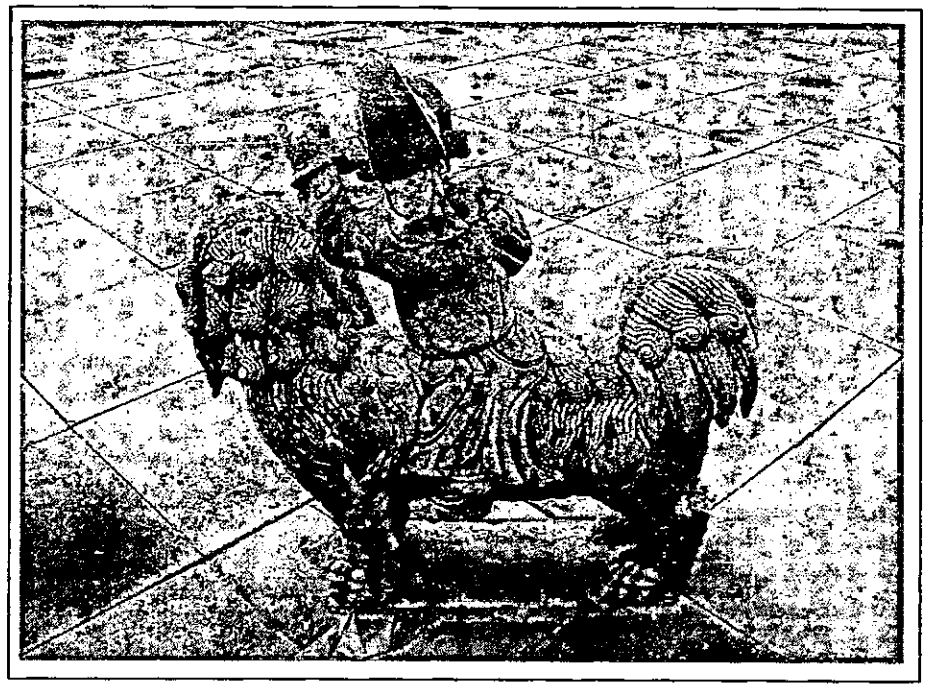

ภาพประกอบ 31 รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 9

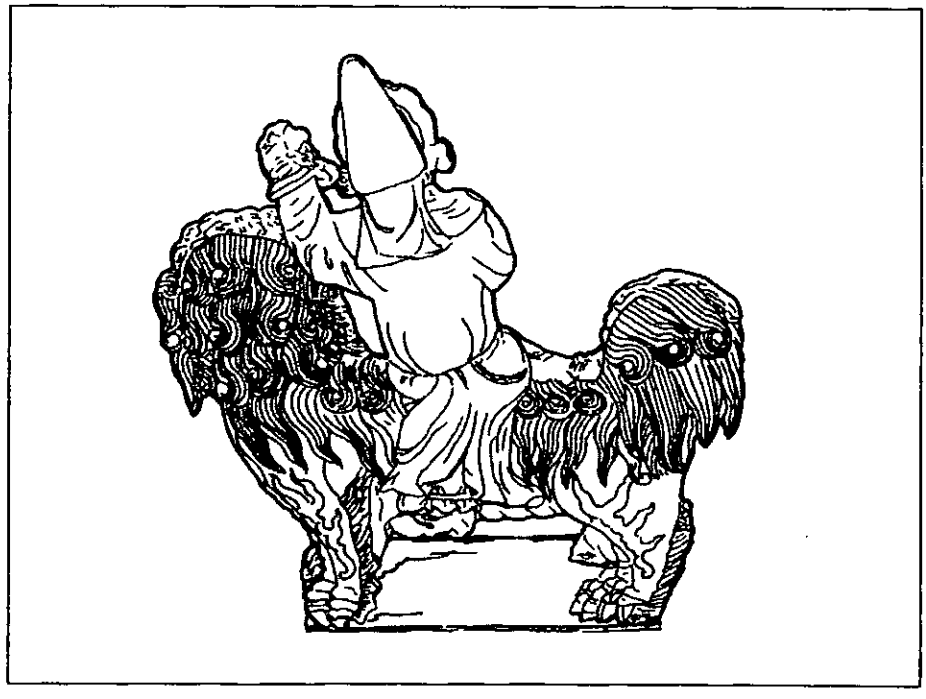

ภาพประกอบ 32 ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 9

รูปแบบและลักษณะ ของ เทพ ชิ้นที่ 9

ประติมากรรม เทพ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านซ้ายภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 105 ซม. กว้างประมาณ 35 ซม. ยาวประมาณ 100 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายมีอายุ สวมมงกุฎถือลูกบอลขี่สิงห์ตัวใหญ่

ประติมากรรมชิ้นนี้ มีใบหน้าเป็นผู้ชายสูงอายุ รูปหน้าสี่เหลี่ยม หน้าผากกว้างมีรอยย่นโค้งจากหัวคิ้ว คิ้วแกะโค้งเป็นสัน หัวคิ้วย่นชนกัน นัยน์ตาเบิกกว้างกลมโต หนังรอบดวงตาแกะขอบชัดเจน จมูกสั้นรั้นขึ้นเห็นรูจมูก ปากอ้าเห็นฟันทั้งบนและล่าง ริมฝีปากหยักโค้ง ริมฝีปากล่างบานลงเล็กน้อย แก้มอูม หนวดเครายาว แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ศีรษะสวมมงกุฎปลายบังไม่เห็นหู ขอบมงกุฎแกะโค้งปลายทั้ง 2 ข้างแกะเป็นตัวเหงาลายกนกเหมือนมงกุฎนางรำ แกะขอบเล็กๆโดยรอบ เหนือขอบล่างแกะกลีบดอกบัวย ตรงกลางแกะรูปแปดเหลี่ยมมีขอบ ด้านข้างแกะลายเครือเถาจีนโค้งไปตามรูปมงกุฎ ด้านหลังมงกุฎแกะเป็นที่สวมศีรษะปลายโค้งแหลมขึ้น แกะเรียบขอบเป็นสัน ด้านล่างมีผ้าห้อยลงมาคลุม ต้นคอและบ่าแกะแสดงรอยยับของผ้า การแต่งกายสวมชุดยาว ด้านในสวมกางเกง ตรงคอเสื้อแกะเป็นปกกว้างยาวมาถึงบ่า แขนเสื้อยาว ช่วงเอวมีผ้าคาดเอวผูกเป็นโบว์ กางเกงขายาวปลายขารัดชายปล่อยเป็นระบายรอบขา ชุดที่สวมและกางเกงแกะแสดงรอยยับรอยพับ และการทิ้งตัวของเสื้อผ้า ไม่มีลวดลายบนเนื้อผ้า มือขวาจับปลายหนวด มือซ้ายถือลูกบอล บนลูกบอลแกะลายดอกบัวยมีใบอยู่รอบ ด้านล่างมีชายผ้าห้อยลงมา 2 เส้น พันกันเป็นวงรี แกะมือและข้อมือใหญ่ไม่เห็นสันกระดูก นิ้วแกะเป็นข้อนิ้วเห็นรอยพับ รูปร่างโดยรวมของประติมากรรมเทพมีร่างกายสันทัดไม่สูง หน้าใหญ่ มือใหญ่ รองเท้ามีลักษณะเป็นรองเท้าส้นใหญ่ หุ้มข้อแกะรอยยับของหนังรองเท้า

ประติมากรรม สิงห์ มีรูปร่างเหมือนหมา ใบหน้ากลม ปากใหญ่และกว้าง ฟันหน้าและเขี้ยวยื่นออกมาครอบริมฝีปากล่าง ริมฝีปากโค้งแกะเป็นสันวิ่งรอบซ้อนกัน 2 ชั้น ตรงบริเวณแก้มแกะหยักโค้งขึ้น จมูกสั้นรั้นขึ้น แกะจมูกเป็นลายหยู่อี่ ตรงแก้มแกะเป็นขนแหลมขึ้น ดวงตากลมโตแกะเป็นวงกลมด้านใน หนังตานูนขึ้นขอบแกะลึกเข้าไปด้านใน หน้าผากแกะขนเป็นกลุ่มปลายขดเป็นก้นหอย ขนบนหัวและข้างหูแบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มบนปลายขดเป็นก้นหอย กลุ่มล่างแกะทิ้งเส้นปลายแกะเป็นหางไหล สันหลังแกะเห็นสันกระดูก ต่อจากสันกระดูกแกะขนทิ้งลงด้านข้างทั้งสองข้างแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มบนปลายแกะเป็นก้นหอย กลุ่มล่างแกะเป็นลายหางไหล หางแกะเป็นพวงเหมือนหมาปักกิ่ง กลุ่มบนแกะปลายขนขดเป็นก้นหอย กลุ่มล่างแกะปลายขนเป็นลายหางไหล ขาแกะลายเปลวไฟ ตรงด้านหลังของขาแกะเป็นเปลวไฟ ด้านในแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ เท้าแกะนิ้วเท้าแสดงข้อเท้าเป็นสันแกะเป็นชั้นเล็บแกะแหลมจิกพื้น

เทพ ชิ้นที่ 10

ภาพประกอบ 33 รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 10

ภาพประกอบ 34 ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 10

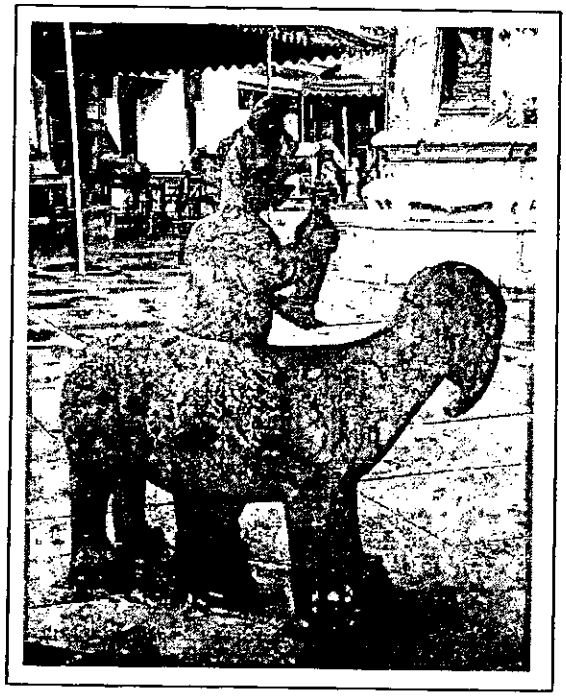

ภาพประกอบ 35 รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 10

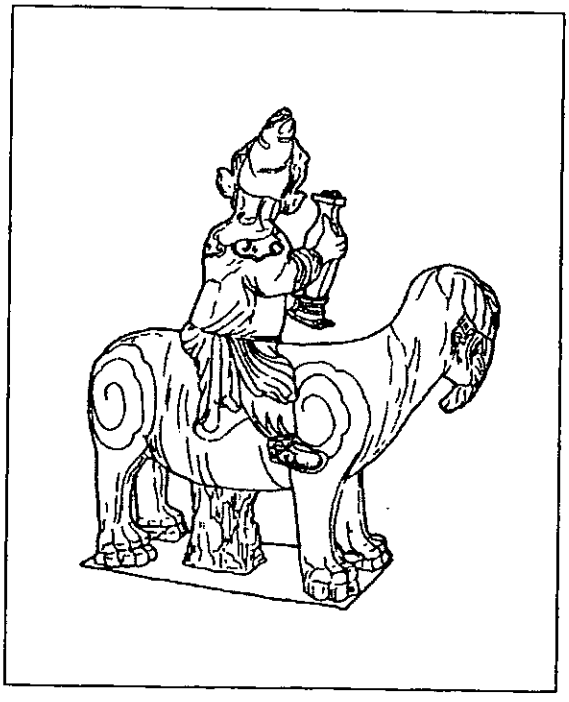

ภาพประกอบ 36 ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 10

รูปแบบและลักษณะ ของ เทพ ชิ้นที่ 10

ประติมากรรม เทพชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านขวาภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 108 ซม. กว้างประมาณ 96 ซม. หนาประมาณ 47 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นชายหนุ่มสวมมงกุฎ มือถือแจกันซึ่งเป็นสิ่งสิริมงคลแสดงถึงความสงบและการอยู่ร่มเย็นเป็นสุข กำลังขี่สัตว์ตามจินตนาการที่ไม่มีในความเป็นจริง

ประติมากรรมชิ้นนี้ มีใบหน้ากลมยาว หน้าผากกว้าง คิ้วเรียบเป็นรอยโค้งเท่านั้น ตากลมหนังตากลมรีเดินเส้นขอบ จมูกเป็นสันไม่โด่ง ริมฝีปากยิ้มเห็นฟัน ริมฝีปากบาง ใบหน้าเป็นรูปชายหนุ่ม ผิวหน้าแกะเรียบไม่มีรอยย่น ศีรษะสวมมงกุฎแกะลวดลายเครือเถาจีน ขอบล่างแกะเป็นเส้นเหนือขอบแกะกลีบดอกโบตั๋นด้านข้างแกะเป็นตัวเหงาหัวกลมหางเป็นตัวกนก ด้านหลังมงกุฎแกะเป็นกรวยแหลมเซาะร่องใหญ่ เป็นผ้าห้อยมาจากกรวยคลุมบ่าด้านหลังแกะเห็นรอยยับของผ้า ตัวเสื้อยาวมีสายรัดเอว คอเสื้อมีปกขอบแกะลายหยู่อี่ ตัวเสื้อแกะเรียบไม่มีลาย แกะเฉพาะรอยยับ รอยพับและการทิ้งตัวของผ้า แขนเสื้อรูดขึ้นเห็นแขนกลมดูบวมไม่โชว์กล้ามเนื้อ มือแกะเรียบนิ้วแบนยาวไม่แกะข้อนิ้วชัดเจน ปลายนิ้วเซาะร่องเป็นเล็บ มือถือแจกันทรงสูง ด้านหน้าแกะลายต้นไม้ของจีน ด้านล่างแกะลายหิน คอแจกันแกะลายสี่เหลี่ยมมน เทพสวมกางเกงขายาว ชายกางเกงมีสายรัดแกะรอยย่นของผ้า รองเท้าแกะเรียบหัวรองเท้างอนขึ้น พื้นรองเท้าไม่หนา

สัตว์มีลักษณะไม่เหมือนสัตว์จริง หน้าคล้ายแพะ ตากลม หนังตาเดินเส้นขอบ ด้านหน้าเป็นสันยาวลงมาคล้ายงวงช้างแต่สั้น แกะสันกระดูกเป็นปุมๆ ริมฝีปากยาวแกะซ้อนกัน 3 ชั้น ไม่มีจมูก ข้างแก้มแกะลายเส้นวิ่งจากใต้ตา 2 เส้นลงไปถึงงวง หูแกะเป็นใบไม้ หัวแกะกลมเรียบ ลำตัวคล้ายวัวอ้วนๆ ผิวแกะเรียบ ขาหน้าและขาหลังแกะลายวงกลมม้วนเข้าคล้ายก้นหอย ต้นขาใหญ่ ปลายขาเล็กลงแกะเห็นสันเป็นทางจากต้นขาถึงปลายขา เท้าแกะเป็นเท้าสิงห์กลมเป็นข้อซ้อนกันแต่ไม่มีเล็บ หางยาวแบนแกะเรียบ ใต้ท้องแกะหินหยาบรองรับหน้าท้อง

เทพ ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 37 รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 38 ลายเส้น รูปด้านหน้า เทพ ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 39 รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 40 ลายเส้น รูปด้านหลัง เทพ ชิ้นที่ 11

รูปแบบและลักษณะของ เทพ ชิ้นที่ 11

ประติมากรรม เทพ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านขวาภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 122 ซม. กว้างประมาณ 61 ซม. ยาวประมาณ 110 ซม. มีรูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว ลักษณะโดยรวมเป็นชายแก่สูงอายุถือไม้เท้า สะพายน้ำเต้า ขี่กวาง ซึ่งตรงกับลักษณะของเทพ ชิ่ว สัญลักษณ์แห่งความอายุยืน

ใบหน้าของเทพองค์นี้มีหน้าผากโหนกสูง ตรงกลางกลมโปนออกมา ริ้วรอยของหน้าผากเป็นเส้นยาวซ้อนกันหลายเส้นแสดงถึงความแก่ชรา แกะสลักคิ้วเป็นเส้นโค้งต่อกันทั้ง 2 คิ้ว ดวงตายาวรีลึกลงจากคิ้ว จมูกใหญ่สั้นคล้ายลูกชมพู่ผ่าซีก มีโหนกแก้ม หนวดยาวมาถึงหน้าอก เครายาวถึงหน้าท้อง ใบหูใหญ่ยาว ด้านหลังเกล้าผมเป็นมวย มีผ้าคลุมผมครอบผมไว้ สวมเสื้อคลุมยาวมิดชิดเห็นแต่มือที่จับไม้เท้าและผลท้อเท่านั้น มือแกะสลักไม่เน้นข้อกระดูก นิ้วแกะเห็นเส้นข้อนิ้วไม่ชัดเจนนัก มือขวาถือไม้เท้าแกะสลักเป็นกิ่งไม้ขรุขระ มือซ้ายถือผลท้อ เสื้อผ้ามีลักษณะเป็นชุดยาวคลุมเท้า ชายแขนเสื้อยาวมีผ้าคาดเอวผูกเป็นโบว์ชายยาวพาดมาบนตัวกวาง แกะเน้นเส้นรอยพับชัดเจน ตัวเสื้อแกะเน้นเส้นรอยยับและรอยพับลึกชัดเจน ลวดลายของผ้าเป็นดอกโบตั๋นแกะเป็นกลุ่มๆ ในกลุ่มมีดอกโบตั๋นดอกใหญ่ 1 ดอก พร้อมก้านและใบใหญ่แกะกระจายเป็นกลุ่มใบทั่วตัวเสื้อ รองเท้าหัวรองเท้าเป็นลายหยู่อี่มีพื้นรองเท้าด้านหน้าโค้งขึ้นมารับกับตัวรองเท้าด้านข้างลำตัวช่วงเอวห้อยน้ำเต้ามีพู่ยาวพาดไปบนลำตัวกวาง หัวพู่แกะเป็นลายสานไขว้ไปมา เส้นพู่แกะทิ้งเส้นตรงยาวเป็นระเบียบ

กวาง มีลักษณะเป็นกวางตัวผู้ มีลูกอ่อนนั่งอยู่ระหว่างขาหน้าของพ่อทั้ง 2 ข้าง ใบหน้าของกวางตัวพ่อยาว ปากยื่นกว้างอ้าเล็กน้อยเห็นฟัน รูจมูกเชาะร่องโค้งอยู่เหนือริมฝีปาก ตากลมรีโปนออก แกะสันกระดูกหน้ายาวจากเขาผ่านดวงตาวิ่งไปถึงจมูกบางๆ ไม่ชัดเจนนัก ใบหูใหญ่ยาวชี้ขึ้น เขามีการซ่อมแซมเขาใหม่ระหว่างเขาทั้งสองข้างมีโหนกปูดขึ้นมาแกะสลักทิ้งเส้นเป็นไรขนสั้นๆ คอกวางยื่นยาวมีสันคอวิ่งเป็นเส้น หลังคอแกะสลักเป็นสันกระดูกวิ่งยาวไปถึงหางมีขนห้อยลงทั้งสองข้างแกะเลื่อยไปตามสันกระดูก หลังโก่งขึ้น ขนแกะทิ้งเส้นหยักโศกแบ่งจังหวะการแกะเท่าๆ กัน ลำตัวใหญ่กลมล่ำสัน ขาเรียวโคนขาใหญ่ปลายขาเล็ก แกะสลักเห็นกล้ามเนื้อและสันกระดูกวิ่งเป็นเส้นยาวจากโคนขามาถึงปลายขา ระหว่างขาหลังทั้งสองข้างแกะสลักอวัยวะเพศผู้ห้อยลงมา ตามลำตัวกวางแกะลวดลายของดอกบัวยเป็นจุดๆ ทั้งตัว ตรงโคนขาหน้าและขาหลังแกะลายซิ่วฉิวขาละจุด กวางตัวลูกแกะลักษณะเหมือนกวางตัวพ่อแต่มีขนาดเล็กกว่า

รูปแบบและลักษณะของเชียน

เชียน ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 41 รูปด้านหน้า เชียน ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 42 ลายเส้น รูปด้านหน้า เชียน ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 43 รูปด้านข้าง เชียน ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 44 ลายเส้น รูปด้านข้าง เชียน ชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะ ของ เซียน ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม เซียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในสวนด้านขวาของมณฑปตรงข้ามกับพระอุโบสถ ณ. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีขนาดสูงประมาณ 140 ซม. กว้างประมาณ 55 ซม. หนาประมาณ 40 ซม. เซียนองค์นี้ เป็นประติมากรรมลอยตัว แกะสลักขึ้นตามลักษณะที่ปรากฏอยู่ในตำนานความเชื่อที่กล่าวว่า ทิก่วยลี้ หรือ หลี่เกี่ยก่วย ถอดจิตออกจากร่างเพื่อไปเรียนรู้กับอาจารย์โดยให้ลูกศิษย์ของตนเฝ้าร่าง ครั้นกลับมาก็พบว่าลูกศิษย์ได้เผาร่างของตนแล้วจึงไม่มีร่างอยู่ต้องมาอาศัยร่างขอทานสกปรกขาพิการ

ประติมากรรมชิ้นนี้จึงมีลักษณะของคนที่หน้าตาน่าเกลียด สวมใส่เสื้อผ้าเก่าไม่มีลวดลาย มีผ้าคาดเอว มือขวาจับไม้เท้า ขาขวาพิการวางอยู่บนไม้เท้า มือซ้ายยกขึ้นแขนแนบอก ขาซ้ายเหยียบพื้น สะพายน้ำเต้าไว้บนบ่า

การแกะสลักงานชิ้นนี้เป็นการแกะแบบทิ้งเส้น ตั้งแต่เส้นผม คิ้ว หนวด เครา แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบเว้นระยะห่างเท่าๆกัน ปลายผม คิ้ว หนวด และเครา แกะทิ้งเส้นเป็นก้นหอย ใบหน้ายิ้มแกะสลักร่องแก้มลึกชัดเจน นัยน์ตากลมโตโปน หน้าผากแกะเป็นร่องลึกจากโคนคิ้วบานขึ้นไปตามหน้าผากจนถึงโคนผม จมูกบานใหญ่แต่สั้นรูจมูกรั้นขึ้น จงใจแกะสลักให้ดูน่าเกลียด ใบหูแกะสลักได้รูปเรียวยาวไม่ใหญ่ต่างกับใบหน้าที่กลมใหญ่ ผมยาวประบ่ามีที่คาดผม

การแกะสลักรูปร่างไม่เน้นกล้ามเนื้อ ช่วงบ่าจะใหญ่ ช่วงสะโพกและขาดูเล็กกว่าไม่สมดุลย์ มือและเท้าแกะเรียบๆไม่ใส่รายละเอียดของกล้ามเนื้อ นิ้วมือจะสั้นเท่ากัน การแกะสลักผ้าแกะได้ความรู้สึกของผ้าที่ทิ้งน้ำหนัก ชายผ้าพริ้วไหว รอยยับของผ้าไม่เป็นธรรมชาติโดยเฉพาะรอยยับตรงปลายแขนข้างขวาด้านที่จับไม้เท้าและปลายขาทั้ง 2 ขา แสดงถึงการแกะสลักที่เกิดจากความคิดของผู้แกะเอง สิ่งของต่างๆได้แก่ น้ำเต้าแกะสลักกลมมนเลียนแบบของจริง สายที่รัดน้ำเต้าแกะสลักแบบทิ้งเส้นผูกเป็นโบว์โผล่มาจากน้ำเต้าไม่มีปมไม้เท้าแกะสลักเป็นทรงกระบอกลงมาตรงๆเรียบๆมีขายื่นออกมาสำหรับวางเท้า

เซียน ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 45 รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 2

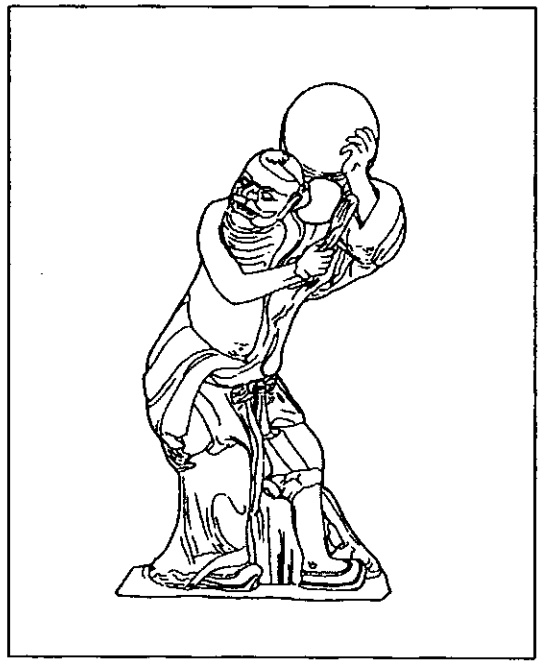

ภาพประกอบ 46 ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะ ของ เซียน ชิ้นที่ 2

ประติมากรรมรูป เซียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกบริเวณภายในลานพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 125 ซม. กว้างประมาณ 64 ซม. หนาประมาณ 32 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นชายแก่กำลังร้องรำทำเพลง ซึ่งมีลักษณะตรงกับเซียน ทิกว่ยลี้ ที่แปลงกายลงมาเป็นขอทานในโลกมนุษย์เพื่อช่วยชีวิตคน ตามตำนานที่กล่าวไว้ ลักษณะของเซียนชิ้นนี้ เป็นชายแก่กำลังอ้าปากร้องเพลง ปากเผยอกว้างเห็นลิ้น หนวดยาวโค้งไปตามรูปแก้มมีเคราสั้นรอบปาก จมูกใหญ่เหมือนชมพู่ผ่าซีก ตากลมรี เซาะร่องรอบตาบางๆ คิ้วแกะเป็นเส้นเล็กๆโค้งปลายชี้ขึ้น ใบหน้าอิ่มอูม ยิ้มแย้มสนุกสนาน ศีรษะโดยรอบล้านไม่มีผมตรงกลางไว้ผมทรงกลมมีผ้าผูกไว้ ใบหูใหญ่ไม่ยาว การแต่งตัวหลุดลุ่ยชายแขนเสื้อด้านขวาหลุดมาผูกไว้ที่เอวโชว์ลำตัวและแขน การแกะสลักลำตัวและแขนไม่เน้นกล้ามเนื้อ แขนเล็กไม่มีกล้าม ลำตัวช่วงบนเล็กแกะทิ้งเส้นเป็นแนวขวางตรงหน้าอก พุงใหญ่เห็นสะดือ มือเล็ก มือซ้ายถือกลอง มือขวาถือไม้ตีกลอง ลักษณะกลองกลมแบนแกะเรียบ ไม้ตีกลองแกะเป็นไม้กลมยาว 2 อัน ทำท่าร่ายรำโดยยกกลองขึ้นบนศีรษะ ลำตัวเอียงเอน เสื้อผ้าไม่มีลวดลายแกะโชว์รอยพับและรอยยับเท่านั้น มีผ้าคาดเอวเสื้อยาวไปถึงเหนือเข่า นุ่งกางเกงขาก๊วยรุ่มร่าม ชายกางเกงด้านซ้ายพับขึ้นเห็นขา ขาแกะไม่แสดงกล้ามเนื้อดูเล็ก เท้าดูแบน รองเท้าหัวรองเท้าตรงกลางแหลม คล้ายรองเท้าแขก แกะสลักดูเก่า ตัวเซียนแกะให้ยืนพิงหิน แกะสลักอย่างหยาบๆ เป็นก้อนใหญ่อยู่หลังเซียน

เซียน ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 47 รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 48 ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 49 รูปด้านข้าง เซียน ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 50 ลายเส้น รูปด้านข้าง เซียน ชิ้นที่ 3

รูปแบบและลักษณะของ เซียน ชิ้นที่ 3

ประติมากรรม เซียน ชิ้นนี้ตั้งอยู่ตรงเขามอด้านหลังพระวิหารหลวง ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 103 ซม. กว้างประมาณ 43 ซม. หนาประมาณ 30 ซม. ซึ่งแกะสลักตามลักษณะของฮั่นเซ็งจื๋อหนึ่งในแปดเซียนชื่อดังของจีน **ส.พลายน้อย** (2544:79) บันทึกลักษณะของฮั่นเซ็งจื๋อว่า รูปของฮั่นเซ็งจื๋อนั้นนิยมทำเป็นรูปกำลังเป่าขลุ่ยและนักดนตรีถือเป็นเซียนอุปถัมภ์พากันสักการบูชา

ประติมากรรมลอยตัวฮั่นเซ็งจื๋อ แกะสลักตามความเชื่อของคนจีน โดยแกะสลักเป็นเด็กหนุ่มกำลังยืนเป่าขลุ่ย ใบหน้ามีลักษณะของเด็กหนุ่มนัยน์ตาชั้นเดียว จมูกไม่โด่งมากแบบคนเอเชีย รอยยิ้มแกะสลักเน้นรอยหยักชัดเจน คางอิ่มกลมมน ศีรษะกลมไม่โหนกนูนมาก ผมเกล้ามวย 2 ข้าง ใบหูแกะสลักเป็นเส้นหนาขนาดเท่ากัน แกะลงมาตรงๆ ไม่เหมือนจริง ใบหน้าโดยรวมดูกลมอิ่มและแสดงถึงการมีความสุขขณะกำลังยืนเป่าขลุ่ย

ลักษณะรูปร่างของประติมากรรมชิ้นนี้ กลมป้อมไม่เน้นกล้ามเนื้อ แกะสลักเสื้อผ้าดูหลวมปิดบังกล้ามเนื้อมิดชิด เห็นเพียงมือซึ่งแกะเรียบๆ มีร่องนิ้วที่ไม่เน้นสันกระดูกเช่นกัน ลวดลายของเสื้อผ้าเป็นลายดอกโบตั๋นดอกไม้มงคลของจีน การแกะสลักลวดลายของผ้าแกะแบบเน้นเป็นจุดๆ ไม่ต่อกัน โดยแต่ละจุดนั้นจะมีดอกโบตั๋นดอกใหญ่หนึ่งดอกพร้อมก้าน แซมด้วยใบไม้ประมาณ 6-8 ใบ แกะเน้นเส้นโค้งมนชัดเจน ทำให้นูนเด่นออกมา ผ้าคาดเอวแกะเป็นสายผูกเป็นโบว์ปลายพับไปมา รองเท้าแกะสลักหัวกลมมนเน้นขอบเป็นเส้น ขาข้างขวาเหยียบอยู่บนหินแกะสลักแบบทิ้งเส้นหยาบๆ ประติมากรรมชิ้นนี้แกะสลักให้วางอยู่บนแท่นหินสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำให้ดูเด่นมากยิ่งขึ้น

เชียน ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 51 รูปด้านหน้า เชียน ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 52 ลายเส้น รูปด้านหน้า เชียน ชิ้นที่ 4

รูปแบบและลักษณะ ของ เชียน ชิ้นที่ 4

ประติมากรรมรูป เชียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกบริเวณภายในลานพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 130 ซม. กว้างประมาณ 61 ซม. หนาประมาณ 37 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้หญิงกำลังถือกลองทำท่าร่ายรำ ซึ่งตรงกับลักษณะของเชียน ฮ่อเชียน โกว ในช่วงที่แปลงกายลงมายังโลกมนุษย์ มาเป็นขอทานร้องรำทำเพลงกับเชียน ทิก๋วยลี้ ซึ่งตำนานหลายเล่มได้กล่าวเอาไว้ ลักษณะของเชียนแกะสลักเป็นผู้หญิงใบหน้ารูปไข่ ตาเล็กเรียวยาวชี้ขึ้น เป็นตาชั้นเดียว คิ้วแกะเป็นเส้นโค้งเรียวยาวล้อไปกับตา จมูกไม่โด่งมีสันปลายจมูกบานออกเล็กน้อย ริมฝีปากเม้มเป็นเส้นมุมปากชี้ขึ้นเหมือนกำลังยิ้มน้อยๆ ผมเกล้ายกขึ้นมีผ้าผูกเป็นโบว์ ปลายผมปล่อยยาวระบ่า ใส่ตุ้มหูทั้งสองข้าง แต่งตัวเหมือนผู้หญิงชาวบ้าน เสื้อคอจีนชายเสื้อมีผ้าผูกเอวปล่อยชายยาวด้านข้าง ตัวเสื้อยาวประมาณเข่า นุ่งกางเกงขาก๊วย ตัวผ้าไม่มีลวดลายอะไร แกะเรียบเป็นเส้นแสดงการทิ้งน้ำหนักของผ้าและรอยพับของผ้าเท่านั้น มือขวายกกลองขึ้นสูง มือซ้ายถือไม้ตีกลอง กลองมีลักษณะกลมยาวคาดผ้า มือกุมผ้าแบกกลองไว้บนบ่า เชียนทำท่าร่ายรำ ก้าวขาซ้ายไปข้างหน้า เชียนผู้หญิงมีเท้าเล็กตามประเพณีจีน ด้านหลังแกะสลักเป็นรูปหินแกะทิ้งเส้นหยาบๆ ลายคล้ายประแจจีน

เซียน ชิ้นที่ 5

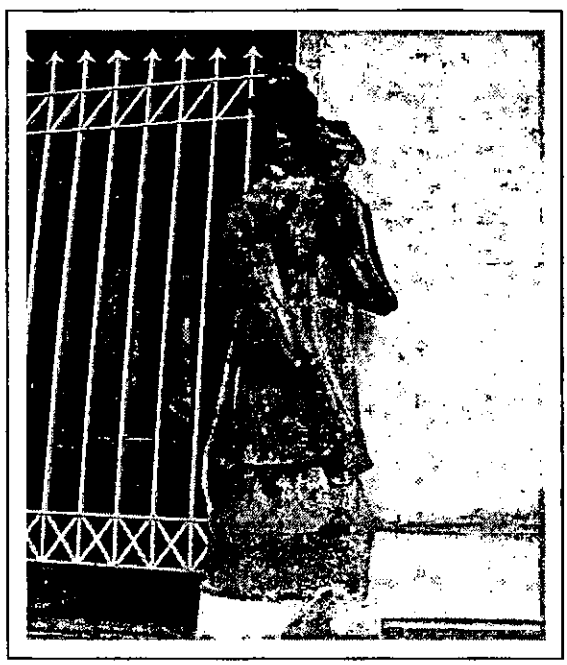

ภาพประกอบ 53 รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 54 ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 5

รูปแบบและลักษณะของ เซียน ชิ้นที่ 5

ประติมากรรม เซียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหลังหัวบันไดชั้นในพระอุโบสถ ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 140 ซม. กว้างประมาณ 48 ซม. หนาประมาณ 48 ซม.รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัวมีลักษณะโดยรวมเป็นผู้หญิงถือดอกบัว ซึ่งตรงกับลักษณะของเซียน เหอเซียนกูหรือฮ่อเซียนโกว

ประติมากรรมชิ้นนี้มีลักษณะเป็นหญิงสาว ใบหน้ายิ้มน้อยๆ นัยน์ตาชั้นเดียวยาวรีชี้ขึ้น คิ้วโค้งเป็นเส้นยาวจบกับหางตา จมูกยาวไม่เน้นสันจมูกกลมมนไม่โค้ง ใบหน้ายาวแก้มอิ่ม ปากเล็กบางมีหยักตรงริมฝีปากบนมุมปากชี้ขึ้น คางแหลมเล็กน้อย ผมเกล้าขึ้นมีที่คาดผมรัดตรงหน้าผากปิดทับโคนผมพาดทับใบหูที่โผล่มาเล็กน้อย ผมแกะเน้นเส้นแบ่งเป็น 3 กลุ่มกลมมนไม่เก็บรายละเอียดของเส้นผม มวยผมด้านบนสวมมงกุฎแกะหัวแหลมขึ้นเหมือนกลีบดอกบัวแกะเดินเส้นซ้อนกัน ด้านล่างแกะเป็นลายเส้นครึ่งวงกลม ผมมวยแกะเป็นกลุ่มผมเน้นเส้นกลมมนไม่เก็บรายละเอียดเช่นกัน รูปร่างแกะเป็นเสื้อผ้าปกปิดมิดชิดเห็นแต่มือซึ่งดูใหญ่แกะร่องนิ้วไม่เน้นสันกระดูกและข้อนิ้ว ดอกบัวเป็นดอกใหญ่ 1 ดอกมีใบใหญ่1 ใบก้านดอกบัวยาว แกะก้านบัวหายไปในชายเสื้อ ตัวดอกบัวแกะกลีบบานซ้อนกัน ตรงกลางแกะเป็นก้อนกลมเหมือนกลีบดอกซ้อนทับกันจนตูม เสื้อผ้าเป็นชุดยาวเสื้อตัวนอกเป็นคอจีน แขนเสื้อชายเสื้อยาวเหมือนชุดพิธีการ ตัวเสื้อไม่มีลวดลาย มีเฉพาะตรงชายแกะลวดลายเมฆมงคลเป็นแถบยาวโดยรอบ ตัวเสื้อแกะแสดงรอยพับ รอยยับ และการทิ้งตัวของผ้าชัดเจน ช่วงเอวคาดผ้าคาดเอวห้อยป้ายสี่เหลี่ยม ด้านล่างผูกเป็นโบว์ทิ้งชายยาวลงไปถึงขอบเสื้อตัวนอก ชุดตัวในยาวคลุมเท้าแกะรอยทิ้งของผ้า รองเท้าโผล่แต่หัวแหลมเล็กเท่านั้นแสดงถึงการได้ผ่านประเพณีการมัดเท้าของจีนมาแล้ว ฐานรองประติมากรรมแกะเป็นทรงกลมเรียบไม่มีลวดลาย

เซียน ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 55 รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 6

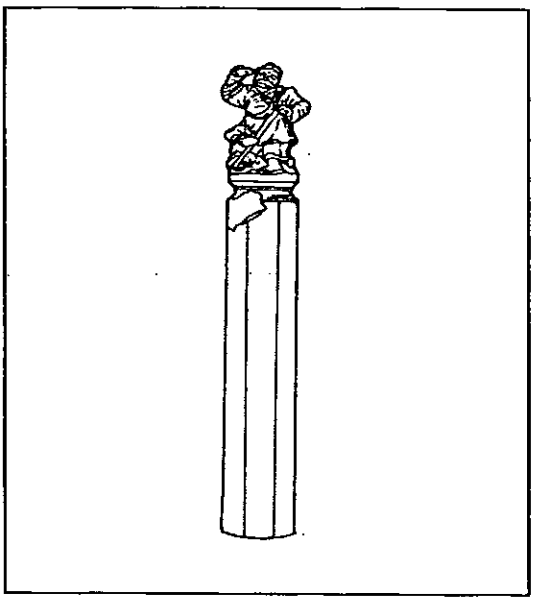

ภาพประกอบ 56 ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 6

รูปแบบและลักษณะ ของ เซียน ชิ้นที่ 6

ประติมากรรม เซียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 170 ซม. กว้างประมาณ 19 ซม. ยาวประมาณ 19 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นชายสูงอายุ ขาพิการถือไม้เท้าและน้ำเต้า ซึ่งมีลักษณะตรงกับ เซียนทิก่วยลี้ หรือหลี่เกี้ยก่วย นั่งอยู่บนฐานสูงหกเหลี่ยม

ประติมากรรมชิ้นนี้ มีใบหน้าเป็นชายแก่สูงอายุไว้หนวดเครา ตาเล็กรี คิ้วแกะโค้ง จมูกไม่โด่ง ริมฝีปากเล็ก ใบหน้ามีลักษณะกำลังยิ้มแก้มนูนสูงขึ้น ใบหูเล็กไม่ยาว ผมเกล้าจุก การแต่งกายเสื้อผ้าดูเก่าโทรม ด้านหน้าเสื้อเปิดให้เห็นหน้าอกและท้องแกะแสดงซี่โครงที่หน้าอก เสื้อผ้าดูหลวมและขาดบางส่วน แกะแสดงรอยยับของผ้า มีสายเสื้อรัดไปผูกด้านหลัง กางเกงม้วนพับขาขึ้น มือถือไม้เท้าและน้ำเต้า เท้าขาพิการยกขึ้นไม้เท้าค้ำไว้ ขาซ้ายวางปกติ กำลังนั่งอยู่บนเมฆมงคล การแกะสลักประติมากรรมโดยรวมของเซียน แกะไม่เน้นรายละเอียดและเส้นไม่คมชัด

ฐานหกเหลี่ยมทรงสูง ด้านบนรองรับเซียน แกะหน้ากระดานบนต่อด้วยบัวหงายรองรับด้วยคอฐานบนรัดเอวและคอฐานล่าง คอฐานล่างมีขอบหนาเล็กน้อย ต่อจากนั้นเป็นฐานหกเหลี่ยมตรงลงมาถึงพื้น ฐานทั้งหมดแกะเรียบไม่มีลวดลาย

เซียน ชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 57 รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 7

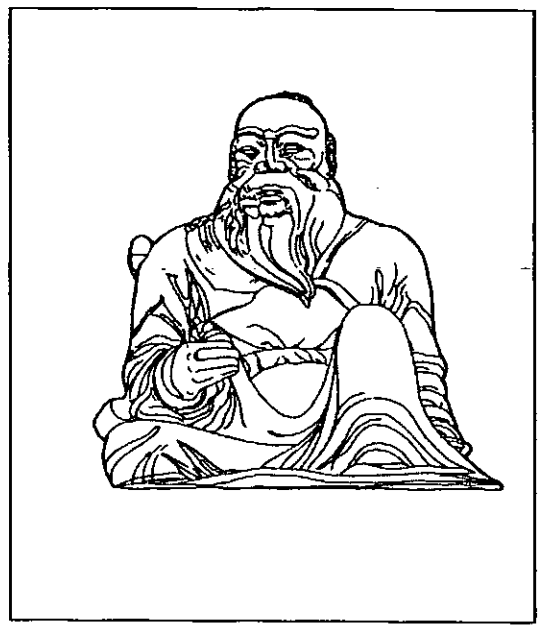

ภาพประกอบ 58 ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 59 รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 7

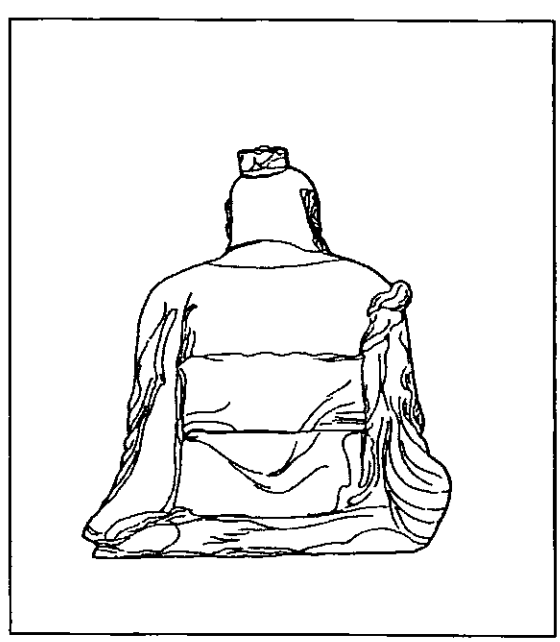

ภาพประกอบ 60 ลายเส้น รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 7

รูปแบบและลักษณะ ของ เชียน ชิ้นที่ 7

ประติมากรรม เชียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่บนหัวเสาด้านหน้าสวนมิสกวัน ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 50 ซม. กว้างประมาณ 35 ซม. หนาประมาณ 30 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นชายสูงอายุ หน้าตาเฉลียวฉลาด มือถือแส้ ซึ่งตรงกับลักษณะของ ลี่ท่งปิน หรือ ลวี่ตังปิง

ประติมากรรม ชิ้นนี้ มีใบหน้าที่สงบ หน้าผากเถิกสูง หูเล็ก คิ้วใหญ่ยาวมีขนาดเท่ากัน ทั้งปลายคิ้วและโคนคิ้วแกะนูนออกมา นัยน์ตาชั้นเดียวยาวรี จมูกใหญ่เป็นสันไม่โด่ง มีโหนกแก้ม ริมฝีปากเล็ก หนวดเครา แกะขึ้นเป็นก้อนไม่แกะลายเส้น เสื้อผ้าแกะมิดชิดปกปิดร่างกายมีลักษณะคล้ายชุดกิโมโนของญี่ปุ่น มีแถบผ้าอันใหญ่คาดบริเวณหน้าอกมาถึงเอว มีสายรัดเอวผูกเป็นโบว์ด้านหน้า คอเสื้อแกะขอบหนา ด้านหน้าเฉียงซ้อนทับกันไปด้านข้างเหมือนเสื้อคลุม แขนเสื้อยาวกว้างแกะรอยย่นของผ้าชัดเจน ชุดยาวลงมาคลุมขา ผ้าไม่มีลวดลายแกะเรียบเห็นรอยยับของผ้าเท่านั้น มือขวาถือแส้ มือซ้ายวางอยู่ข้างลำตัว แส้หักปลายพาดอยู่บนบ่า ปลายแส้แกะเป็นก้อนโค้งแหลมไหลเป็นเปลวไฟ มือแกะเห็นสันกระดูกขึ้นเป็นแนว นิ้วแกะร่องนิ้วข้อนิ้วเห็นเป็นสันพับเข้าจับด้ามแส้ ขาขวานั่งพับเพียบ ขาซ้ายยกเข่าขึ้นเห็นรองเท้าหัวไม่ใหญ่ พื้นรองเท้าด้านหน้าโค้งขึ้นรับตัวรองเท้า ฐานรองรับประติมากรรมแกะเหมือนเนินสูงขึ้นรองรับการนั่งของเชียน ด้านหน้าแกะขอบบางตัดขอบตามลำตัว

เซียน ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 61 เซียน ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 62 ลายเส้น เซียน ชิ้นที่ 8

รูปแบบและลักษณะ ของ เซียน ชิ้นที่ 8

ประติมากรรม เซียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในสวนด้านขวาของมณฑปตรงข้ามกับพระอุโบสถ ณ. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีขนาดสูงประมาณ 60 ซม. กว้างประมาณ 48 ซม. หนาประมาณ 28 ซม. ชื่อของประติมากรรมลอยตัวชิ้นนี้แต่ละตำราเรียกแตกต่างกัน แต่ลักษณะและอาวุธประจำกายจะคล้ายกัน **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์** (2544 : 81) บรรยายลักษณะว่า จงหลี่เฉวียน เป็นชายอ้วนพุงพลุ้ย มือถือกระบี่และแส้ปัดแมลงเป็นอาวุธวิเศษประจำตัว (บางทีถือพัดกับกระบี่) ศีรษะล้าน และมีขมวดผมสองข้างศีรษะ มีเครายาวถึงท้อง นับถือกันว่าเป็นเซียนที่มีอายุยืนยาว

ตามเรื่องเล่าเกี่ยวกับเซียนองค์นี้ มีบางครั้งที่เซียนองค์นี้จำแลงแปลงกายเป็นชายหนุ่มหน้าตาดีเพื่อที่จะทำให้หญิงสาวคนหนึ่งชื่นชอบและรักใคร่จนยอมมีเพศสัมพันธ์ด้วย ซึ่งประติมากรน่าจะใช้แนวความคิดนี้ในการแกะสลักประติมากรรม

ประติมากรรมชิ้นนี้ แกะสลักเป็นชายหนุ่มใหญ่ที่ไม่ถึงกับแก่ ใส่หมวกนักพรต ใบหน้าได้รูป มีตาชั้นเดียวเรียวยาวไม่มีคิ้ว จมูกโด่งปานกลาง มีโหนกแก้ม ใบหูใหญ่ยาวได้รูปคล้ายของจริง ใบหน้าเกลี้ยงเกลา หนวดเครายาวแกะสลักเรียบไม่แกะเป็นเส้น ไม่เน้นรายละเอียด การแกะสลักไม่โชว์กล้ามเนื้อ เสื้อผ้าปกคลุมมิดชิด เห็นแค่มือแกะเรียบๆไม่เน้นสันกระดูก เสื้อผ้าแกะรอยต่อและรอยพับชัดเจน รองเท้าแกะสลักเรียบหัวรองเท้าแกะเป็นเส้นตรงชัดเจน แส้ในมือขวาแกะสลักเรียบไม่เน้นเส้น การแกะสลักประติมากรรมชิ้นนี้แกะโดยรวม ไม่เน้นรายละเอียด มีลวดลายตรงดาบเหนือมือจับ แกะเป็นรูปหน้าของสิงห์ สิงห์ถือว่าเป็นสัตว์วิเศษมงคลของจีน **พรพรรณ จันทรโรนนท์** (2538:30) เขียนว่า ชาวจีนยังเชื่อกันว่า สิงโตเป็นสัตว์วิเศษมีอำนาจในการขจัดภูตผีปีศาจด้วย

เซียน ชิ้นที่ 9

ภาพประกอบ 63 รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 9

ภาพประกอบ 64 ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 9

ภาพประกอบ 65 รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 9

ภาพประกอบ 66 ลายเส้น รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 9

รูปแบบและลักษณะ ของ เซียน ชิ้นที่ 9

ประติมากรรม เซียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านซ้ายบริเวณภายในลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 103 ซม. กว้างประมาณ 30 ซม. ยาวประมาณ 80 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นเซียนแก่แต่งกายซอมซ่อ สะพายน้ำเต้า ถือไม้เท้า ซึ่งเป็นลักษณะของเซียน ทิก่วยลี้ หรือหลี่เกี้ยก่วย กำลังขี่เสือ

ประติมากรรม ชิ้นนี้ แกะสลักใบหน้าเป็นชายแก่ มีรูปหน้าสี่เหลี่ยม หน้าผากนูนแกะลายเปลวไฟบนหน้าผากมีร่องหน้าผากเป็นรูปตัววี คิ้วแกะขนคิ้วเป็นเส้นเรียงเป็นระเบียบแบ่งเป็นก้อนปลายขดเป็นก้นหอย นัยน์ตาชั้นเดียวปลายชี้ขึ้น จมูกบานใหญ่ มีรอยย่นบนจมูก ริมฝีปากแสดงอาการยิ้มน้อยๆทำแก้มนูนขึ้น มุมปากมีรอยย่นที่เกิดจากการยิ้ม ริมฝีปากล่างและบนปิดเข้าหากัน ริมฝีปากบนบางกว่าริมฝีปากล่าง หนวดและเคราแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบปลายขดเป็นก้นหอย ใบหูใหญ่ยาวมีขนาดเท่ากันจากบนลงล่าง ผมแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบเว้นจังหวะเท่ากัน แบ่งกลุ่มผมปลายขดเป็นก้นหอย มีผ้าคาดผม การแต่งกายสวมเสื้อคอกว้างมีปกคอบัว ตัวเสื้อด้านหน้าพาดไขว้กันไปด้านข้าง เดินเส้นขอบหนา แขนเสื้อยาว ตัวเสื้อยาวไปถึงเท้า เนื้อผ้าแกะเรียบไม่มีลวดลาย แกะแสดงรอยพับรอยยับ และการทิ้งน้ำหนักของผ้าเท่านั้น ผ้าชิ้นนอกคลุมเอวและสะโพกแกะทิ้งเส้นเป็นจังหวะเหมือนหนังสัตว์ปลายโค้งหยักไม่เหมือนกัน รัดด้วยผ้าคาดเอว ผูกเป็นโบว์ห้อยชายยาวโค้งแกะเห็นรอยพับของผ้า คอและหน้าอกที่โผล่พ้นเสื้อออกมาแกะเห็นรอยย่นของผิวและความนูนของกระดูกหน้าอก มือข้างขวาถือไม้เท้ากลมแกะผิวหยาบ มือซ้ายวางบนหัวเสือ มือและแขนแกะเรียบธรรมดาไม่แสดงกล้ามเนื้อชัดเจน อุ้งมือนูนนิ้วเรียวเหมือนนิ้วผู้หญิง ไม่แกะข้อนิ้ว แกะเล็บโค้งมนยาวพอดีนิ้ว ด้านหลังสะพายน้ำเต้าอันใหญ่แกะเรียบ มีผ้าผูกพาดมามัดด้านหน้า ปลายผ้าโค้งแกะเห็นรอยพับของผ้า เท้าของเซียนแกะผิวเรียบ นิ้วเท้าแกะขนาดความยาวและความกว้างไล่เลี่ยกันลงมาจากนิ้วโป้งไปหานิ้วก้อย ข้อนิ้วโปนขึ้น นิ้วดูยาวโดยเฉพาะนิ้วหัวแม่โป้ง

เสือแกะลักษณะเป็นงานการ์ตูนไม่เหมือนจริง ใบหน้าของเสือกลมแบน คิ้วแกะโค้งเหมือนคิ้วคน จมูกแบน ปากไม่ยื่นแต่กว้างโค้งหยักตรงกลาง เขี้ยวและฟันหน้ายื่นออกมานอกปาก หนวดแกะทิ้งเส้นผิวเรียบไม่นูนออก หูแกะกลมเหมือนกระบอกปาดเฉียง ขอบโค้งม้วนปลายเข้าในรูหู บนหัวขนแกะทิ้งเส้นโค้งไหลลงหน้าผาก ลำตัวแกะขนเป็นลายหางไหลลงทั้ง 2 ข้าง แกะทิ้งเส้นผิวเรียบไม่นูนขึ้น ต้นขาแกะลายซิ่วฉิวทั้ง 4 ขาแกะทิ้งเส้น ขาแกะแสดงรอยย่นของหนังซ้อนกัน ขนขาแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบขอบโค้งหยัก นิ้วเสืออ้วนใหญ่ เล็บเท้าหน้าแหลม เล็บเท้าหลังกลมมน เท้าหลังเหยียบบนแผ่นหินแกะหยาบ ใต้ท้องแกะหินรองรับน้ำหนักไว้ หางมีการซ่อมแซมใหม่

เซียน ชิ้นที่ 10

ภาพประกอบ 67 รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 10

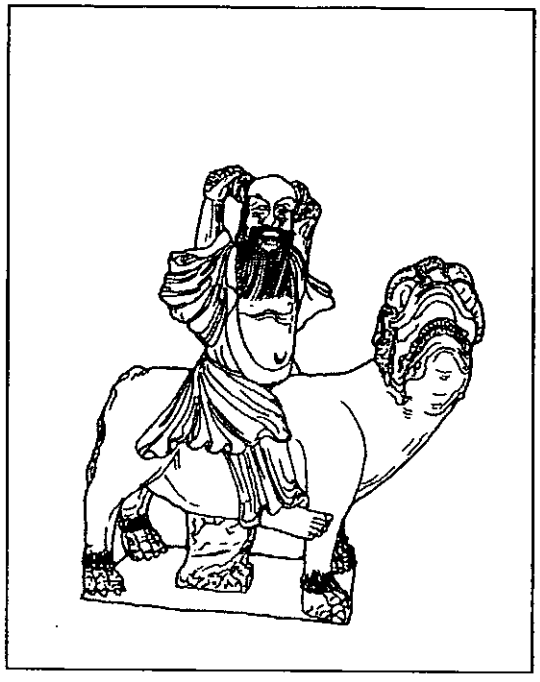

ภาพประกอบ 68 ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่10

ภาพประกอบ 69 รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 10

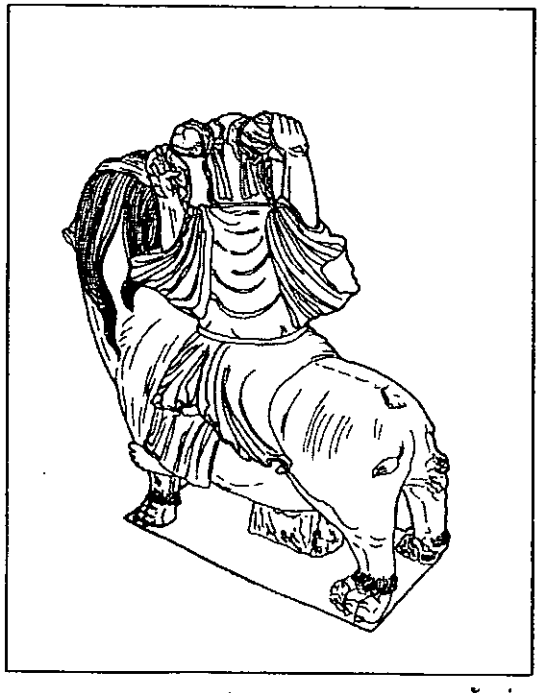

ภาพประกอบ 70 ลายเส้น รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 10

รูปแบบและลักษณะ ของ เซียน ชิ้นที่ 10

ประติมากรรม เซียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหลังภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 100 ซม. กว้างประมาณ 60 ซม. ยาวประมาณ 94 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นชายแก่อ้วน พุงพลุ้ย ศีรษะล้านมีขมวดผมสองข้างศีรษะ หนวดเครายาว ซึ่งตรงกับลักษณะของเซียนฮั่นเจงหลี หรือ จงหลี่เฉวียน กำลังขี่สัตว์ตามจินตนาการอยู่

ประติมากรรมชิ้นนี้ แกะสลักเป็นชายแก่หัวล้านเกล้าผมเป็นจุก 2 ข้าง มีผ้ารัดทำระบายโดยรอบ ชายผ้าทิ้งลงระดับหู ใบหน้ายิ้มแย้มอ้าปากเห็นฟัน ริมฝีปากบนบานใหญ่ แก้มนูนขึ้นแกะร่องยิ้ม ตาเล็กรีเดินเส้นรอบดวงตา คิ้วแกะโค้งลึกลงมาที่ตา จมูกใหญ่โด่งเป็นสัน ใบหูยาวแสดงถึงการมีอายุยืน หนวดเครายาวแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ใส่เสื้อผ้าเปิดพุงเห็นนมตั้งเต้า มีรอยย่นใต้นม แกะเป็นพุงยื่นเห็นสะดือโค้งเป็นรูปตัวยู แขนชูขึ้น แขนแกะเหมือนถากหินออกเห็นเป็นแนวเส้นหยาบ มือทำท่าเหมือนกุมของวิเศษของตัวเอง มือและนิ้วแกะเรียบเห็นร่องนิ้วและเล็บ เสื้อผ้าแกะเน้นรอยยับ รอยพับ และการทิ้งตัวของผ้าชัดเจน ขอบคอเสื้อใหญ่และกว้างลงมาถึงพุง มีสายรัดเอว กางเกงขาก๊วยยาวปิดขา เท้าแกะเรียบขอบเท้าเป็นสัน เซาะร่องนิ้วและเล็บนิ้วเท้ายาวแกะเห็นข้อกระดูก

สัตว์ที่เซียนขี่นั้นมีลักษณะผสมกันของสิงห์กับวัว โดยมีใบหน้าและเท้าเหมือนสิงห์ ลำตัวและหางเหมือนวัว ใบหน้าของสิงห์สั้นย่น ปากกว้าง ริมฝีปากโค้งมุมปากโค้งหยักเหมือนกลีบดอกไม้เดินเส้นซ้อนกัน ปากอ้าเห็นฟันและเขี้ยว จมูกบานใหญ่ แกะเส้นสันจมูกวิ่งขึ้นไปถึงหนังตาบน ตากลมโตโปนออก หน้าผากแกะเป็นก้อนขนก้อนใหญ่ 1 ก้อน ม้วนขดเป็นก้นหอยอยู่ตรงกลาง หน้าผากตรงส่วนเหนือตาแกะเรียบ หัวสิงห์แกะขนยาวปลายไหลเป็นลายหางไหล ใต้คอแกะนูนกลมมีร่องคล้ายลูกกระเดือก ใบหูเหมือนใบไม้แกะคว่ำลงปลายโค้งระบาย ลำตัวลักษณะเหมือนวัวอ้วน ท้องกลม แกะผิวเรียบไม่เห็นสันกระดูก หางเล็กปลายหางแกะทิ้งเส้น ขาโคนขาใหญ่ ปลายขาเล็กลง ตรงข้อเท้ามีขนแกะเป็นกลุ่มปลายขนขดเป็นก้นหอย นิ้วเท้าแกะข้อนิ้วเล็บแหลมเหมือนเท้าสิงห์ ใต้ท้องแกะหินหยาบๆรองรับไว้

เชียน ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 71 รูปด้านหน้า เชียน ชิ้นที่ 11

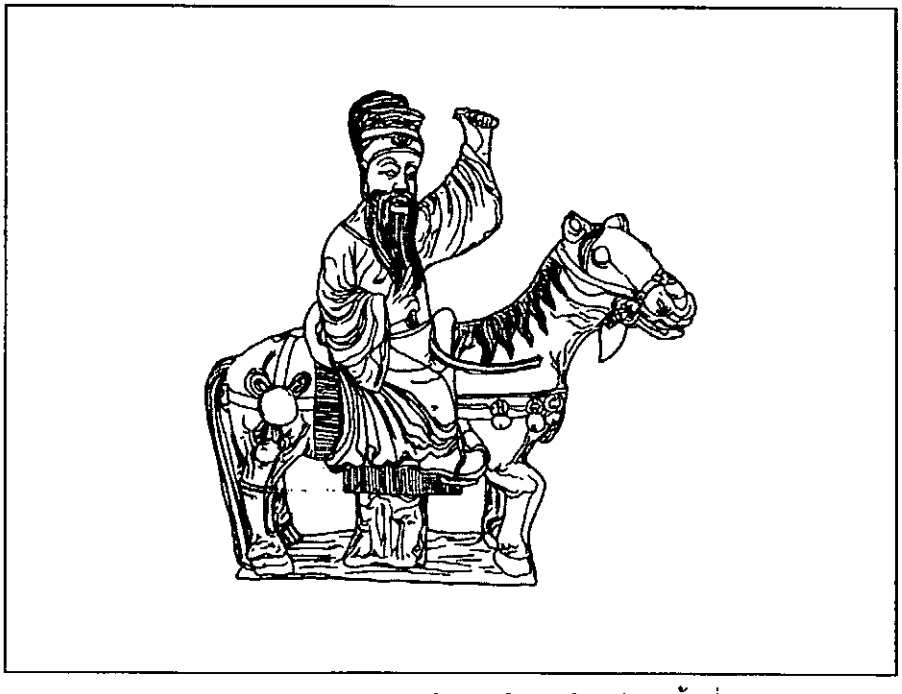

ภาพประกอบ 72 ลายเส้น รูปด้านหน้า เชียน ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 73 รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 11

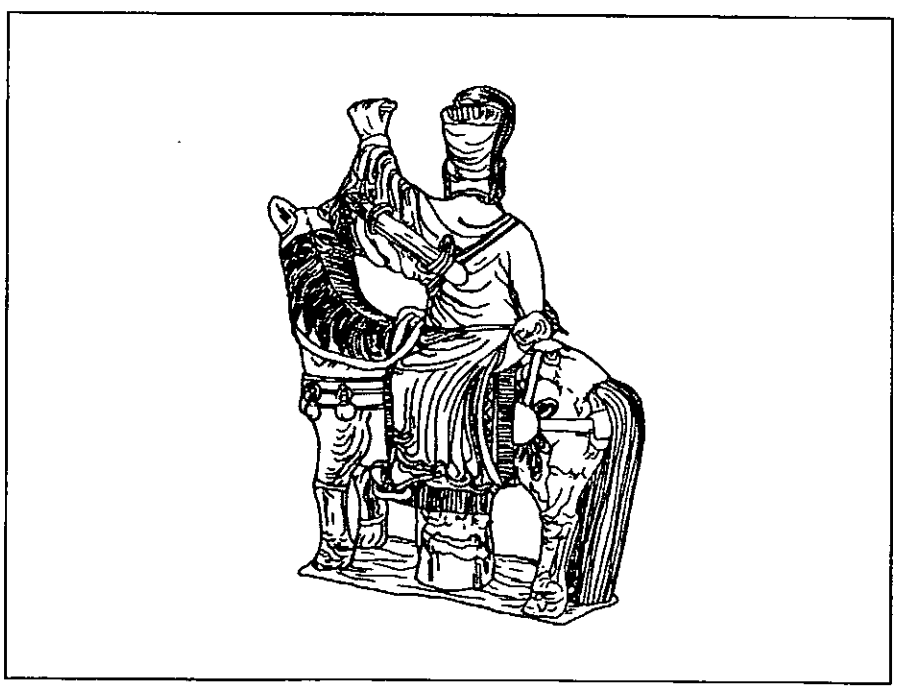

ภาพประกอบ 74 ลายเส้น รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 11

รูปแบบและลักษณะ ของ เซียน ชิ้นที่ 11

ประติมากรรม เซียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านซ้ายบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 108 ซม. กว้างประมาณ 40 ซม. ยาวประมาณ 105 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นชายสูงอายุ นั่งอยู่บนม้ามือถือแส้ มีตาบสะพายไว้ด้านหลังซึ่งมีลักษณะตรงกับเซียน ลื่อทงปิน

ประติมากรรม ชิ้นนี้ มีใบหน้าเป็นชายแก่สูงอายุ นัยน์ตายาวรีแบบคนจีน หนังตาแกะร่องรอบดวงตา คิ้วโค้งเรียบแกะลึกลงไปหาหนังตา จมูกโด่งเป็นสัน มีโหนกแก้มเซาะร่องแก้มตรงมุมปาก ปากดูยาว เหนือริมฝีปากบนเนื้อดูนูนขึ้น ทำให้ปากดูใหญ่ หนวดใต้จมูกแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ยาวห้อยลงข้างมุมปาก เคราแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตรงกลาง 1 กลุ่ม ข้างแก้ม 2 กลุ่ม ปล่อยยาวลงไป ใบหูแกะใหญ่ม้วนเข้าเหมือนลายหยู่อี่ ศีรษะสวมหมวกเหมือนนักพรตจีน ส่วนบนมีกระบังยื่นออกมา ด้านหน้าแกะรูปสี่เหลี่ยมตรงกลาง ขอบหมวกแกะเส้นวิ่งรอบเฉพาะด้านหน้า การแต่งกาย เซียนสวมชุดยาวถึงเข่า ชายแขนยาวปลายพับ การแกะเสื้อผ้าแกะแสดงรอยยับ รอยพับ และการทิ้งตัวของผ้าชัดเจน ช่วงเอวคาดสายรัดเอว มือขวาจับหนวดเครา มือซ้ายถือด้ามแส้ การแกะสลักมือไม่เน้นสันกระดูกและข้อ เอวแกะแบน ขอบมือแกะขึ้นเป็นสัน นิ้วโป้งยาวเล็บงอนนิ้วอื่นๆแกะเล็บไม่ชัดเจน ด้านหลังของเซียนสะพายตาบ หัวตาบแกะลายหยู่อี่มีพู่ห้อย 2 พู่ หัวพู่แกะเส้นไขว้กันเป็นสี่เหลี่ยม พู่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ด้ามตาบแกะทิ้งเส้นเฉียง เหนือด้ามตาบแกะเป็นรูปพระจันทร์เสี้ยว ปลอกตาบแกะเรียบ ปลายตาบมีผ้ามัดตาบพาดหลังมาผูกเป็นปมไว้ด้านหน้า แส้ในมือซ้ายของเซียนแกะเป็นด้ามกลมเล็กยาว ขนแส้แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ปลายแส้แกะเป็นลายหางไหล รองเท้าของเซียนหัวกลมแกะเรียบตรงกลางมีสันยาว แกะพื้นรองเท้าบางไม่หนา หัวรองเท้าเสียบอยู่ที่โกลนของม้า

การแกะสลักม้า แกะให้ม้าสวมเครื่องม้าด้วย ใบหน้าของม้ายาว ปากกว้างอ้าเล็กน้อย ริมฝีปากบนแกะโค้งเผยอขึ้นตรงมุมปากดูเหมือนกำลังออกเสียง จมูกเหมือนเปลือกถั่วลิสง ระหว่างรูจมูกแกะรอยย่นเป็นเส้นโค้ง ตากลมโตนูนออกมา หนังตาแกะยื่นออกมารับกับดวงตาปลายแหลม หูชี้ขึ้นปลายแหว่ง ขนบนหัวและต้นคอแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบลงด้านข้าง ปลายแกะเป็นลายหางไหล หน้าม้ารัดด้วยพานหน้าและพานท้ายเป็นเส้นเรียบคล้ายหนัง ด้านหน้าแกะลายดอกโบตั๋น มุมปากแกะเป็นขลุมยาวห้อยลงมาพาดที่อาน ใต้คอม้าแกะขนม้าห้อยแกะทิ้งเส้นปลายแหลม ช่วงลำตัวของม้าดูยาว หน้าอกแกะเป็นตาบห้อยกระดิ่งเป็นจังหวะ ตาบแกะเป็นเส้นยาว มีขอบด้านล่างห้อยเส้นไหมเป็นระเบียบ หลังม้าวางอานปลายยกขึ้น ทั้งด้านหน้าและด้านหลังมีพะนังห้อยลงมาจากใต้อาน พะนังแกะขอบรอบเป็นเส้นตรง ตกแต่งขอบด้วยเส้นไหมเรียงเป็นระเบียบ บั้นท้ายของม้าแกะสายเหาเป็นเส้นเรียบ ตกแต่งด้วยแผ่นวงกลม ตรงหลังม้าและต้นขามีโบว์โผล่พร้อมชาย อยู่ด้านหลังแผ่นวงกลม ขาม้าแกะเห็นสันกระดูกและข้อพับ กีบเท้าม้าแกะโค้งเรียบบานออกไม่มากนัก หางม้าแกะเป็นพวงยาวถึงพื้นแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ใต้ท้องม้าแกะหินหยาบๆเป็นลายภูเขารองรับไว้

เชียน ชิ้นที่ 12

ภาพประกอบ 75 รูปด้านหน้า เชียน ชิ้นที่ 12

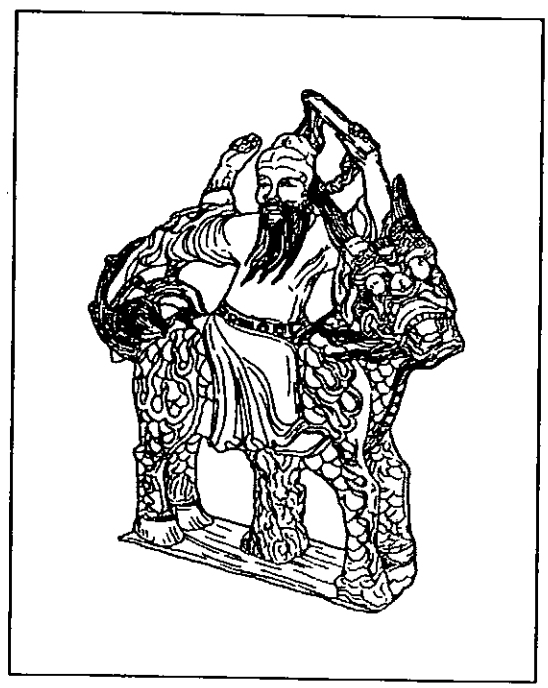

ภาพประกอบ 76 ลายเส้น รูปด้านหน้า เชียน ชิ้นที่12

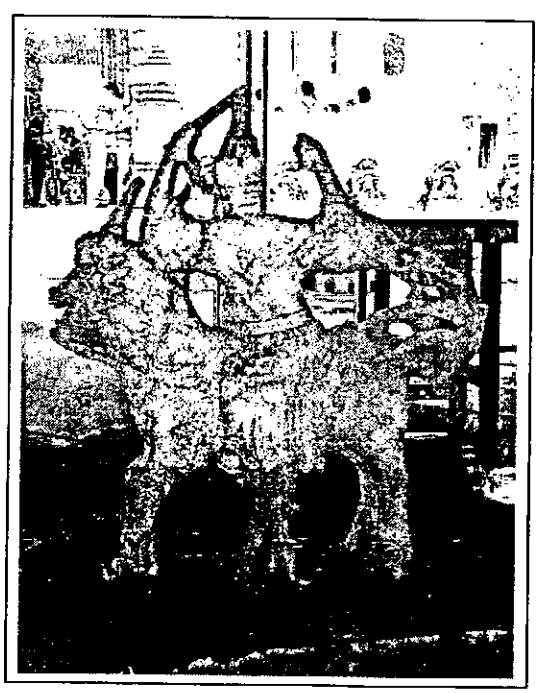

ภาพประกอบ 77 รูปด้านหลัง เชียน ชิ้นที่ 12

ภาพประกอบ 78 ลายเส้น รูปด้านหลัง เชียน ชิ้นที่ 12

รูปแบบและลักษณะ ของ เซียน ชิ้นที่ 12

ประติมากรรม เซียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านขวาภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 113 ซม. กว้างประมาณ 35 ซม. ยาวประมาณ 104 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายถือกรับกำลังขี่กิเลน ซึ่งกรับนั้นเป็นเครื่องดนตรีประจำเซียน เซ่าก๊กกู๋ และตามตำนานกล่าวว่า เซียนเซ่าก๊กกู๋มีเข็มขัดวิเศษ ประติมากรรมเซียนชิ้นนี้ก็คาดเข็มขัดด้วย

รูปร่างหน้าตาของเซียนมีใบหน้ารูปไข่ ไว้หนวดเครายาวถึงหน้าอก โดยแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบปลายแหลมหยัก ริมฝีปากแกะเซาะร่อง ตรงริมฝีปากบนยื่นกว่าริมฝีปากล่าง ปากบาง จมูกเป็นสันปลายจมูกโต่งแหลม แก้มแกะยกขึ้น ตาเล็กรีปลายแหลมชี้ขึ้น คิ้วแกะแบนโค้งปลายแหลมล้อไปตามดวงตา หน้าผากกว้าง หูใหญ่ยาว ศีรษะสวมหมวก 2 ตอน แกะเรียบไม่มีลวดลายโค้งมน สวมเสื้อผ้าชุดยาวกรอมเท้าไม่มีลวดลาย แกะแสดงรอยยับรอยพับ ช่วงเอวคาดเข็มขัดมีลวดลายวงกลมสลับสี่เหลี่ยมแกะนูนเด่นออกมา แขนทั้งสองข้างยกขึ้น ชายเสื้อร่นลงเห็นแขน แกะเรียบๆไม่เน้นกล้ามเนื้อ มือซ้ายถือกรับ มือและนิ้วแกะเรียบอุ้งมือนูนขึ้น กรับแกะเป็นลักษณะแบนยาว ตรงหัวห้อยพู่ ในมือมีผ้าชายยาวปลายผ้าอยู่ในมือขวา รองเท้าใหญ่ตรงกลางแกะเป็นนูนขึ้น มีพื้นรองเท้าหนาหัวเฉียงขึ้น

กิเลนแกะมีลักษณะเหมือนเอาลักษณะของสัตว์หลายชนิดมารวมกัน รูปหน้ายาวปากยื่นอ้ากว้างเห็นฟันและลิ้น มีหนวดเคราแกะทิ้งเส้นปลายแหลมไหลเป็นลายหางไหล จมูกนูนแหลม ตากลมโปน ใบหน้าโดยรวมแกะสลักคล้ายมังกร มีเขาแหลมแกะทิ้งเส้นเป็นลายชี้ขึ้น ลำตัวคล้ายม้าแกะขนเป็นลายเกล็ดปลา ทั้งขาหน้าและขาหลังแกะลายเปลวไฟแบบจีน โคนขาใหญ่ปลายขาเล็ก กีบเท้าใหญ่ กีบเท้าหน้าเหมือนกีบเท้ากวาง ปลายไม่บานออก ยืนเหมือนจิกพื้น หางเป็นพู่ใหญ่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบปลายชี้แหลมเป็นกลุ่มไหลเหมือนลายหางไหล ใต้ท้องแกะหินหยาบๆรองรับใต้ท้องกิเลนทำให้ดูแข็งแรง

เซียน ชิ้นที่ 13

ภาพประกอบ 79 รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 13

ภาพประกอบ 80 ลายเส้น รูปด้านหน้า เซียน ชิ้นที่ 13

ภาพประกอบ 81 รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 13

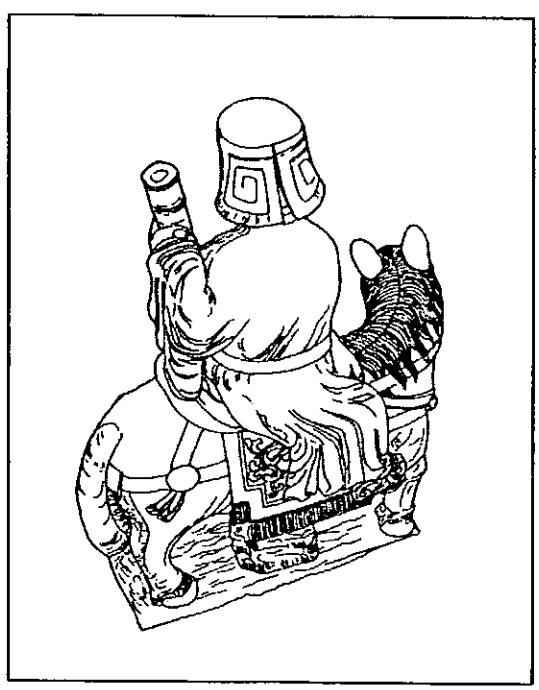

ภาพประกอบ 82 ลายเส้น รูปด้านหลัง เซียน ชิ้นที่ 13

รูปแบบและลักษณะ ของ เซียน ชิ้นที่ 13

ประติมากรรม เซียน ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านขวาภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 107 ซม. กว้างประมาณ 35 ซม. ยาวประมาณ 90 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายแก่ถือเครื่องดนตรีที่เรียกว่า "ยูกุ" ซึ่งตรงกับลักษณะของเซียน จางกั่วเหล่าหรือเจียงกั่วเส้ากำลังขี่ม้า

ประติมากรรม ชิ้นนี้ มีลักษณะเป็นชายวัยกลางคนมีริ้วรอยขึ้นที่หน้าผากและหางคิ้ว การแกะริ้วรอยเป็นการแกะแบบทิ้งเส้น นัยน์ตาเรียวยาวแกะเดินเส้นรอบดวงตา คิ้วแกะเรียบโค้งลึกลงมาหาหนังตาบนโดยแกะต่อกันทั้ง 2 คิ้ว จมูกไม่โด่งมากนัก ริมฝีปากอ้าแสดงอาการยิ้มเห็นฟัน ริมฝีปากบาง แก้มหย่อนขึ้นเซาะร่องแก้มเป็นรอยยิ้ม หนวดเคราเซาะร่องทิ้งเส้นเป็นระเบียบ เว้นระยะเท่าๆกันยาวเลยหน้าอก ใบหูใหญ่ยาวเท่ากันทั้งใบหู ศีรษะสวมหมวกมีปีกทิ้งลงด้านหลัง แกะลวดลายอักษรหุยหรือลายประแจจีน การแต่งกายสวมชุดยาวปิดบังร่างกายมิดชิดเห็นแต่มือที่ถือเครื่องดนตรีเท่านั้น เสื้อผ้าไม่มีลวดลายแกะแสดงรอยยับ รอยพับและการทิ้งตัวของผ้าเท่านั้น คาดเข็มขัดหน้ากว้างประมาณ 1 นิ้ว แกะทิ้งเส้นโดยรอบ มือแกะแบนเรียบไม่โชว์กล้ามเนื้อ นิ้วยาวแบนใหญ่ เล็บเซาะร่องมนโค้ง เครื่องดนตรียูกุที่อยู่ในมือแกะทรงกระบอกกลมยาว เซาะร่องทิ้งเส้นเป็นปล่องๆคล้ายกระบอกไม้ไผ่ รองเท้าหัวโตแกะลายหยู่อี่แซมด้วยใบไผ่ ด้านข้างแกะลายใบไผ่ พื้นรองเท้าหนาด้านหัวแกะโค้งขึ้นรับตัวรองเท้า

ม้าแกะสลักให้สวมเครื่องม้าเหมือนม้าที่ต้องออกรบ ใบหน้ายาวปากกว้างอ้าเห็นฟันเล็กน้อย รูจมูกแกะอยู่เหนือริมฝีปาก มีรูปทรงเหมือนเปลือกถั่วลิสง ตากลม หน้าแกะเป็นสันวิ่งรอบดวงตายาวมาถึงจมูกโค้งเข้าหากัน ใบหน้าของม้ารัดด้วยพานหน้าตรงกลางแกะเป็นดอกโบตั๋นดอกใหญ่ตรงสายรัดแกะลายเครือเถาจีน ใบหูรูปวงรีเหมือนไข่ลึกลง ขนบนหัวม้าและช่วงคอแกะเป็นกลุ่มแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ปลายไหลลงเป็นลายหางไหลทั้ง 2 ข้าง ใต้คางแกะเป็นกลุ่มขนแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ มุมปากแกะเป็นขลุมยาวมาพาดที่ตัก ตาบแกะเซาะร่องตรงเหมือนปลอกคอ ห้อยกระดิ่งทิ้งเป็นจังหวะ ใต้ตาบแกะเป็นสายง่อนแกะเรียบเซาะร่องขอบอานม้าแกะรองรับตัวเซียน ด้านหลังโค้งขึ้นมากกว่าด้านหน้า พะนังแกะขอบหนาเดินเส้นเล็กตรงมุมและโค้งลวดลายด้านในแกะลายเครือเถาจีน ตรงปลายแกะเป็นพู่ห้อยเหมือนกันทั้งด้านหน้าและด้านหลัง สายเหาแกะเรียบเดินเส้นขอบเรียบ ตรงกลางแกะเป็นวงกลมเดินเส้นรอบภายในแกะดอกจุ้ยเซียน ทรงดอกเป็นทรงประจำยามห้อยผ้าแกะแสดงรอยยับ ด้านหลังสายเหาแกะเรียบไม่มีลายลำตัวกลมผิวแกะเรียบ ขาม้าโคนขาใหญ่ปลายขาเล็กแกะสันกระดูกยาวไปถึงข้อเท้า ข้อเท้าแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบด้านหลังมีเดือย กีบเท้าเรียบขอบที่ต่อจากข้อเท้าโค้งเข้าหาข้อเท้า หางเป็นพวงแกะลายเส้นเฉพาะด้านหน้า ด้านหลังแกะเรียบ ใต้ท้องแกะหินเป็นลายภูเขารองรับตัวม้า

รูปแบบและลักษณะของกลุ่มอรหันต์

อรหันต์ ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 83 รูปด้านหน้า อรหันต์ ชิ้นที่ 1

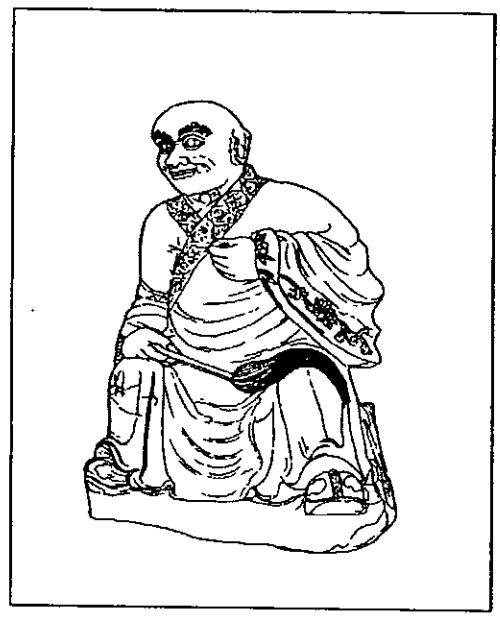

ภาพประกอบ 84 ลายเส้น รูปด้านหน้า อรหันต์ ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 85 รูปด้านหลัง อรหันต์ ชิ้นที่ 1

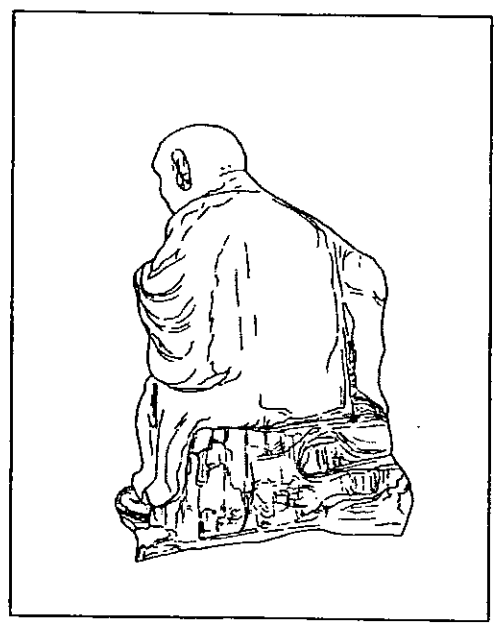

ภาพประกอบ 86 ลายเส้น รูปด้านหลัง อรหันต์ ชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะ ของ อรหันต์ ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม อรหันต์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในเขามอหน้าพระวิหารพระพุทธไสยาสน์ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 75 ซม. กว้างประมาณ 50 ซม. หนาประมาณ 30 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัวมีลักษณะเป็นชายสูงอายุ หัวล้าน ตากลมโต หนังตาลึก คิ้วแกะลายลูกคลื่น จมูกแกะรอยย่นสันจมูกด้านบน ปลายจมูกบาน ริมฝีปากบาง มุมปากโค้งขึ้นแสดงการยิ้มเห็นร่องแก้ม รูปหน้ากลม หูใหญ่สั้นบานออกเล็กน้อย การแต่งกายสวมชุดเหมือนหลวงจีน คอเสื้อปาดเฉียงเข้าใต้วงแขน ชายเสื้อช่วงคอแกะเป็นขอบแกะลวดลายเครือเถาจีนในขอบ ช่วงแขนยาวปลายพับขึ้นเห็นลวดลายดอกบัวพร้อมใบ ชายแขนด้านนอกแกะลายเครือเถาดอกบัวพร้อมก้านและใบ ชุดสวมยาวกรอมเท้าแกะแสดงรอยยับรอยพับ และการทิ้งตัวของผ้า มือซ้ายยกขึ้น มือขวาถือแส้ไว้ที่ตัก มือซ้ายแกะเห็นสันกระดูกบางๆตรงข้อนิ้ว นิ้วเชาะร่อง นิ้วหัวแม่โป้งปลายหัก มือขวาแกะแบนไม่เห็นข้อกระดูก นิ้วเชาะร่องเห็นข้อพับแกะขอบเล็บ เล็บยาวเหมือนเล็บผู้หญิง แส้แกะด้ามเล็กยาว ตัวแส้แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ มีแป้นตรงหัวแส้ รองเท้าตรงกลางแกะเป็นสันแหลมขึ้นด้านข้างแกะลายเมฆมงคลประติมากรรมอรหันต์ชิ้นนี้นั่งอยู่บนแท่นหินแกะหยาบแกะลวดลายด้านข้างเหมือนลายภูเขา

อรหันต์ ชั้นที่ 2

ภาพประกอบ 87 รูปด้านหน้า อรหันต์ ชั้นที่ 2

ภาพประกอบ 88 ลายเส้น รูปด้านหน้า อรหันต์ ชั้นที่ 2

ภาพประกอบ 89 รูปด้านข้าง อรหันต์ ชั้นที่ 2

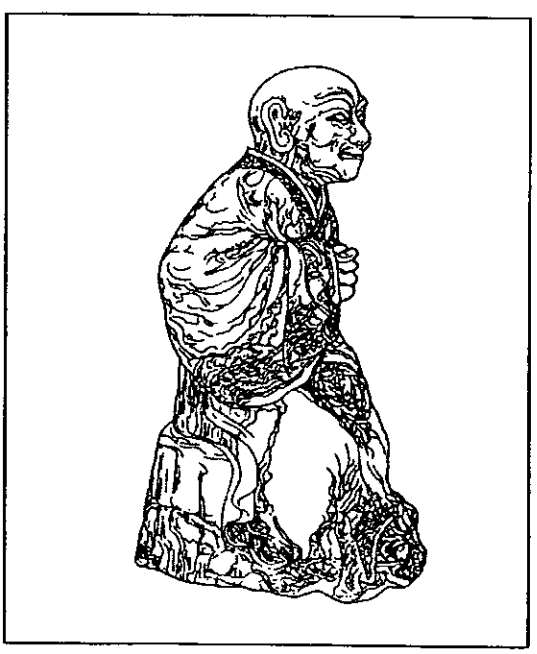

ภาพประกอบ 90 ลายเส้น รูปด้านข้าง อรหันต์ ชั้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะ ของ อรหันต์ ชิ้นที่ 2

ประติมากรรม อรหันต์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงไม้ประดับและไม้สมุนไพรใกล้ศาลาราย ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 75 ซม. กว้างประมาณ 50 ซม. หนาประมาณ 38 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายศีรษะล้าน คิ้วแกะสันโค้งยาวซ้อนกัน 2 ชั้น แกะขนคิ้วเป็นเส้นสั้นๆ ตาชั้นเดียวหางตายาวรี หนังตาแกะลึกเป็นร่อง จมูกเป็นสันปลายบานออก โหนกแก้มยกขึ้นปากแสดงอาการยิ้ม มุมปากเซาะร่องมุมปากยาวขึ้นไปถึงข้างจมูก คางสั้น รูปหน้ากลม ใบหูใหญ่แกะคล้ายหยู่อี่ คอแกะรอยย่นของหนังและสันของลูกกระเดือก การแต่งกายแต่งแบบชุดหลวงจีน คอเสื้อปาดเฉียงไปด้านข้างทั้งเสื้อตัวในและตัวนอก เสื้อตัวนอกแกะขอบเป็นเส้นตรงต่อจากขอบแกะลายเครือเถาจีนไหลไปรอบคอ ถัดจากลายเครือเถาจีนแกะสันขอบเล็ก ๆ วิ่งขนานกับลายโดยรอบ ชุดของหลวงจีนยาวคลุมเท้า ชายแขนเสื้อยาวแขนกว้าง ปลายแขนและปลายชุดแกะลายเครือเถามีขอบเส้นเล็ก ๆ วิ่งคู่ไปกับลาย ลายเครือเถาจีนตรงปลายแขนเสื้อ แกะดอกบัวดอกไหญ่แซมในลายเครือเถาจีนด้วย ชุดของหลวงจีนแกะรอยยับ และรอยพับของชุดชัดเจน ช่วงเอวแกะเป็นเส้นเชือกผูกเป็นห่วงกระตุกได้ มือที่โผล่มาจากแขนเสื้อ มือขวายกขึ้นแกะเรียบนิ้วไม่แกะข้อกระดูกนิ้วชี้และนิ้วกลางขาดไป มือซ้ายแกะเห็นสันกระดูก นิ้วชี้ดูเบี้ยว นิ้วแกะเห็นข้อนิ้ว เล็บยาวปลายโค้งเหมือนเล็บผู้หญิง รองเท้าตรงกลางรองเท้าแกะเส้นหนาขึ้นเป็นสันแหลม ด้านข้างแกะลายหยู่อี่ พื้นรองเท้าแกะขอบไม่หนา ประติมากรรมอรหันต์ชิ้นนี้นั่งอยู่บนแท่นหินด้านหลังเป็นลายก้อนหินมาซ้อนทับกัน

อรหันต์ ชั้นที่ 3

ภาพประกอบ 91 รูปด้านหน้า อรหันต์ ชั้นที่ 3

ภาพประกอบ 92 ลายเส้น รูปด้านหน้า อรหันต์ ชั้นที่ 3

ภาพประกอบ 93 รูปด้านหลัง อรหันต์ ชั้นที่ 3

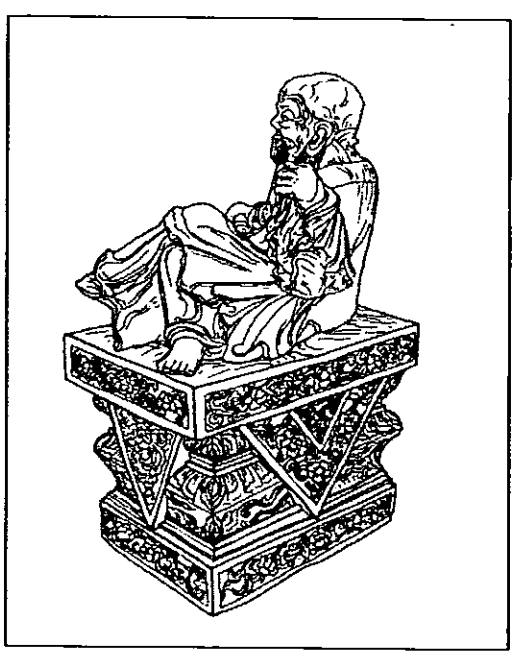

ภาพประกอบ 94 ลายเส้น รูปด้านหลัง อรหันต์ ชั้นที่ 3

รูปแบบและลักษณะของ อรหันต์ ชิ้นที่ 3

ประติมากรรม อรหันต์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ข้างภูเขาจำลอง ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 145 ซม. กว้างประมาณ 56 ซม. ยาวประมาณ 85 ซม. รูปแบบเป็นงานประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นชายแก่ศีรษะล้าน หนวดเครายาว นั่งไขว่ห้างอยู่บนแท่นสี่เหลี่ยม

ประติมากรรมชิ้นนี้ แกะรูปหน้ายาว หน้าผากโหนกนูน เหนือคิ้วแกะรอยย่นซ้อนกันโค้งไปตามคิ้ว คิ้วแกะเรียบนูนขึ้นเป็นสัน ตาชั้นเดียวหางตาตกลงเหมือนตาคนมีอายุ แก้มมีโหนกแก้มสูง ร่องแก้มยกขึ้น ริมฝีปากอ้าเห็นฟัน ริมฝีปากบนหนา จมูกโด่ง หูใหญ่แต่ไม่ยาวโค้งเหมือนเมล็ดถั่วเขียว หนวดเครายาว หนวดทั้งสองข้างหัก เดราแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ด้านหน้า 1 กลุ่ม ใต้หูอีกข้างละ 1 กลุ่ม หนวกและเดราแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ศีรษะล้านโล่งไม่มีเส้นผม การแต่งกาย สวมเสื้อยาวถึงเข่าแบะอกเห็นนมและหน้าท้อง นมดูหย่อนหน้าท้องป่องแบบคนแก่สูงอายุ คอเสื้อเป็นคอโปโล เสื้อด้านหน้าหลุดขอบเสื้อแกะโค้งลงไปอยู่ด้านข้างและหน้าท้อง ช่วงเอวมีผ้าผูกแกะรอยพับของผ้าซ้อนกัน ชายเสื้อด้านข้างผ่าสูงขึ้นมา แขนเสื้อยาวปลายแขนพับขึ้น ท่อนล่างนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวมาถึงเท้า เสื้อผ้าแกะรอยยับ รอยพับและการทิ้งตัวของผ้าซัดเจน มือขวาถือลูกประคำลูกใหญ่ มือซ้ายกำมือถือของมงคล มือแกะเรียบดูแบน นิ้วเล็กเรียวยาวเซาะร่องไม่แกะข้อนิ้วหรือสันกระดูก เท้าแกะแบนไม่เน้นกล้ามเนื้อและกระดูก นิ้วยาวเท่ากันแกะเล็บสั้น อรหันต์นั่งพิงโถเหล้า โถเหล้าแกะลวดลายดอกโบตั๋นมีลำต้นและใบ ช่วงล่างแกะเป็นลูกคลื่นและภูเขา ขอบล่างแกะลายกลีบดอกโบตั๋นโดยรอบ ช่วงบนแกะขอบลายลูกคลื่น เหนือขึ้นไปแกะลายกลีบดอกโบตั๋น ต่อจากกลีบดอกโบตั๋น แกะลายวงกลม ตัดเส้นล้อมรอบปากโถ ปากโถคอดเข้า ด้านบนปากโถแกะเรียบ

แท่นหรือฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยม หน้ากระดานบน แกะเหมือนกันทั้ง 4 ด้าน แกะลายเครือเถาจีนดอกโบตั๋นมีด้านละ 3 ดอก ตรงกลาง 1 ดอก ที่เหลือแกะข้างละ 1 ดอก ต่อจากหน้ากระดานบน แกะบัวรวนหงาย ต่อจากบัวรวนหงายแกะคอฐานบน ต่อมาแกะรัดเอว ต่อจากรัดเอวแกะคอฐานล่าง ต่อด้วยบัวรวนคว่ำประกบด้วยลายบัวหงาย แกะลายเครือเถาจีนไหลเป็นแนวนอน ตรงมุมแกะลายบัวรวนหงาย ต่อมาแกะคอฐานบนซ้อนกัน 2 ชั้น ต่อด้วยหน้ากระดานล่างแกะเหมือนกันทั้ง 4 ด้าน แกะลายเครือเถาจีนดอกโบตั๋นมีด้านละ 3 ดอก ตรงกลาง 1 ดอก ที่เหลือแกะข้างละ 1 ดอก ผ้าทิพย์เป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ แกะห้อยลงมาจากหน้ากระดานบนทับส่วนกลางของฐาน ผ้าทิพย์ด้านหน้าและด้านหลังตรงกลางแกะดอกโบตั๋นดอกใหญ่ ข้างดอกโบตั๋นแกะไม้เลื่อย ขอบบนแกะดอกโบตั๋นครึ่งดอก ตรงมุมแหลมส่วนล่างของผ้าทิพย์แกะดอกโบตั๋นแซมด้วยใบห้อยลงตรงมุม ผ้าทิพย์ด้านข้างแกะสามเหลี่ยมซ้อนกัน สามเหลี่ยมด้านในแกะดอกโบตั๋นครึ่งดอกตรงขอบบน รอบดอกโบตั๋นแกะลายเครือเถาจีน สามเหลี่ยมด้านนอกตรงมุมแหลมแกะดอกโบตั๋น มีเถาไม้เลื้อย เลื้อยขึ้นไป ด้านข้างของสามเหลี่ยมแกะดอกโบตั๋นตรงกลางข้างละ 1 ดอก แกะขอบเรียบทั้งสามเหลี่ยมด้านในและสามเหลี่ยมด้านนอก ประติมากรรมชิ้นนี้ ลวดลายแกะเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำบนงานประติมากรรมลอยตัว

รูปแบบและลักษณะของนักรบฝ่ายบู๊

นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 95 รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 96 ลายเส้น รูปด้านหน้า
นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 97 รูปด้านข้าง นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1

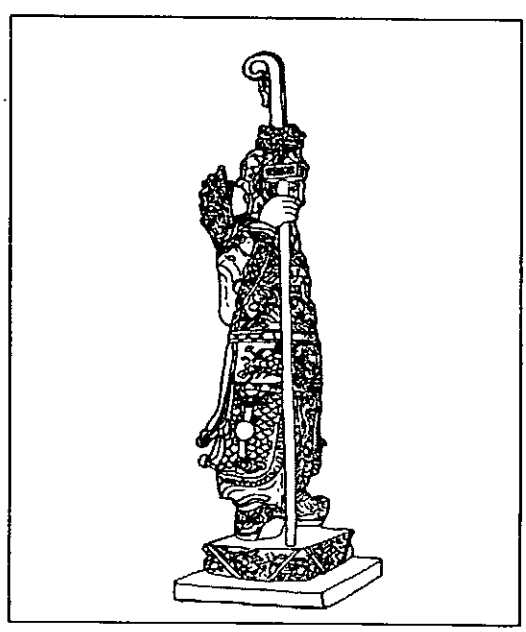

ภาพประกอบ 98 ลายเส้น รูปด้านข้าง
นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะ ของ นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นนี้ ตั้อยู่ตรงประตูทางเข้าด้านข้างพระวิหารพระพุทธไสยาส ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 450 ซม. กว้างประมาณ 200 ซม. หนาประมาณ 85 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายสวมชุดนักรบ มือซ้ายเท้าเอว มือขวาถือทวน

ประติมากรรมชิ้นนี้ มีใบหน้ายาว หน้าผากกว้าง คิ้วแกะโค้ง ตากลมโตเป็นตาชั้นเดียว จมูกไม่โด่ง มีโหนกแก้ม ริมฝีปากเล็ก หนวดเคราแบ่งเป็น 5 กลุ่ม แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ปลายแกะเป็นลายหางไหลศีรษะสวมหมวกเหมือนมงกุฎ ด้านบนแกะเป็นตัวเหงาลายกนกทับปิดใบหู ทำให้เห็นแต่ติ่งหู ในตัวเหงาแกะลายกลีบโบตั้น ลายตรงหัวมงกุฎแกะเป็นลายมังกรหันเข้าหากัน ตรงกลางแกะดอกโบตั้น ขอบด้านบนแกะเป็นวงกลมลายชิ่วฉิว การแต่งกายใส่ชุดเกราะ คอเสื้อแกะโค้งหยักเข้าหากัน ด้านข้าง ตรงหน้าอกแกะลายสี่เหลี่ยมลายแห่งชัยชนะ ตรงกลางแกะเป็นกระจกกลม ขอบแกะขอบเรียบแกะระบายด้วยกลีบดอกโบตั้น ต้นแขนแกะลายหยู่อี่ แขนแกะลายกลีบดอกไม้ซ้อนกัน ขอบด้านข้างแกะเรียบตกแต่งด้วยลายหยู่อี่ ตรงข้อศอกแกะลายเหมือนผ้าซ้อนกันเป็นปีกแขน ข้อแขนแกะลายหยู่อี่ ระบายชายแขนเสื้อแกะโค้งคล้ายลูกคลื่น หน้าอกคาดผ้ามาทับกระจกกลมมีสายรูด ปลายสายแกะเป็นพู่ห้อยลงมา แกะผ้าเห็นรอยยับและรอยพับ หน้าท้องแกะลายสี่เหลี่ยมแห่งชัยชนะ ตรงกลางแกะแถบตั้งขึ้นแกะลายกระดองเต่า ปลายแถบแกะลายหยู่อี่ ส่วนเอวแกะเป็นเข็มขัด มีหน้าสัตว์เหมือนหน้ากิเลน ด้านหลังแกะเป็นลายหยู่อี่ เข็มขัดแกะเป็นลายสี่เหลี่ยมตัดมุม แผงหน้าส่วนล่างของเสื้อเกราะมีลักษณะคล้ายผ้ากันเปื้อน บริเวณตรงหน้าท้องมีกรอบมุมโค้ง ขอบบนตรงกลางแกะลายหยู่อี่ ในกรอบแกะลายวงกลมเป็นปุ่มๆ ต่อจากกรอบตรงหน้าท้อง แกะขอบยาวลงมา ปลายขอบโค้งมามัดรวมกัน ในขอบแกะลายกลีบดอกไม้ ตรงปลายขอบแกะเป็นหน้าสัตว์ ตรงจมูกห้อยพู่มงคล ขอบแผงแกะลายหยู่อี่ เสื้อเกราะด้านข้าง บริเวณสนับเพลาทั้งเหนือเข็มขัดและใต้เข็มขัดแกะลายดอกโบตั้นพร้อมใบและกิ่งขอบแกะลายดอกบ่วยแซมด้วยใบไผ่ ด้านล่างแกะลายกลีบดอกไม้ ขอบบนตรงกลางแกะเป็นหน้าสัตว์คาบเส้นตั้งยาวลงมาถึงขอบล่าง ตรงปลายแกะลายหัวหยู่อี่ ตรงกลางแกะเป็นวงกลมมีห่วง 4 ห่วง ขอบแกะลายเปลวไฟต่อจากขอบใน ด้านล่างเอวแกะเหมือนชายผ้าห้อยบานออกมา ข้างแกะเป็นกางเกงรัดตรงข้อแกะจีบโค้งขึ้น รองเท้าแกะหัวรองเท้าเป็นลายหยู่อี่ ด้านหลังรองเท้าแกะลายดอกไม้ มือแกะโค้งได้รูปแกะรอยย่นขึ้นเป็นสัน ข้อนิ้วแกะไม่ชัดเจน เล็บแกะเป็นรูปเล็บตัดสั้น มือข้างซ้ายเท้าเอว มือขวาถือทวน ทวนตัวดาบแกะปลายโค้งห้อยพู่ หัวดาบแกะลายปลาหันหัวปลาขึ้นฟ้า ฐานด้ามแกะสี่เหลี่ยมโค้งมุม ตรงกลางแกะลายดอกโบตั้นเป็นเครือเถาจีน ด้ามทวนกลมยาวแกะเรียบ ด้านหลังเสียบธง ด้านหน้าธงแกะลายเครือเถาจีน ขอบแกะลายเส้นโค้ง ธงแกะโค้งเหมือนผ้าพลิ้ว หัวธงแกะกลมแกะทิ้งเส้นเฉียง ธงด้านหลังแกะเรียบ ด้านหลังของนักรบมีการซ่อมแซมลายเครือเถา ด้านล่างแกะลายเกล็ดปลา ตรงสะโพกห้อยดาบ แกะลายเครือเถาจีน ด้ามจับแกะลายหยู่อี่ ประติมากรรมนักรบฝ่ายบู๊ยืนอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม ขอบแกะลายบัวหงายต่อด้วยฐานรองบน ฐานล่างแกะลายลูกแก้วแกะขอบตรงกลางแกะลายเครือเถาจีน ผ้าทิพย์แกะลายเครือเถาจีนแกะดอกไม้มงคล งานโดยรวมเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำบนงานประติมากรรมลอยตัว

นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 99 รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 100 ลายเส้น รูปด้านหน้า
นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะของนักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 2

ประติมากรรม นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหลังตรงบันไดทางขึ้นพระวิหารพระพุทธไสยาส ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 240 ซม. กว้างประมาณ 125 ซม. หนาประมาณ 56 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายใส่ชุดนักรบมีเสื้อเกราะมือถือง้าว

ประติมากรรม นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นนี้มีใบหน้าดุดัน ดวงตากลมโปนออกมา หนังตาลึกมีรอยย่นตรงสันจมูก คิ้วแกะขนคิ้วเป็นกลุ่มปลายขดกันหอย หน้าผากตรงกลางแกะลายเปลวไฟ ด้านข้างแกะเส้นโค้งยาวจากสันจมูกวิ่งไปสุดที่หน้าผากด้านข้าง 2 เส้น จมูกใหญ่ย่นตั้งหักเห็นรูจมูกเชิดขึ้น แก้มมีโหนกแก้ม ริมฝีปากเผยอขึ้นเล็กน้อยทำให้เกิดรอยย่นใต้แก้ม หนวดและเคราแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบปลายแกะเป็นลายหางไหล ศีรษะสวมหมวกขุนพลปลายทั้งสองข้างแกะเป็นตัวเหงาลายกนกทับใบหูเห็นแค่ติ่งหู หมวกด้านหน้าแกะเป็นมงกุฎตรงกลางแกะหัวหมวกเป็นรูปสี่เหลี่ยมมนขอบ ขอบนอกแกะลวดลายวงกลมหนึ่งรอบต่อด้วยเดินเส้นซ้อนกัน 2 ชั้น ขอบนอกสุดแกะลายกลีบดอกโบตั๋นทับกรอบสี่เหลี่ยมตัดมุมเป็นแปดเหลี่ยม ด้านข้างแกะลายมังกรลอยอยู่บนเมฆมงคลหันหน้าเข้าหากัน ขอบล่างแกะเรียบด้านบนแกะหยักโค้งลายลูกคลื่น ตรงกลางเหนือขอบด้านบนแกะเป็นวงกลมลายชิ่วฉิวยื่นออกมา ด้านหลังหมวกแกะทรงกลมครอบมาด้านหน้าแกะขอบเป็นลาย

หยู่อี่ ตรงกลางแกะเป็นสันขวางเหมือนสันกระดูก ข้างสันกระดูกแกะเส้นเฉียงขอบแกะโค้งหยักวิ่งเข้าไปใต้แถบผ้า ต้นคอแกะลายหยู่อี่หันเข้าหากันตัวบนใหญ่ตัวล่างเล็ก ด้านข้างแกะลายหยู่อี่ซ้อนกันจนเต็มหมวกด้านหลัง การแต่งกายใส่ชุดนักรบมีเสื้อเกราะ ปกเสื้อกว้างมาปิดบ่าโค้งกลม หน้าอกแกะวงกลมเป็นรูปกระจกใต้กระจกแกะผ้าคาดอกชายผ้าพับจีบปลายโค้ง ลายเสื้อเกราะใต้กระจกแกะลายกุญแจตรงกลางแกะลายดอกโบตั๋นมีขอบ กรอบเป็นสี่เหลี่ยมโค้งมุมรอบกรอบแกะลายเปลวไฟ ด้านข้างตัวแกะลายหยู่อี่ แขนแกะลายคล้ายกลีบดอกไม้ซ้อนกัน ขอบแกะหยักโค้งลายสั้น ตรงข้อศอกพับขึ้นแกะชายผ้าระบายโค้งขึ้นไปชนแถบผ้าที่ห้อยมาจากด้านหลัง ข้อแขนแกะถึงข้อศอกปลายแขนแกะลายหน้าสิงห์ เหนือปลายแขนแกะลายเงินตราโบราณ มือซ้ายจับง้าวที่ซ่อมแซมใหม่ มือขวาจับแถบผ้าที่ห้อยมาจากด้านหลัง มือดูใหญ่แข็งแรง เห็นข้อนิ้ว บริเวณเอวแกะเข็มขัดคาดเอว หัวเข็มขัดแกะหน้าสิงห์ มีเขาคล้ายกิเลน เคราข้างแก้มสิงห์แกะลายเป็นแฉกคล้ายใบไผ่ บริเวณเอวด้านข้างแกะเกราะหนาขึ้น แกะลายดอกโบตั๋นพร้อมใบขอบหนาตรงมุมแกะโค้งเข้ามาชนกัน แถบผ้าที่ห้อยมาจากข้างหลังยาวมาเหน็บที่เข็มขัด เข็มขัดด้านข้างแกะลายวงกลมและสี่เหลี่ยม ใต้เข็มขัดห้อยแถบผ้าลงมาผูกเป็นโบว์ตรงกลางเป็นวงกลมแกะลายค้างคาว 4 ตัว กางปีกชนกัน วงกลมตรงกลางแกะภาษาจีน รอบวงกลมผูกเป็นโบว์ 4 แฉกโค้งเหมือนกลีบดอกไม้ ชายแถบผ้าห้อยยาว เสื้อเกราะด้านล่างแกะเหมือนผ้ากันเปื้อนห้อยลงมา แกะลายสี่เหลี่ยมแห่งชัยชนะขอบแกะลายกลีบดอกโบตั๋น ตรงกลางขอบแกะลายหยู่อี่ เสื้อเกราะส่วนล่างด้านหน้ายาวถึงชายชุดด้านในขอบแกะลายหยู่อี่ตรงปลายแกะลายหน้าสัตว์ ตรงกลางแกะสันกระดูกต่อขึ้นมาจากหน้าสัตว์ ด้านข้างสนับเพลาเสื้อเกราะแกะลายกลีบดอกไม้ ขอบบนและขอบล่างแกะหน้าสัตว์อ้าปากมีขอบเรียบวิ่งเชื่อมต่อกัน ตรงกลางแกะเป็นวงกลมมีห่วงยื่นออกมา 4 ด้าน ขอบสนับเพลาแกะลายเปลวไฟระหว่างลายไฟแกะเป็นวงกลม ชุดด้านในใต้เสื้อเกราะแกะเป็นผ้าจับจีบทิ้งลง ชุดยาวปิดสนับแข้งเกือบหมด สนับแข้งแกะลายหน้าสัตว์ รองเท้าใหญ่หัวแกะลายหยู่อี่ ด้านหลังเสื้อเกราะปกแกะลายดอกโบตั๋นแซมด้วยใบไผ่ กลางหลังแกะลายสี่เหลี่ยมแห่งชัยชนะขอบแกะลายหยู่อี่ เอวคาดผ้าคาดเอว ด้านล่างเกราะแกะขอบลายหยู่อี่ ช่วงเอวด้านหลังเหน็บดาบ ลวดลายที่แกะแกะเป็นงานประดิมากรรมนูนต่ำ บนประดิมากรรมลอยตัว

นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 101 รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 102 ลายเส้น รูปด้านหน้า
นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 103 รูปด้านข้าง นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 104 ลายเส้น รูปด้านข้าง
นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3

รูปแบบและลักษณะ ของ นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 3

ประติมากรรม นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหน้าบันไดทางขึ้นพระวิหารหลวง ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 260 ซม. กว้างประมาณ 100 ซม. หนาประมาณ 63 ซม. มีรูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายร่างสูงใหญ่แต่งชุดนักรบ

ประติมากรรม ชิ้นนี้ การแกะสลักลวดลายจะแกะเบามาก ประกอบกับเนื้อหินค่อนข้างลายจึงไม่ค่อยเห็นลวดลายชัดนัก รูปแบบลักษณะโดยรวม แกะเป็นผู้ชายไว้หนวดเครายาว มือจับปลายหนวดไว้ หนวดไม่แกะเป็นเส้น ปากเล็ก จมูกมีสันใหญ่เหมือนจมูกสิงห์ ตากลมหางตายาว ช่วงสันจมูกระหว่างคิ้วแกะรอยย่นซ้อนกัน แก้มแกะรอยย่น คางแกะรอยย่นซ้อนกัน 2 ชั้น ศีรษะสวมมงกุฎ ปลายมงกุฎแกะเป็นตัวเหงาลายกนกปิดทับหู ขอบด้านข้างแกะลายหยักโค้งขึ้น ขอบด้านบนแกะลายหยู่อี่ ตรงกลางแกะลายพระอาทิตย์ ด้านข้างแกะลายหยู่อี่ ตรงกลางเหนือมงกุฎแกะเป็นก้อนกลม ขอบด้านล่างแกะเป็นเส้นโค้งไปตามมงกุฎ การแต่งกายแกะเหมือนใส่เสื้อเกราะ หน้าอกผูกเป็นโบว์ แกะผ้าและรอยยับอยู่ด้านล่าง ปกเสื้อห้อยมาจากคอด้านซ้ายแกะโค้งมาทางขวา หน้าท้องเหนือเข็มขัดแกะลายหน้ามังกร ด้านข้างแกะลายกลีบดอกไม้ เข็มขัดแกะนูนออกมา แกะลวดลายจีน แกะขอบเป็นเส้นตรงทั้งบนและล่าง หน้าท้องด้านล่างเข็มขัดแกะลายกลีบดอกไม้ซ้อนทับกัน มีเส้นเป็นก้านไม้เลื้อยม้วนทับบนกลีบดอกไม้ ช่วงล่างด้านหน้าเหนือชายผ้าแกะเป็นลายหน้าสัตว์ ต้นขาด้านขวาแกะหน้าสิงห์คาบห่วง มีพู่ห้อยใต้พู่เป็นดอกไม้ครึ่งดอก ใต้หัวเข่าแกะลายหยู่อี่เป็นเส้นคล้องกัน ขอบแกะเป็นลายหยู่อี่ ด้านล่างแกะเป็นชายผ้าซ้อนทับกันระบายเป็นชายขา ต้นขาด้านซ้ายแกะเป็นหน้าสิงห์ ใต้หัวเข่าทั้งด้านหน้าและด้านซ้ายแกะเป็นก้านดอกบัว ตัวดอกแกะเป็นลายหยู่อี่ มีท้องฟ้าอยู่ด้านหลัง ชายชุดแกะเป็นผ้าระบาย ต้นแขนแกะหน้าสิงห์คายห่วงมีพู่ห้อย ใต้พู่แกะเป็นดอกไม้ครึ่งดอก สนับแขนแกะเป็นแถบยาวเป็นเส้นตรงด้านนอก ด้านในแกะโค้งหยักเป็นแถวเหมือนกลีบดอกไม้ ตรงกลางแกะเป็นเส้นคู่ 2 เส้น เหนือลายแกะดอกจุ้ยเสียน ลักษณะเหมือนลายประจำยามทับลงบนลายอีกที ข้อแขนแกะเป็นโบว์คล้ายลายหยู่อี่ มือแกะได้รูปเห็นข้อนิ้วผิวแกะเรียบ ปลายนิ้วแกะเป็นเล็บโค้งสั้น ข้อศอกแกะเป็นผ้าระบาย ชายแขนเสื้อด้านซ้ายแกะลายพระอาทิตย์มีเปลวไฟล้อมรอบ สนับแข้งแกะลายกลีบดอกไม้ซ้อนกัน แกะขอบด้านข้างแกะเป็นเส้นหยักโค้งเหมือนลายเปลวไฟ รองเท้าแกะลายหยู่อี่ม้วนเข้าหากัน ด้านข้างแกะลายหยู่อี่มีขอบรองเท้าด้านหน้าเฉียงขึ้น แกะลายดอกไม้ใต้รองเท้า ด้านหลังมีธงเสียบอยู่ ธงแกะลายเครือเถาจีน หัวลายแกะลายหยู่อี่ขอบแกะเป็นเปลวไฟ หัวธงแกะแหลมเป็นเส้นไหมล้อมรอบ แผ่นหลังของนักรบฝ่ายบู๊แกะเรียบไม่มีลวดลาย

นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 105 รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 106 ลายเส้น รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 107 รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 108 ลายเส้น รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4

รูปแบบและลักษณะ ของ นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 4

ประติมากรรม นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหลังตรงบันไดทางขึ้นพระวิหารหลวง ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม ขนาดสูงประมาณ 86 ซม. กว้างประมาณ 52 ซม. หนาประมาณ 28 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายใส่ชุดนักรบมีเสื้อเกราะยืนถือกระบอง

ประติมากรรมชิ้นนี้ มีใบหน้าเป็นชายสูงอายุ ดวงตากลมโตลึกลงหนังตาปลายชี้ขึ้น คิ้วแกะขนคิ้วแกะเป็นก้อนเล็กๆเรียงกัน รอยย่นแกะคิ้วเชื่อมต่อกันทั้ง 2 ข้าง จมูกสั้นเหมือนจมูกสิงห์ แก้มแกะนูนขึ้นผิวดูไม่เรียบ ริมฝีปากอ้าเล็กน้อย แกะหนวดยาวลงมาทับมุมปาก หนวดเคราแกะปลายโค้งซ้อนกันแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ หูแกะใบหูมีขนาดเท่ากันทั้งบนและล่างแกะเป็นรูปวงรี สวมหมวกทรงสี่เหลี่ยมสูงแบ่งเป็น 2 ส่วน แกะขอบเรียบ ด้านในแกะลายดอกอี้หลัยฮวา ตรงกลางหมวกด้านหน้าช่วงบนแกะเป็นรูปสี่เหลี่ยมซ้อนกันรอบสี่เหลี่ยมแกะดอกโบตั๋น หมวกด้านข้างแกะลายดอกอี้หลันฮวา ด้านข้างแกะคล้านขนนก 2 อันเสียบอยู่ตรงปลายหักตรงโคนแกะลายหยู่อี่ ชุดเกราะคอบัวตรงกลางหน้าอกแกะกระจกปกป้องหัวใจ (**อภิโชค แซ่โค้ว** . 2541 : 74) ด้านข้างแกะลายหัวหยู่อี่ แขนแกะลายคล้ายกลีบดอกไม้ซ้อนกัน ข้อแขนเสื้อเกราะแกะถึงใต้รักแร้ปลายแขนแกะลายหัวหยู่อี่เหนือปลายแขนแกะลายสี่เหลี่ยมลายแห่งชัยชนะ ช่วงข้อศอกแกะเป็นปลายแขนเสื้อจับจีบบานขึ้นเหมือนปีกแขน ช่วงกลางบริเวณเอวแกะเข็มขัดเป็นหน้าสิงห์อ้าปากห้อยสายรัดเอวลงมาผูกเป็นดอกไม้ชายทิ้งห้อยลง บนหัวสิงห์ข้างกระจกแกะเป็นปุ่มๆคล้ายขนสิงห์ ด้านข้างช่วงรักแร้ถึงสะโพกแกะเป็นเกราะแกะลายดอกไห่ถังพร้อมใบใหญ่ ใต้สายรัดเอวบริเวณหน้าท้องแกะลายกลีบดอกไม้ ช่วงล่างของเสื้อเกราะแกะลักษณะห้อยลงมาเหมือนผ้ากันเปื้อนแกะขอบลายหยู่อี่ปลายแหลมลงแกะหน้าสิงห์ด้านในแกะเกราะรองด้านหลังเห็นชายโผล่ระบายออกมา ด้านข้างแกะสนับเพลามีขอเกี่ยวเพื่อให้ขยับขาง่าย (**จิตรา ก่อนันทเกียรติ** . 2546 : 120) ขอบแกะหน้าสิงห์ช่วงล่างแกะลายเกล็ดปลา ขอบแกะเป็นเส้นตรงด้านนอกแกะลายเปลวไฟระหว่างเปลวไฟแกะเป็นรูปวงกลม ด้านในแกะเกราะรองเห็นชายโผล่ระบายออกมา สนับแข้งด้านหน้าแกะเป็นเส้นตรงตั้งยาวด้านข้างแกะเป็นปุ่มกลมเรียงกันเป็นแถว เหนือสนับแข้งแกะกางเกงเรียบแกะเห็นรอยย่นของผ้า ปลายสนับแข้งแกะขอบหนา รองเท้าแกะหัวรองเท้าเป็นหัวหยู่อี่ด้านข้างแกะทิ้งเส้นเฉียงเข้าหากันมือใหญ่แกะกลมอูมเห็นรอยย่นของผิว นิ้วมือแกะร่องนิ้ว มือขวาท้าวเอว มือซ้ายกุมกระบองไว้ กระบองแกะกลมยาวเรียบมีการซ่อมแซมปลายกระบองด้านหลัง บริเวณหลังแกะเรียบขอบแกะลายหยู่อี่แขนแกะลายเดียวกับด้านหน้าช่วงเอวแกะเรียบ ตรงกลางแกะร่องขอบหนานูนขึ้น ชายชุดเกราะแกะลายเกล็ดปลาขอบด้านล่างแกะลายหยู่อี่เกราะด้านล่างแกะเรียบบานเป็นกระโปรง ประติมากรรมชิ้นนี้แกะลวดลายเป็นงานนูนต่ำบนงานประติมากรรมลอยตัว

นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 109 รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 110 ลายเส้น รูปด้านหน้า
นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 111 รูปด้านหลัง นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 112 ลายเส้น รูปด้านหลัง
นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5

รูปแบบและลักษณะ ของ นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นที่ 5

ประติมากรรม นักรบฝ่ายบู๊ ชิ้นนี้ตั้งอยู่ตรงบันไดทางขึ้นด้านหลังพระวิหารหลวง ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 96 ซม. กว้างประมาณ 50 ซม. หนาประมาณ 28 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายใส่ชุดนักรบ ยืนถือกระบองไขว้ไว้ข้างหลัง

ประติมากรรมชิ้นนี้ แกะใบหน้าผู้ชายยิ้ม ริมฝีปากเผยอขึ้น มุมปากยกสูง แก้มแกะร่องรอยยิ้มรับกับปาก จมูกมีสันแต่ไม่โด่ง นัยน์ตากลมรี หนังตาแกะเส้นรอบดวงตา คิ้วแกะโค้งเรียบเฉียงรับกับดวงตา ใบหน้ายาว หนวดเคราแบ่งเป็นกลุ่ม ปลายแกะเป็นหางไหลพลิ้วคล้ายลมพัด ศีรษะสวมมงกุฎแกะลายเครือเถาจีน แกะขอบรอบ ตรงกลางช่วงบนขอบหมวกแกะเป็นรูปสี่เหลี่ยมตัดมุม ขอบล่างแกะกลีบดอกโบตั๋นเรียงกันตลอดแนวด้านล่าง ปลายมงกุฎแกะเป็นตัวเหงาลายกนก ไม่แกะใบหู มงกุฎด้านหลังแกะเป็นหมวกครอบลงบนศีรษะ มียอดทรงสี่เหลี่ยมคางหมูยื่นสูงออกมา แกะเรียบไม่มีลวดลาย การแต่งกายสวมเสื้อเกราะ คอเสื้อแกะเป็นคอบัวหยักโค้ง หน้าอกแกะลายวงกลมเป็นปุ่มๆ นูนขึ้น ตรงกลางแกะเป็นวงกลมตามตำแหน่งของกระจก ขอบแกะลายหยู่อี่ ช่วงอกแกะเป็นผ้าโค้งหยักรูดด้วยพู่ปิดทับกระจก ช่วงท้องแกะเป็นเข็มขัดหน้าสัตว์คล้ายกิเลนคาบสายเข็มขัด และสายห้อยมาจากเอวลงมาผูกเป็นห่วงรูปกลีบดอกไม้ ตรงกลางแกะดอกโบตั๋นชายห้อยลง ด้านหน้าช่วงล่างแกะเสื้อเกราะคล้ายผ้ากันเปื้อนยาวโค้งแหลมลง บริเวณหน้าท้องแกะลายกลีบดอกไม้ แกะขอบแต่งขอบด้วยกลีบดอกโบตั๋น ด้านล่างตรงกลางแกะเป็นหนังสัตว์ดุร้าย เห็นสันกระดูกและหน้าสัตว์ห้อยลง ด้านข้างแกะลายหยู่อี่ ขอบแกะเป็นผ้าโค้งทิ้งตัวลง ลำตัวด้านข้างช่วงบนแกะขอบยกขึ้น แกะลายดอกโบตั๋นพร้อมใบ ช่วงล่างแกะสนับเพลาลายกลีบดอกไม้ ขอบแกะลายเปลวไฟ ระหว่างเปลวไฟแกะเป็นวงกลม ใต้สนับเพลาแกะเป็นผ้าหยักโค้งทิ้งตัวลง ช่วงแขนแกะลายกลีบดอกไม้ แกะขอบแต่งขอบด้วยกลีบดอกโบตั๋น ช่วงข้อศอกแกะเป็นชายผ้าซ้อนกันโค้งขึ้นเป็นปีก ข้อแขนเสื้อเกราะแกะลายสี่เหลี่ยมมีวงกลมอยู่ตรงกลาง ขอบโค้งระบาย มือจับกระบองไขว้ไว้ด้านหลัง มือแกะกล้ามเนื้อและสันกระดูก นิ้วแกะร่องนิ้ว ปลายนิ้วแกะเล็บแหลม สนับแข้งแกะเป็นหน้าสัตว์ เหนือหน้าสัตว์แกะลายสี่เหลี่ยมนูนกลมขึ้น ชายสนับแข้งแกะขอบมีระบาย รองเท้าแกะลายหยู่อี่หัวกลมหุ้มเท้า ขอบรองเท้าซ่อนอยู่ในสนับแข้ง พื้นรองเท้าด้านหน้าแกะโค้งขึ้นรับกับตัวรองเท้า ด้านหลังบริเวณเอวแกะลายดอกโบตั๋นตรงเสื้อเกราะ ช่วงล่างแกะเป็นปีกห้อยลงแกะลายกลีบดอกไม้ ขอบแกะเรียบ ปลายขอบแกะลายหยู่อี่ทับแผ่นเสื้อเกราะ แกะเรียบด้านล่าง กระบองแกะกลมเรียบยาว ประติมากรรมนักรบฝ่ายบู๊ชิ้นนี้ ด้านล่างแกะหินรองรับประติมากรรมไว้

รูปแบบและลักษณะของนักรบฝ่ายบุ๋น

นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 113 รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 114 ลายเส้น รูปด้านหน้า
นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 115 รูปด้านข้าง นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 116 ลายเส้น รูปด้านข้าง
นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะ ของ นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นนี้ ตั้งอยู่หน้าประตูทางเข้าพระมหาเจดีย์สี่รัชกาล ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 209 ซม. กว้างประมาณ 90 ซม. หนาประมาณ 45 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะสวยงามเป็นขุนนางแต่งชุดเป็นทางการ ใบหน้ากลมอิ่มยิ้มน้อยๆ แสดงความเป็นคนโอบอ้อมอารี ไว้หนวดเครายาว แบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนหน้า 1 ส่วน และด้านข้าง 2 ส่วน นัยน์ตากลมรีปลายชี้ขึ้นเป็นตา 2 ชั้น คิ้วแกะเป็นเส้นโค้งยาวเลยหางตา จมูกเล็กสั้นและกลม แก้มแกะเป็นร่องแสดงอาการยิ้ม คาง 2 ชั้น กลมมน ใบหูใหญ่แสดงถึงความมีวาสนา สวมหมวกทรงกลมสูงมีปีกปรกลงด้านข้างและด้านหลัง ด้านหน้าหมวกแกะเป็นลายหยู่อี่ บนหยู่อี่แกะเป็นลายดอกบัวมีผีเสื้อขนาบข้าง 2 ตัว บนดอกบัวแกะลายเส้นม้วนปลายตรงกลางโค้งเป็นยอดแหลม ด้านข้างหยู่อี่แกะเป็นลายดอกบัวข้างละ 1 ดอก ด้านข้างและหลังมีปีกห้อยลงมาแกะลวดลายของดอกจุ้ยเซียนมีกิ่งก้านและใบ แกะเป็นงานนูนต่ำเหมือนลายหน้าหมวก ขอบปีกแกะเป็นเส้นมุมปีกด้านบนแกะเป็นลายโค้งลงเป็นลายหยู่อี่ ปลายปีกด้านล่างแกะเป็นลายประแจจีน

รูปร่างของขุนนางมีเสื้อผ้าปกคลุมมิดชิด เนื่องจากเป็นขุนนางฝ่ายบุ๋นจึงไม่ถืออาวุธ แต่ถือหนังสือแทนหนังสือแกะเป็นลักษณะม้วนกระดาษ ตรงกลางแกะเป็นลวดลายเครือเถาจีน มีดอกมู่ปี่ฮวาอยู่ตรงกลาง ขอบหนังสือแกะเป็นลวดลายตัวอักษร หุย เป็นลวดลายสิริมงคลของจีน หมายถึงความต่อเนื่องที่ไม่มีวันจบสิ้น
(**พรพรรณ จันทโรนานนท์** . 2538 : 235)

เสื้อผ้าของขุนนางเป็นชุดหรูหราเป็นทางการ เสื้อตัวนอกชานเสื้อยาว ชายแขนยาว ด้านหน้ามีแถบใหญ่ยาว มีผ้าผูกห้อยอยู่ตรงกลางด้านหน้า ลวดลายของผ้าเป็นวงกลมวงใหญ่ แกะเป็นจุดที่สำคัญ เช่นช่วงบ่าด้านหน้า ชายเสื้อด้านล่าง ข้างละวง ชายแขนเสื้อทั้ง 2 ข้าง ตรงช่วงท้องเป็นวงกลมวงใหญ่ ในวงกลมทุกวงแกะเป็นลวดลายดอกโบตั๋นมีก้านและใบ ซึ่งจะมีดอกโบตั๋นดอกใหญ่ดอกเดียวอยู่ตรงกลาง ตรงแขนเสื้อด้านข้างช่วงบนแกะเป็นลายดอกโบตั๋นดอกใหญ่ แซมด้วยใบไม่มีวงกลม

ชายเสื้อชุดในจะมีแถบห้อยซ่อนอยู่ด้านล่างเสื้อตัวนอก ชายแถบผ้าด้านล่างแกะเป็นลายพู่ทิ้งห้อยเอียงเป็นแนวนอนเหนือพู่แกะเป็นลายพระอาทิตย์มีเมฆมงคลลอยอยู่ด้านบน ชายเสื้อตัวในยาวปรกมาถึงรองเท้าแกะลวดลายเป็นลายคลื่นมีดอกโบตั๋นลอยอยู่เป็นจุด บางดอกมีกลีบดอกคล้ายดอกเบญจมาศ ตรงกลางมีแฉก 3 แฉก ขึ้นมาจากลายคลื่นซึ่งเป็นลวดลายที่จะมีอยู่ในชุดของขุนนางฝ่ายบุ๋น รองเท้าใหญ่หัวรองเท้าแกะลายหยู่อี่พื้นหนา ขุนนางยืนกางขาดูแข็งแรงมั่นคง

นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 117 รูปด้านหน้า นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 118 ลายเส้น รูปด้านหน้า
นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 119 รูปด้านหลัง นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2

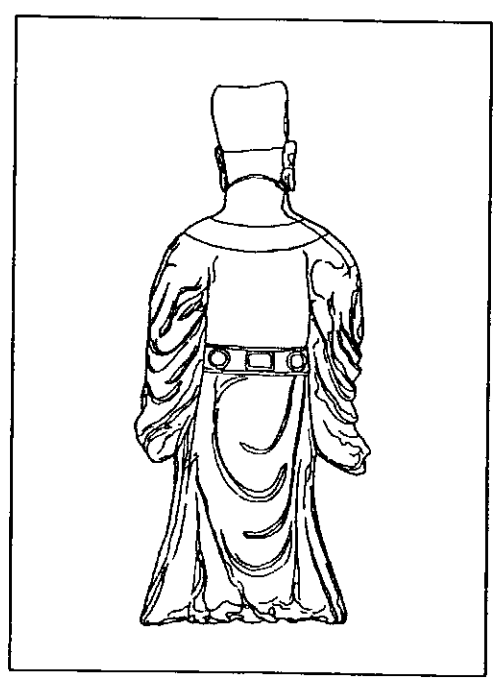

ภาพประกอบ 120 ลายเส้น รูปด้านหลัง
นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะ ของ นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นที่ 2

ประติมากรรม นักรบฝ่ายบุ๋น ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหลังตรงบันไดทางขึ้นพระวิหารหลวง ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 93 ซม. กว้างประมาณ 40 ซม. หนาประมาณ 28 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายใส่หมวกทรงสูงเหมือนขุนนาง สวมชุดยาวชายเสื้อยาวแบบชุดพิธีการ คาดเข็มขัดหรูหราเหมือนเข็มขัดหยก มือข้างซ้ายถือม้วนกระดาษ

ใบหน้าของประติมากรรมชิ้นนี้ ยิ้มแย้มแจ่มใสเหมือนกำลังดีใจ ปากอ้ามุมปากชี้ขึ้นเห็นฟันด้านใน แก้มยกสูงขึ้นแกะร่องยิ้ม จมูกโด่งเป็นสัน ตาเล็กหรี่ แสดงอาการยิ้ม คิ้วแกะเส้นโค้งเป็นสันยื่นออกมาซ้อนกัน 2 ชิ้น แกะรอยย่นระหว่างคิ้วและสันจมูกโค้งเชื่อมต่อคิ้วทั้ง 2 ข้าง ใบหน้ารูปสี่เหลี่ยมยาว คางหนา หูใหญ่ยาว แกะเป็นลายหยู่อี่ ศรีษะสวมหมวกทรงสูง ด้านหลังเป็นปีกโค้งตั้งขึ้น แกะเรียบธรรมดา การแต่งกายปกปิดมิดชิดไม่เห็นลำตัว คอเสื้อตั้งขึ้น มีรอยต่อของเสื้อบริเวณหน้าอกและคอล้อมรอบลำตัว ชายแขนเสื้อยาว ชุดยาวลงไปคลุมข้อเท้าระลงพื้น เสื้อผ้าแกะรอยต่อ รอยยับรอยพับ และการทิ้งตัวของผ้าเท่านั้น คาดเข็มขัดดูหนา ลวดลายบนเข็มขัดเป็นลายสี่เหลี่ยม วงกลม แกะนูนขึ้นเดินเส้นใน ขอบเข็มขัดแกะเดินเส้นโดยรอบ มือซ้ายถือม้วนกระดาษเหมือนหนังสือราชการแกะเรียบ มือแกะเรียบเซาะร่องนิ้วและเล็บ รองเท้าหัวโตแกะลายหยู่อี่

รูปแบบและลักษณะของนักบวช

นักบวช ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 121 รูปด้านหน้า นักบวช ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 122 ลายเส้น รูปด้านหน้า นักบวช ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 123 รูปด้านข้าง นักบวช ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 124 ลายเส้น รูปด้านข้าง นักบวช ชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะ ของ นักบวช ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม นักบวช ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงบันไดทางขึ้นด้านขวาของพระอุโบสถ ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 112 ซม. กว้างประมาณ 38 ซม. หนาประมาณ 35 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายใส่ชุดนักบวชห้อยประคำที่คอ มือถือแส้

ประติมาชิ้นนี้ แกะใบหน้าชายหนุ่มกำลังยิ้มไม่อ้าปาก มุมปากยกขึ้นเซาะร่องแก้มมาถึงคางให้ลึกลง แสดงถึงรอยยิ้ม จมูกยาวโด่งปลายจมูกดูมีเนื้อ ตาเล็กรีหนังตาชี้ขึ้น คิ้วแกะโค้ง ใบหูยาวหน้าผากเกลี้ยง ศีรษะสวมหมวกแบบหลวงจีน แกะลายพระอาทิตย์โผล่ขึ้นมาจากเมฆมงคล การแต่งกายสวมชุดนักบวชจีน ชุดยาวกรอมเท้า แขนยาวชายแขนกว้างเห็นชายแขนเสื้อด้านในพับขึ้น ผ้าไม่แกะลวดลายแกะแสดงรอยพับ รอยยับ และการทิ้งตัวของผ้าเท่านั้น คอห้อยสร้อยประคำเม็ดกลมเกลี้ยงเส้นยาว มือข้างซ้ายจับประคำ มือด้านขวาถือด้ามแส้ ปลายขนแส้ไม่ยาว ด้ามแส้กลมเล็กหักหายไปส่วนหนึ่ง รองเท้าแกะหัวเรียบ พื้นรองเท้าหนา ด้านหน้าปาดเฉียงขึ้น ฐานรองประติมากรรมนักบวชแกะกลมผิวเรียบไม่มีลวดลาย

นักบวช ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 125 รูปด้านหน้า นักบวช ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 126 ลายเส้น รูปด้านหน้า นักบวช ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 127 รูปด้านข้าง นักบวช ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 128 ลายเส้น รูปด้านข้าง นักบวช ชิ้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะของ นักบวช ชิ้นที่ 2

ประติมากรรม นักบวช ชิ้นนี้ ตั้งอยู่หัวบันไดตรงกลางด้านขวาพระอุโบสถ ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดประมาณ 120 ซม. กว้างประมาณ 42 ซม. หนาประมาณ 30 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายใบหน้ากลมสั้น นัยน์ตาเล็กรีเชาะร่องใต้ตวงตา คิ้วแกะเป็นเส้นโค้งชี้ขึ้น จมูกสั้นไม่เน้นสันรูจมูกบาน ปากยิ้มน้อยๆมุมปากชี้ขึ้นริมฝีปากบนหยัก ปากกว้างบาง แก้มแกะร่องรอยยิ้ม คางกลมมนหูได้รูปไม่ยาว ศีรษะสวมหมวกทรงดั้งแบบนักบวช รูปร่างสันทัดแต่งชุดนักบวชแขนยาวตัวเสื้อยาวคลุมเท้าคอเสื้อปาดเฉียงมาที่เอวมีผ้าคาดเอว เนื้อผ้าเรียบไม่มีลวดลายแกะแสดงรอยต่อ รอยพับ รอยย่น และการทิ้งตัวของงผ้าเท่านั้น เสื้อผ้าคลุมไม่เห็นรูปร่างชัดเจนเห็นแต่มือที่โผล่มาถือของเท่านั้น มือแกะเรียบเห็นร่องนิ้ว มือขวาถือแส้แกะด้ามแส้เป็นเส้นกลม ตัวแส้แกะกลมมนโค้งเรียบไม่เก็บรายละเอียดของเส้นแส้ มือซ้ายถือกล่องหุ้มด้วยผ้าผูกเป็นโบว์ที่บนกล่องทรงสี่เหลี่ยม รองเท้าหัวรองเท้าแกะลายหยู่อี่ พื้นรองเท้าไม่หนาหัวปาดเฉียงขึ้นรับกับรองเท้า

รูปแบบและลักษณะของผู้ชาย

ผู้ชาย ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 129 รูปด้านหน้าของผู้ชาย ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 130 ลายเส้น รูปด้านหน้าของผู้ชาย ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 131 รูปด้านหลังของผู้ชาย ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 132 ลายเส้น รูปด้านหลังของผู้ชายชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะ ของ ผู้ชาย ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม ผู้ชาย ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในเขามอด้านทิศตะวันออกใกล้พระวิหารคดพระพุทธเจ้าเข้านิพพาน บริเวณด้านนอกพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 80 ซม. กว้างประมาณ 30 ซม. หนาประมาณ 30 ซม. รูปแบบเป็นชาวประมง มีลักษณะเป็นผู้ชายยืนมือจับม้องห้อยอยู่ข้างตัวขาขวาก้าวไปข้างหน้า ใบหน้าของผู้ชายดูเป็นคนวัยกลางคนมีริ้วรอยขึ้นที่หน้าผากโดยแกะเป็นเส้นบางๆ หน้าผากนูนมีโหนกแก้ม จมูกโด่งมากมีสันจมูก รูจมูกเจาะรูลึก 2 รู ช่วงแก้มเหนือเคราแกะทิ้งเส้นเป็นหนวดโค้ง เคราแกะนูนขึ้นจากแก้มแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบตรงลงมาจนถึงบริเวณอกตัดขอบโค้งให้ลอยออกมาจากเสื้อ ปากเล็กริมฝีปากบางเผยอขึ้นเล็กน้อย นัยน์ตากลมรีเซาะร่องเป็นตาสองชั้น ไม่เน้นคิ้วไม่มีลวดลายแกะเน้นแค่ความลึกเหนือดวงตาเท่านั้น หูเล็กยาวพอดีไม่ยาวมากเหมือนคนอายุยืน บนศีรษะสวมหมวกมีลักษณะเป็นเชือกถักลายเหมือนถักเปียเป็นเส้นต่อกันทั้งใบ ด้านหลังมีรูให้ผมออกมา หมวกมีลักษณะเหมือนพันไว้ด้านหน้าเกล้าเป็นจุกมีปีกยื่นออกมากันแดด ชาวประมงมีรูปร่างสันทัดไม่สูงมากนัก คอสั้น การแกะสลักลำตัวไม่เน้นกล้าม ตรงช่วงมือแกะเห็นข้อกระดูกที่ต่อระหว่างมือกับแขน หลังมือและนิ้วแกะเรียบๆปลายนิ้วแกะเป็นเล็บ ระหว่างนิ้วชี้กับนิ้วโป้งแกะเป็นลำตัวของปลามีเกล็ดโผล่ขึ้นมาจากม้อง เสื้อผ้าของชาวประมงเป็นแบบธรรมดาไม่มีลวดลาย ผ่าหน้าติดกระดุมแบบจีนแกะตรงช่วงรอยพับ รอยยับและรอยทิ้งของชายผ้าชัดเจน กางเกงทิ้งลงมารัดปลายขาแกะแสดงรอยย่นของผ้า ตรงเอวแกะเป็นผ้าคาดเอว ตรงบ่าแกะเป็นเชือกพาดบ่าเฉียงลงมาทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ด้านหน้าเชือกหายไปในผ้าคาดเอว ด้านหลังเชือกหายไปในแขนเสื้อ ม้องแกะติดไว้ที่เอว แกะลวดลายเหมือนถักด้วยหวาย ช่วงขามีการแกะซ่อมแซมขึ้นมาใหม่ แต่ยังคงลักษณะท่ายืนได้เหมือนของเดิม ประติมากรรมชิ้นนี้เป็นประติมากรรมลอยตัวมีขนาดเล็กประมาณครึ่งหนึ่งของคนจริง

ผู้ชาย ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 133 รูปด้านหน้าของผู้ชาย ชิ้นที่ 2 ภาพประกอบ 134 ลายเส้น รูปด้านหน้าของผู้ชายชิ้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะของ ผู้ชาย ชิ้นที่ 2

ประติมากรรมผู้ชาย ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในเขามอหน้าโรงเรียนแพทย์แผนโบราณและการนวดแผนโบราณ ณ. วัดพระเชตุพนวิมงมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 92 ซม. กว้างประมาณ 38 ซม. หนาประมาณ 25 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นบัณฑิตหนุ่มถือพัด ยืนโน้มตัว ขาซ้ายก้าวไปข้างหน้า ใบหน้าของผู้ชายกลม แก้มอิ่ม ปากเล็ก มุมปากชี้ขึ้นมีลักษณะกำลังยิ้ม จมูกโด่งเป็นสัน มีนัยน์ตาชั้นเดียวชี้ขึ้น คิ้วแกะโค้งเรียบกลืนกับผิว ด้านขวาจะเห็นสันคิ้วชัดเจนกว่าด้านซ้าย ใบหูกลมรีแกะขอบรอบหู คอสั้น ศีรษะสวมหมวกบัณฑิต แกะลายหยู่อี่ด้านหน้าและด้านบน ด้านหลังหมวกทิ้งชายผ้าประบ่า การแต่งกายเป็นชุดยาวแบบจีน คอเสื้อปาดเฉียงไปด้านข้าง แกะเดินเส้นขอบ 2 เส้น ขอบเล็กซ้อนด้วยขอบใหญ่ ชุดเป็นผ้าเรียบไม่มีลวดลาย แกะเส้นแสดงรอยยับ รอยพับและการทิ้งตัวของผ้าเท่านั้น ช่วงเอวคาดผ้าผูกเป็นโบว์เป็นเส้นทิ้งชายยาว มือข้างซ้ายกุมชายไว้ มือขวาถือพัด ตัวพัดแกะทิ้งเส้นยาวตรงเรียงกันเป็นระเบียบ มือของผู้ชายแกะดูกลมกลืน ไม่เน้นกล้ามเนื้อ เซาะร่องนิ้วไม่แกะข้อนิ้ว เท้าสวมรองเท้ามีพื้นหนา ลวดลายหลุดออกเหลือเส้นบางๆเป็นลายหยู่อี่ ประติมากรรมผู้ชายยืนอยู่บนฐานหินทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแกะเรียบไม่มีลวดลาย

ผู้ชาย ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 135 รูปด้านข้าง ผู้ชาย ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 136 ลายเส้น รูปด้านข้าง ผู้ชาย ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 137 รูปด้านหน้า ผู้ชาย ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 138 ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้ชาย ชิ้นที่ 3

รูปแบบและลักษณะของ ผู้ชาย ชิ้นที่ 3

ประติมากรรม ผู้ชาย ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ทางทิศใต้บริเวณภายในลานพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 142 ซม. กว้างประมาณ 75 ซม. ยาวประมาณ 135 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายกำลังนั่งอยู่บนหลังควาย ใบหน้าอิ่ม มีโหนกแก้ม ตาเล็กรี คิ้วแกะเรียบเป็นเส้นโค้ง จมูกมีสันแต่ไม่โด่ง ริมฝีปากเล็กบางเม้มสนิท ริมฝีปากบนมีหยักตรงกลาง มุมปากชี้ขึ้นเหมือนยิ้มน้อยๆ ใบหูเรียวกว้างเท่ากันทั้งใบหูไม่ยาวมากนัก ศีรษะสวมมงกุฎลวดลายเป็นดอกโบตั๋นด้านล่างของดอกเป็นลายลูกคลื่น ด้านข้างเป็นลายขดโค้งเหมือนหัวหยู่อี่ ปลายปีกมงกุฎโค้งแหลมเหมือนตัวเหงาบานออกเล็กน้อย ด้านล่างแกะเป็นขอบวิ่งยาวจากปีกมงกุฎด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่ง ผมเกล้าขึ้นเป็นบางส่วนสวมที่ครอบผมบางส่วนปล่อยเลยคอเล็กน้อย ช่วงคอสั้น รูปร่างสันทัด สวมใส่เสื้อผ้ามิดชิดไม่โชว์กล้ามเนื้อ ตัวเสื้อเป็นเสื้อแบบจีนคอปาดเฉียงติดกระดุมจีน ไม่มีลวดลายของผ้าแกะแสดงรอยยับของผ้าลึกซัดเจน ชายเสื้อยาวลงมาถึงเท้า ด้านหลังแกะเป็นรอยพับของผ้าเป็นจีบห้อยลง ตัดขอบล้อไปตามลำตัวควาย ชายเสื้อลอยขึ้นไม่ติดกับตัวควาย ช่วงเอวมีผ้าคาดผูกเป็นโบว์ ทิ้งชายลงบนหลังควาย มือข้างขวาโผล่มาจากแขนเสื้อถือพู่กันมือแกะไม่เห็นสันกระดูกและข้อนิ้วชัดเจน มือข้างซ้ายซ่อนอยู่ในผ้าคลุมที่รองห่อผ้านิ้วโผล่มา 1 นิ้ว ห่อผ้าแกะลักษณะเหมือนกล่องอยู่ข้างในแล้วเอาผ้ามาห่อผูกเป็นปมมีชายผ้าชี้ออก ด้านล่างมีผ้าอีกผืนปูรองรับแกะทิ้งชายลงมา รองเท้า หัวรองเท้าแกะเป็นลายเส้นคู่ขนานนูนขึ้นมา ตรงพื้นรองเท้าแกะทิ้งเส้นแสดงขอบพื้น

ตัวควาย มีลักษณะกำลังยืนยื่นคอต่ำลงไปข้างหน้า รูปหน้ายาวปากโค้งกว้างยื่นออก ริมฝีปากบนขยับขึ้นเล็กน้อย แกะร่องโค้งตรงมุมปาก รูจมูกใหญ่ลึกแกะเส้นโค้งเชื่อมเข้าหากัน ตาเล็กรียาว เขาโค้งยาวปลายแหลมหูยาวแกะอยู่ด้านหลังของเขา คอย่น ลำตัวยาวหลังและลำตัวด้านข้างแกะเป็นสันแสดงถึงการผ่านการ

ทำงาน โคนขาใหญ่ปลายขาเล็กแกะเห็นสันและข้อกระดูกชัดเจน กีบเท้าหน้าตั้งสูงขึ้นไม่บานออกด้านหน้า เซาะร่องใหญ่เป็นร่องกีบเท้า กีบเท้าหลังบานออกมาด้านหน้าเล็กน้อยเซาะร่องด้านหน้า 1 ร่อง หางยาวปลายใหญ่เป็นพู่แกะทิ้งเส้นเป็นลายขน

รูปแบบและลักษณะของผู้หญิง

ผู้หญิง ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 139 รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 140 ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 141 รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 142 ลายเส้น รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะ ของ ผู้หญิง ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม ผู้หญิง ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหลังภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 128 ซม. กว้างประมาณ 46 ซม. หนาประมาณ 36 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสาวใช้ที่อยู่ในวังเหมือนนางกำนัลยืนถือกระถางธูปอย่างสงบ ใบหน้ารูปไข่ นัยน์ตาเล็กรีแหลม คิ้วแกะเป็นเส้นโค้งบาง จมูกไม่โด่งมาก ปากเล็กบางมุมปากชี้ขึ้นมีร่องตรงมุมปากเหมือนกำลังอมยิ้มเล็กน้อย คางแหลม ผมเกล้ายกสูงขึ้นรัดทำเป็นมวยสูงสองอันยื่นไปข้างหน้า ตรงขอบผมแกะนูนสูงออกมาจากหน้าผากเล็กน้อย ไม่แกะรายละเอียดของเส้นผม ใบหูยาวใส่ตุ้มหูห้อยเป็นพู่เล็กๆ เสื้อผ้าเป็นแบบสาวโบราณปกปิดมิดชิด คอเสื้อเป็นคอตั้งแกะลวดลายลักษณะเป็นผ้าอีกชิ้นหนึ่งที่มีลวดลายตรงขอบเป็นลายหยู่อี่สวมทับลงมาบนบ่า ชายเสื้อและแขนเสื้อยาวแบบชุดพิธีการแกะเรียบๆไม่มีลวดลายแกะแสดงรอยยับและรอยย่นของผ้าเท่านั้น เสื้อตัวนอกแกะเป็นเส้นยาวจากเอวลงไปถึงชายเสื้อแสดงการทิ้งของผ้า ชายเสื้อบานออกแกะขอบโค้งตามความนูนของผ้า ช่วงเอวมีผ้าคาดเอวชายผ้ายาวพลิ้วไหว ช่วงบ่ามีผ้าพาดบ่าจากด้านหลังห้อยชายลงมาถึงพื้นเก็บชายเข้ามาตรงด้านข้าง ชายชุดตัวในแกะเรียบทิ้งชายลงมากองที่รองเท้า รองเท้าเล็กแหลมบ่งบอกถึงการเป็นสตรีที่ได้ผ่านการมัดเท้ามาแล้ว

ผู้หญิง ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 143 รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 144 ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะของ ผู้หญิง ชิ้นที่ 2

ประติมากรรม ผู้หญิง ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในเจดีย์จีนด้านหน้าหลังมุมซ้ายของพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 148 ซม. กว้างประมาณ 40 ซม. หนาประมาณ 35 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสตรีชั้นสูงถือเครื่องดนตรีโบราณที่ว่า ฉิ่ง หรือ เจ๊ียะ ซึ่งเป็นศิริมงคล

ประติมากรรม หญิง ชิ้นนี้ มีลักษณะใบหน้าของผู้หญิงมีอายุขึ้นมาจากวัยสาวเล็กน้อย มีใบหน้ารูปไข่ นัยน์ตาชั้นเดียวเล็กรีปลายชี้ขึ้น คิ้วแกะโค้งปลายคิ้วแกะจางลง หน้าผากกว้างจมูกยาวโต่ง ริมฝีปากเล็กแสดงอาการยิ้มมุมปากชี้ขึ้นเป็นร่อง แก้มอิ่ม คางกลมมน หูเล็กแกะตุ้มหูห้อยลงมา ทรงผมเกล้าขึ้นสวมมงกุฎครอบไว้ ผมด้านข้างแกะบานออก มงกุฎแกะลายหยู่อี่ตรงกลางแกะเหมือนกลีบดอกไม้ซ้อนกัน 2 ชิ้นชี้ขึ้น ผมไม่แกะรายละเอียดของเส้นผม คอดูหนาและใหญ่ การแต่งกายแกะเป็นชุดพิธีการหรูหรา ชายแขนเสื้อยาว คอเสื้อตั้งขึ้นติดกระดุมจีน ปกเสื้อซ้อนกัน 2 ชิ้น ชิ้นบนแกะเป็นแฉกลวดลาย ในแฉกแกะเป็นลายดอกไม้ต่างๆ แซมด้วยใบแต่ละแฉกแกะขอบเรียงล้อมรอบคอ ชิ้นล่างแกะลายเครือเถาแบบจีนเลื้อยไปตามปก ขอบปกแกะหยักโค้งวิ่งลงมาตรงหน้าอกและต้นแขนเส้นรอบนอกแกะเหมือนกลีบดอกไม้บานออก ติดกระดุมจีน เสื้อตัวนอกเป็นชุดยาวแค่เข่า แกะลวดลายดอกโบตั๋นพร้อมใบแกะเป็นกลุ่มๆ กระจายไปทั่วตัวเสื้อ ด้านหน้ามีแถบผ้าแกะลวดลายเมฆมงคล ส่วนล่างแกะลายลูกคลื่นปลายแถบผ้ากระดกขึ้นเห็นด้านในแกะลายเส้นเรียงเป็นระเบียบ บริเวณเอวมีผ้าคาดเอวหน้ารัดด้วยสายรัดเอวห้อยลงมาถักเป็นลายห่วงมงคล ชายห้อยลงมาเป็นพู่ หัวพู่แกะลายสานสลับกันไปมาเป็นลายยันต์แปดลายต่อเนื่องไปไม่รู้จบ ชายทิ้งยาวแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ชุดตัวในยาวกรอมเท้าแกะลวดลายซ่อดอกโบตั๋นเหมือนชุดตัวนอก มือของผู้หญิงถือเครื่องดนตรีโบราณแกะลายชัดเจนห้อยพู่ยาว มือของผู้หญิงดูกลมป่องนิ้วเรียวยาวเกินจริง ปลายนิ้วเชาะเล็บ มือซ้ายเล็บของนิ้วก้อยและนิ้วนางยาวเหมือนนิ้วของสตรีชั้นสูงไว้กัน รองเท้าแหลมเล็กบ่งบอกถึงการผ่านประเพณีการมัดเท้าซึ่งเป็นประเพณีของชาวจีนโบราณ

ผู้หญิง ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 145 รูปด้านหน้า ผู้หญิงชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 146 ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิงชิ้นที่ 3

รูปแบบและลักษณะของ ผู้หญิง ชิ้นที่ 3

ประติมากรรม ผู้หญิง ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในเจดีย์จีนด้านหน้ามุขขวาของพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 134 ซม. กว้างประมาณ 48 ซม. หนาประมาณ 30 ซม. รูปแบบเป็นงานประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้หญิงใส่ชุดหรูหรา มือจับสร้อย

ประติมากรรม ชิ้นนี้ แกะใบหน้าผู้หญิงมีลักษณะคมชัด คิ้วโค้งขึ้นเป็นเส้น หางคิ้วชี้ขึ้น ตาเล็กรีปลายตวัดโค้งชี้ขึ้น จมูกแกะเป็นสันไม่โด่งมาก ริมฝีปากเล็กขอบริมฝีปากแกะโค้งมุมปากยกขึ้น รูปหน้ายาวกลมคางแกะเป็นร่องคาง หูแกะเป็นตุ้มหูห้อยเป็นพวง ทรงผมแกะลักษณะเหมือนมีผ้าคลุมไว้ ด้านหน้าผมแกะโค้งยกขึ้นปิดหูไว้ ด้านหลังแกะนูนขึ้นเหมือนเกล้าผม การแต่งกายมีชุดทั้งตัวนอกและชุดตัวใน คอตั้ง ช่วงบ่าแกะผ้าคลุมขอบแกะลายหยู่อี่ รอบคอแกะเป็นแฉกๆมีขอบตรงกลางแกะลายเครือเถาจีนและลายคลื่นน้ำ ส่วนล่างต่อจากลายแฉกรอบคอ แกะลวดลายก้านใบและดอกจุ้ยเสียน ช่วงเอวแกะผ้าคาดเอวร่องลึกคมชัดรัดด้วยสายคาดเอว ห้อยยันต์แปดและป้ายมงคล ปลายสายห้อยพู่ หัวพู่แกะลายเหมือนงานสาน พู่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ด้านล่างมีผ้าแถบรองสายคาดเอวแกะลายใบไม้จุ้ยเสียน ชายแถบผ้าแกะลายสี่เหลี่ยมห้อยพู่ลวดลายของผ้าด้านข้างแกะใบจุ้ยเสียนตรงกลางแกะดอกโบตั๋น ขอบผ้าแกะกลีบดอกโบตั๋นเรียงกันเป็นแถวลวดลายของขอบกระโปรงตัวนอกแกะลายโค้งเหมือนลายลูกคลื่น เหนือลายลูกคลื่นแกะกลีบดอกโบตั๋น แขนเสื้อแกะเห็นชายแขนเสื้อทั้งตัวในและตัวนอก ลวดลายของแขนเสื้อแกะลายดอกจุ้ยเซียนพร้อมก้านและใบขอบแขนแกะลายน้ำเต้าผูกโบว์ ชายโบว์ยาวพันกันเหนือขอบแขนแกะกลีบดอกโบตั๋นโดยรอบ มือด้านซ้ายโผล่นิ้วเรียวมาจับสร้อย มือขวากลมอูมนิ้วเรียวเล็กกำลังกำด้ามวัตถุมงคล ซึ่งตัววัตถุมงคลหักไป ชุดด้านในเห็นชายด้านล่างแกะลายดอกจุ้ยเซียนขอบชายหนาแกะซ้อนกัน 2 ชั้น เหนือขอบแกะลายกลีบดอกโบตั๋น ชุดทั้งตัวนอกและตัวในแกะเห็นรอยพับและการทิ้งตัวของผ้าชัดเจน คอห้อยเครื่องประดับอันใหญ่เป็นสร้อยคล้องคอ สายแกะกลมเรียบ หัวสร้อยแกะลายเครือเถาจีน ลักษณะของหัวสร้อยที่ห้อยแกะรูปร่างเหมือนผลพลับ รองเท้าแกะหัวแหลมเล็กแสดงถึงการมัดเท้าตามประเพณีจีน

ผู้หญิง ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 147 รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 148 ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 149 รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 4

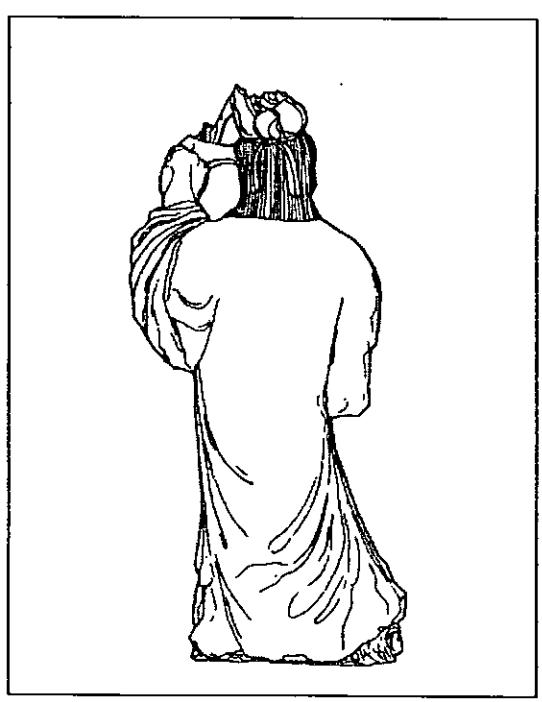

ภาพประกอบ 150 ลายเส้น รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 4

รูปแบบและลักษณะ ของ ผู้หญิง ชิ้นที่ 4

ประติมากรรม ผู้หญิง ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหลังภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 107 ซม. กว้างประมาณ 46 ซม. หนาประมาณ 25 ซม. รูปแบบเป็นผู้หญิงยืนยกมือข้างซ้ายที่กำช่อดอกไม้ขึ้น มือขวาวางไว้ตรงหน้าอกมือกำสายพู่ห้อยลงมา ลักษณะเป็นผู้หญิงที่มีฐานะใส่เสื้อผ้าชุดกี่เพ้ามีลวดลาย สวมมงกุฎแต่มีเท้าที่ใหญ่แสดงถึงการไม่ได้ผ่านการมัดเท้าตามประเพณีของจีน ลักษณะของใบหน้าอิ่มกลมยาว ริมฝีปากอมยิ้มเล็กน้อย ขอบปากคม จมูกยาวไม่โด่งแต่มีสันจมูก นัยน์ตาเล็กรีชี้ขึ้น แกะสลักไม่เน้นคิ้ว ทรงผมหน้าม้าผมยาวประบ่าดูเป็นหญิงสาวที่ยังไม่โตมากนัก เส้นผมแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบแบ่งช่องเท่าๆกัน ใบหูใหญ่ไม่ยาวมากนักแกะตรงๆลงมาเท่ากันตั้งแต่โคนจนถึงติ่งหู หมวกที่ใส่มีลักษณะเป็นที่ครอบเหมือนมงกุฎมีลวดลายหยู่อี่ด้านหน้าและด้านข้าง บนหยู่อี่ด้านหน้าแกะเป็นดอกโบตั๋นด้านหลังแกะเป็นเส้นไหมผูกเป็นโบว์ห้อยลงมา คอจีนเฉียงติดกระดุมแบบจีนแขนยาวแกะชายเสื้อย่นเป็นสันชัดเจน ผ้าทิ้งแกะเป็นร่องลึกใหญ่ ลวดลายของผ้าด้านหน้าเป็นลายดอกโบตั๋นมีกิ่งไม้ใบไม้โค้งมนปลายแหลมด้านหลังไม่มีลวดลายของผ้าแกะเรียบเห็นรอยทิ้งของผ้าเป็นเส้นโค้ง มือซ้ายถือช่อดอกจุ้ยเซียน มือขวาถือพู่ยาวแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบโค้งเป็นเปลวคล้ายตัวกนก หัวพู่แกะเป็นก้อนกลมลวดลายแกะเป็นเส้นตรงเฉียงสลับไขว้กันไปมา รองเท้ามีหัวใหญ่แกะลายเส้นเป็นหยู่อี่

ผู้หญิง ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 151 รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 152 ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 5

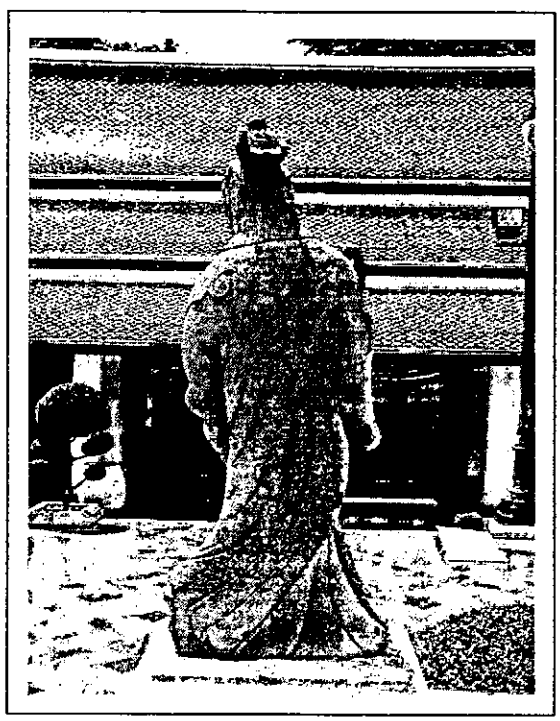

ภาพประกอบ 153 รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 154 ลายเส้น รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 5

รูปแบบและลักษณะ ของ ผู้หญิง ชิ้นที่ 5

ประติมากรรม ผู้หญิง ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงบันไดทางขึ้นด้านขวาของพระวิหารหลวง ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 88 ซม. กว้างประมาณ 38 ซม. หนาประมาณ 22 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้หญิงสูงศักดิ์ยืนถือตาบ ใบหน้ากลมใหญ่อวบอูม คางกลมคอหนา หน้าผากกลมกลึง คิ้วแกะโค้งเรียบ จมูกเป็นสันได้รูปสวย ตา 2 ชั้นเล็กรีเหมือนทำตาปรือริมฝีปากบางเล็กมุมปากชี้ขึ้น แก้มอิ่มหูใหญ่ ใบหูมีขนาดเท่ากันทั้งล่างและบน ผมตัดหน้าม้าสูง ด้านข้างมีจอนผม ผมด้านหลังตัดแค่บ่า ทรงผมแสดงถึงการเป็นหญิงสาวที่อายุยังน้อย บนศีรษะสวมมงกุฎแบบสตรีชั้นสูงระดับพระธิดาของฮ่องเต้ มงกุฎแกะรูปทรงเหมือนดอกไม้ตูม ด้านล่างมีฐานกว้างขอดเข้าแกะเหลี่ยมเป็นชั้นขึ้นมาเป็นตัวมงกุฎ ด้านข้างแกะลายหยู่อี่ ลวดลายภายในแกะทิ้งเส้นโค้งล้อไปกับตัวหยู่อี่ ด้านหน้าแกะเป็นแฉกเหมือนกลีบดอกไม้ ด้านบนกลีบแกะวงกลมลวดลายซิ่วฉิวแหลมยื่นออกมา การแต่งกายสวมชุดยาว คอเสื้อตั้งขึ้นแบบคอจีน ปกเสื้อกว้างคลุมมาถึงบ่าขอบปกแกะลายหยู่อี่ แขนเสื้อยาวชุดยาวกรอมเท้า แกะโซว์รอยยับ รอยพับ และการทิ้งตัวของผ้าคมชัดเจน มือถือตาบลำตัวแกะสายห้อยตาบแกะเส้นเล็กบางพาดเฉียงลำตัววิ่งหายเข้าไปใต้ตาบ มือเล็กนิ้วเรียวยาวแกะเรียบ ตาบด้านหน้าแกะลวดลายเครือเถาแบบจีนมีขอบเรียบ ด้ามจับแกะลายหยู่อี่มีพู่ห้อยหัวกลม สายพู่ห้อยแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ รองเท้าหัวแหลมเล็ก แกะลายเครือเถาจีน เท้าเล็กแสดงการผ่านประเพณีมัดเท้าของจีนมาแล้ว

ผู้หญิง ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 155 รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 156 ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 157 รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 6

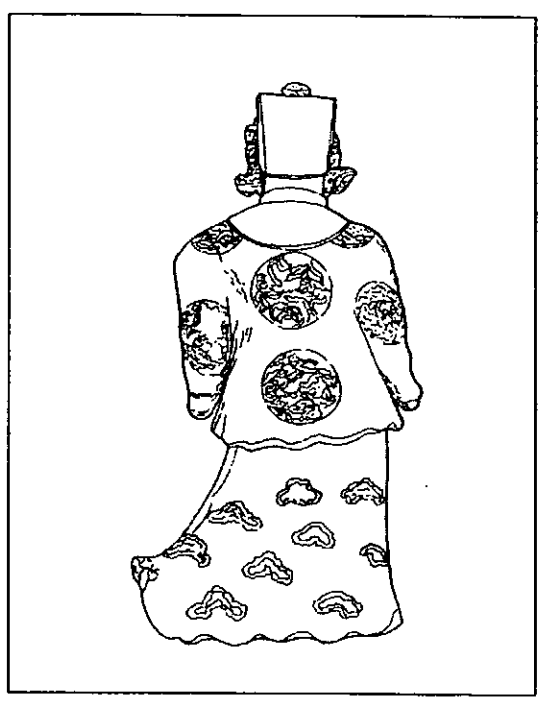

ภาพประกอบ 158 ลายเส้น รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 6

รูปแบบและลักษณะ ของ ผู้หญิง ชิ้นที่ 6

ประติมากรรม หญิง ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงบันไดทางขึ้นด้านขวาของพระวิหารหลวง ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 88 ซม. กว้างประมาณ 42 ซม. ยาวประมาณ 30 ซม. รูปแบบประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นหญิงสาวแรกรุ่นยืนกุมมือ มีใบหน้าใหญ่รูปสี่เหลี่ยม หน้าผากกว้างแกะไม่เน้นคิ้ว จมูกใหญ่ปลายจมูกบาน ตากลมสองชั้น หนังตาและขอบปลายชี้ขึ้น ริมฝีปากยิ้มเห็นฟันเรียงกันเป็นแถว ริมฝีปากหนามุมปากโค้งขึ้นเป็นร่องถึงจมูก คางอูมหนา ใบหูใหญ่มีมงกุฎปิดทับ ศีรษะสวมมงกุฎแกะขอบโดยรอบ เหนือขอบล่างแกะลายกลีบดอกไม้ เหนือกลีบดอกไม้แกะลายเครือเถาจีน ตรงกลางแกะรูปสี่เหลี่ยมซ้อนกัน สี่เหลี่ยมด้านในนูนออกมา ปลายมงกุฎด้านข้างทั้ง 2 ข้างแกะตัวเหงาเป็นลายกนก หัวมงกุฎหัก ด้านหลังเป็นหมวกทรงสูงแกะเรียบ การแต่งกายสวมเสื้อและกระโปรง เสื้อคอตั้ง มีปกคอบัว ติดกระดุมจีน แขนเสื้อตัวนอกยาวแค่ข้อศอกปลายบาน แขนเสื้อตัวในยาวชายแขนรัดตรงข้อปลายระบายบานออกแกะจีบชัดเจน ลวดลายของผ้าแกะเป็นวงกลม ภายในแกะลายเครือเถาดอกโบตั๋น แกะกระจายไปทั่วตัวเสื้อ กระโปรงยาวกรอมเท้าปลายบาน ด้านหลังปลายชี้ขึ้น เนื้อผ้าแกะลวดลายเมฆมงคล ด้านหน้ามีสายรัดเอวห้อยมาจากในเสื้อ 2 เส้น แกะขอบปลายแกะทิ้งเส้นเว้นจังหวะห่างเท่าๆกันคล้ายพู่ มือกุมเข้าหากัน มือแกะใหญ่ไม่เท่ากันมือขวาใหญ่กว่ามือซ้ายเหมือนผ่านการทำงานมาหนัก มือแกะเรียบ นิ้วมือซ้ายแกะเรียวกว่ามือขวา เล็บตัดสั้น เท้าใส่รองเท้าหัวใหญ่แกะเรียบ พื้นรองเท้าแกะหัวเฉียงรับกับตัวรองเท้า ลักษณะร่างกายของประติมากรรมหญิงชิ้นนี้ไม่แกะตามลักษณะของสตรีชั้นสูงตรงข้ามกับเสื้อผ้าที่สวมใส่

ผู้หญิง ชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 159 รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 160 ลายเส้นรูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 161 รูปด้านข้าง ผู้หญิงชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 162 ลายเส้นรูปด้านข้าง ผู้หญิง ชิ้นที่ 7

รูปแบบและลักษณะ ของ ผู้หญิง ชิ้นที่ 7

ประติมากรรม ผู้หญิง ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านซ้ายภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 106 ซม. กว้างประมาณ 51 ซม. หนาประมาณ 30 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้หญิงสวมหมวกใส่ชุดยาว มือถือห่อผ้าทรงเหลี่ยมเหมือนห่อหนังสือไว้

ประติมากรรมชิ้นนี้ แกะใบหน้าเรียบสงบไม่ยิ้ม ริมฝีปากเล็ก จมูกโด่ง ตาชั้นเดียวเล็กรี ไม่แกะคิ้ว หน้าผากเกลี้ยงเกลา หูใหญ่ยาว ใบหูมีขนาดกว้างเท่ากันทั้งบนและล่าง ผมแกะเรียบแสกกลาง ด้านหลังยาว โค้งเลยต้นคอ ศีรษะสวมหมวกทรงตั้ง ด้านหน้าแกะร่องแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ตรงกลางเหนือขอบแกะลายพระอาทิตย์ ส่วนข้างทั้ง 4 แกะลายเมฆมงคล ด้านบนแกะเป็นปุ่มกลมแหลมตรงกลางของแต่ละส่วน ด้านข้างของหมวกแกะลายเส้นกลมม้วนเข้าเป็นวง วงนอกโค้งหยักตรงขอบหมวกด้านบน ตรงกลางแกะวงกลม ด้านหลังแกะเรียบ การแต่งกายสวมชุดยาวคอตั้งแบบคอจีน มีแฉก 5 แฉก ห้อยยาวจากคอมาถึงหน้าอกแกะลวดลายเครือเถาจีน ช่วงต้นแขนแกะเซาะร่องโค้งเป็นวงอ้อมไปด้านหลังคล้ายปกเสื้อ แขนยาวปล่อยชายปลายพับขึ้น บริเวณเอวแกะผ้าคาดเอวเซาะร่องเป็นรอยยับของผ้า ชุดตัวนอกยาวลงคลุมเข่า ชุดตัวในยาวกรอมเท้า ด้านหน้าจากเอวมีแถบผ้าแกะลายเครือเถาจีน แกะขอบเรียบปลายแถบผ้าแกะเส้นพู่ห้อย เรียงเป็นระเบียบเต็มหน้ากว้างของแถบผ้า ด้านข้างของแถบผ้าแกะแถบผ้าเล็กๆปลายโค้งขึ้นทั้ง 2 ข้าง เสื้อผ้าทั้งตัวนอกและตัวในไม่แกะลวดลาย แกะเฉพาะรอยยับรอยพับ และการทิ้งตัวของผ้าเท่านั้น มือแกะเรียบไม่เห็นสันกระดูกนิ้วมือยาวไม่แกะเล็บ ห่อผ้าที่มือแกะเป็นทรงสี่เหลี่ยมผูกปมด้านบน ด้านหน้าแกะลายดอกจุ้ยเซียนแซมด้วยใบ เซาะร่องเส้นเฉียงบ้างตรงบ้าง มีใบและดอกโผล่ออกมา ช่วงบนแกะดอกบัวพร้อมใบโผล่มาจากเส้นรองเท้าเห็นปลายหัวรองเท้าแหลมออกมาจากผ้าเล็กน้อย หัวรองเท้าเล็กแสดงถึงลักษณะของเท้าที่เล็กซึ่งเป็นผู้หญิงที่ได้ผ่านประเพณีการมัดเท้าของจีนมาแล้ว

ผู้หญิง ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 163 รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 164 ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 165 รูปด้านข้าง ผู้หญิง ชิ้นที่ 8

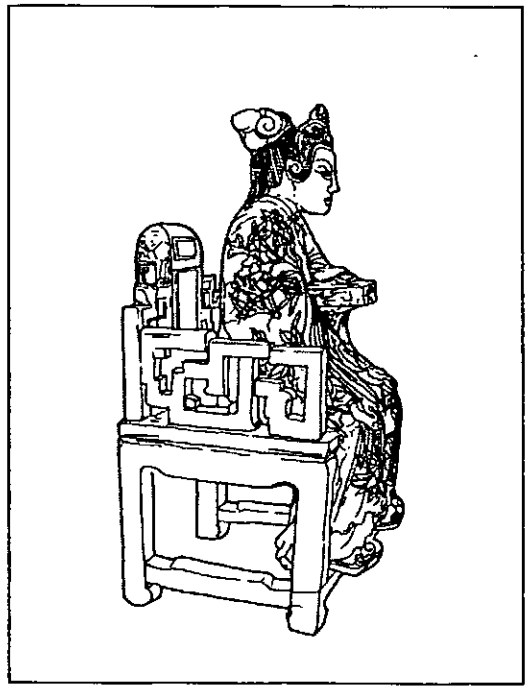

ภาพประกอบ 166 ลายเส้น รูปด้านข้าง ผู้หญิง ชิ้นที่ 8

รูปแบบและลักษณะ ของ ผู้หญิง ชิ้นที่ 8

ประติมากรรม ผู้หญิง ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงทางเข้าด้านขวาข้างรั้วตุ๊กตาสิงห์ภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 113 ซม. กว้างประมาณ 53 ซม. หนาประมาณ 54 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้หญิงสูงศักดิ์แต่งชุดพิธีการ สวมมงกุฎ มือขวาจับเข็มขัด มือซ้ายถือหนังสือ **จิตรา ก่อนันทเกียรติ** (2540 : 90) กล่าวว่า หนังสือเป็นสัญลักษณ์แห่งมงคลวิชา

ประติมากรรมชิ้นนี้ มีใบหน้ารูปไข่ นัยน์ตาชั้นเดียวยาวรี จมูกเป็นสันไม่โด่งมาก คิ้วแกะโค้งเบาๆ ริมฝีปากเม้มมุมปากชี้ขึ้น ปากเล็กบางได้รูป แก้มอิ่มไม่แกะใบหู ศีรษะสวมมงกุฎแกะขอบโดยรอบ ปลายมงกุฎแกะตัวเหงาลายกนก เหนือขอบล่างแกะกลีบดอกโบตั๋น ตรงกลางแกะรูปสี่เหลี่ยมมีขอบ เหนือรูปสี่เหลี่ยมแกะดอกโบตั๋น ด้านข้างแกะลายเครือเถาแบบจีนไหลไปตามรูปมงกุฎ ตรงกลางเหนือขอบบนแกะวงกลมลายชิ่วฉิว ด้านหลังแกะมงกุฎครอบผมตรงกลางศีรษะ ผมยาวประบ่าด้านหลังตัดโค้ง ด้านข้างตัดตรงแล้วโค้งไปด้านหน้า การแต่งกายเป็นชุดยาวกรอมเท้า คอเสื้อเป็นคอจีนตั้งขึ้น ด้านหน้าของเสื้อติดกระดุมจีน ปาดเฉียงไปด้านข้าง มีขอบหนาตรงหน้าอก และผ้าส่วนอื่นแกะลายดอกโบตั๋นพร้อมก้านและใบกระจายไปทั่วผืนผ้า ช่วงเอวคาดเข็มขัดหยกแบบขุนนางฝ่ายบุ๋นคาด มีแถบผ้าห้อยจากเอวลงมา 3 ชิ้น แถบผ้าตรงกลางแกะลายเครือเถาจีน แกะขอบโดยรอบปลายแถบเป็นสามเหลี่ยมทิ้งลง แถบผ้าด้านข้างจับจีบเข้าหากัน ปลายทำมุมสามเหลี่ยมห้อยลง ชุดตัวนอกซ้อนทับชุดตัวใน โผล่ชายผ้าด้านล่างเล็กน้อยไม่แกะลวดลาย การแกะสลักชุดของประติมากรรมผู้หญิงชิ้นนี้ นอกจากจะแกะลวดลายของผ้าแล้ว ยังแกะรอยยับ รอยพับและการทิ้งตัวของผ้าซัดเจน การแกะมือแกะผิวนูนเรียบไม่แสดงข้อนิ้วหรือสันกระดูก มือซ้ายที่จับหนังสือดูใหญ่ นิ้วหัวแม่โป้งใหญ่แกะเหมือนนิ้วผู้ชาย มือขวาที่จับเข็มขัดดูเล็กกว่า นิ้วยาวเรียวกว่ามือซ้าย เข็มขัดแกะลวดลายข้างในเป็นรูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยมเรียงกัน หนังสือแกะเป็นทรงสี่เหลี่ยม ขอบหนังสือแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ รองเท้าแกะหัวรองเท้าใหญ่ แกะลวดลายหยู่อี่ พื้นรองเท้าแกะเรียบ ด้านหน้าปาดเฉียงขึ้นรับกับรองเท้า ลวดลายบนประติมากรรมลอยตัว ผู้หญิง ชิ้นนี้ แกะเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำทั้งหมด

เก้าอี้แกะเป็นเก้าอี้ทรงจีน พนักเก้าอี้ด้านหลังแกะเรียบมีกรอบสี่เหลี่ยมตั้งตรงขอบโค้งครึ่งวงกลมด้านข้างแกะฉลุลายประแจจีน ท้าวแขนตั้งตรงแกะฉลุลายประแจจีนเช่นกัน ขาเก้าอี้ทรงสี่เหลี่ยมแกะตรงลงมาปลายขาโค้งขึ้น รัดขาเก้าอี้แกะลดระดับตรงมุม เท้าของประติมากรรมผู้หญิงเหยียบอยู่บนรัดขาด้านหน้าของเก้าอี้

ผู้หญิง ชิ้นที่ 9

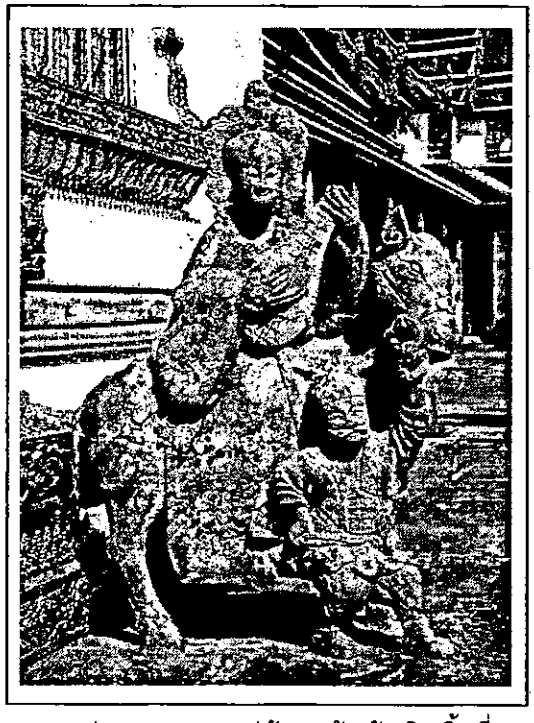

ภาพประกอบ 167 รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 9

ภาพประกอบ 168 ลายเส้น รูปด้านหน้า ผู้หญิง ชิ้นที่ 9

ภาพประกอบ 169 รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 9

ภาพประกอบ 170 ลายเส้น รูปด้านหลัง ผู้หญิง ชิ้นที่ 9

รูปแบบและลักษณะ ของ ผู้หญิง ชิ้นที่ 9

ประติมากรรม ผู้หญิง ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 125 ซม. กว้างประมาณ 30 ซม. ยาวประมาณ 98 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้หญิงกำลังดีดพิณ นั่งอยู่บนหลังม้าที่มีทหารจูง เมื่อดูจากเสื้อผ้าน่าจะเป็นสตรีสูงศักดิ์ ระดับพระธิดาของเจ้าเมืองหรืออ่องเต้

ประติมากรรมชิ้นนี้ แกะใบหน้าหญิงสาวกำลังยิ้ม ตาหยีเล็กปลายชี้ขึ้น คิ้วโค้งยาว จมูกเล็กไม่โด่ง ริมฝีปากกลางเล็ก มุมปากยกขึ้น มีใบหน้ารูปไข่ ผมแสกกลางรวบมาไว้ด้านข้างและหลัง หูห้อยตุ้มหู เป็นปุ่มกลมๆ 2 ปุ่มเรียงกัน บนศีรษะสวมมงกุฎแกะลายเมฆมงคล ตรงกลางแกะเป็นสี่เหลี่ยม เหมือนฝังเครื่องประดับ ขอบมงกุฎแกะเส้นโดยรอบ ปลายมงกุฎแกะตัวเหงา ห้อยพู่ยาว 2 ข้าง ด้านหลังศีรษะแกะที่ครอบผมเป็นวงรี มีเครื่องหมายบวกคล้ายที่ยึดผม ด้านข้างแกะเหมือนกลีบดอกไม้ซ้อนกัน ตกแต่งที่ครอบผมให้สวยขึ้น ผมรวบปล่อยชายแหลมลงมาไม่แกะรายละเอียดของเส้นผม การแต่งกายของผู้หญิง เป็นชุดตัวนอกคลุมชุดตัวในอีกที ซึ่งจะเห็นชุดตัวในจากชายแขนเสื้อตัวนอก ปกเสื้อแกะเป็นแฉกเหมือนกลีบดอกไม้ปลายแหลม ลวดลายด้านในแกะเส้นยาวตรงกลาง และแกะเส้นนอนยื่นออกไปจากเส้นตรงกลางทั้ง 2 ด้านซ้อนๆ กัน ตรงกลางหลังขอบปกเสื้อแกะลายหยู่อี่ ตัวชุดจะแกะเป็นชิ้นยาวซ้อนกัน แต่ละชิ้นแกะปลายแหลมมีขอบรอบ มีปุ่มกลมตรงปลายยอดแหลมด้านในแกะลายเครือเถาดอกโบตั๋น ชุดจะแบ่งเป็น 2 ตอน ตัวเสื้อกับตัวกระโปรง แกะลักษณะเดียวกัน แขนเสื้อยาวขอบพับตกแต่งขอบด้วยดอกโบตั๋นพร้อมใบ ล้อมรอบด้วยกลีบดอกโบตั๋นเรียงกันพร้อมตัดเส้นขอบ ตัวแขนแกะลายดอกโบตั๋นพร้อมใบเรียงกันเป็นแถวๆ จนสุดแขน การแกะรอยยับของผ้าจะแสดงแค่ช่วงแขน มือของผู้หญิงกำลังดีดพิณ มือจะไม่แสดงกล้ามเนื้อ นิ้วเรียวเล็บแหลมโค้ง- พิณที่ถือแกะเรียบเห็นสายพิณกับตัวรองสายเท่านั้น หัวพิณหัก เท้าสวมรองเท้าหัวแหลมเล็ก แสดงการมัดเท้ามาตั้งแต่เด็ก เท้าสอดอยู่ในโกลนม้า

ม้าแกะใบหน้าไม่ยาวนัก ปากโค้งกลม รูจมูกอยู่เหนือริมฝีปากเหมือนเปลือกถั่วลิสง ตากลม หนังตาแกะรอบดวงตาปลายยาวแหลม หูม้วนเข้าไปเป็นวง ปลายหูแหลม หูหักไป 1 ข้าง ขนม้าบนหัวม้าปรกลงมาด้านหน้าและด้านข้าง ปลายไหลเป็นลายหางไหล ขนตรงต้นคอปรกลงด้านข้างทิ้งลงมาตรงไม่เป็นกลุ่ม ขนแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ หน้าม้าและหัวม้าแกะพานหน้าและพานท้าย ตรงกลางพานหน้าและข้างแก้ม แกะดอกโบตั๋นดอกใหญ่ทับสายพาน ตรงสายพานแกะลายดอกไม้เหมือนดอกเข็ม สายพายท้ายบนหัวม้าผูกเป็นห่วง ช่วงคอแกะเป็นตาบห้อยกระดิ่งเรียงกันเว้นจังหวะห่างเท่าๆกัน ด้านข้างมีห่วงไว้จับสายขลุมยาวไปที่อานม้า อานแกะยกขึ้นทั้งหัวและท้าย พะนังห้อยมาจากใต้อาน เห็นแต่ชายเป็นพู่ห้อยด้านหลังและด้านล่างของพะนัง บั้นท้ายแกะสายเหา ตรงกลางบั้นท้ายและช่วงต่อของสายแกะแป้นกลมห้อยพู่อันใหญ่ ตรงสายเหาด้านข้างแกะพู่อันเล็กยาวตลอด สายเหาด้านบนแกะลายสี่เหลี่ยมบนสาย ขาม้าต้นขาใหญ่ ปลายขาเล็กแกะเห็นสันกระดูกและข้อเท้า กีบเท้าม้าบานออก ผิวหน้าของกีบเท้าส่วนใหญ่จะชำรุด หางม้าหักสั้นแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ

ทหารแกะเป็นคนตัวเล็ก แต่งชุดแบบทหารชั้นผู้น้อย มือข้างซ้ายจับห่วงจูงม้า มือที่จับห่วงใหญ่แกะเห็นสันเอ็น และกระดูก นิ้วแกะข้อพับและเล็บ มือที่จับชายสายรัดเอวจะดูเล็กกว่า และจะไม่แกะรายละเอียดชัดเจน ใบหน้าของทหารเป็นผู้ชาย ไว้หนวดโค้งขึ้นไปข้างแก้มเหมือนปีกนก ริมฝีปากเล็ก ตาเล็กรี คิ้วโค้งยาว จมูกสั้นแบน หูใหญ่แกะตำแหน่งหูสูงเลยคิ้ว ศีรษะมีผ้าโพก ผูกเป็นปมด้านบน การแต่งกาย เสื้อคอแหลมมีปกยาวและกว้าง ปลายแหลม ด้านหน้าแกะเป็นกระดุมจีนเรียงกัน 4 อันมีกรอบ แขนยาวพับขึ้น ชายเสื้อยาวผ่าข้าง ช่วงเอวมีสายรัดเอวผูกเป็นโบว์ชายยาว กางเกงทรงกระบอกปลายขากางเกงแกะรัดชายแนบกับขา รองเท้าหัวกลม ผิวรองเท้าชำรุดสึกกร่อนหมดจนไม่เห็นลวดลาย

รูปแบบและลักษณะของฝรั่ง

ฝรั่ง ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 171 รูปด้านหน้า ฝรั่ง ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 172 ลายเส้น รูปด้านหน้า ฝรั่ง ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 173 รูปด้านข้าง ฝรั่ง ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 174 ลายเส้น รูปด้านข้าง ฝรั่ง ชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะ ของ ฝรั่ง ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม ฝรั่ง ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงประตูใกล้พระวิหารคดหน้าแดง ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 380 ซม. กว้างประมาณ 123 ซม. หนาประมาณ 87 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชาย ฝรั่ง แต่งตัวรุ่มร่าม ยืนถือไม้เท้า

ประติมากรรมชิ้นนี้ มีใบหน้ารูปสี่เหลี่ยม ดวงตากลมโต หนังตาลึกลง คิ้วหนาแกะขนคิ้วเป็นก้อนเล็กๆ รวมกันเป็นรูปคิ้วแหลมยื่นออกมา ในก้อนคิ้วแกะทิ้งเส้นปลายขดเป็นก้นหอย ใบหูใหญ่ไม่ยาวตำแหน่งของหูแกะสูงกว่าใบหูของคนจริงเล็กน้อย ผมแกะหยักเป็นลอน แกะทิ้งเส้น ปลายผมขดเป็นก้นหอย จอนแกะลักษณะเดียวกับผมแต่สั้นกว่า บนศีรษะสวมหมวกทรงสูงปีกบานด้านหน้าแกะลวดลายดอกโบตั๋นมีก้านและใบ พื้นหมวกแกะทิ้งเส้นเฉียงเว้นจังหวะด้านหน้าจะแกะเล็กกว่าด้านหลัง ขอบหมวกแกะขอบสองชั้น ชั้นนอกแกะเป็นเส้นตรง ชั้นในแกะโค้งหยักเหมือนลูกคลื่นโดยรอบ คอสั้นผูกผ้าพันคอทิ้งชายแกะรอยย่นของผ้าซัดเจน เสื้อตัวในด้านหน้าแกะกระดุมจีนยาวเป็นแถว แขนเสื้อตัวในยาว ปลายแขนแกะขอบโค้งลายหยู่อี่ในขอบแกะลายเมฆมงคล มือที่โผล่จากปลายแขนเสื้อแกะผิวไม่เรียบไม่แกะโชว์สันกระดูก นิ้วแกะข้อนิ้ว ปลายนิ้วเซาะร่องเป็นเล็บมือ มือทั้ง 2 ข้างกุมไม้ไว้ มือขวาทับมือซ้าย ไม้เท้าแกะซ่อมแซมขึ้นใหม่ ช่วงแขนแกะลายเครือเถาจีน ตรงกลางแกะดอกไม้มงคล 3 ชนิดรวมกันมี ดอกบัว ดอกโบตั๋น และดอกอี๋หลันฮวา แซมด้วยใบแกะเป็นกลุ่มจนเต็มแขนทั้ง 2 ข้าง เว้นระยะห่างของแต่ละกลุ่มพอประมาณ เสื้อตัวนอกแขนสั้นระบายชายเสื้อตัวนอกโค้งย้วยระบายเหมือนกระโปรงผู้หญิง ลายผ้าด้านบนแกะลายดอกโบตั๋นพร้อมก้านและใบด้านล่างแกะเป็นวงกลมในวงกลมแกะลายดอกโบตั๋นพร้อมก้านและใบ แกะกระจายไปทั่วทิ้งระยะห่างพอควรชายเสื้อแกะเดินเส้น 2 เส้น ช่วงเอวมีผ้าคาดเอวผูกเป็นโบว์แกะรอยยับซัดเจน ด้านหลังไม่แกะลวดลาย เสื้อตัวนอกและเสื้อตัวใน แกะรอยยับ รอยพับ และการทิ้งตัวของผ้าซัดเจน ช่วงล่างด้านในนุ่งกางเกงพอดีตัวเห็นรอยย่นของผ้าเล็กน้อย แกะสายรัดชุดแบบฝรั่งยาวมาถึงถุงเท้า ถุงเท้าแกะรอยย่นปลายบาน รองเท้าแกะเรียบพื้นรองเท้าแกะหัวโค้งขึ้นรับกับตัวรองเท้า

ฝรั่ง ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 175 รูปด้านหน้า ฝรั่ง ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 176 ลายเส้น รูปด้านหน้า ฝรั่ง ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 177 รูปด้านข้าง ฝรั่ง ชิ้นที่ 2

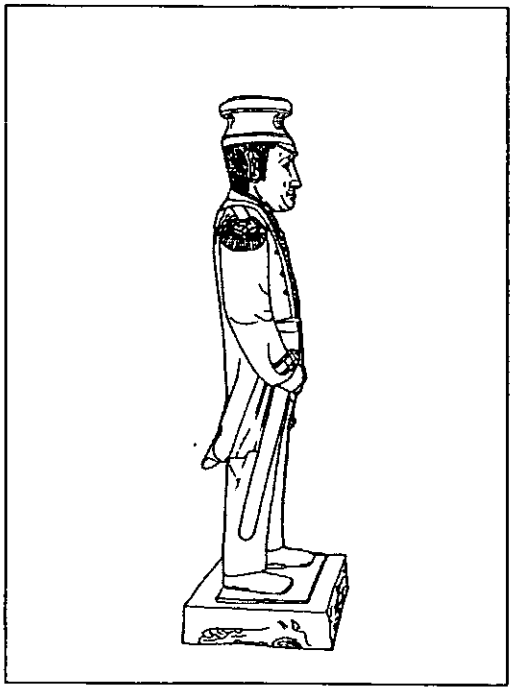

ภาพประกอบ 178 ลายเส้น รูปด้านข้าง ฝรั่ง ชิ้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะ ของ ฝรั่ง ชิ้นที่ 2

ประติมากรรม ฝรั่ง ชิ้นนี้ ตั้งอยู่บนบันไดด้านล่างฝั่งของพระอุโบสถ ณ. วัดสุทัศนเทพวรารามมีขนาดสูงประมาณ 200 ซม. กว้างประมาณ 75 ซม. หนาประมาณ 50 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นผู้ชายฝรั่งแต่งกายชุดทหาร ยืนกางขา มือขวาถือดาบ มือซ้ายถือขวดเหล้า ใบหน้าของฝรั่งดูเหมือนกำลังโกรธ ปากเม้มเป็นเส้นตรง นัยน์ตายังคงแกะเป็นลักษณะตาชั้นเดียวเหมือนคนจีน จมูกยาวโด่งปลายงุ้มบานไม่แกะคิ้ว รูปหน้ายาว คางกลมมน ใบหูยาวแกะคล้ายลายหยู่อี่ ส่วนบนและส่วนล่างของหูมีขนาดและแบบเหมือนกัน ศีรษะสวมหมวกทรงทหาร ทรงผมแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ส่วนจอนและผมรอบหูปลายแกะเป็นลายกันหอย เสื้อทรงทหาร คอตั้ง กระดุมจีน เสื้อตัวนอกแบะออก คอผูกผ้าลายลูกเสือ บ่าแกะเป็นบั้ง ตรงปลายแกะลายหยู่อี่ แกะลายหยู่อี่ล้อมรอบ แขนเสื้อยาวแกะแสดงรอยยับ ชายแขนเสื้อติดกระดุมจีน ช่วงเอวผูกผ้าห้อยชายโค้ง ชายเสื้อมีพู่ห้อยมาจากด้านใน 2 อันแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ มือซ้ายถือดาบ มือแกะเรียบนูน ไม่แกะสันกระดูก นิ้วเซาะร่องนิ้ว ดาบมีลักษณะเป็นด้ามยาว ด้านหน้าแกะลายเครือเถาจีน ด้ามจับแกะลายหยู่อี่ มือขวาแกะลักษณะเดียวกับมือซ้ายถือขวดกลมแกะผิวเรียบ กางเกงเป็นกางเกงขายาวไม่มีลวดลาย รองเท้าแกะเรียบด้านหลังมีขอบ ประติมากรรมฝรั่งนี้มีรูปร่างสูง บ่ากว้างใหญ่ ช่วงสะโพกและขาเล็กลง ท่ายืนกางแขนและขาดูขึงขัง

รูปแบบและลักษณะของเด็ก

เด็ก ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 179 รูปด้านหน้า เด็ก ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 180 ลายเส้น รูปด้านหน้า เด็ก ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 181 รูปด้านหลัง เด็ก ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 182 ลายเส้น รูปด้านหลัง เด็ก ชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะของ เด็ก ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม เด็ก ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหน้าภายในบริเวณลานอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 112 ซม. กว้างประมาณ 62 ซม. ยาวประมาณ 106 ซม. รูปแบบของประติมากรรมชิ้นนี้เป็นงานประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นเด็กผู้ชายขี่ควายใบหน้ายิ้มแย้ม เกล้าผมเป็นจุก 2 ข้างคล้ายโบว์ที่ใหญ่ไม่เท่ากัน มีโบว์รัดผมห้อยยาวลงมากลมๆไม่แบน เส้นผมแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ มีช่องจังหวะห่างเท่าๆกัน ใบหน้ากลม ริมฝีปากยิ้มมุมปากยกขึ้นเห็นฟันเล็กน้อย แก้มเป็นร่องเน้นรอยยิ้ม ตาหยีไม่เห็นดวงตา แสดงอาการยิ้มซัดเจน เด็กมีตาชั้นเดียวบ่งบอกความเป็นคนจีน คิ้วแกะลักษณะเฉียงเป็นสันไม่แกะลายเส้น จมูกแหว่ง ใบหูยาวใหญ่แสดงถึงความมีวาสนาอายุยืน การแกะสลักลำตัวไม่เน้นกล้ามเนื้อมีเสื้อผ้าปกคลุมมิดชิด เสื้อผ้ามีลักษณะเป็นแบบเสื้อผ้าคนจีนสามัญไม่มีลวดลาย แกะรอยยับชัดเจน รอยทิ้งของผ้าแกะชัดเจนขึ้นเป็นสัน ด้านหลังห้อยหมวกปีกบาน ตรงกลางด้านในมีปุ่มแกะลายเส้นสลับเฉียงไปมา ถัดมาเป็นที่สวมหัวแกะเป็นลายเห็ดหลิงจือ 4 ด้าน คล้ายเครื่องหมายบวก ตรงช่วงปีกหมวกแกะเป็นลวดลายดอกโบตั๋นมีกิ่งและใบ 3 ด้าน ด้านล่างแกะเป็นกิ่งและใบเท่านั้น มีสายรัดเอวพาดมารัดหมวกไว้แกะเป็นลายเส้นมีความหนานูนออกมาจากหมวกเล็กน้อย ขอบหมวกแกะเน้นเส้นโดยรอบ ในมือด้านซ้ายของเด็กถือเชือกด้านขวาถือแส้ตีควาย รองเท้าที่เด็กสวมดูเล็ก หัวรองเท้าแกะลายหยู่อี่ พื้นรองเท้าแกะเส้นลึกชัดเจนหัวปาดเฉียงรับกับตัวรองเท้า ควายมีขนาดเล็กกว่าควายจริง กำลังยืนหันหัวไปทางขวามีเขาใหญ่ยาวทั้ง 2 ข้าง ใบหน้าแบนตากลมโตเป็นตาชั้นเดียว ช่วงหน้าแกะเน้นสันกระดูกของหน้าเป็นเส้นยาวมาถึงจมูก จมูกแกะเป็นวงกลมลึกลง ด้านซ้ายมีเชือกห้อยออกมายาวไปที่มือเด็ก ปากยื่นเซาะร่องยาวจากด้านข้างด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่ง ใบหูยาวใหญ่แหลมรีขึ้น ลำตัวอ้วนกลมไม่เน้นซี่โครง ขาโคนขาใหญ่ปลายขาเล็กแกะเน้นเส้นเป็นสันวิ่งลงมาตามยาวของขามาถึงกีบเท้า กีบเท้าใหญ่เซาะร่องตรงกลาง 1 เส้น หางหัก ควายตัวนี้แกะสลักแสดงความเป็นเพศผู้ชัดเจน

เด็ก ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 183 รูปด้านหน้า เด็ก ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 184 ลายเส้น รูปด้านหน้า เด็ก ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 185 รูปด้านหลัง เด็ก ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 186 ลายเส้น รูปด้านหลัง เด็ก ชิ้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะ ของ เด็ก ชิ้นที่ 2

ประติมากรรม เด็ก ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านซ้ายภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 135 ซม. กว้างประมาณ 45 ซม. ยาวประมาณ 100 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นเด็กแต่งกายดี นั่งอยู่บนหลังอูฐ มือถือกิ่งท้อ

ประติมากรรมชิ้นนี้มีใบหน้ากลมยาว จมูกโด่งใหญ่ ริมฝีปากเผยอยิ้มเห็นฟันแก้มและคางอิ่มอูม คอเต็ม ตากลมโต หนังตาเซาะร่องโดยรอบ คิ้วแกะเส้นคิ้วเบาๆ หน้าผากแกะไรผมคล้ายลายเครือเถาจีน ศีรษะสวมมงกุฎ มงกุฎแกะเส้นวิ่งเป็นลายเครือเถา หัวมงกุฎแกะเป็นลายคล้ายหัวลูกเสือ ด้านหลังแกะเป็นลายชิ่วฉิว ลวดลายมงกุฎ แกะเป็นเส้นทะลุ ปลายมงกุฎทั้ง 2 ข้าง แกะเป็นตัวเหงาขดม้วนปลายชี้ขึ้น มีพู่ห้อยปิดทับใบหู ทรงผมเกล้าเป็นจุก 2 ข้าง หุ้มด้วยผ้ามีสายรัด ผมส่วนล่างปล่อยประบ่า ส่วนบนศีรษะมีที่ครอบผม การแต่งกายของเด็กสวมเสื้อ 2 ชั้น คอเสื้อตัวในแกะเรียบ เสื้อตัวนอกแกะลวดลายดอกโบตั๋นพร้อมก้านและใบ แกะลายเฉพาะด้านหน้า ตัวเสื้อด้านหน้าปาดเฉียงไปด้านข้าง ขอบหนา แกะเส้นคู่ ด้านในแกะลายกลีบดอกไม้ ตัวเสื้อยาวประมาณเข่า ผ่าข้าง บริเวณเอวมีสายรัดเอวด้านหน้าผูกเป็นโบว์ กางเกงขาบานไม่มีลวดลาย การแกะสลักเสื้อผ้า แกะแสดงรอยยับ รอยพับ และการทิ้งตัวของผ้า คม และชัดเจน มือซ้ายถือกิ่งท้อมีใบ แกะกิ่งท้อและใบคล้ายกิ่งไม้จริง มือขวาชูขึ้น มือที่ถือกิ่งท้อดูใหญ่ นิ้วแกะข้อนิ้วเล็บใหญ่คล้ายเล็บผู้ใหญ่ มือขวามีการซ่อมแซมใหม่ หัวรองเท้าแกะลายหยูอี่ ด้านข้างแกะลายเครือเถาจีน พื้นรองเท้าด้านหน้าปาดเฉียงขึ้นรับกับตัวรองเท้า

อูฐมีการใส่เครื่องเหมือนม้า อูฐมีใบหน้ายาว ปากกว้างอ้าเล็กน้อย เห็นฟันที่ขบกัน รูจมูกเล็กอยู่เหนือปาก รูจมูกแกะขอบวิ่งเป็นสันยาวไปถึงหางตา ตากลมโต แกะหนังตาซ้อนกัน 2 ชั้น ตรงกลางหน้าอูฐแกะสันหน้านูนขึ้น ใบหูแกะหัวหยูอี่ ปลายบาน แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ หัวอูฐแกะเรียบ ขนจะเริ่มจากต้นคอ แกะไปตลอดแนวด้านหลัง ตรงกลางแกะสันกระดูก ขนแกะเป็นกลุ่มทิ้งยาวลงมาด้านข้าง ปลายขนมาชิดกัน หน้าอูฐแกะพานหน้า ตรงกลางแกะดอกเบญจมาศดอกใหญ่ พานหน้าและพานท้าย ตรงสายรัดแกะลายดอกบัวพานท้ายตึงมาผูกเป็นโบว์หลังหู ใต้คางห้อยพู่มาจากสายรัดหน้า ตาบแกะลวดลายเครือเถาจีนห้อยกระดิ่งเป็นจังหวะ สายบังเหียนยาวมาพาดบนอาน อานแกะยกสูงขอบโค้งขึ้นทั้งด้านหน้าและหลัง พะนังห้อยมาจากใต้อานเป็นทรงสี่เหลี่ยม แกะลายดอกโบตั๋น พร้อมก้านและใบแกะขอบโดยรอบ มุมพะนังด้านหลังแกะยกขึ้นทำมุม 90 องศา ชายพะนังแกะเป็นพู่ห้อยเรียงกัน สายเหาแกะเรียบมีขอบเส้นเล็กๆ วิ่งรอบตรงกลางหลัง แกะเป็นแป้นกลมทับสายเหา ด้านซ้ายแกะเป็นแป้นกลมเขียนภาษาจีนทับโบว์ตรงช่วงต่อของสายเหาเฉพาะด้านหน้า ด้านหลังแกะแป้นกลมเรียบธรรมดา ลำตัวอูฐนูนขึ้นมีโหนกเดียว โคนขาใหญ่ ปลายขาเล็กลง แกะสันกระดูกยาวจากต้นขาวิ่งไปถึงปลายขา ปลายขาแกะสันขา ด้านหลังแกะเส้นขนสั้นหยัก ขอบคล้ายเปลวไฟ กีบเท้าแกะเรียบโค้งไม่บานออก หางอูฐแกะเป็นพวงทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ใต้ท้องอูฐแกะเป็นหินหยาบรองใต้ท้องอูฐ

รูปแบบและลักษณะของสัตว์ในจินตนาการ

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 187 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 188 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 189 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1

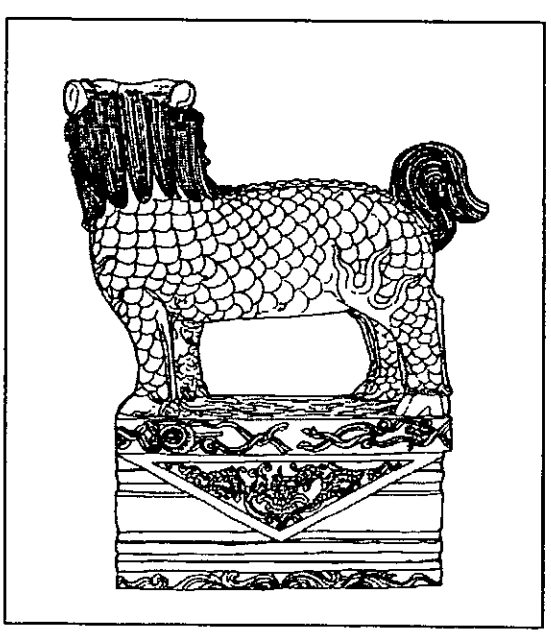

ภาพประกอบ 190 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงประตูทางเข้าด้านนอกของพระอุโบสถ ณ. วัดราชโอรสาราม มีขนาดสูงประมาณ 134 ซม. กว้างประมาณ 50 ซม. ยาวประมาณ 100 ซม. รูปแบบเป็นงานประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นตัวกิเลนยืนอยู่บนฐานทรงสี่เหลี่ยม **ลี้ไปไส** (2545 : 47 – 48) บันทึกไว้ว่า กิเลน สร้างมาจากลักษณะของสัตว์ 5 ชนิด คือ หัวมังกร เขายูนิคอร์น ตัวกวาง เกล็ดปลา หางวัว ใช้แสดงถึงการมีวาสนาและความมั่นคง

ใบหน้าของกิเลนชิ้นนี้มีลักษณะของใบหน้าสิงห์กับมังกรผสมกัน หน้าย่นสั้นอ้าปากกว้างเห็นลิ้น ฟันและเขี้ยว ริมฝีปากแกะลายเปลวไฟ แก้มแกะปุ่มขนขดเป็นก้นหอย จมูกแกะลายหยู่อี่ หนวดแกะยาวพาดมาตามแก้ม เคราใต้คางแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบปลายขดเป็นก้นหอย เคราข้างแก้มแกะเป็นแฉกเหมือนกลีบดอก เหนือริมฝีปากด้านข้างมีโหนกแก้ม ตากลมโปน คิ้วแกะกลมนูนโค้งเว้าเข้าหากันทั้ง 2 คิ้ว เขาแกะต่อจากคิ้ว ช่วงรอยต่อแกะลายวงกลมเล็กๆต่อกัน ต่อจากวงกลมแกะเส้นตรงโดยรอบ เขาแกะทิ้งเส้นปลายเขาอันเล็กแกะโค้งขึ้น ปลายเขาอันใหญ่ขดม้วนเข้าเป็นก้นหอย หูแกะหยักโค้งกลมปลายแหลม ขนรอบคอแกะเป็นกลุ่มๆแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ แกะปลายขนมารวมกันบางกลุ่มแกะเป็นก้นหอย ใต้คอแกะเรียบโค้ง สันหลังแกะเป็นหยักแหลมยาวโค้งไปตามหลัง ลำตัวกลมแกะลายเกล็ดปลา ขาแกะต้นขาและปลายขามีขนาดไล่เลี่ยกัน ปลายขาไม่เล็กเพรียวเหมือนกวาง หน้าขาแกะลายเปลวไฟ ด้านหลังขาแกะขนเล็กๆขึ้นเป็นสัน กีบเท้าโค้งเซาะด้านหน้าและด้านข้างด้านละ 1 เส้น หางแกะเป็นพวงแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบโค้ง ปลายหางงอขึ้น

ฐานทรงสี่เหลี่ยม หน้ากระดานบนแกะลายเครือเถาจีนทุกด้าน ด้านข้างแกะของมงคลตรงมุม ด้านซ้ายมุมด้านหน้าแกะลายพู่กันจีน มุมด้านหลังแกะลายกิ่งไม้มงคล ด้านขวามุมด้านหน้าแกะลายงู่กัก มุมด้านหลังแกะลายเหรียญเงินโบราณ ต่อจากหน้ากระดานบนแกะคอฐานบนต่อจากคอฐานบนแกะรัดเอวซ้อนกัน 2 ชั้น ต่อจากรัดเอวแกะท้องไม้ ต่อจากท้องไม้แกะรัดเอวและคอฐานล่างซ้อนกัน 2 ชั้น ท้องไม้ทั้งหมดแกะเรียบไม่มีลวดลาย หน้ากระดานล่างแกะลายเครือเถาแบบจีน ผ้าทิพย์แกะลายเครือเถาแบบจีนขอบหนา ลายเครือเถาจีนด้านหน้าและด้านซ้ายแกะลายดอกไม้มงคลที่เกิดการผสมกันของดอกไม้ 3 ชนิด มีดอกบัว ดอกโบตั๋น และดอกอี้หลันฮวา ด้านขวาแกะลายดอกบัว ลักษณะการแกะลายของผ้าทิพย์จะจัดให้ดอกไม้อยู่ตรงกลางทั้งหมด การแกะสลักงานประติมากรรมชิ้นนี้จะแกะเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำบนงานประติมากรรมลอยตัว

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 191 รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2

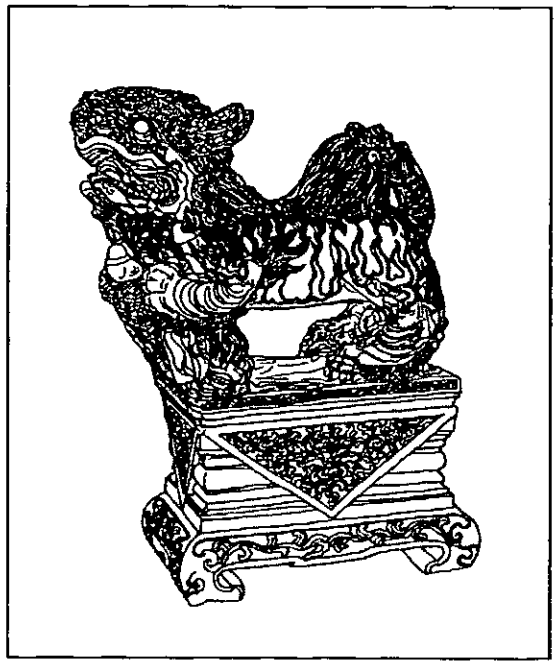

ภาพประกอบ 192 ลายเส้น รูปด้านซ้าย
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 193รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2

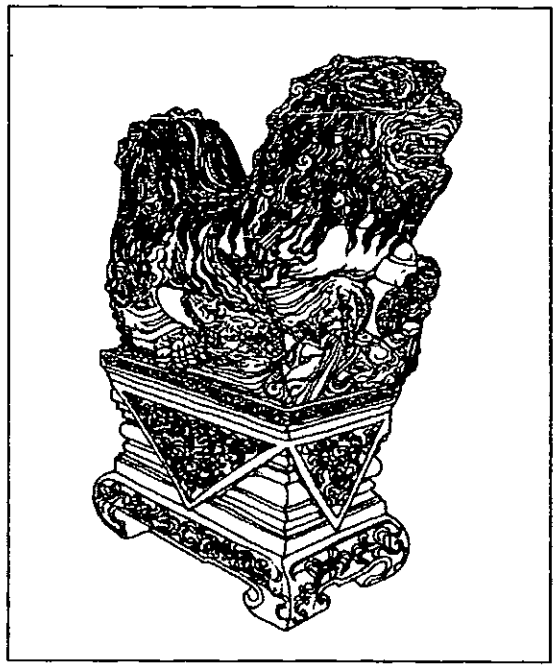

ภาพประกอบ 194 ลายเส้น รูปด้านขวา
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 2

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงประตูทางเข้า พระอุโบสถทางทิศใต้ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 160 ซม. กว้างประมาณ 52 ซม. ยาวประมาณ 120 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสิงห์ยืนถือลูกซิ่วฉิว มีลูกสิงห์เกาะอยู่ด้านล่าง

ประติมากรรมชิ้นนี้ แกะเป็นสิงห์กำลังอ้าปากเห็นฟันและเขี้ยว ขอบปากแกะเส้นโค้งหยักเป็นจังหวะเหมือนคลื่น จมูกแกะลายหยู่อี่ ดวงตากลมโต หนังตาแกะนูนขึ้นยาวต่อกันทั้ง 2 ด้าน คิ้วแกะขนคิ้วเป็นกลุ่มๆ ปลายขนขดเป็นก้นหอย หน้าผากแกะเป็นรอยย่น หูแกะเป็นรูปร่างคล้ายผลมะม่วง ใบหูแกะขนเป็นกลุ่มปลายขดก้นหอย ปลายหูม้วนเข้าในรูหู เคราแกะเป็นขนแบ่งเป็นกลุ่มปลายขดเป็นก้นหอย บางกลุ่มแกะปลายขนเป็นลายหางไหล หัวสิงห์แกะขนเป็นกลุ่มปลายขนขดเป็นก้นหอย สันหลังแกะเป็นกลุ่มเรียงกัน ด้านข้างแกะขนเป็นกลุ่มไหลลงมาตามลำตัวเป็นลายหางไหล บางกลุ่มแกะปลายขนขดเป็นลายก้นหอย ลำตัวแกะลายเปลวไฟไหลมาจากใต้ท้อง ขาสิงห์ต้นขาแกะลายเปลวไฟ ขาหน้าต้นขาแกะขนแซมออกมาจากใต้ขาเป็นกลุ่มปลายขนแกะเป็นลายหางไหล ตรงสันเท้าด้านหลังของขาทั้ง 4 ขา แกะเป็นขนสั้นๆแบ่งเป็นกลุ่มปลายขดเป็นก้นหอย ด้านหน้าของขาแกะรอยย่นซ้อนกัน นิ้วเท้าแกะเป็นหัว ปลายเล็บแหลม ตรงคอของสิงห์สวมปลอกคอด้านหน้าห้อยกระดิ่ง ด้านข้างห้อยพู่ หัวพู่แกะเป็นเส้นเฉียงตัดกันเป็นรูปสี่เหลี่ยม พู่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ เท้าหน้าของสิงห์เกาะอยู่ที่โบว์ของซิ่วฉิว ซิ่วฉิวแกะเป็นลูกกลมๆแกะลวดลายเครือเถาจีนบนลูกซิ่วฉิว มีลูกสิงห์กำลังเกาะอยู่บนโบว์ผ้าด้านล่างโดยลูกสิงห์โตเอาหัวซุกอยู่ใต้ลูกซิ่วฉิว ลูกสิงห์แกะลักษณะเดียวกับตัวแม่แต่มีรายละเอียดน้อยกว่า ชายผ้าและโบว์ที่ห้อยมาจากลูกซิ่วฉิวแกะเป็นสันชัดเจน ขนบนตัวสิงห์จะแกะลักษณะทิ้งเส้นเป็นระเบียบและเว้นจังหวะเท่าๆกันหมด หางสิงห์แกะเป็นพวงเหมือนหมาปักกิ่ง ปลายขนบางกลุ่มแกะปล่อยยาว แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ

ฐานเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม หน้ากระดานบนแคบแกะลายเครือเถาจีน ถัดจากหน้ากระดานบนลงมาแกะรองฐานบนต่อด้วยบัวหงาย ต่อจากบัวหงายแกะท้องไม้แกะเรียบไม่มีลวดลายซึ่งประกอบด้วย รองฐานบน บัวหงาย รัดเอว บัวลูกแก้วแกะกลมเรียบ รัดเอว บัวคว่ำ รองฐานล่าง ขาฐานแกะแบบขาโต๊ะจีนแกะลวดลายเครือเถาจีนแกะขอบเรียบ ผ้าทิพย์แกะเป็นสามเหลี่ยมห้อยจากบัวหงายแกะลวดลายเครือเถาจีนทั้ง 4 ด้าน ด้านข้างทั้ง 2 ด้าน ตรงกลางลายแกะดอกไม้มงคล ซึ่งเป็นการนำเอาดอกไม้ 3 ชนิด มารวมกันคือ ดอกบัว ดอกโบตั๋น และดอกอี้หลันฮวา ผ้าทิพย์แกะขอบเรียบโดยรอบ งานประติมากรรมสิงห์บนฐานเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำบนงานประติมากรรมลอยตัว

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 195 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3

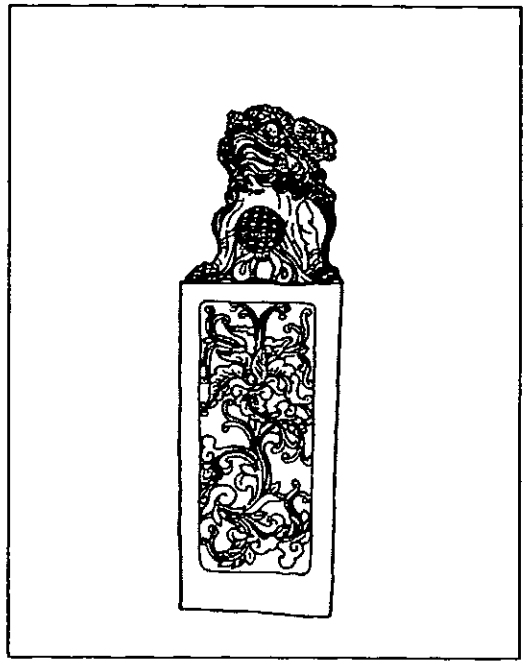

ภาพประกอบ 196 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3

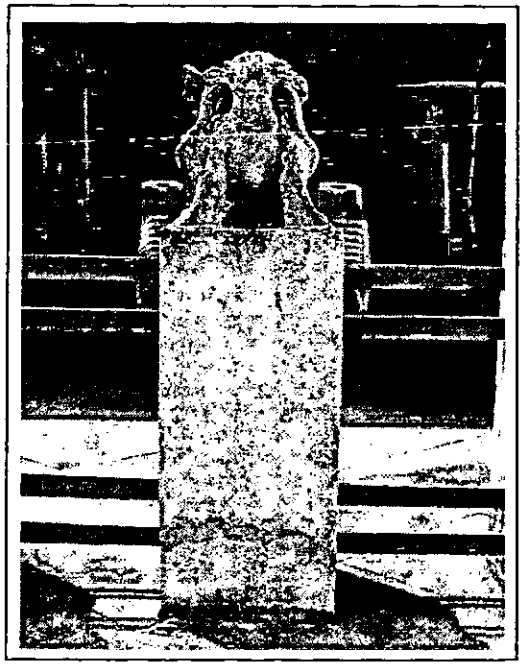

ภาพประกอบ 197 รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3

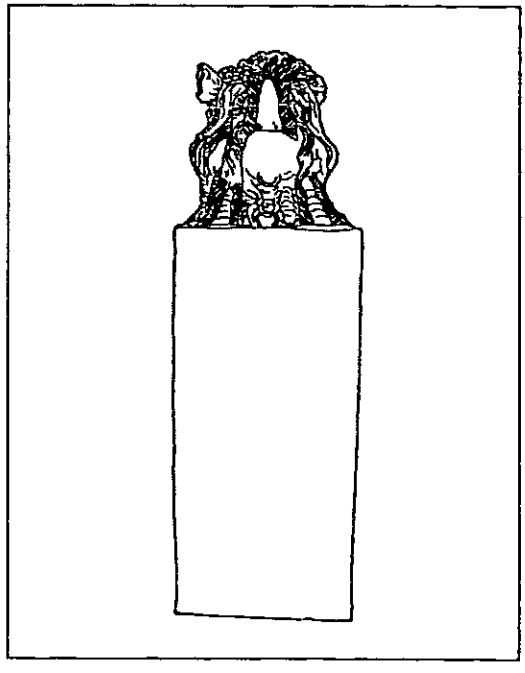

ภาพประกอบ 198 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 3

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ข้างพระอุโบสถฝั่งขวา เป็นหนึ่งในสิงห์ที่ล้อมเป็นรั้วรอบพระอุโบสถ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 120 ซม. กว้างประมาณ 36 ซม. ยาวประมาณ 38 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสิงห์ตัวผู้มีลูกชิ่วฉิวอยู่ตรงหน้าอก ยืนอยู่บนแท่นสูง

ใบหน้าของสิงห์เชิดขึ้น รูปหน้าสั้นย่นคล้ายสุนัขพันธ์ปักกิ่ง อ้าปากกว้างเห็นฟันและเขี้ยวริมฝีปากแกะเส้นโค้งซ้อนกัน มุมปากโค้งเป็นลูกคลื่นต่อจากเส้นริมฝีปากโค้งด้านหน้า จมูกสั้นแกะเส้นโค้งเป็นสันจมูก รูจมูกแกะเป็นลายหยู่อี่ ตากลมยื่น หนังตาโค้งรี แก้มแกะเป็นกลุ่มขนยื่นขึ้น หน้าผากโหนก คิ้วแกะเป็นขนแบ่งเป็นกลุ่มปลายขดเป็นก้นหอย หูใหญ่กลมปลายบานชี้ไปด้านหลัง ใบหูแกะทิ้งเส้นเป็นลายขนปลายขดม้วนก้นหอยเข้าไปในรูหู หัว หลัง และเครา แกะขนเป็นกลุ่มๆปลายขนกลุ่มบนแกะปลายขนขดเป็นก้นหอย ปลายขนกลุ่มล่างปล่อยยาวไปตามลำตัวโค้งหยักเป็นลายหางไหล แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบเว้นระยะห่างเท่ากัน ช่วงหน้าอก ท้อง และขาด้านในแกะเรียบธรรมดา สันหลังแกะเห็นสันกระดูก ขาแกะขนขาโคนถึงปลายแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ หน้าขาแกะเป็นข้อกระดูก นิ้วเท้าแกะข้อนิ้วลึก ด้านหน้าแกะลูกชิ่วฉิวติดอยู่ตรงหน้าอกสิงห์ ด้านล่างลูกชิ่วฉิวแกะเป็นโบว์ หางโบว์เท้าหน้าของสิงห์เหยียบไว้ ใต้ท้องแกะอวัยวะเพศผู้นูนกลมออกมา

ฐานเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมสูงแกะลวดลายเฉพาะด้านหน้าและด้านหลัง ด้านหน้าแกะขอบหนามุมโค้งลวดลายภายในแกะเป็นดอกไม้มงคลมีลักษณะของดอกไม้ 3 ชนิดรวมกัน คือ ดอกบัว ดอกโบตั๋น และดอกอี๊หลัน ฮวา แกะดอกใหญ่หนึ่งดอกอยู่ด้านบน แกะลวดลายก้านและใบเสริม ลวดลายของใบแกะลายหยู่อี่ ลวดลายด้านข้างแกะเหมือนด้านหน้า ลายบนฐานสี่เหลี่ยมแกะเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำแกะเส้นอ่อนช้อยชัดเจน

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4

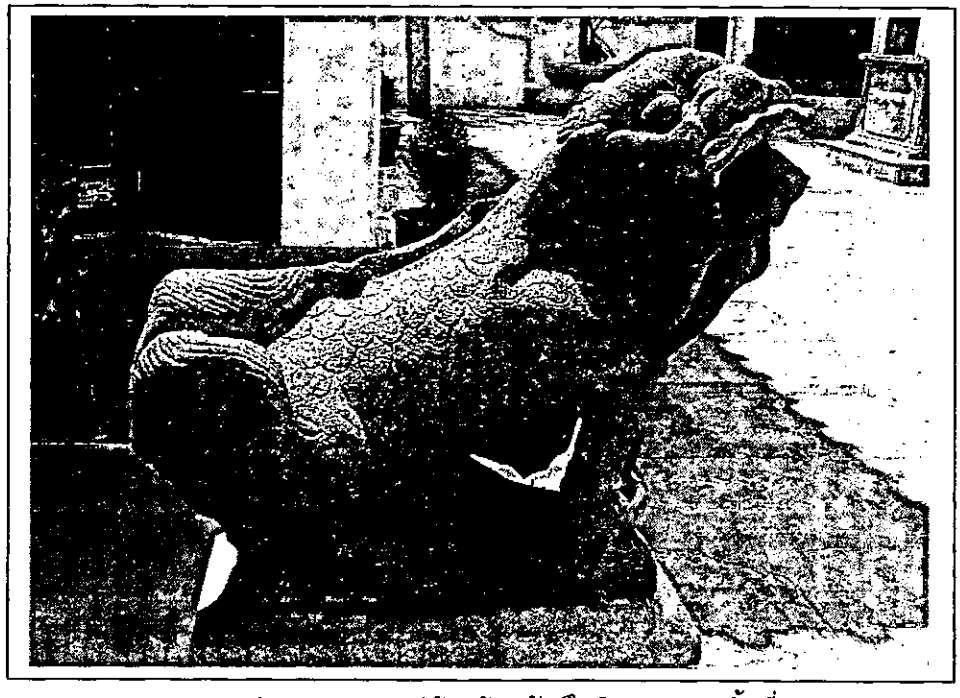

ภาพประกอบ 199 รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4

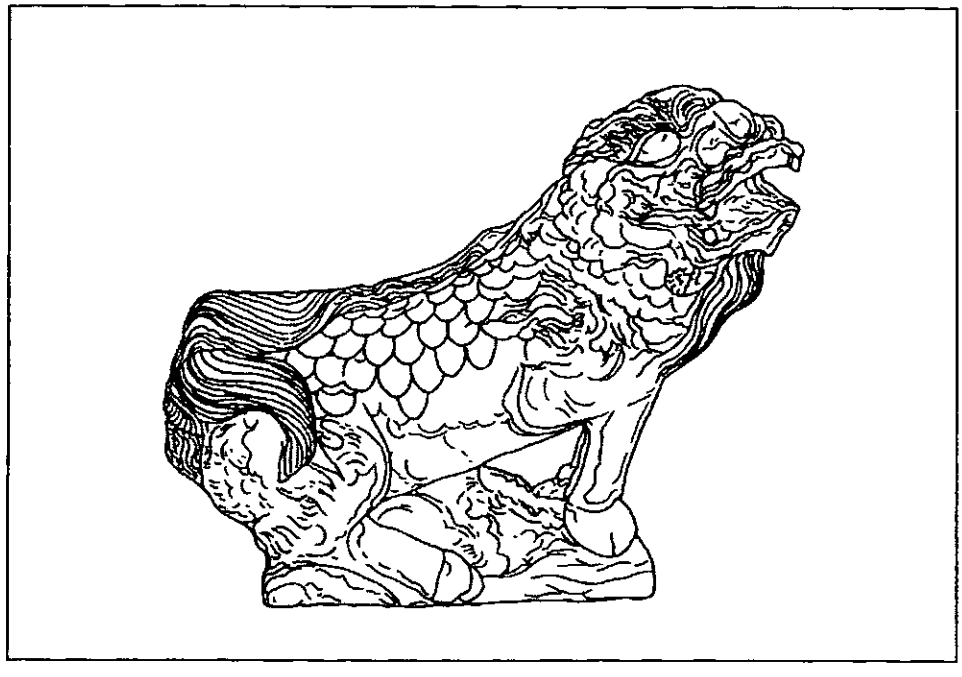

ภาพประกอบ 200 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4

ภาพประกอบ 201 รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4

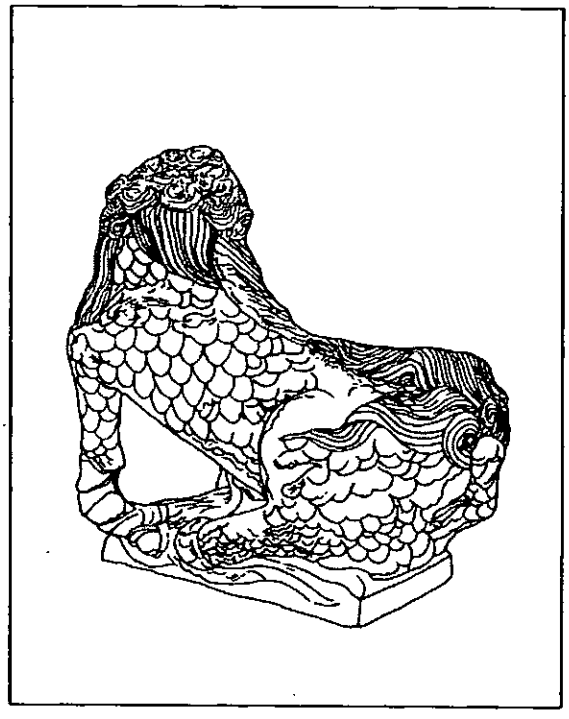

ภาพประกอบ 202 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 4

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ข้างประตูทางเข้าด้านในพระอุโบสถ ณ. วัดราชโอรสาราม มีขนาดสูงประมาณ 84 ซม. กว้างประมาณ 54 ซม. ยาวประมาณ 92 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัวมีลักษณะเป็นสิงห์นั่งอ้าปาก บิดตัวหันหน้าไปด้านข้าง มีเครายาวมาแตะขา เคราด้านข้างแกะเป็นลายไฟ ริมฝีปากที่อ้าหยักโค้งกว้างมาถึงด้านข้างเห็นเขี้ยวแหลม รอบปากแกะลายไฟรอบปาก จมูกใหญ่นูนขึ้น รูจมูกแกะเป็นลายหัวหยู่อี่ แก้มแกะเป็นปุ่มยื่นออกมา ตากลมโปน หนังตาด้านบนแกะเป็นลายเปลวไฟ ศีรษะแกะเป็นขนแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มบนปลายขนขดเป็นก้นหอย กลุ่มล่างปล่อยปลายยาวโค้งไปบนคอ สันหลังแกะเป็นขนชี้ขึ้นทั้งแนว คอสิงห์บิดเซาะร่องใหญ่ใต้คางยาวไปถึงหน้าอก คอห้อยสร้อยแขวนกระดิ่ง ตามตัวด้านหลังไปถึงกันแกะเป็นลายเกล็ดปลา ขาหน้าแกะตรงลงมาแกะผิวเป็นลายเกล็ดปลา ช่วงข้อต่อระหว่างขากับเท้าแกะข้อลึกชัดเจน เท้าสิงห์บานออกเป็นกีบเท้าคล้ายเท้าวัวเท้าม้า ต้นขาหลังแกะลายไฟ ช่วงขาแกะลายเกล็ดปลา ขาแกะเป็นแนวสันกระดูก หางแกะเป็นพวงโคนหางแกะลายขดเข้าคล้ายลายหยู่อี่ หางยาวพาดไปบนหลังปลายโค้งไหล การแกะขนหัว เครา และหางแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบเว้นจังหวะเท่าๆกัน ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมพื้นโค้งเป็นลูกคลื่น ใต้ท้องแกะนูนขึ้นรับกับหน้าท้องสิงห์

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 203 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 204 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 205 รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 206 ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 5

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ริมทางเดินด้านนอกหน้าพระอุโบสถ ณ. วัดราชโอรสาราม มีขนาดสูงประมาณ 83 ซม. กว้างประมาณ 48 ซม. ยาวประมาณ 88 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสิงห์ตัวเมีย มีลูกยืนอยู่ด้วย สิงห์ตัวแม่นั่งอ้าปากเห็นฟันและเขี้ยว แกะเส้นรอบปากโค้ง จมูกสั้นบานรูจมูกแกะลายหยู่อี่ แก้มแกะขนเป็นก้อน ตากลมโปนหนังตาลึก คิ้วแกะเป็นก้อนกลมปลายแกะเป็นเกลียว หน้าผากนูน ใบหน้าดูสั้นและหัก คล้ายหมาพันธ์ปักกิ่ง ใต้คางและข้างแก้มแกะเคราสั้นปลายแหลมเป็นกลุ่มๆ หูกลมยื่นออกมา ปลายหูแหลม ใบหูแกะขนขึ้นเป็นปุ่ม บนหัวสิงห์แกะขนเป็นกลุ่ม บางกลุ่มม้วนขดเป็นก้นหอย บางกลุ่มปล่อยยาวไหลไปด้านหลัง ขนตรงต้นคอและหลังแกะเป็นกลุ่ม ขนขดม้วนกลม ตรงกลางปลายปล่อยลงด้านข้างทั้ง 2 ข้าง ลำตัวแกะเห็นร่องซี่โครง ขาแกะเห็นกล้ามเนื้อนูนขึ้นนูนลง ด้านหลังขาแกะขนเป็นกลุ่มม้วนขดกลม เท้าสิงห์แกะสันกระดูก นิ้วสิงห์แกะข้อนิ้วขึ้นเป็นปุ่ม เล็บแหลม หางสิงห์แกะเป็นพวง แบ่งเป็นกลุ่ม ตรงโคนหางแกะม้วนขดเป็นก้นหอย ปลายปล่อยพาดลงมาบนหลัง คอห้อยสร้อยแขวนกระดิ่ง ขาสิงห์ด้านขวาจับสายลูกชิ่วฉิวยาวลงไปที่พื้น ลูกสิงห์เหยียบลูกชิ่วฉิวที่หลุดลุ่ยอยู่ที่พื้น ลูกสิงห์แกะคล้ายตัวแม่แต่แกะเบาๆ ไม่เห็นรายละเอียดชัดเจน ประติมากรรมสิงห์แกะตั้งอยู่บนแผ่นหิน

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 207 รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 208 ลายเส้น รูปด้านขวา
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 209 รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 210 ลายเส้น รูปด้านซ้าย
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 211 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 212 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 6

ประติมากรรม สิงห์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหน้าพระวิหารคดหน้าแดง ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 79 ซม. กว้างประมาณ 40 ซม. ยาวประมาณ 80 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว รูปสิงห์มีลักษณะเป็นสิงห์กำลังนั่งยองๆ ใบหน้ายื่นปากยาวคล้ายม้าเผยอปากกว้างเหมือนยิ้มเห็นฟันแหลม จมูกบานคล้ายลายหยู่อี่ บริเวณแก้มแกะเป็นร่องแก้มใหญ่ แสดงอาการยิ้มหรือแยกเขี้ยว สันจมูกแกะเป็นร่อง คล้ายรอยย่นแกะเป็นชั้นๆ สูงไปถึงหน้าผาก ยาวไปเป็นคิ้วในช่วงที่สูงระดับคิ้ว ตากลมโตปลายแหลมชี้ขึ้น เซาะร่องเป็นตา 2 ชั้น หูแกะเป็นปล่องกลมแบนเป็นรูใหญ่ ยื่นยาวออกมามีปุ่มขนเล็กเหนือหู ขนบนศีรษะ ขด เป็นก้อนกลมปลายกลมม้วนเข้า มีบางกลุ่มก้อนที่ปล่อยยาวปลายแหลมเป็นลายหางไหล ช่วงหลังขนยาว แบ่งเป็นกลุ่ม ขนช่วงบนปลายจะขดเป็นก้อน ขนช่วงล่างปลายจะแหลมไหลลงเหมือนเปลวกนก บริเวณคอมี ปลอกคอลวดลาย ตรงกลางเป็นลายเครือเถาจีน ขอบเป็นเส้นตรงทั้งล่างและบนโดยรอบ ตรงกลางห้อยกระดิ่ง อันใหญ่ ด้านข้างมีพู่ห้อย หัวพู่แกะเป็นลายเส้นไขว้ไปมาเหมือนลายสาน ปลายพู่แกะทิ้งเส้นตรงเป็นระเบียบ เคราบางกลุ่มที่ไม่หักห้อยลงมาทับปลอกคอ ขนของสิงห์จะแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบทุกกลุ่มขนไม่ว่าจะปลาย ม้วนกลมหรือปลายแหลม ลำตัวแกะเป็นร่องซี่โครงยาวพาดขวางไปตามลำตัว ช่วงขาหน้าแกะเป็นสันกระดูก นิ้วเท้าแกะเป็นข้อนิ้วเท้า ทั้งขาหน้าและขาหลัง ช่วงข้อนิ้วล่างสุดก่อนถึงเล็บแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบรอบนิ้ว เล็บแหลม ช่วงโคนขาหน้าและขาหลังด้านข้างแกะเป็นลายไฟแบบจีน ขนขาแกะเป็นก้อนกลม ขดเข้าเป็น ระเบียบ ใต้ท้องแกะอวัยวะเพศผู้ยื่นออกมา หางยาวแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ฐานเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าแกะ เรียบๆ โดยรอบ

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7

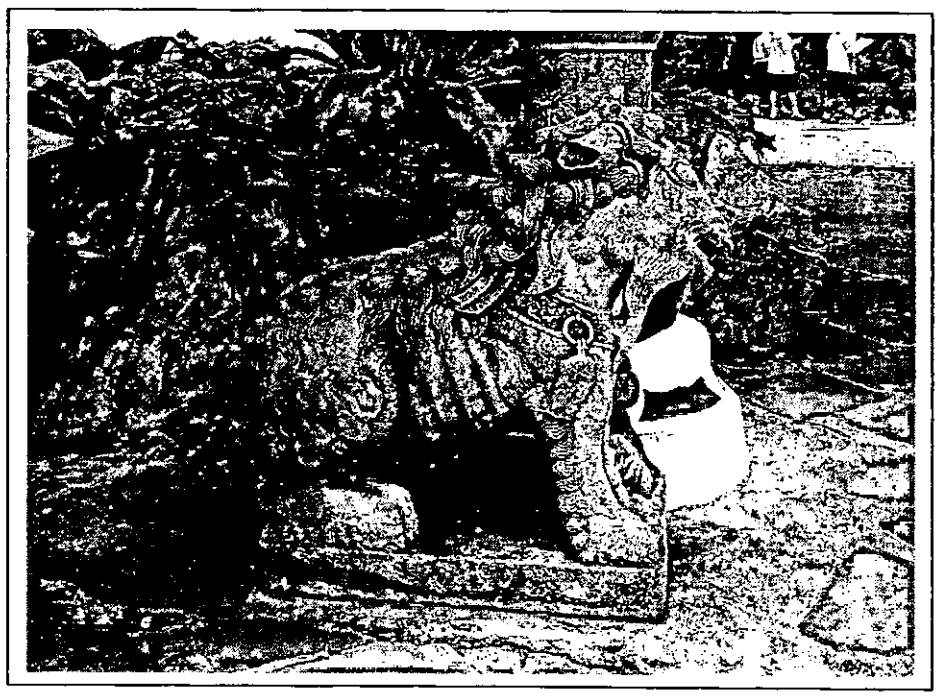

ภาพประกอบ 213 รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7

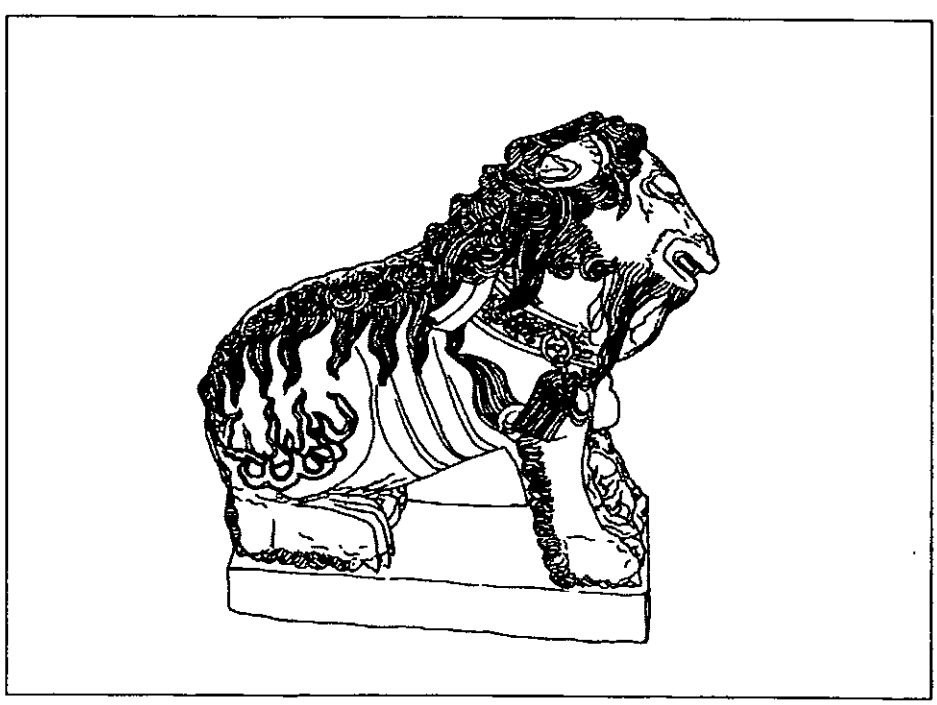

ภาพประกอบ 214 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7

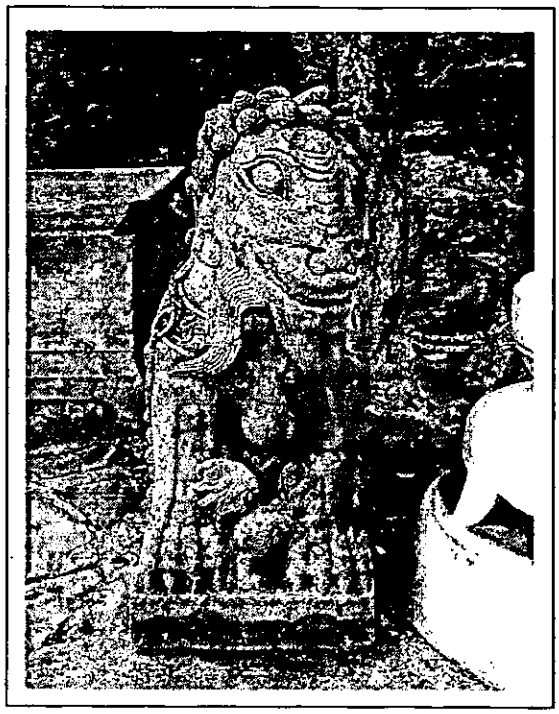

ภาพประกอบ 215 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 216 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 7

ประติมากรรม สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในเขามอด้านขวาของพระวิหารทิศนาคปรก บริเวณรอบนอกพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 80 ซม. กว้างประมาณ 35 ซม. ยาวประมาณ 80 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสิงห์กำลังนั่งยองๆ ใบหน้ายื่นปากยาวคล้ายม้า เผยอปากกว้างเหมือนยิ้มเห็นฟันแหลม จมูกบานคล้ายลายหยู่อี่ บริเวณแก้มแกะเป็นร่องแก้มใหญ่แสดงอาการยิ้มหรือแยกเขี้ยว สันจมูกแกะเป็นร่องคล้ายรอยย่น แกะเป็นชั้นๆ สูงไปถึงหน้าผาก ช่วงที่สูงระดับตายาวโค้งขึ้นไปเป็นคิ้ว 1 เส้น ตากลมโตปลายแหลมชี้ขึ้น เซาะร่องเป็นตา 2 ชั้น หูแกะเป็นปล่องกลมแบนเป็นรูใหญ่ยื่นยาวออกมา เหนือหูมีปุ่มขนเล็กๆ ขนบนศีรษะขดเป็นก้อนกลมปลายม้วนเข้า มีบางกลุ่มก้อนที่ปล่อยยาวปลายแหลมเป็นลายหางไหล ช่วงหลังขนยาวแบ่งเป็นกลุ่ม ขนช่วงบนปลายขดเป็นม้วน ขนช่วงล่างปลายจะแหลมไหลลงเหมือนเปลวกนก บริเวณคอมีปลอกคอลวดลาย ตรงกลางเป็นลายเครือเถาจีน ขอบเป็นเส้นตรงทั้งล่างและบนโดยรอบ ตรงกลางห้อยกระดิ่งอันใหญ่ ด้านข้างมีพู่ห้อย หัวพู่แกะเป็นลายเส้นไขว้ไปมาเหมือนลายสานปลายพู่แกะทิ้งเส้นตรงเป็นระเบียบ เคราห้อยลงมาทับปลอกคอ เคราแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบปลายแหลม ขนของสิงห์จะแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบทุกกลุ่ม ขนไม่ว่าจะปลายม้วนกลมหรือปลายแหลมลำตัวแกะเป็นร่องซี่โครงยาวพาดขวางไปตามลำตัว ช่วงขาหน้ามีลูกสิงห์เกาะอยู่ขาด้านซ้าย ลักษณะคล้ายตัวแม่ แต่จะมีขนยาวไหลลงเป็นหางไหลเท่านั้น ไม่มีขดเป็นก้อนกลม ขาหน้าแกะเป็นสันกระดูก นิ้วเท้าแกะเป็นข้อนิ้วทั้งขาหน้าและขาหลัง เล็บแหลม ช่วงโคนขาหน้าและขาหลังด้านข้างแกะเป็นลายไฟแบบจีน ขนขาแกะเป็นก้อนกลมขดเข้าเป็นระเบียบ หางยาวแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ฐานเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าแกะเรียบโดยรอบ

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8

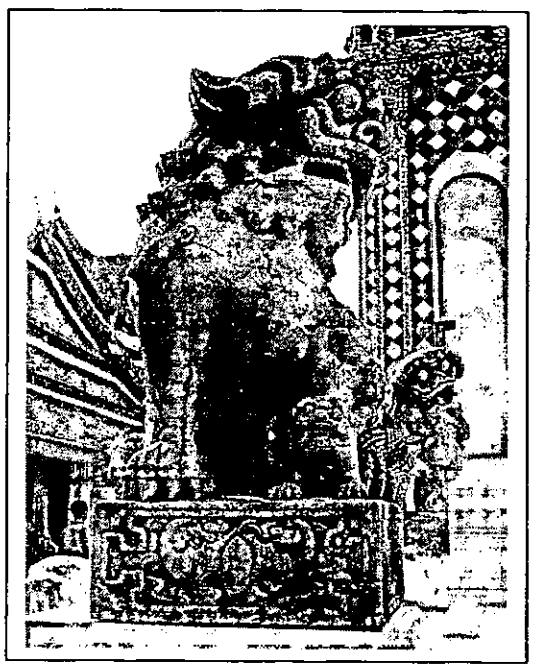

ภาพประกอบ 217 รูปด้านหน้าสัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8

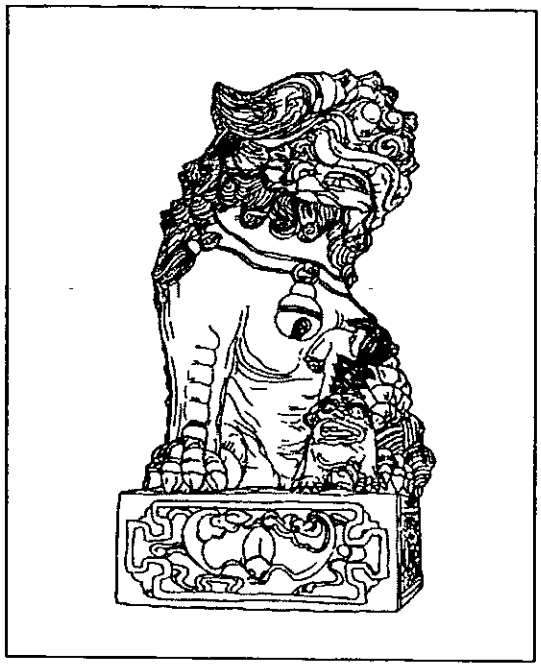

ภาพประกอบ 218 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8

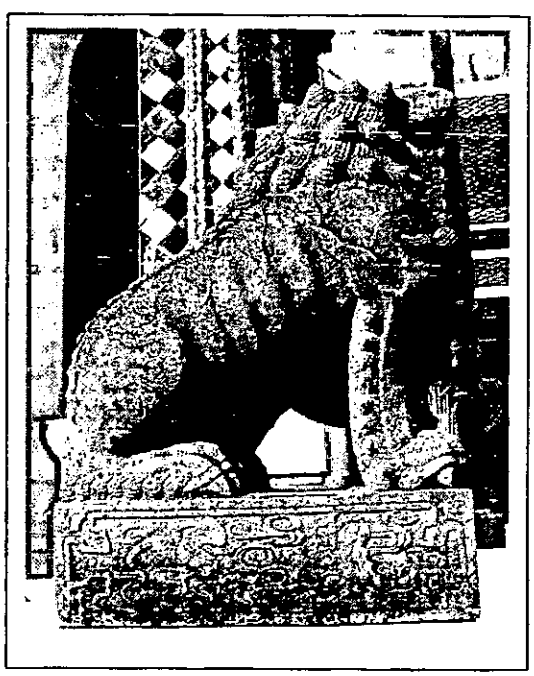

ภาพประกอบ 219 รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 220 ลายเส้น รูปด้านข้าง
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 8

ประติมากรรม สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่บนขอบระเบียงด้านขวาของหอพระคันธารราษฎร์ ณ. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีขนาดสูงประมาณ 52 ซม. กว้างประมาณ 32 ซม. ยาวประมาณ 35 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสิงห์นั่งอยู่บนแท่น มีลูกสิงห์ยกเท้าอยู่ตรงขาหน้าของแม่ ใบหน้าของสิงห์ตัวแม่ย่น ปากอ้ากว้างเห็นเขี้ยวและฟัน ริมฝีปากเซาะร่องลึกชัดเจนหยักโค้งรอบปาก จมูกสั้นแกะเป็นลายหยู่อี่ ตากลมโตโปนยื่นออกมา หูแกะคล้ายเป็นปล่องรูปวงรีชี้ขึ้นยื่นออกมาจากหัว บนหัวสิงห์แกะเป็นขนแบ่งเป็นกลุ่มเล็กๆขดปลายเป็นก้อนกลมคล้ายกันหอย ขนตามแนวหลังแบ่งเป็น 2 ฝั่ง แกะเป็นกลุ่มทิ้งลงด้านข้างด้านบนขนแบ่งเป็นกลุ่มปลายขดเป็นก้นหอยด้านล่างขนแบ่งเป็นกลุ่มทิ้งลงแนบลำตัวปลายโค้งหยักเป็นลายหางไหล ขนแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบแบ่งจังหวะเท่าๆกัน ช่วงคอมีปลอกคอห้อยกระดิ่งด้านข้างห้อยพู่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ลำตัวสิงห์ตัวแม่แกะเป็นร่องดูเหมือนแนวซีโครง ใต้ท้องแบนเรียว เคราใต้คางแกะเป็นขนเป็นกลุ่มปลายขนม้วนตัวเหมือนก้นหอย ต้นขาหน้าด้านข้างแกะขนเป็นกลุ่มปลายแหลมโค้งคล้ายหางนกนก ต้นขาหลังแกะเป็นลายไฟ ด้านข้างของขาแกะเป็นขนขดเป็นก้นหอย ด้านหน้าแกะเห็นข้อกระดูกนิ้วเท้าทั้ง 4 ขาแกะเป็นข้อนิ้วเล็กแหลม หางสิงห์หางเป็นพวงแบ่งกลุ่มขนบางกลุ่มปลายขดก้นหอย บางกลุ่มปลายปล่อยโค้งไหลเป็นหางไหล แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบระยะห่างเท่ากัน ลูกสิงห์มีลักษณะคล้ายตัวแม่แต่แกะลายยังไม่ชัดเจนขาหลังยันอยู่ที่ตัวแม่

ฐานรองรับประติมากรรมสิงห์ เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม แกะลายค้างคาวทั้ง 4 ด้าน ด้านหน้าและด้านหลังแกะคางคาวตัวใหญ่ 1 ตัว มีเมฆมงคลลอยอยู่โดยรอบ ขอบเดินเส้นหนา มุมทั้ง 4 หยักเข้าเป็นเหลี่ยมเป็นลายมงคล ขอบนอกสุดแกะเรียบ มุมทั้ง 4 หยักโค้งเข้าหากัน ลายด้านข้างแกะค้างคาว 2 ตัว บินอยู่ในเมฆมงคล ขอบแกะลักษณะเดียวกับด้านหน้า

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9

ภาพประกอบ 221 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9

ภาพประกอบ 222 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9

ภาพประกอบ 223 รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9

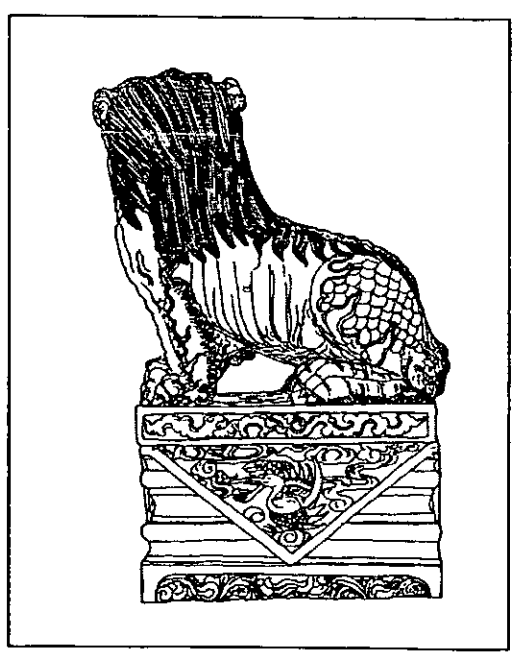

ภาพประกอบ 224 ลายเส้น รูปด้านหลัง
สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 9

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่หน้าพระอุโบสถด้านนอก ณ. วัดราชโอรสาราม มีขนาดสูงประมาณ 140 ซม. กว้างประมาณ 48 ซม. ยาวประมาณ 88 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสิงห์ตัวผู้ตัวใหญ่นั่งอยู่บนฐาน มือขวาจับเงินหยวนเป่า มือซ้ายจับน้ำเต้า

ใบหน้าของสิงห์เซิดขึ้นเล็กน้อย รูปหน้าสั้นอ้าปากกว้างเห็นฟันและเขี้ยว ริมฝีปากแกะเส้นโค้งซ้อนกันวิ่งล้อขนานไปกับฟันและเขี้ยว ตรงกลางแกะเห็นลิ้นนูนขึ้นในปาก มุมปากแกะลายไฟบนริมฝีปากโค้งหยักเป็นครึ่งวงกลม เหนือริมฝีปากแกะเส้นหนวดยาวจากจมูกไปถึงข้างแก้ม เคราข้างแก้มแกะเป็นสามเหลี่ยมเซาะร่องตรงกลางเรียงกันโค้งตามรูปแก้ม ผิวหน้าใต้ตาแกะลายเส้นเว้นจังหวะเท่ากัน ผิวหน้าข้างมุมปากแกะเป็นปุ่มขนเล็กๆ จมูกสั้น รูจมูกแกะลายหยู่อี่ ตากลมยื่น ขนตาด้านบนแกะเป็นแฉก หนังตาแกะลายไฟเหนือลายไฟแกะเป็นปุ่มขน คิ้วแกะทิ้งเส้นสั้นๆเว้นจังหวะเท่ากัน เหนือคิ้วแกะคล้ายเขายื่นโค้งออกจากคิ้ว หูแกะเหมือนลายหยดน้ำ รูหูแกะลึกเข้าไป ขนตรงหน้าผากแกะยาวปลายขนขดเป็นก้นหอย ขนบนหัวสิงห์แกะเป็นกลุ่ม แกะทิ้งเส้นยาวปลายรวมกันเป็นปุ่มซ้อนกัน 2 ชั้น เคราแกะเป็นกลุ่มขนปลายขดเป็นก้นหอย คอแกะเป็นลายลูกคลื่น สิงห์สวมปลอกคอตรงกลางห้อยกระดิ่ง ด้านข้างแกะเป็นพู่ห้อย พู่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบตรงปุ่มที่ห้อยกระดิ่งและพู่แกะลายใบไม้ ตรงปลอกคอ ปลอกคอด้านขวาแกะลายดอกโบตั๋นต่อจากปุ่มที่ห้อยพู่ สันหลังแกะเป็นปุ่ม สันกระดูกด้านข้างแกะขนเป็นกลุ่มๆทิ้งลงด้านข้างปลายไหลเป็นลายหางไหล หางแกะเป็นพวงแบ่งขนเป็นกลุ่ม กลุ่มบนแกะขนเป็นขดหอย กลุ่มล่างแกะปลายยาวพาดมาทางขาหลังด้านขวา ขนตามตัวตรง หัว หน้าผาก หลัง และหาง แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบทิ้งจังหวะเท่าๆกัน หน้าอกแกะแถบเฉียงภายในแกะลายลูกคลื่น ขาหน้า ขาหลัง ต้นขา แกะลายเปลวไฟ ขนขาแกะลายเกล็ดปลา ขนขาแกะเป็นกลุ่มแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบปลายขดเป็นก้นหอย ขาแกะเป็นแนวสันกระดูกยาวมาถึงร่องนิ้ว ข้อนิ้วแกะข้อไม่ชัดเจน ช่วงต่อระหว่างนิ้วกับเล็บเซาะร่อง 2 เส้น เล็บแกะแหลม มือขวาของสิงห์จับเงินแกะลักษณะเป็นเงินหยวนเป่า ขาซ้ายจับลูกน้ำเต้า การแกะสิงห์ชิ้นนี้มีลักษณะของกิเลนผสมอยู่ด้วย

ฐานรองรับตัวสิงห์ หน้ากระดานบนแกะลายเครือเถาแบบจีน หัวแกะเป็นลายหยู่อี่เหมือนกันทั้ง 4 ด้าน ตัวลวดลายแกะเป็นลายโค้งครึ่งวงกลมไหลเป็นเปลวกนก หน้ากระดานล่างแกะลายเครือเถาแบบจีนใบโค้งไหลเป็นเปลวกนก ผ้าทิพย์ด้านหน้าแกะลายเป็นตัวม้ากำลังกระโดด ด้านบนแกะลายเมฆมงคล ผ้าทิพย์ด้านขวาแกะลายกวางยืนอยู่บนหิน มีต้นไผ่แกะหัวหยู่อี่ มีใบโผล่ขึ้นมาจากหิน ด้านบนแกะลายเมฆมงคล ผ้าทิพย์ด้านซ้ายแกะลายนกกระเรียนบินอยู่บนท้องฟ้ามีเมฆมงคลลอยล้อมรอบขอบผ้าทิพย์แกะเรียบหนาประมาณ 3 ซม. ยาวเชื่อมต่อกันทั้ง 4 ด้าน ช่วงกลางระหว่างหน้ากระดานบนและหน้ากระดานล่างแกะเป็นคอฐานบนและคอฐานล่างโดยมีรัดเอวต่อมาถึงตรงกลางเป็นท้องไม้แกะโค้งฐานเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าลวดลายบนฐานแกะเป็นงานนูนต่ำ

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10

ภาพประกอบ 225 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10

ภาพประกอบ 226 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10

ภาพประกอบ 227 รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10

ภาพประกอบ 228 ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 10

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหน้าริมทางเดินหน้าพระอุโบสถ ณ. วัดราชโอรสาราม มีขนาดสูงประมาณ 158 ซม. กว้างประมาณ 48 ซม. ยาวประมาณ 80 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสิงห์อุ้มลูกบอลนั่งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม

ประติมากรรมชิ้นนี้ แกะใบหน้าสั้น ปากกว้างอ้าเห็นฟัน เขี้ยว และลิ้น มีผ้าห้อยมาจากปากด้านซ้าย ริมฝีปากแกะโค้งหยักขึ้นตรงกลาง มุมปากแกะลายไฟ จมูกแกะรูจมูกกลมลึก รอบรูจมูกแกะทิ้งเส้นโค้งม้วนเข้าสันจมูกแกะทิ้งเส้นวิ่งยาวไปที่ใต้ตาโค้งเป็นรอยย่น ลูกตากลมโต หนังตากว้างยาวต่อกัน ใต้คางและข้างแก้มแกะขนเป็นกลุ่มแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ปลายขดก้นหอย หน้าผากนูน ด้านข้างแกะขนเป็นกลุ่มปลายแกะเป็นก้นหอย หูแกะเหมือนเปลือกหอย หัวสิงห์และต้นคอแกะขนเป็นกลุ่มปลายขดเป็นก้นหอย หลังแกะสันหลังขึ้นเป็นปุ่มกระดูก ด้านข้างแกะลายหยู่อี่ ทับขนที่แกะเป็นกลุ่ม ปลายขนทิ้งยาวลงด้านข้างปลายโค้ง แกะยาวตลอดแนวไปทั้งสันหลัง ลำตัวแกะเป็นแนวซี่โครงเฉพาะด้านซ้าย ด้านขวาแกะเรียบ มีผ้าพาดยาวมาจากปากผ่านลำตัวไปที่เท้า เท้าขวาเหยียบผ้าไว้ คอห้อยปลอกคอมีกระดิ่งอยู่ข้างหน้า ด้านข้างแกะพู่สายพู่พันกันแป้นที่ห้อยสายพู่แกะเป็นลายดอกไม้ พู่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ขาหน้าแกะเป็นสันกระดูกเป็นข้อๆ ด้านข้างแกะลายเปลวไฟ ทับขนขาแกะเป็นกลุ่มปลายขดก้นหอย ขาหลังแกะลายเปลวไฟ นิ้วเท้ามีข้อนิ้วแกะเล็บแหลม เท้าขวาหน้ายกขึ้นอุ้มลูกบอล ลูกบอลแกะลายชิ่วฉิวอวุ่น นิ้วเท้าข้างที่อุ้มลูกบอลยาวแกะขนเล็กๆ ด้านในนิ้วเท้าเล็บแหลม ใต้ลูกบอลแกะเป็นผ้าที่วิ่งมาจากเท้าหลังขึ้นมาพันกันเป็นรูป

ฐานทรงสี่เหลี่ยม แกะลายหน้ากระดานบนเป็นลายตัวอักษรหุย เป็นลายสิริมงคลต่อเนื่องไม่รู้จบ ช่วงกลางฐานทั้ง 3 ด้าน แกะลายหยู่อี่ไว้ตรงกลางใต้ผ้าทิพย์ ด้านหน้าแกะลายประแจจีนรอบผ้าทิพย์และหยู่อี่ ด้านข้างทั้ง 2 ด้าน แกะลายมังกรกลายแบบต่างๆเสริมด้วยลายประแจจีน ต่อจากช่วงกลางฐานแกะรัดเอว ต่อจากรัดเอวแกะลายหน้ากระดานล่าง แกะลายขอบลายลึกลง ด้านหน้าแกะลวดลายลูกคลื่นหัวลายหยู่อี่ลงในขอบลายที่แกะลึกลงไป ด้านข้างทั้ง 2 ด้านแกะลายผลท้อลงในขอบลายลึกที่อยู่ตรงกลางส่วนด้านซ้ายและขวาแกะลายลูกคลื่นหัวลายหยู่อี่ ช่วงกลางฐานแกะผ้าทิพย์รูปสามเหลี่ยมห้อยลงมาจากฐานกระดานบน ผ้าทิพย์ด้านหน้าแกะลายค้างคาวบินอยู่ในเมฆมงคลแกะขอบเรียบวิ่งรอบลาย ผ้าทิพย์ด้านขวาแกะลายหงส์แซมด้วยต้นโบตั๋น มีดอกโบตั๋นใหญ่ 1 ดอก มีโขดหินและต้นหญ้าอีกฝั่งมีดอกซันฉาฮวาดอกตูมพร้อมต้นและใบ ผ้าทิพย์ด้านซ้ายแกะลายไก่ยืนอยู่บนโขดหิน มีต้นหญ้าขึ้นแซม มีต้นเบญจมาศ ดอกบานและดอกตูมพร้อมลำต้นและใบตกแต่ง งานประติมากรรมสิงห์บนฐานมีลักษณะเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำบนงานประติมากรรมลอยตัว

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 229 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11

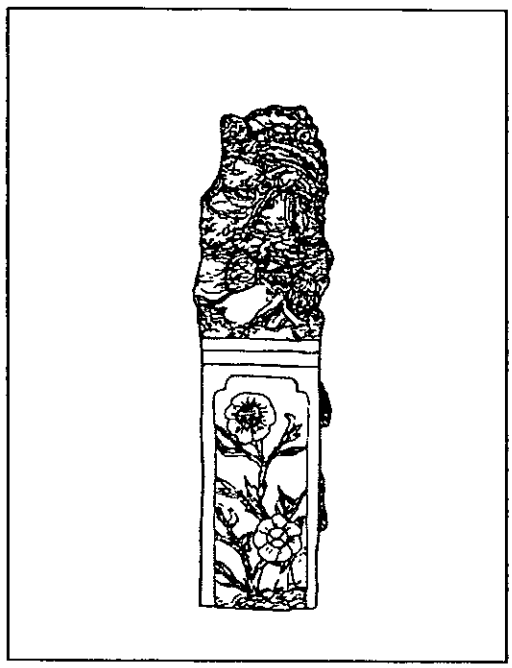

ภาพประกอบ 230 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 231 รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 232 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 233 รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 234 ลายเส้น รูปด้านหลัง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 11

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่มุมบันไดด้านหลังของพระมณฑป (หอไตรจตุรมุข) ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 82 ซม. กว้างประมาณ 20 ซม. ยาวประมาณ 25 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสิงห์แม่และลูก นั่งอยู่บนแท่นสี่เหลี่ยม สิงห์ตัวแม่นั่งอ้าปากเอียงคอเห็นฟันและเขี้ยว รอบปากแกะเส้นโค้ง จมูกสั้นบาน รูจมูกแกะลายหยู่อี่ ช่วงแก้มแกะขนเป็นก้อน ตากลม คิ้วแกะเป็นก้อนกลม ปลายแกะเป็นเกลียว หน้าผากนูน ใบหน้าดูสั้นและหักคล้ายหมาพันธ์ปักกิ่ง ใต้คางและข้างแก้มแกะเคราขดม้วนเป็นก้นหอย ขนบางกลุ่มตรงใต้คางปล่อยยาวไปตามหน้าอก หูแกะกลมยื่นออกมาปลายหูบานออก ยาวไปด้านหลัง บนหัวสิงห์แกะขนเป็นกลุ่ม บางกลุ่มม้วนขดเป็นก้นหอย บางกลุ่มปล่อยยาวไหลไปด้านหลัง ลำตัวแกะไม่เห็นซี่โครง ท้องนูนขึ้นเล็กน้อย หางสิงห์แกะเป็นพวง แบ่งเป็นกลุ่มตรงโคนหาง ขนขดเป็นก้นหอยรอบโคน ขนกลุ่มล่างปล่อยยาวทิ้งลงบนหลังและต้นขา ขาสิงห์แกะเห็นกล้ามเนื้อนูนขึ้นด้านหลัง ขาแกะขนเล็กๆ เท้าและนิ้วแกะร่องนูนไม่เห็นเล็บ เท้าซ้ายของแม่สิงห์จับตัวลูก ขาขวาจับสายลูกชิ่วฉิวห้อยมาอยู่ใต้ท้องลูกสิงห์ การแกะสลักตัวสิงห์แกะลายเส้นไม่ซัดเจน ลูกสิงห์แกะคล้ายตัวแม่ แต่ไม่เก็บรายละเอียด

ฐานสี่เหลี่ยมแกะรองฐานบน ต่อด้วยรัดเอว ต่อจากนั้นแกะเป็นแท่งสี่เหลี่ยมตรงลงมา แกะลายดอกไม้ด้านหน้าแกะลายดอกบัวยทั้งบานและตูม พร้อมกิ่งก้านและใบ ด้านข้างแกะลายดอกโบตั๋นทั้งบานและตูม พร้อมกิ่งก้านและใบ ด้านหลังแกะลายดอกหงอนไก่พร้อมกิ่งก้านและใบ แต่ละด้านแกะขอบตรงมุมหยักโค้งเข้ามาชนกัน งานประติมากรรมชิ้นนี้แกะเป็นประติมากรรมนูนต่ำบนงานประติมากรรมลอยตัว

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12

ภาพประกอบ 235 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12

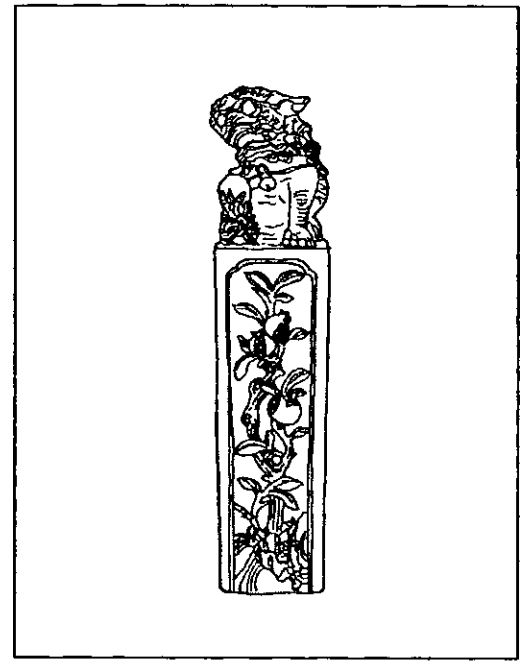

ภาพประกอบ 236 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12

ภาพประกอบ 237 รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12

ภาพประกอบ 238 ลายเส้น รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12

ภาพประกอบ 239 รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12

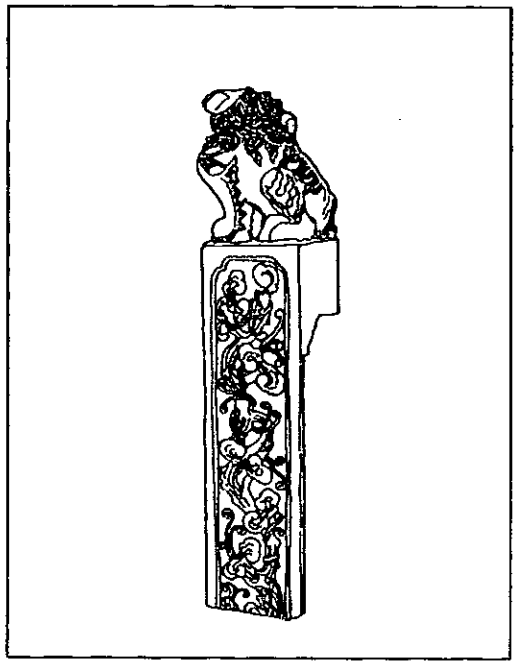

ภาพประกอบ 240 ลายเส้น รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 12

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงประตูทางเข้าวิหารยอด ณ. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีขนาดสูงประมาณ 107 ซม. กว้างประมาณ 25 ซม. ยาวประมาณ 22 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสิงห์ตัวผู้ถือลูกบอลนั่งอยู่บนฐานสูงทรงสี่เลี่ยม

ใบหน้าของสิงห์ดูสั้น ย่น คล้ายหน้าของสุนัขพันธ์ปักกิ่ง อ้าปากกว้างเห็นฟันและเขี้ยว ริมฝีปากแกะเส้นโค้งซ้อนกัน มุมปากแกะโค้งเป็นแฉก จมูกสั้นแกะเป็นเส้นโค้งคล้ายปากเหยี่ยว รูจมูกแกะเป็นลายหยู่อี่ ตากลมยื่น ตรงกลางแกะเป็นเส้นวงกลม หนังตาโค้งรีแกะเส้นโค้งหยักใต้ดวงตา หน้าผากแกะเรียบ คิ้วแกะเป็นกลุ่มขนปลายขดเป็นก้นหอย หัวด้านบนแกะเรียบ ขนรอบหัว คอ และเคราแกะขนแบ่งเป็นกลุ่มๆปลายขนขดเป็นก้นหอย หูแกะคล้ายกลีบดอกไม้ ปลายโค้ง บนหนังหูแกะเป็นสันกระดูกวิ่งจากโคนถึงปลาย ตรงคอห้อยปลอกคอ ตรงกลางห้อยกระดิ่ง ด้านข้างห้อยพู่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ลวดลายตรงปลอกคอแกะเป็นลายลูกพลับ หลังของสิงห์แกะเห็นสันกระดูก ด้านข้างแกะขนเป็นกลุ่มๆห้อยลงด้านข้างทั้ง 2 ด้าน ปลายขนไหลโค้งคล้ายเปลวไฟ ลำตัวแกะเป็นแนวซี่โครง ขาหน้าแกะขนขาจากโคนถึงปลายแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ หน้าขาแกะเป็นข้อกระดูก ขาหลังแกะลายเปลวไฟตรงต้นขา นิ้วเท้าแกะข้อนิ้วไม่ชัดเจน รอยต่อระหว่างเล็บกับนิ้วเชาะร่องซ้อนกัน 2 เส้น ขาหน้าด้านขวาถือลูกบอลกลมเรียบ มีไหมสานเป็นห่วงคล้องกันงอกออกมาจากลูกบอลปลายแกะหายไปในฐาน ไหมแกะเป็นเส้นซ้อนกันหลายเส้น หางแกะเป็นพวงแบ่งเป็นกลุ่ม แกะเป็นเส้นปลายขดเป็นก้นหอย ขนตามลำตัวมาถึงขนหางและเคราทั้งหมดจะแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบเว้นจังหวะเท่ากันทั้งกลุ่มขนที่ปลายขดเป็นก้นหอยและปลายปล่อยยาว

ฐานรูปทรงสี่เหลี่ยมสูง ด้านหน้าแกะขอบหนาเดินเส้นตรง มุมหยักโค้งเข้าหากัน ภายในแกะลวดลายของผลทับทิม พร้อมลำต้น ใบ และกิ่ง ผลทับทิมแตกให้เห็นเม็ดข้างในเป็นลายมงคลเกี่ยวกับการมีลูก ด้านล่างแกะเป็นลายหินผา ด้านข้างทั้งสองด้านแกะขอบหน้า เดินเส้นตรงมุมหยักโค้งเข้าหากัน ภายในแกะลายต้นไม้มงคล มีลำต้นใหญ่แกะลายเส้นดูแข็งแรง มีก้านเล็กๆเลื้อยพันลำต้นปลายขดกลม ปลายกิ่งไม้แกะเป็นลายหัวหยู่อี่แสดงถึงอำนาจวาสนาทางยศฐาบันดาศักดิ์ ลวดลายบนฐานสี่เหลี่ยมแกะเป็นงานประดิมากรรมนูนต่ำ แกะเส้นอ่อนช้อยชัดเจน

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13

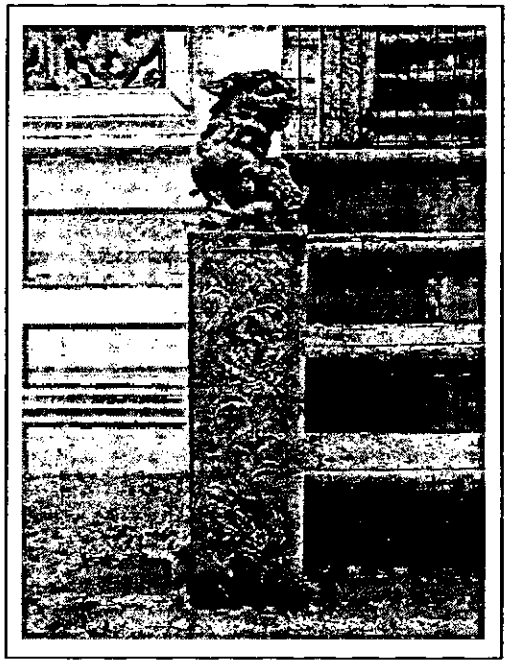

ภาพประกอบ 241 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13

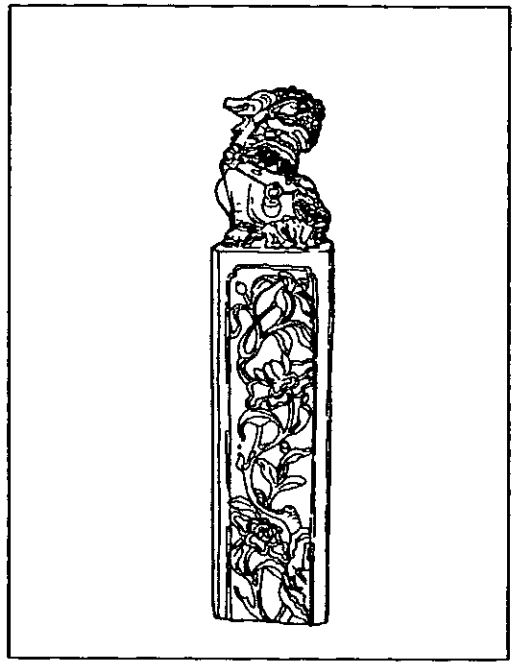

ภาพประกอบ 242 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13

ภาพประกอบ 243 รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13

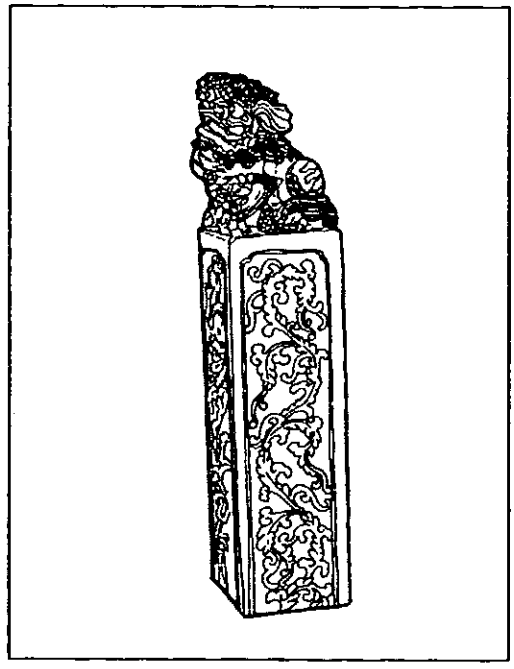

ภาพประกอบ 244 ลายเส้น รูปด้านซ้าย สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13

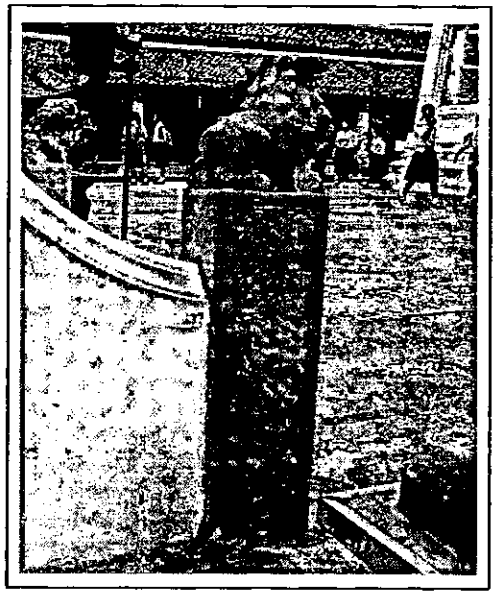

ภาพประกอบ 245 รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13

ภาพประกอบ 246 ลายเส้น รูปด้านขวา สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 13

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงประตูทางเข้าวิหารยอด ณ. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีขนาดสูงประมาณ 106 ซม. กว้างประมาณ 23 ซม. ยาวประมาณ 23 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสิงห์ตัวเมียมีลูกนั่งอยู่บนฐานสูงทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส

ใบหน้าของสิงห์ตัวแม่ดูสั้นคล้ายหน้าของสุนัขพันธ์ปักกิ่ง อ้าปากกว้างเห็นฟันและเขี้ยว ริมฝีปากแกะเส้นโค้งซ้อนกัน มุมปากแกะโค้งเป็นแฉก จมูกสั้นแกะเป็นสัน รูจมูกแกะลายหยู่อี่ ตากลมยื่นตรงกลางแกะเป็นเส้นวงกลม หนังตาโค้งรีแกะเส้นโค้งใต้ดวงตา คิ้วแกะเป็นกลุ่มขนปลายขดก้นหอย ขนหัวคอและเครา แกะขนแบ่งเป็นกลุ่มๆปลายขนแกะเป็นก้นหอย หูแกะคล้ายกลีบดอกไม้ ปลายโค้งเป็นลายลูกคลื่น บนหนังหูแกะเป็นสันกระดูกวิ่งจากโคนถึงปลาย ตรงบริเวณคอห้อยปลอกคอ ตรงกลางห้อยกระดิ่ง ด้านข้างห้อยพู่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ลวดลายตรงปลอกคอแกะเป็นลายเมฆมงคล หลังของสิงห์ตัวแม่แกะเห็นสันกระดูก ด้านข้างแกะขนเป็นกลุ่มๆห้อยลงด้านข้างทั้ง 2 ด้านปลายขนไหลโค้งคล้ายเปลวไฟ ลำตัวแกะเป็นแนวซี่โครง ขาหน้าแกะขนขาจากโคนถึงปลายแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ หน้าขาแกะเป็นข้อกระดูก ขาหลังแกะลายเปลวไฟตรงต้นขานิ้วเท้าไม่แกะข้อนิ้วเท้าชัดเจน รอยต่อระหว่างเล็บกับนิ้วเชาะร่องซ้อนกัน 2 เส้น หางแกะเป็นพวงแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มขนด้านบนแกะเป็นลายเส้นปลายขดเป็นก้นหอย กลุ่มขนด้านล่างปล่อยยาวพันมาที่ขาหลัง ขนบนตัวสิงห์และเคราจะแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบเว้นจังหวะเท่ากันทั้งกลุ่มขนที่ปลายขดเป็นก้นหอยและปลายปล่อยยาว สิงห์ตัวลูกแกะลักษณะเดียวกับตัวแม่แต่จะไม่ลงน้ำหนักและรายละเอียดชัดเจน

ฐานรูปทรงสี่เหลี่ยมสูงด้านหน้าแกะขอบหนาเดินเส้นตรง มุมหยักโค้ง ภายในแกะลวดลายของดอก ใบและลำต้น ชันฉาฮวา ซึ่งเป็นลายมงคลเกี่ยวกับการมีอายุยืน ด้านข้างแกะขอบหนาเดินเส้นตรง มุมหยักโค้งเข้าหากัน ภายในแกะลวดลายเครือเถาแบบจีนลายกลมมน ด้านขวาแกะดอกไม้มงคลมีลักษณะของดอกไม้ 3 ชนิดมารวมกัน คือ ดอกบัว ดอกโบตั๋น และดอกอี้หลันฮวา แกะดอกใหญ่ 1 ดอก แซมอยู่ในใบและก้านเครือเถาจีน ด้านซ้ายแกะแต่ใบและก้านเท่านั้น ลวดลายบนฐานสี่เหลี่ยมแกะเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำ แกะเส้นอ่อนช้อยชัดเจน

สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 14

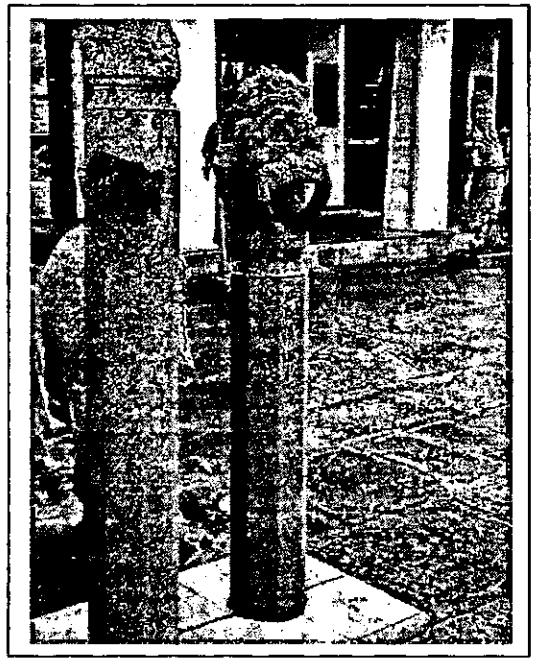

ภาพประกอบ 247 รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่14

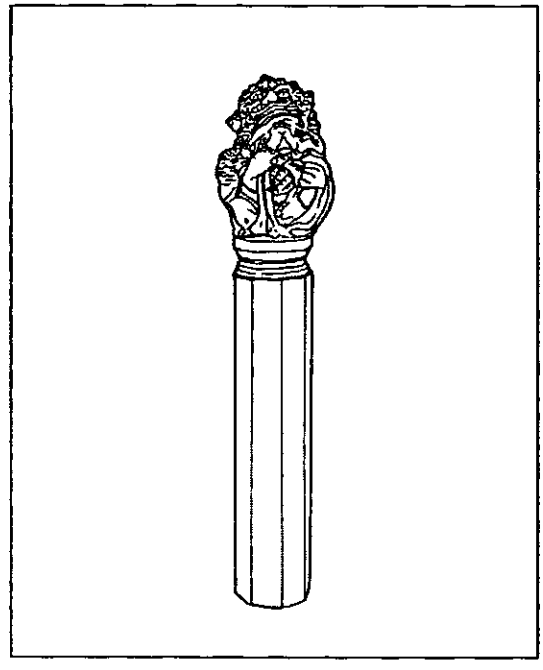

ภาพประกอบ 248 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่14

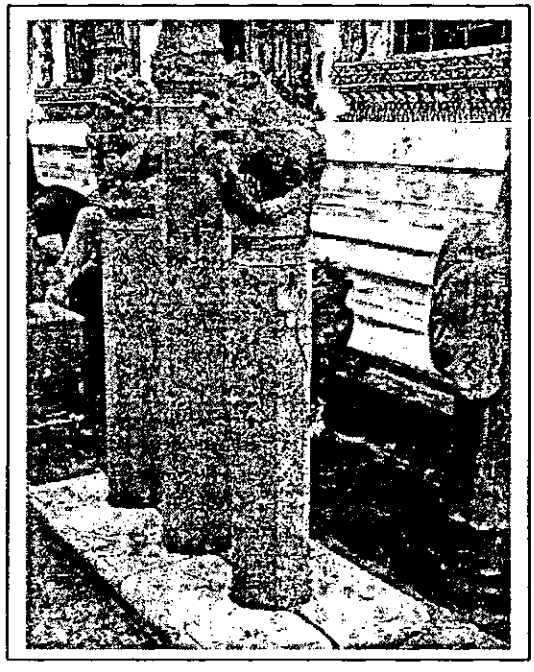

ภาพประกอบ 249 รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 14

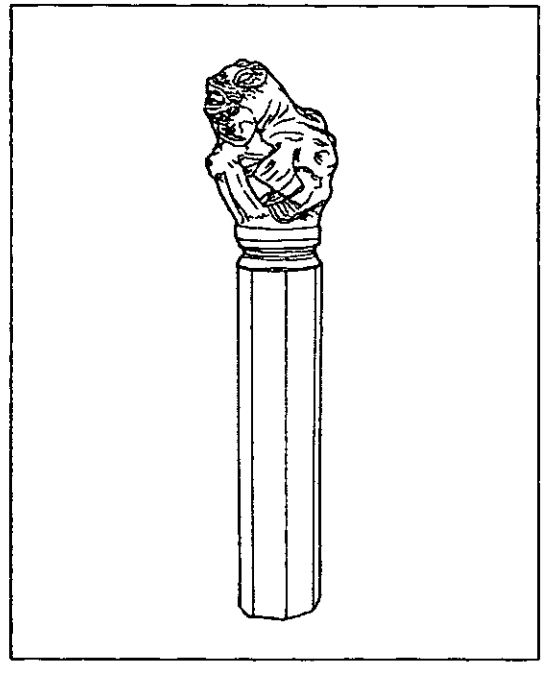

ภาพประกอบ 250 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 14

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ในจินตนาการ ชิ้นที่ 14

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ภายในบริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 130 ซม. กว้างประมาณ 26 ซม. ยาวประมาณ 23 ซม. รูปแบบเป็นงานประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นสิงห์ถือลูกชิ่วฉิว นั่งบนฐานหกเหลี่ยม

ประติมากรรมชิ้นนี้ แกะใบหน้าเป็นสิงห์กำลังยิ้มอ้าปากเห็นฟันและเขี้ยว หน้าสั้น จมูกกลมย่น ตากลมโต ขนคิ้วแกะม้วนขดเป็นก้นหอย หูแกะกลมปลายแหลมชี้ ใต้คางและข้างแก้มแกะขนเป็นก้อนม้วนขดเป็นก้นหอย ใต้คางตรงกลางแกะขนเป็นกลุ่ม 2 กลุ่มปลายปล่อยยาว บนหัวสิงห์แกะเป็นขนแบ่งเป็นกลุ่ม บางกลุ่มปลายขดเป็นก้นหอย บางกลุ่มปลายปล่อย หางแกะขนเป็นพู่พาดมาด้านหลัง แบ่งเป็นกลุ่มขดหาง ตรงโคนหางแกะเป็นก้นหอย บางกลุ่มปล่อยยาว ลำตัวสิงห์แกะเห็นแนวซี่โครงจากใต้ท้อง ขาแกะต้นขาใหญ่ ปลายขาเล็กแกะเห็นกล้ามเนื้อและสันกระดูก เท้าแกะนิ้วเท้าเป็นข้อ เท้าหน้าจับลูกชิ่วฉิว กลุ่มมีชายห้อยพาดมาที่เท้าลงมาถึงพื้น

ฐานแกะเป็นฐานหกเหลี่ยม ด้านบนแกะเป็นหน้ากระดานบนต่อด้วยลายบัวหงายรองด้วยคอฐานบนต่อจากคอฐานบนแกะรัดเอว ต่อด้วยคอฐานล่างจบด้วยบัวคว่ำ ใต้บัวคว่ำแกะฐานทรงหกเหลี่ยมเรียบลงไปถึงพื้นหกเหลี่ยมเรียบลงไปถึงพื้น

รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1

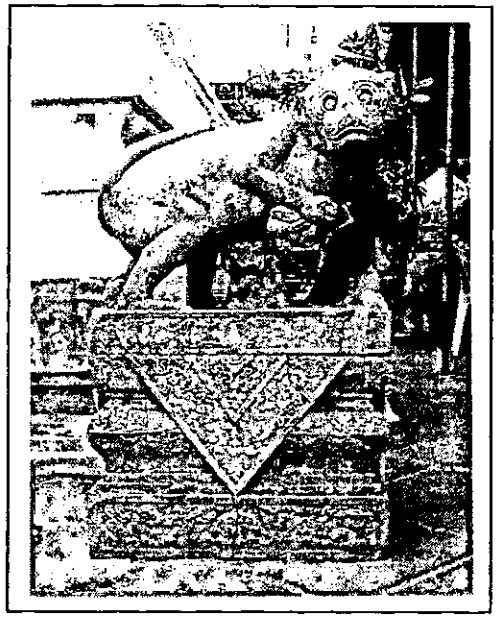

ภาพประกอบ 251 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 252 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 253 รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1

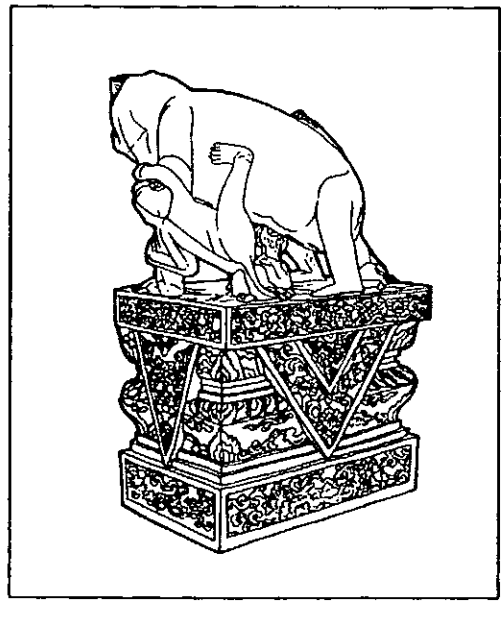

ภาพประกอบ 254 ลายเส้น รูปด้านหลัง
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 1

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่บริเวณพื้นด้านหลังของพระปรางค์ ณ. วัดอรุณราชวราราม เป็นงานประติมากรรมลอยตัว มีขนาดสูงประมาณ 135 ซม. กว้างประมาณ 90 ซม. และหนาประมาณ 70 ซม. รูปแบบลักษณะของลิงเพศเมียมีลูกลิงเกาะอยู่ที่ขาข้างซ้ายขาท้าวพื้นไว้ ศีรษะของลิงกลมเกลี้ยงมีขนบนหัวแหลมแกะเซาะเป็นเส้น ใบหูกลมแกะเซาะร่องลายเส้นโดยรอบ นัยน์ตากลมลึก เซาะร่องโค้งเฉียงโดยรอบทั้งบนและล่างจากเล็กไปใหญ่ ปากยื่นแกะเน้นเส้นเฉียง จมูกแกะเป็นลายหยู่อี่ ใบหน้าลูกลิงจะคล้ายแม่แต่จะมีลายเส้นน้อยกว่า ขาข้างขวาถือผลท้อมีใบแซมอยู่ ขาดูเล็ก นิ้วเรียงแหลมขนาดเท่ากัน ไม่เน้นกระดูก ลักษณะลำตัวของลิงตัวเมียมีขนาดใหญ่และยาว ใต้ท้องแกะสลักหินรองรับหน้าท้อง ตรงกันของลิงแกะสลักผลท้อและใบรองรับน้ำหนักของลิงทั้งแม่ลิงและลูก งานประติมากรรมแม่และลูกลิงแกะแบบตัดทอน ไม่เน้นกล้ามเนื้อ ลำตัวเป็นสัน ผิวเรียบ กลมกลึง

ฐานเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า หน้ากระดานบนแกะเป็นลวดลายเครือเถาแบบจีนทั้ง 4 ด้าน ตกแต่งด้วยดอกโบตั๋นด้านละ 3 ดอก แบ่งเป็นจังหวะตรงกลาง 1 ดอก ด้านข้างข้างละ 1 ดอก มีใบกลมมน ตรงกลางห้อยผ้าทิพย์มาจากหน้ากระดานบน มีรูปทรงสามเหลี่ยมแกะลวดลายเครือเถาแบบจีน แบ่งจังหวะของดอกโบตั๋นโดยเริ่มจากตรงกลางเช่นกัน ตรงขอบฐานโค้งเป็นรูปบัวหงายรองจากหน้ากระดานบนแกะเป็นลายบัวรวนหงาย ต่อลงมาเป็นลายท้องไม้ต่อจากลายท้องไม้เป็นลายบัวรวนคว่ำ ช่วงล่างมุมขอบเป็นลายบัวรวนหงายตรงกลางเป็นลายเครือเถาแบบจีน เลื่อยเป็นแนวนอนออกมาจากผ้าทิพย์ ต่อจากบัวรวนหงายเป็นคอฐานบน ต่อด้วยหน้ากระดานล่าง ลายเครือเถาแบบจีน แต่ละด้านมีดอกโบตั๋นอยู่ตรงกลาง 1 ดอก และด้านข้าง ข้างละ 1 ดอก เหมือนหน้ากระดานบน แต่หน้ากระดานบนจะมีขอบและความกว้างเล็กกว่าหน้ากระดานล่าง ลวดลายที่แกะทั้งหมดแกะเป็นนูนต่ำ ตัวลายนูนออกจากพื้นเล็กน้อย

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2

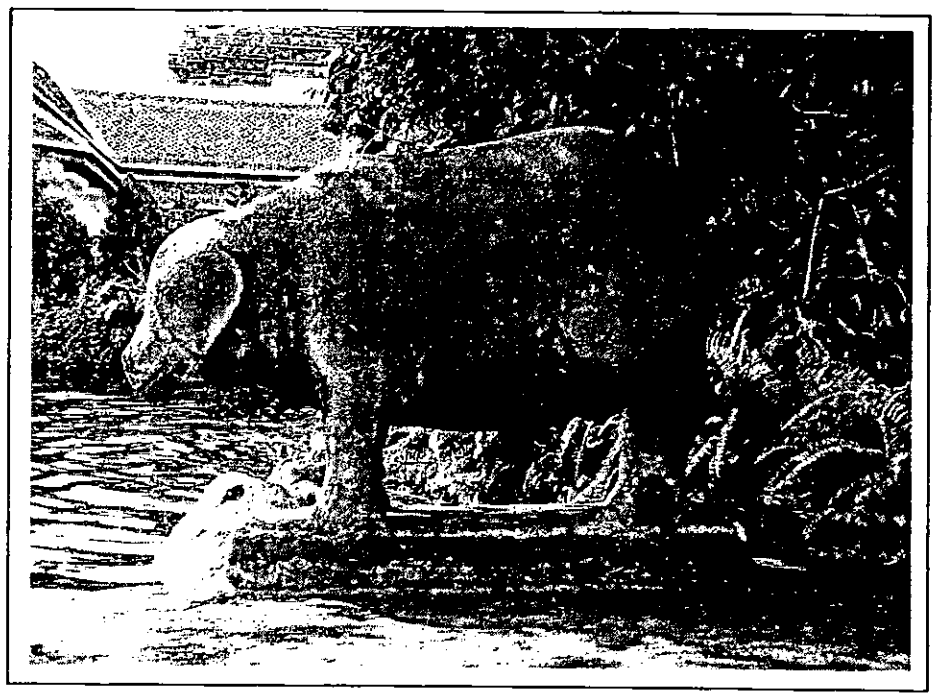

ภาพประกอบ 255 รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2

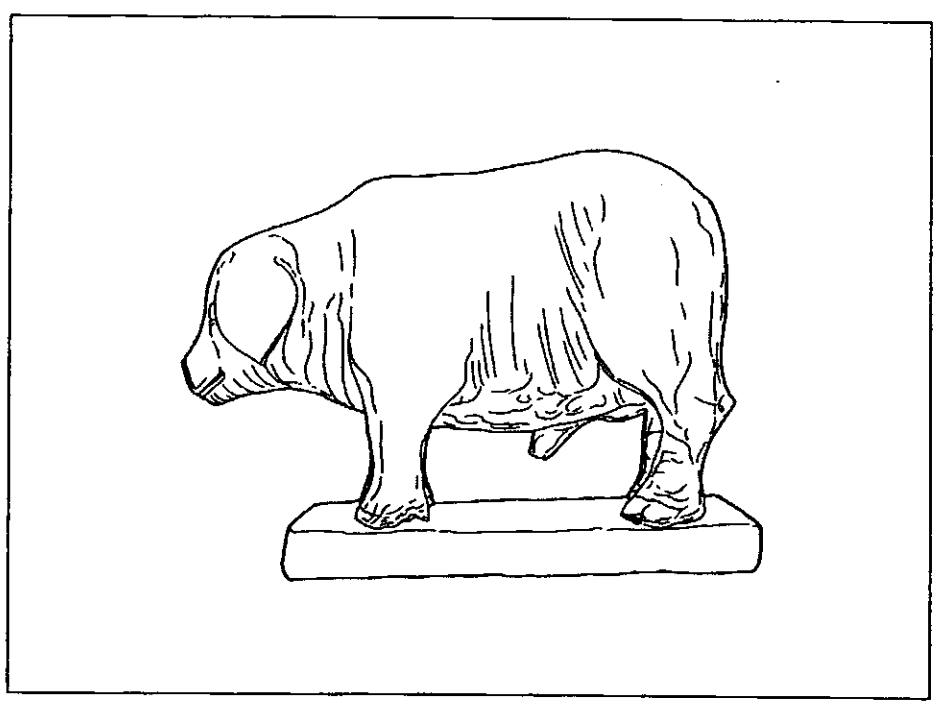

ภาพประกอบ 256 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2

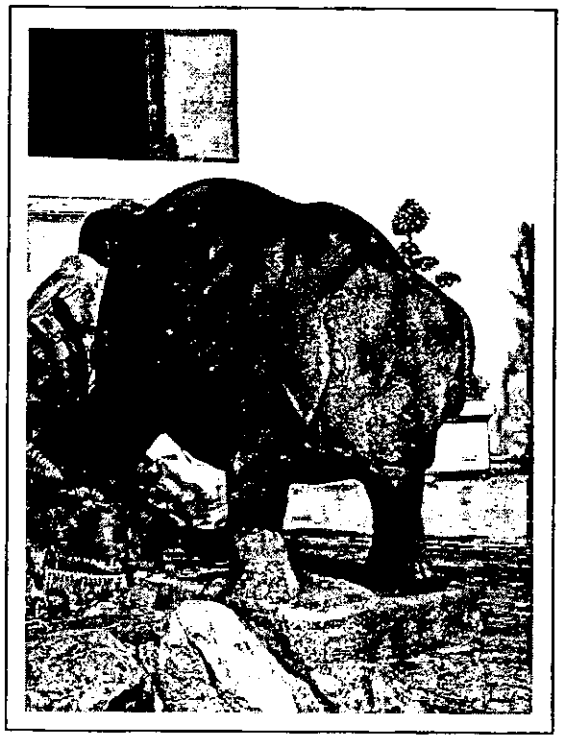

ภาพประกอบ 257 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2

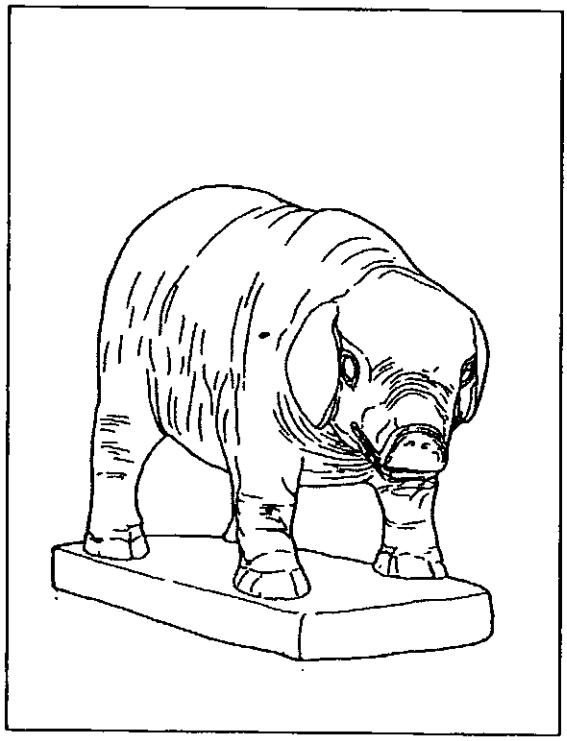

ภาพประกอบ 228 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 2

ประติมากรรม รูปหมู ชิ้นที่ 2 ตั้งอยู่ในเขามอหน้าพระวิหารพระพุทธไสยาส ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 68 ซม. กว้างประมาณ 35 ซม. ยาวประมาณ 92 ซม. รูปแบบเป็นงานประติมากรรมลอยตัว มีขนาดใกล้เคียงกับหมูจริง ลักษณะใบหน้ากลม ปากกลมยื่นออกมาด้านหน้าแบน ริมฝีปากเซาะร่องเป็นเส้นลึกจากข้างแก้มด้านหนึ่งยาวไปอีกด้านหนึ่ง เส้นรอบริมฝีปากด้านหน้าจะหนาด้านข้างจะบางโดยแกะเน้นต่ำลง รูจมูกเจาะรูเล็กๆ 2 รู ตรงตำแหน่งจมูกเหนือริมฝีปาก เหนือขอบปากขึ้นไปมีจะรอยย่นเล็กน้อยเป็นเส้นโค้ง ดวงตากลมรีเซาะร่องทิ้งเส้นรอบดวงตา ใบหูใหญ่คล้ายใบโพปรกลง ลำตัวกลมกลึง โคนขาใหญ่เรียวลงมายังปลายขาเห็นสันกระดูกช่วงข้อพับนูนออกมา หางหมูแหลมเล็กปลายหัก มีการแกะสลักอวัยวะเพศแสดงความเป็นเพศผู้ด้วย หมูชิ้นนี้แกะสลักให้ยืนอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมหนาประมาณ 3 นิ้ว แกะเรียบธรรมดาไม่มีลวดลาย

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 259 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3

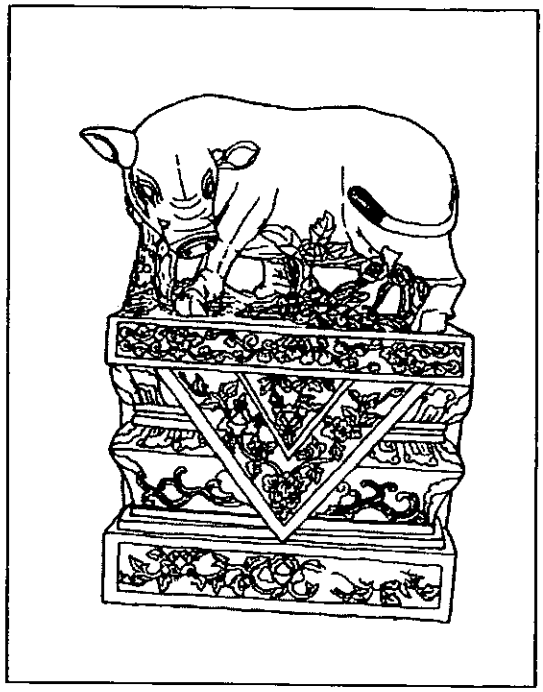

ภาพประกอบ 260 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 261 รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3

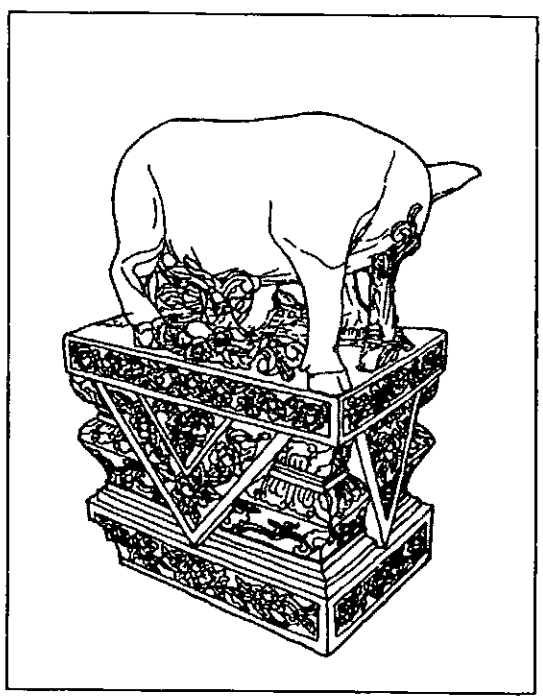

ภาพประกอบ 262 ลายเส้น รูปด้านหลัง
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 3

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่บริเวณพื้นด้านหลังของพระปรางค์ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 124 ซม. กว้างประมาณ 52 ซม. ยาวประมาณ 90 ซม. รูปแบบของงานชิ้นนี้เป็นงานประติมากรรมลอยตัว ขนาดของหมูใกล้เคียงกับหมูจริง มีลักษณะเป็นหมูกำลังยืนหันหัวไปทางด้านซ้ายของลำตัว หัวเล็กจมูกยื่นมีรอยย่น ดวงตาเรียวชี้ขึ้นแกะเป็นร่องขอบตาจากหัวถึงหางตา หน้าผากเป็นสัน ปากกว้างยาวไปถึงด้านข้าง หูใหญ่ยาวคล้ายกระบอกปาดเฉียงแหลมออกมา ลำตัวอ้วนกลมไปทั้งตัว โคนขาใหญ่ทั้งขาหน้าและขาหลัง ปลายขาเล็กลงเท้าเป็นกีบเชาะร่องตรงกลาง ใต้ลำตัวด้านข้างทั้ง 2 ด้าน จะแกะสลักเป็นรูปดอกโบตั๋นแซมด้วยใบไม้และไม้เลื้อยปลายโค้งขดเป็นวงกลม ส่วนด้านหน้าและด้านหลังแกะเป็นใบไม้พร้อมก้านขดกลมตรงปลายค้ำตัวหมูเอาไว้ทั้ง 4 ด้าน

ฐานเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลายหน้ากระดานบนแกะเป็นลวดลายเครือเถาแบบจีน ตกแต่งด้วยดอกโบตั๋นด้านละ 3 จุด ตรงกลาง 1 ดอก และด้านข้างข้างละ 1 ดอก ตรงกลางห้อยผ้าทิพย์ลงมาจากหน้ากระดานบนเป็นรูปทรงสามเหลี่ยม แกะลวดลายเครือเถาแบบจีน แบ่งจังหวะของดอกโบตั๋นโดยเริ่มจากตรงกลางเช่นกัน ช่วงกลางตรงขอบฐานโค้งเป็นรูปบัวหงายรองรับหน้ากระดานบนแกะเป็นลายบัวรวนหงาย หัวเป็นลายหยู่อี่ ต่อจากบัวหงายเป็นลายท้องไม้ ต่อจากลายท้องไม้เป็นบัวรวนคว่ำ หัวเป็นลายหยู่อี่ช่วงล่างมุมขอบเป็นลายบัวรวนหงาย ตรงกลางเป็นลายเครือเถาแบบจีนเลื้อยเป็นแนวนอนออกมาจากผ้าทิพย์ ต่อจากบัวรวนหงายเป็นคอฐานล่าง จบด้วยหน้ากระดานล่างลวดลายเครือเถาแบบจีนมีดอกโบตั๋นอยู่ตรงกลาง 1 ดอก และด้านข้างข้างละ 1 ดอก หน้ากระดานมีขอบหนายกขึ้นลวดลายที่แกะทั้งหมดเป็นนูนต่ำตัวลายนูนออกมาจากพื้นเล็กน้อย

สัตว์ทั่วไป ชั้นที่ 4

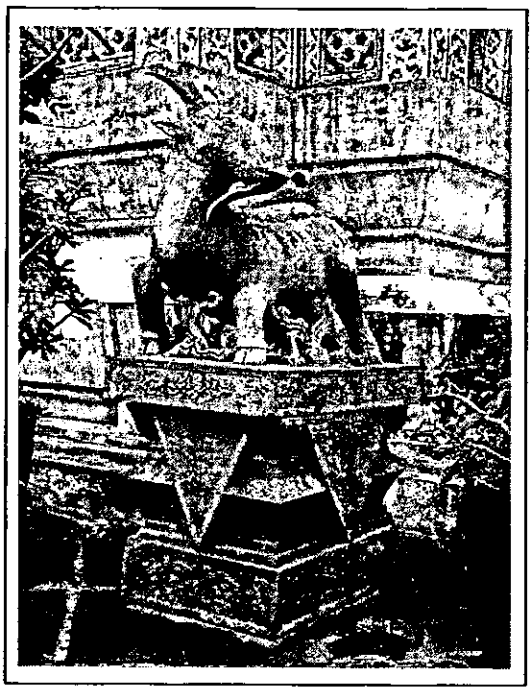

ภาพประกอบ 263 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชั้นที่ 4

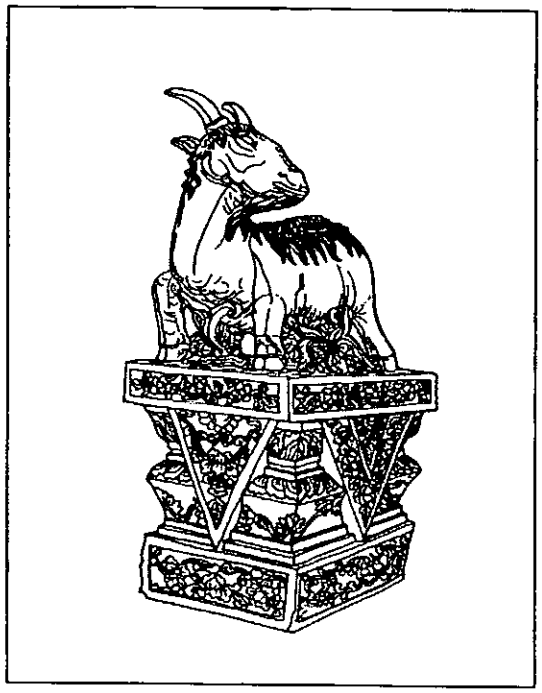

ภาพประกอบ 264 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชั้นที่ 4

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชั้นที่ 4

ประติมากรรม สัตว์ ชั้นนี้ ตั้งอยู่ด้านขวาบริเวณพื้นทางเดินรอบพระปรางค์ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 146 ซม. กว้างประมาณ 55 ซม. ยาวประมาณ 82 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นแพะยืนอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม

ประติมากรรม แพะ ชั้นนี้ มีใบหน้ายาว ปากแกะเป็นรูปตัวยูแกะเป็นสัน รูจมูกแกะคล้ายเมล็ดมะม่วง ดวงตาแกะกลม หนังตาล่างและหนังตาบนแกะเดินเส้นโค้ง หน้าแพะแกะเห็นสันหน้าบางๆ หูเล็กแกะกลม ปลายแหลมชี้ขึ้น รูหูลึกเข้าไปด้านในเล็กน้อย เขามีการซ่อมแซมใหม่ หน้าผากมีขนปรกลงมาเป็นกลุ่มโค้ง ปลายแหลม ขนแกะจากหัวลงมาตามคอแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มบนแกะปลายเป็นก้นหอย กลุ่มล่างแกะทิ้งเส้นลงมาเหมือนหางไหล หลังแกะสันกระดูกหลังเป็นปุ่มๆ ข้างสันกระดูกแกะขนทิ้งลงมาด้านข้างทั้ง 2 ข้าง ขนกลุ่มบนปลายขนเป็นก้นหอย ขนกลุ่มล่างแกะทิ้งเส้นลงมาเหมือนหางไหล หางแกะขนเป็นเส้นเฉียงเข้าหากันขอบดัดโค้ง ปลายหางมีการซ่อมแซมใหม่ การแกะขนแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบเว้นจังหวะห่างเท่าๆกันทั้งหมด ลำตัวของแพะดูกลมและเตี้ย ใต้คางแกะขนเป็นแผ่นปลายติดอยู่ที่คอด้านหน้าแกะทิ้งเส้น ระหว่างแก้มกับคอแกะทิ้งเส้นแสดงขอบเขตของแก้ม คอ ลำตัว และขา ผิวแกะเรียบไม่มีลวดลาย หน้าแพะหันมาทางด้านข้าง แกะเห็นสันยาวจากใต้คอวิ่งลงไปที่ท้องแสดงการเอี้ยวตัวของแพะ ปลายขาด้านหลังแกะ เป็น

เดือยทั้ง 4 ด้าน กีบเท้าแกะเรียบแกะทิ้งเส้นด้านหน้า 1 เส้น จากฐานแกะใบไม้ขึ้นมารับตัวแพะ ปลายใบม้วนเป็นก้นหอย ด้านข้างตรงกลางแกะดอกโบตั้น มีใบเลื้อยขึ้นมารับใต้ท้องแพะ

ฐานสี่เหลี่ยมแกะหน้ากระดานบนลายเครือเถาแบบจีนทั้ง 4 ด้าน มีขอบหนาแกะดอกโบตั้น 3 ดอก ตรงกลาง 1 ดอก ที่เหลือแกะข้างละ 1 ดอก ผ้าทิพย์แกะเป็นสามเหลี่ยมห้อยลงมาจากฐานหน้ากระดานบนทั้ง 4 ด้าน ผ้าทิพย์ด้านหน้าและด้านหลังตรงกลางแกะดอกโบตั้นล้อมรอบด้วยใบ ขอบบนตรงกลางแกะดอกโบตั้นเป็นลักษณะมองจากด้านบนครึ่งดอก ด้านล่างมีดอกโบตั้นแกะใบไม้ 2 ใบบานออก ด้านข้างแกะขอบเรียบวิ่งยาวทั้ง 2 ด้าน ผ้าทิพย์ด้านข้างสามเหลี่ยมซ้อนกัน สามเหลี่ยมเล็กด้านในแกะดอกโบตั้นเป็นลักษณะมองจากด้านบนครึ่งดอก ตรงมุมสามเหลี่ยมแกะใบไม้ 1 ใบมีเถาไม้เลื้อย เลื้อยขึ้นไปข้างดอกโบตั้น สามเหลี่ยมด้านนอกตรงมุมล่างแกะดอกโบตั้น 1 ดอกมีเถาไม้เลื้อย เลื้อยขึ้นไปแซมด้วยดอกโบตั้นตรงกลางข้างละดอก สามเหลี่ยมทั้ง 2 อันแกะขอบเรียบวิ่งยาวทั้ง 2 ด้าน ใต้ผ้าทิพย์แกะลายบัวรวนหงายรองรับหน้ากระดานบน ต่อจากบัวรวนหงายแกะคอฐานบน ต่อจากคอฐานบนแกะรัดเอวต่อด้วยคอฐานล่าง ต่อจากคอฐานล่างแกะลายบัวรวนคว่ำ ด้านล่างของบัวรวนคว่ำแกะบัวหงายตรงขอบแกะกลีบดอกจุ้ยเสียนเรียงกันเป็นครึ่งวงกลม มีเถาไม้เลื้อยไม่มีใบปลายเถาแกะเป็นดอกตูมเลื้อยไปด้านหน้า ต่อจากบัวหงายแกะคอฐานบนซ้อนกัน 2 ชั้น ต่อจากคอฐานบนต่อด้วยหน้ากระดานล่างแกะลวดลายเครือเถาจีนทั้ง 4 ด้าน มีขอบหนา แกะดอกโบตั้นด้านละ 3 ดอก ตรงกลาง 1 ดอก ที่เหลืออยู่ข้างละดอก ลวดลายเครือเถาของหน้ากระดานบนและล่างจะไม่เหมือนกัน ลวดลายบนฐานแกะเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำอยู่บนประติมากรรมลอยตัว

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5

ภาพประกอบ 265 รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5

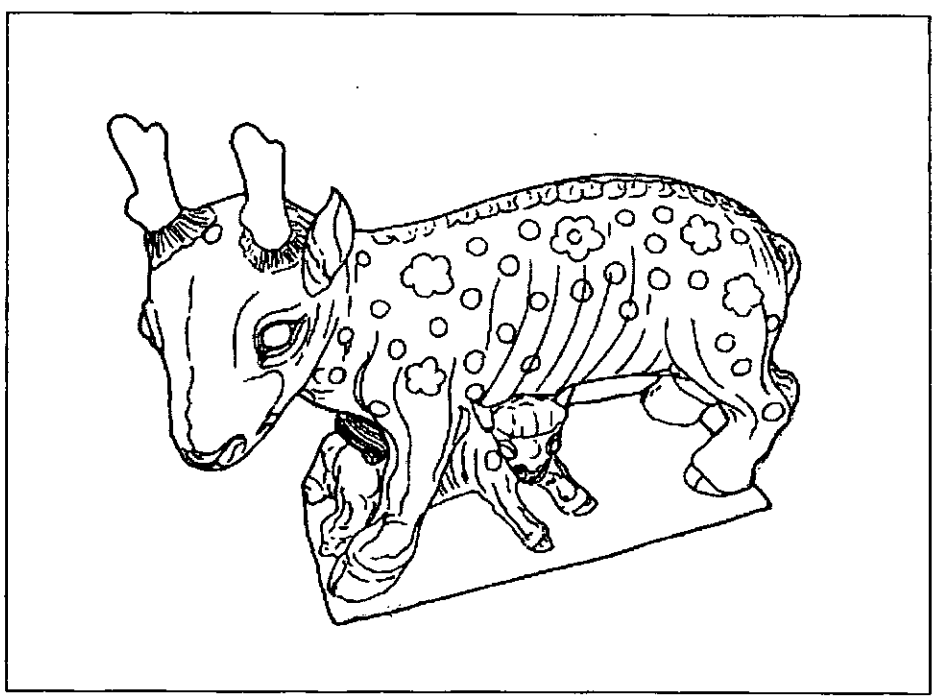

ภาพประกอบ 266 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5

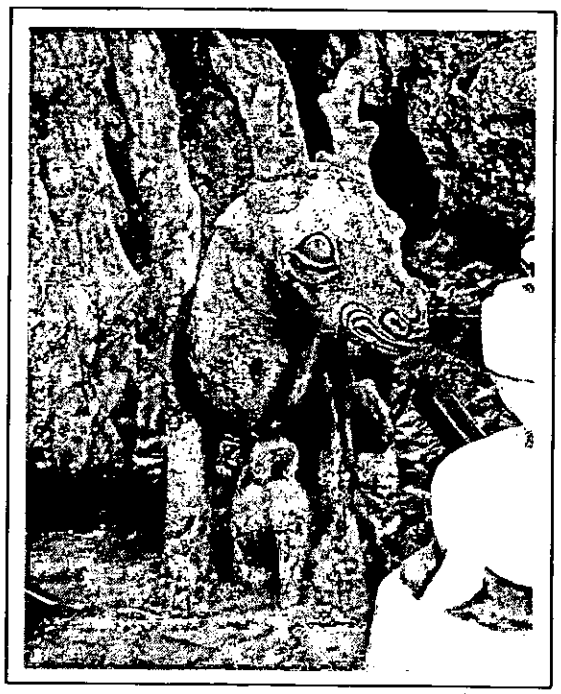

ภาพประกอบ 267 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5

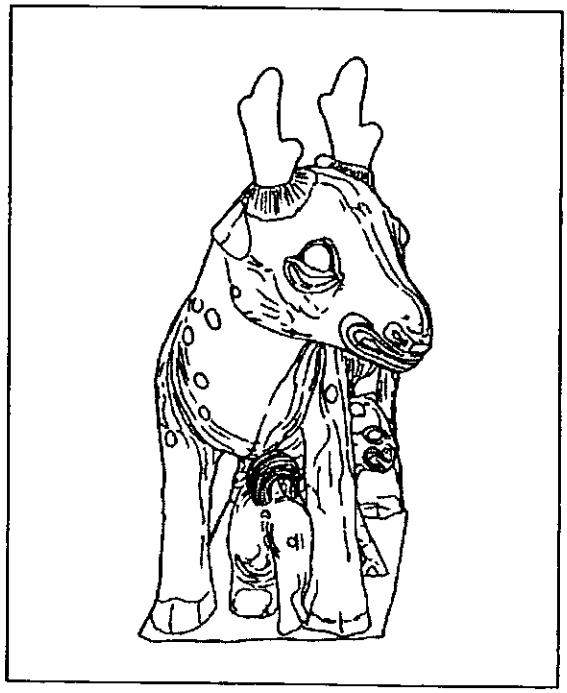

ภาพประกอบ 268 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 5

ประติมากรรม สัตว์ทั่วไป ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในเขามอใกล้พระเจดีย์ราย นอกพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 72 ซม. ยาวประมาณ 75 ซม. กว้างประมาณ 35 ซม. รูปแบบของงานชิ้นนี้เป็นงานประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นกวางตัวเมียมีลูกน้อยยืนอยู่ระหว่างขาหน้าทั้งสองข้าง โดยหันหลังไปทางด้านหน้าของแม่กวางและโผล่มาทางด้านข้างของแม่ งานชิ้นนี้แกะสลักลักษณะงานตัดทอนไม่เหมือนจริง รูปร่างมีขนาดเล็กกว่ากวางจริงมาก ใบหน้ายาวปากแหลม แกะเป็นร่องลึกมุมปากโค้ง จมูกรอบนอกแกะร่องลึกเป็นรูปสี่เหลี่ยมโค้ง รูจมูกด้านขวามือแกะเป็นรูใหญ่ยาว ด้านซ้ายมือแกะทิ้งเส้นยาว จมูกแกะอยู่เหนือริมฝีปาก สันจมูกแกะเป็นสันยาวขึ้นไปถึงหน้าผาก ดวงตากลมโตหนังรอบดวงตาแกะโค้งตามดวงตาปลายแหลม หนังตาชั้นล่างแกะเป็นขอบซ้อนกัน 2 ชั้น หูและเขาซ่อมแซมขึ้นมาใหม่ ลักษณะหน้าตาของกวางตัวลูกเหมือนกวางตัวแม่ใบหูแหลมชี้ขึ้น เขาขึ้นเป็นปุ่มนูนแต่ยังไม่งอกออกมาเป็นเขา ลำตัวแกะโชว์สันกระดูกทั้งช่วงสันหลังและช่วงซี่โครง ลำตัวดูยาว ขาสั้น โคนขาใหญ่ ปลายขาเรียวลง แกะเป็นเส้นแนวยาวเน้นกล้ามเนื้อขา กีบเท้าเซาะร่องตรงกลาง 1 เส้น ลวดลายตามลำตัวเป็นลายวงกลม และลายดอกไม้แกะเป็นเส้นรอบนอก ไม่มีรายละเอียดข้างใน หางแกะเห็นสันกระดูกด้านบน ขนแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 269 รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 6

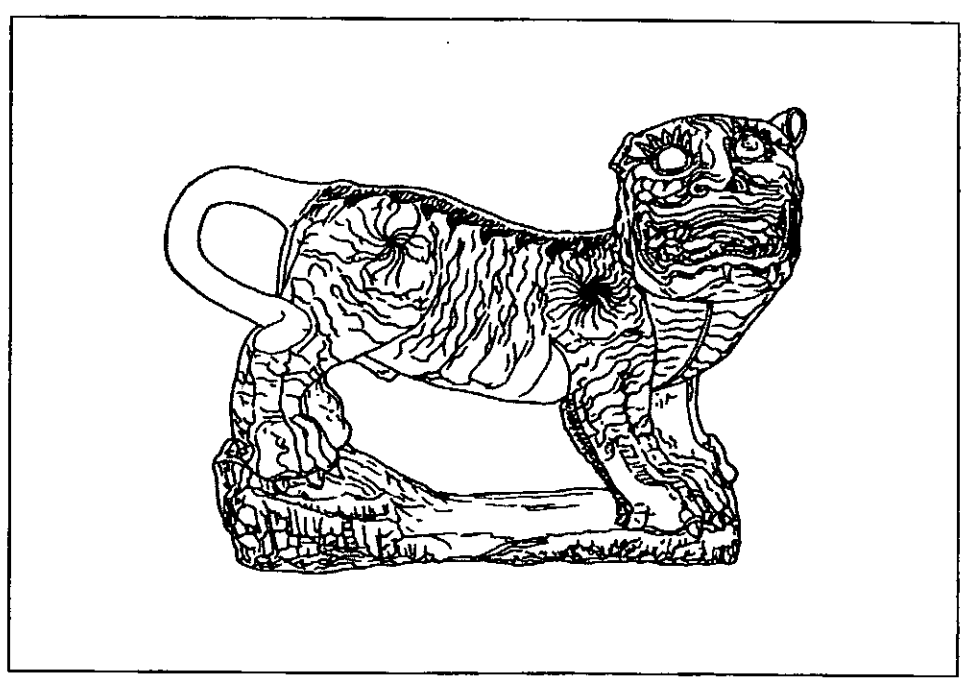

ภาพประกอบ 270 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 6

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 6

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในเขามอใกล้พระวิหารคดหน้าแดง ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 60 ซม. กว้างประมาณ 35 ซม. ยาวประมาณ 82 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรม มีลักษณะเป็นเสือหน้ารูปสี่เหลี่ยม อ้าปากกว้างเห็นฟันและเขี้ยว ริมฝีปากหยักโค้ง จมูกแบน รูจมูกแกะคล้ายลายหยู่อี่ ดวงตากลมโปนออกมาเซาะร่องวงกลมในดวงตา หนังตาแกะนูนขึ้นรอบดวงตา ขอบตาลึกทำให้ตาดูโปนออกมามาก ขนตาแกะเป็นแฉกเหมือนกลีบดอกเก๊กฮวย หูมีการซ่อมแซมใหม่ แก้มแกะเส้นหนวดโค้งลึกชัดเจนหัวเสือแกะลายซิ่วฉิวตรงกลางหัว ด้านหลังหัวเสือแกะขนแบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง แกะเป็นกลุ่มทิ้งลงด้านข้างปลายไหลเป็นลายหางไหล สันหลังแกะสันกระดูกขึ้นเป็นปุ่ม ขนแกะต่อจากสันกระดูกทิ้งลง 2 ข้าง ขนแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบปลายไหลเป็นลายหางไหลนูนขึ้นจากผิว ลำตัวเสือแกะเห็นแนวซี่โครง ผิวตามลำตัวแกะทิ้งเส้นเป็นลูกคลื่น ขาเสือต้นขาแกะลายซิ่วฉิว ขาหน้าต้นขากับปลายขาแกะขนาดใกล้เคียงกัน ผิวขาแกะทิ้งเส้นลายลูกคลื่น ขาหลังโคนขาใหญ่ปลายขาเล็กผิวแกะทิ้งเส้นลายลูกคลื่น สันขาด้านหลังแกะขนทิ้งเส้นเป็นระเบียบเหมือนเปลวไฟ เท้าแกะข้อนิ้วใหญ่เล็บแหลม ใต้คอแกะเป็นสันคอแกะขอบเล็กด้านในแกะลายเหมือนเกล็ดปลายาวไปถึงหน้าอก หางมีการซ่อมแซมใหม่ ตัวเสือยืนอยู่บนหินแกะลายภูเขา

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 7

ภาพประกอบ 271 สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 7

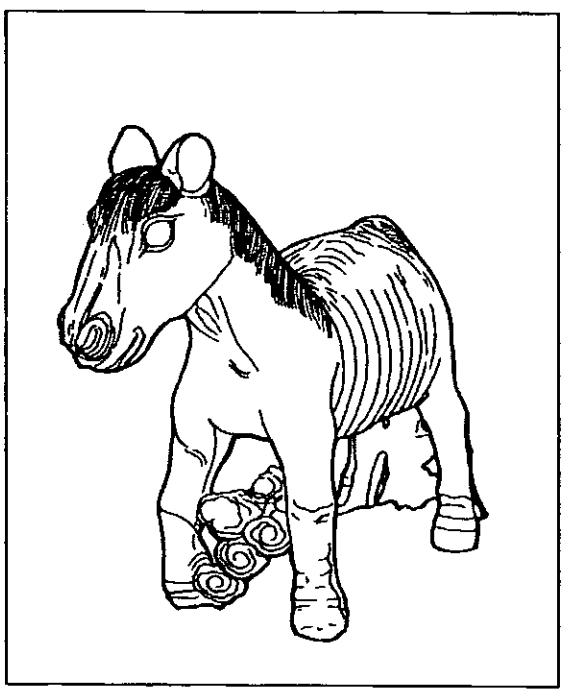

ภาพประกอบ 272 ลายเส้น สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 7

รูปแบบและลักษณะ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 7

ประติมากรรมรูป สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในสวนด้านขวาพระมณฑป ณ. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นงานประติมากรรมลอยตัว มีขนาด สูงประมาณ 100 ซม. กว้างประมาณ 45 ซม. ยาวประมาณ 120 ซม. ลาตัวนี้มีเมฆมงคลอยู่ที่ขา จึงน่าจะเป็นลาวิเศษที่เป็นพาหนะของเซียนเจียงกั๋วเล้า

รูปแบบลักษณะของประติมากรรมชิ้นนี้มีขนาดไม่ใหญ่ รูปร่างหน้าตาคล้ายม้า ใบหน้ายาวมีไรขนตรงหน้าผาก ดวงตากลมโตนูนออกมา รอบดวงตาแกะทึ้งเส้นโดยรอบ รูจมูกใหญ่เป็นรูปวงรี ริมฝีปากเชาะเป็นเส้นลึกยาว ใบหน้าอ่อนโยน ใบหูกลมสั้น ขนคอแกะเป็นเส้นขนหยักโศกปรกมาเท่ากัน หลังของลาแกะสลักเป็นสันกระดูกโปนเป็นข้อกระดูก ขาหน้าและขาหลังแกะเป็นข้อ ตรงข้อพับและรอยต่อ มีเมฆมงคลลายหัวหยูอี่เชื่อมระหว่างขาหน้าทั้ง 2 ข้าง และขาหลังทั้ง 2 ข้าง ขาทั้ง 4 เหยียบอยู่บนหินแกะทึ้งหยาบๆ ส่วนหางซ่อมแซมและแกะขึ้นมาใหม่

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 273 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 8

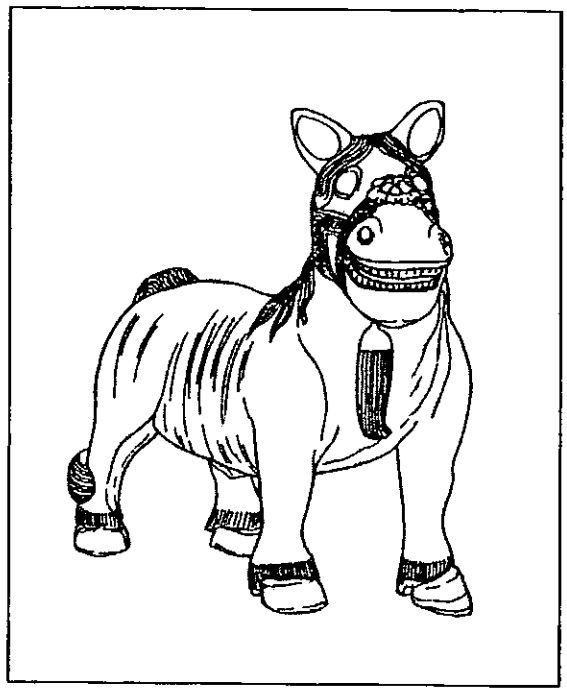

ภาพประกอบ 274 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 275 รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 8

ภาพประกอบ 276 ลายเส้น รูปด้านหลัง
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 8

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ ชิ้นที่ 8

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ ณ. วัดพระเชตุพนวิมังคลาราม มีขนาด สูงประมาณ 70 ซม. กว้างประมาณ 40 ซม. ยาวประมาณ 95 ซม. รูปแบบลักษณะเป็นงานประติมากรรมลอยตัว มีขนาดเล็กกว่าม้าจริง ใบหน้าของม้า ยิ้มแย้ม อ้าปากเห็นฟันทั้งข้างล่างและบนเซาะร่องเป็นซี่ ริมฝีปากแกะเฉียงเผยอยื่นยาวออกมา จมูกนูนขึ้นทั้ง 2 ข้าง ตรงรูจมูกเว้าโค้งลึกลงเล็กน้อย นัยน์ตากลมรีโปนขึ้นเล็กน้อย เซาะร่องรอบดวงตา ขนม้าปรกหน้าผากนูนขึ้นเซาะร่อง ทิ้งเส้นเป็นระเบียบหยักโศกไหลเป็นกลุ่มลงมาคล้ายหางไหลของไทย ขนคอห้อยลงด้านข้างคอทั้ง 2 ข้าง เลยไปเกือบถึงหลังม้า หูม้าซ่อมแซมใหม่แกะเป็นรูปวงรี ใบหน้าของม้ามีการแกะสลักที่พานหน้าและพานท้าย โดยแกะสลักคล้ายเป็นสายหนังกว้างประมาณ 1 นิ้ว เซาะร่องริมโดยรอบ ตรงกลางแกะสลักเป็นไม้เลื้อยแบบจีน ตรงกลางแกะสลักเป็นดอกโบตั๋นดอกใหญ่ มีพู่ที่ซ่อมแซมขึ้นมาใหม่ห้อยอยู่ที่คอ ของม้ากลมแบนแกะเห็นเป็นสันกระดูกซี่โครง ขาใหญ่สั้นปลายขาไม่เรียวเล็กลงเหมือนของจริง ดูผิดสัดส่วน เท้าม้าแกะสลักเป็นเส้นขนเรียงเป็นระเบียบเหนือกีบเท้า หางม้าเป็นพู่ใหญ่ยาว แกะทิ้งเส้นหยักโศกตรงช่วงต้นผม ปลายผมแกะเป็นเส้นเรียงกันลงมา

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 9

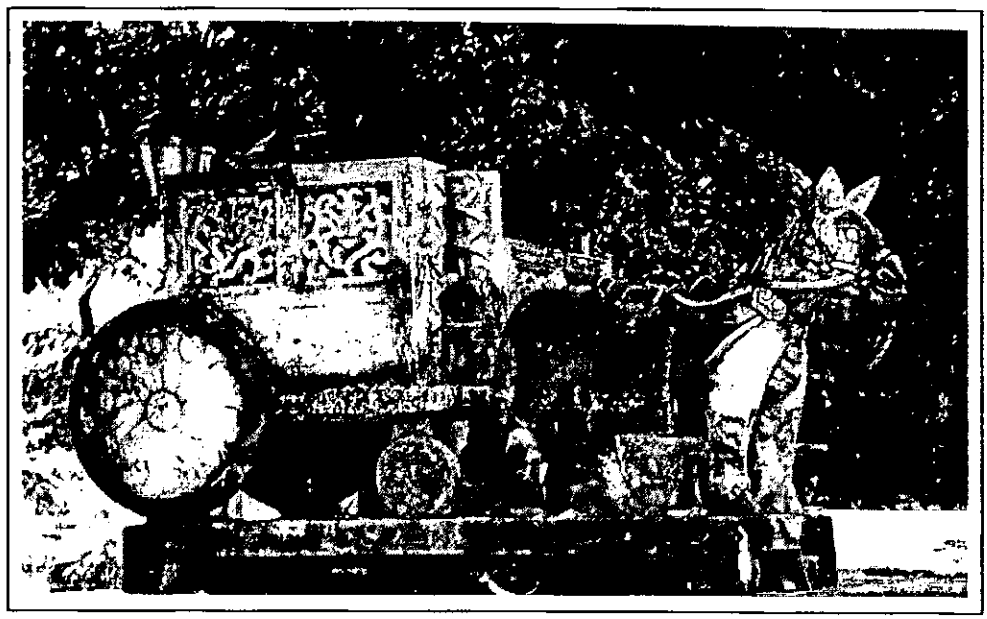

ภาพประกอบ 277 รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 9

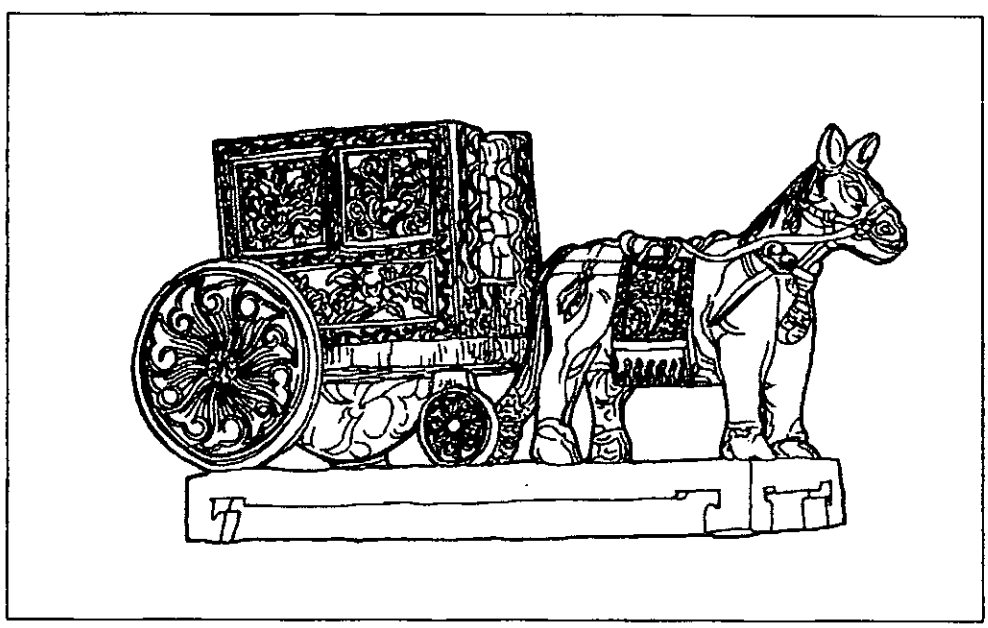

ภาพประกอบ 278 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 9

รูปแบบและลักษณะของสัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 9

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในสัตตมหาสถานบริเวณกำแพงวัดด้านทิศตะวันออกติดกับถนนอุณากรรณ ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 78 ซม. กว้างประมาณ 42 ซม. ยาวประมาณ 138 ซม. มีรูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นม้าลากรถยืนอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม

ประติมากรรม ม้า ชิ้นนี้ มีใบหน้ายาว ปากกว้าง รูจมูกใหญ่เป็นรูปวงรี ตากลมนูนเล็กน้อย หนังตารอบดวงตาแกะขอบยื่นออกมา หน้าผากแกะขนม้าเป็นกลุ่มปลายขนแกะเป็นลายหางไหลยาวปรกหน้าผาก ขนม้าจากหัวเลื่อยลงไปถึงคอ ขนแบ่งเป็นกลุ่มทิ้งลงด้านข้างทั้ง 2 ข้าง ปลายขนแกะลายหางไหลเหมือนขนตรงหน้าผาก แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ ใบหูมีการแกะซ่อมแซมขึ้นมาใหม่ หน้าม้าใส่เครื่องม้า พานหน้า พานท้ายและขลุมแกะเรียบเหมือนลายหนัง คอม้าห้อยกระดิ่งใหญ่ ด้านข้างตรงสายห้อยกระดิ่งแกะที่ล็อคสายเป็นลายหยู่อี่ มีปลายสายห้อยมาด้านข้าง ด้านหลังแกะอานม้าวางบนหลังม้า ด้านหน้าและด้านหลังแกะโค้งขึ้นบนอานแกะโกลนวางไว้ พะนังแกะเป็นรูปสี่เหลี่ยม ตรงกลางพะนังแกะลายดอกโบตั๋นมีก้านพร้อมใบ ด้านข้างและด้านล่างแกะขอบหนา ตรงขอบแกะลายเปลวไฟระหว่างเปลวไฟแกะลายวงกลม ปลายพะนังห้อยพู่ด้านล่าง ด้านบนแกะลายหางไหล ตรงสะโพกม้าแกะสายเหาเรียบห้อยผ้าแกะแสดงรอยพับของผ้า ลำตัวของม้ากลม ขาสั้นไม่เพรียวเหมือนขาของม้าจริง กีบเท้าบานออกเซาะร่องตรงกลาง 1 เส้น หางม้าเป็นพวงแกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ รถม้าแกะเป็นทรงสี่เหลี่ยมด้านหน้าแกะช่องสี่เหลี่ยมขอบแกะระบายเหมือนผ้า ตรงมุมสี่เหลี่ยมและพื้นที่ส่วนล่างแกะลายเครือเถาแบบจีนลายดอกโบตั๋น ด้านล่างแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนบน 2 ส่วน แกะลายเครือเถาจีนเป็นดอกไม้มงคลที่มีการผสมกันของดอกไม้ 3 ชนิด โดยแกะฉลุ ส่วนล่าง 1 ส่วน แกะลายเครือเถาจีนลายดอกโบตั๋นพร้อมก้านและใบแกะตัวลายนูนขึ้นเล็กน้อย ขอบโดยรอบแกะลายเครือเถาจีนลายดอกโบตั๋นพร้อมก้านและใบ แกะตัวลายนูนขึ้นเล็กน้อย ขอบโดยรอบแกะลายเครือเถาจีนลายดอกโบตั๋นด้านหลังแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนบนแกะลายดอกโบตั๋นพร้อมก้านใบ ส่วนล่างแกะลายหยู่อี่ ขอบใหญ่หนาไม่มีลายพื้นรองรถม้าแกะเป็นขอบหนายื่นออกมารอบด้าน ล้อหน้าเป็นล้อเล็กแกะลายหัวหยู่อี่ปลายชี้ขึ้นเหมือนตัวกนก แกะรอบล้อมองดูคล้ายดอกไม้แกะขอบ ล้อหลังใหญ่แกะลายหัวหยู่อี่ปลายชี้ขึ้นเหมือนตัวกนก แกะทิ้งเส้นด้านในตรงกลางแกะลายหัวหยู่อี่เป็นวงกลม รอบนอกมีขอบ รถม้าตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม ขาสี่เหลี่ยมมุมขาแกะลายจีน ผิวฐานแกะเรียบไม่มีลวดลาย

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 10

ภาพประกอบ 279 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 10

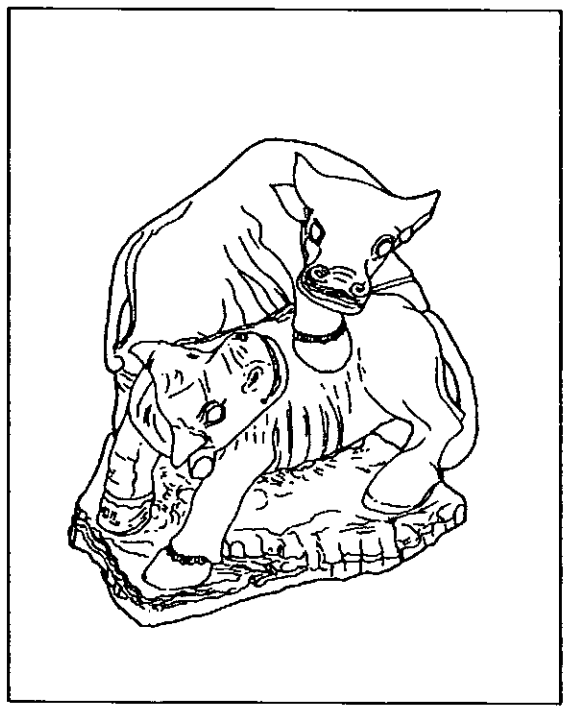

ภาพประกอบ 280 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 10

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 10

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในสวนด้านขวาปราสาทพระเทพบิดร ณ. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีขนาดสูงประมาณ 45 ซม. กว้างประมาณ 40 ซม. หนาประมาณ 35 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นลูกควาย 2 ตัว กำลังเล่นกัน ใบหน้าของควายยื่น ปากกว้าง ลูกควายตัวล่างอ้าปากเล็กน้อยเห็นฟัน รูจมูกเป็นรูปวงรีโค้ง แก้มตอบเว้าเข้ามาบานออกตรงปาก ลูกตากลมนูนขึ้นเล็กน้อย หนังตารีโค้งตามลูกตา หน้าผากแบน ลูกควายตัวล่างมีร่องตรงกลางหน้าผาก หัวนูนขึ้นตรงกลาง หูและเขามีการซ่อมแซม ลำตัวกลมแกะซี่โครงลึกชัดเจน โคนขาใหญ่ปลายขาเล็กลงแกะแสดงข้อขา ปลายขาด้านหลังมีเดือยกีบเท้าโค้งเชาะร่องด้านหน้า 1 ร่อง หางมีการซ่อมแซมใหม่ ควายยืนบนแผ่นหินแกะขอบหยาบ

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 281 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 282 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11

ภาพประกอบ 283 รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11

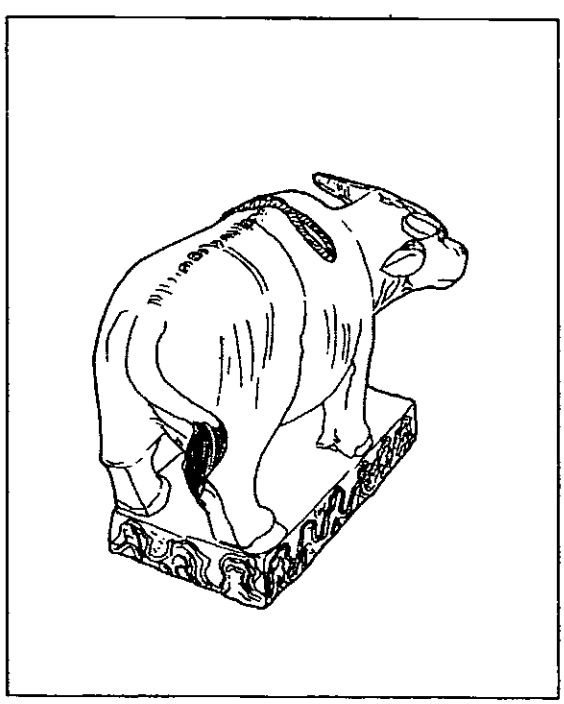

ภาพประกอบ 284 ลายเส้นรูปด้านหลัง
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 11

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในเขามอใกล้พระวิหารคดพระฉายนอกพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 65 ซม. กว้างประมาณ 37 ซม. ยาวประมาณ 102 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีขนาดเล็กกว่าควายจริงมากกว่าเท่าตัว มีลักษณะใบหน้าช่วงหัวจะใหญ่ ตากลมโตและแบนไม่นูนออกมา ขอบตาด้านล่างแกะเน้นเส้น ปากและจมูกจะยื่นแหลมออกมา หน้าผากแบนลาดรับกับเขาทั้ง 2 ข้าง เป็นสันแหลมขึ้น หูเป็นก้านยื่นออกมามีใบหูเป็นรูปวงรีกลวงลึกเข้าไป จมูกกลมลึกลง จมูกข้างซ้ายแกะเป็นเชือกร้อยจมูกพาดขึ้นไปบนหลังคล้ายเชือกจริง ปากของควายแกะลดระดับลงเล็กน้อยจากปากบนลงมาปากล่าง ยาวจากข้างหนึ่งไปหาอีกข้างหนึ่ง คอยื่นใต้คอเป็นปล่อง หลังเป็นสันกระดูกเป็นปุ่มๆ ยาวไปทั้งแนวสันหลัง ลำตัวกลมใหญ่แกะเห็นเป็นสันกระดูกซี่โครง ขาหน้ากลมมีขนาดเท่ากันจากโคนขาถึงปลายขากลีบเท้าของควายเซาะร่องตรงกลาง ขาหลังโคนขาใหญ่กลมโค้งรับลงมาหาปลายขาด้านหลังแกะแบนเรียบลงมาจากช่วงข้อต่อของขาลงมาถึงกีบเท้า กีบเท้าหลังเซาะร่องเป็นเส้นตรงกลางเหมือนกีบเท้าหน้า หางตรงโคนจะใหญ่และค่อยเล็กลงเล็กน้อย ปลายหางมีขนเป็นพู่แกะเซาะร่องทิ้งเส้นเบาๆ

ฐานแกะสลักเป็นลายสายลมซ้อนกันมีใบไม้แซมหลังสายลม ช่วงมุมฐานตรงขาหลังในสายลมจะแกะสลักดอกไม้ชนิดหนึ่งคล้ายดอกจุ้ยเซียน แต่มี 4 กลีบ คล้ายลายประจำยาม

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12

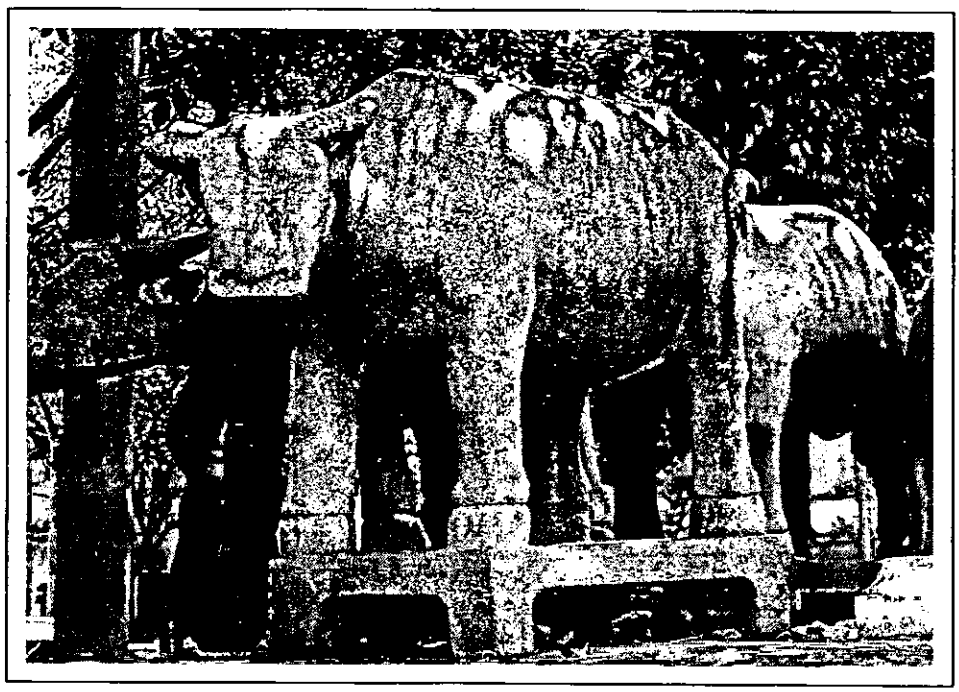

ภาพประกอบ 285 รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12

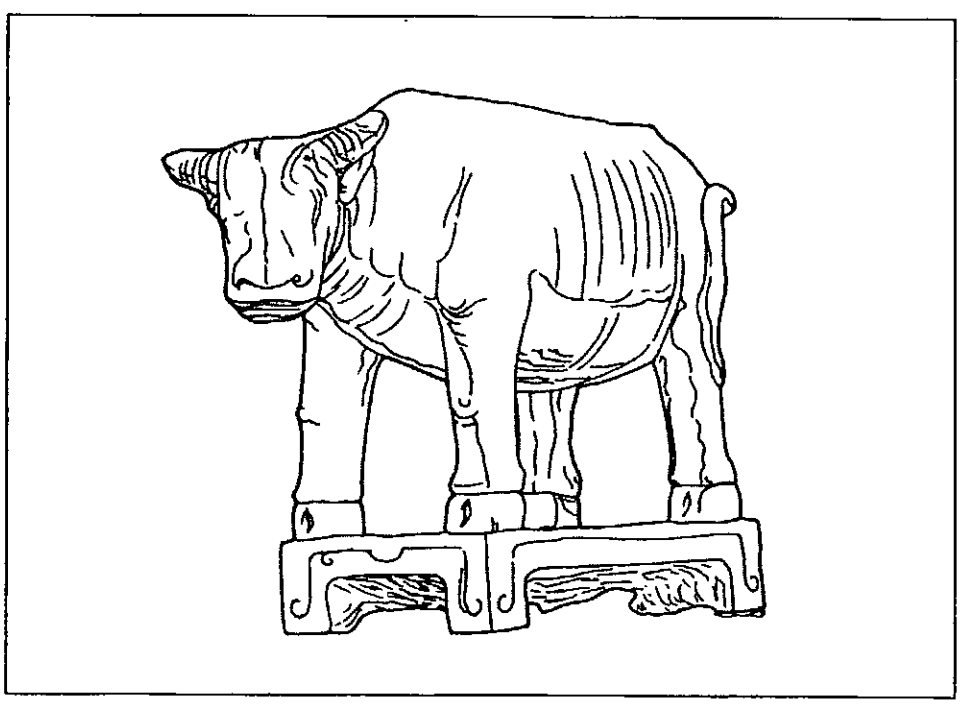

ภาพประกอบ 286 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12

ภาพประกอบ 287 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12

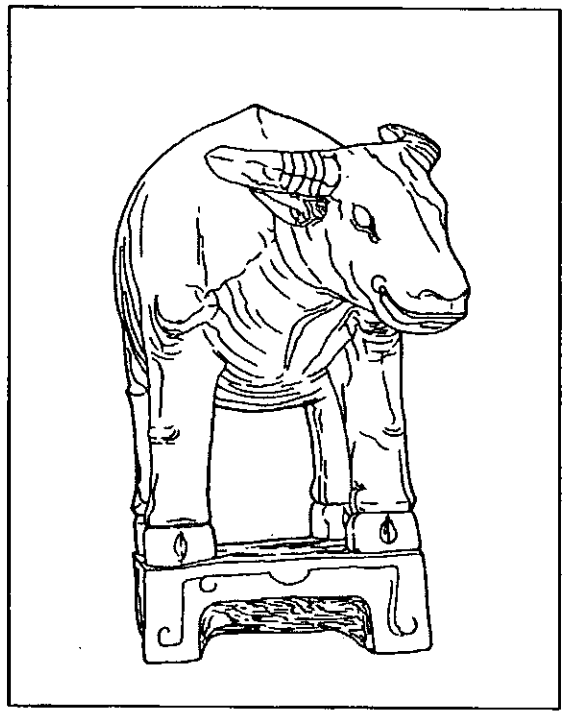

ภาพประกอบ 288 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 12

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงสัตตมหาสถาน บริเวณกำแพงวัดด้านทิศตะวันออกติดกับถนนอุณากรรณ ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 88 ซม. กว้างประมาณ 42 ซม. ยาวประมาณ 118 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นควายยืนอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม ลักษณะการแกะสลักควายชิ้นนี้แกะคล้ายควายจริง ใบหน้ายาวปากยื่นกว้างเม้มปากสนิทมุมปากกลมมีร่องลึก ริมฝีปากบนแกะเป็นสันมีรอยย่นเป็นเส้นขวางเรียงกัน ลำตัวกลมใหญ่แกะเห็นแนวซี่โครงและสันหลัง ขาแกะเห็นข้อกระดูกนูนออกมา กีบเท้าแกะลงมาตรงๆ ไม่บานออกแกะร่องตรงกลาง หางแกะเรียบปลายยาวมาพาดที่ขาหลัง

ฐานรองประติมากรรม ควาย เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมมีขาสี่เหลี่ยมสี่ขา มุมขาแกะโค้งเข้าหาขอบฐาน ลวดลายบนฐานแกะเป็นเส้นตรงปลายเส้นแกะลายประแจจีนตรงมุมขาและมุมฐานที่รองรับควาย

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13

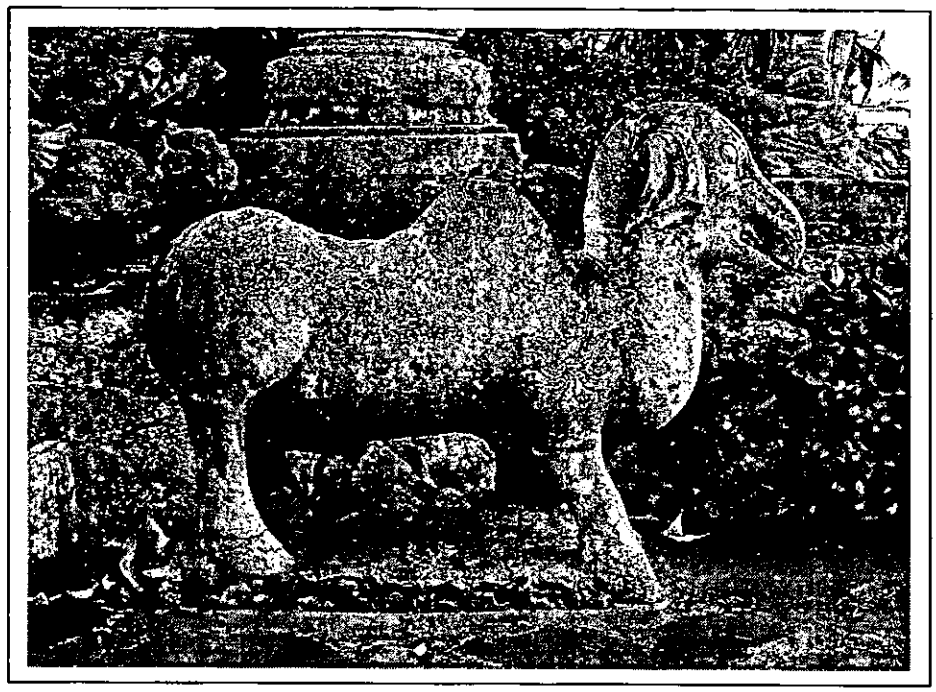

ภาพประกอบ 289 รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13

ภาพประกอบ 290 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13

ภาพประกอบ 291 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13

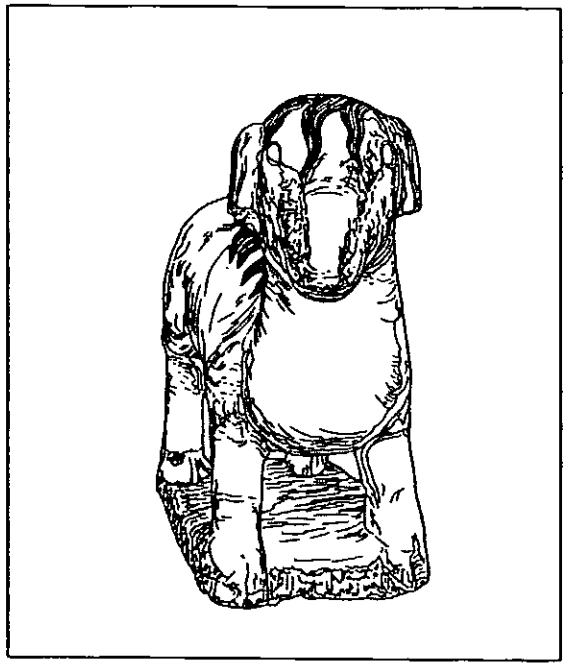

ภาพประกอบ 292 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 13

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในเขามอฝั่งทิศตะวันตกรอบนอกพระอุโบสถ ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 68 ซม. กว้างประมาณ 25 ซม. ยาวประมาณ 88 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นอูฐมีโหนกหลังสูง ประติมากรรมชิ้นนี้แกะสลักใบหน้าคล้ายหมา ปากกว้างยื่น รูจมูกแกะเป็นวงกลมเหนือริมฝีปาก หน้าแกะเป็นสันกระดูกยาวยื่นไปตามปากตากลมโตแกะเป็นเส้นรอบดวงตาปลายชี้โค้งจากตา หูยาวปรกลงปลายพริ้วแกะเส้นโค้งทิ้งลง หูยื่นออกด้านข้าง ข้างในบุ๋มลึกลง หัวแกะขนปรกลงบนหน้าผากเป็นกลุ่มไหลลงมาคล้ายตัวหางไหล ขนบนหัวแบ่งเป็น 2 ฝั่งทิ้งลงด้านข้างแบ่งเป็นกลุ่มห้อยลงปลายหยักเหมือนตัวกนก แกะจากหัวไล่ลงมาตามคอและหลัง หลังมีโหนกสูงโค้งลง แกะสันกระดูดหลังเป็นลูกคลื่นลำตัวและคอแกะกลมมน ใต้ท้องแกะเป็นเส้นขวางบาง ๆ ตรงโคนขาหน้าและหลังแกะลายซิ่วฉิว โคนขาใหญ่ปลายขาเล็กแกะข้อต่อของขาขึ้นเป็นสัน กีบเท้าโค้งเซาะร่องด้านหน้าเป็นเส้น 1 เส้น ระหว่างขาหลังใต้ท้องแกะอวัยวะเพศผู้ยื่นออกมา หางยาวแกะเป็นเส้นโค้งแนบไปกับกัน การแกะขนและหางของอูฐแกะลักษณะทิ้งเส้นเป็นระเบียบแบ่งช่องไฟเท่า ๆกัน ฐานที่รองประติมากรรมอูฐแกะเป็นแผ่นหยาบขรุขระโดยรอบ

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 14

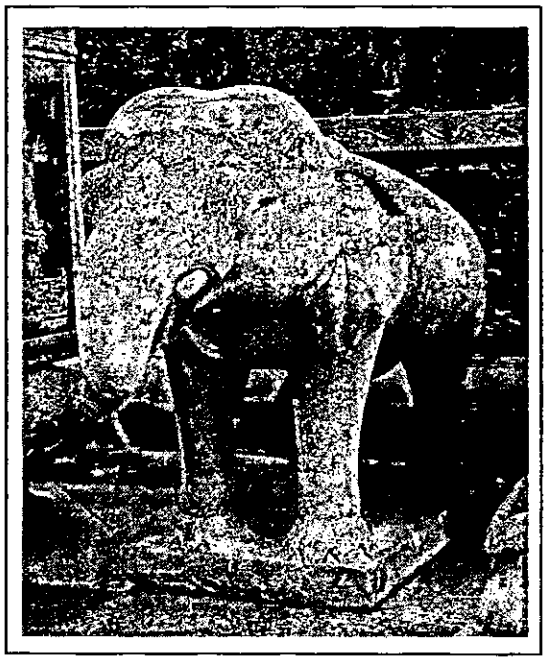

ภาพประกอบ 293 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 14

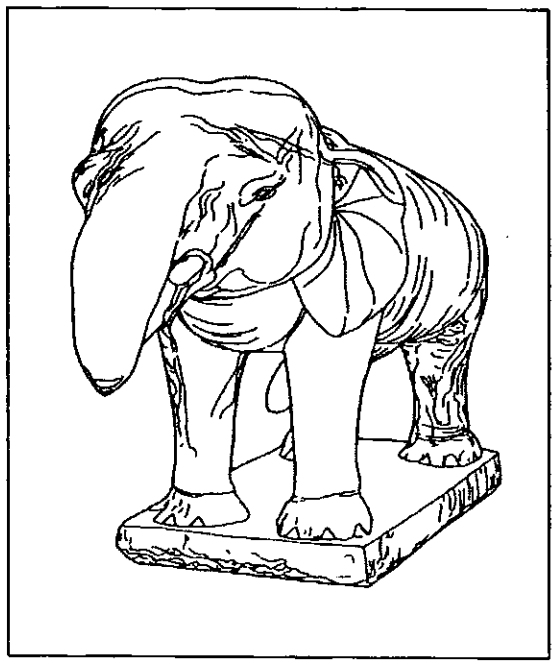

ภาพประกอบ 294 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 14

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 14

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่บริเวณเขามอด้านหน้าของพระวิหารหลวง ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 108 ซม. กว้างประมาณ 60 ซม. ยาวประมาณ 160 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นช้างยืนอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม

ประติมากรรม ช้าง ชิ้นนี้ แกะรูปหัวใหญ่เด่นออกมา มีใบหน้าใหญ่ ตาเล็กมีหนังตานูนยื่นออกมา งวงยาวใหญ่โค้งลง ผิวแกะเรียบ ปลายงวงมีการซ่อมแซม งายื่นออกมาเล็กน้อยเหนือปาก ปากอยู่หลังงวงยื่นโค้งออกมา ปากด้านข้างแหว่งไปมีการซ่อมแซม ใต้คอแกะเส้นโค้งแสดงรอยย่นของหนังคอซ้อนกัน ลำตัวกลมแบนแกะผิวเรียบ ขาต้นขาใหญ่ปลายขาเรียวลงเล็กน้อยเท้าบานออก นิ้วเท้าแกะเป็นสามเหลี่ยมตั้งขึ้นข้างละ 3 อัน หางมีการซ่อมแซมใหม่ ประติมากรรมช้างยืนอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม ผิวฐานแกะขรุขระเล็กน้อย

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 15

ภาพประกอบ 295 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 15

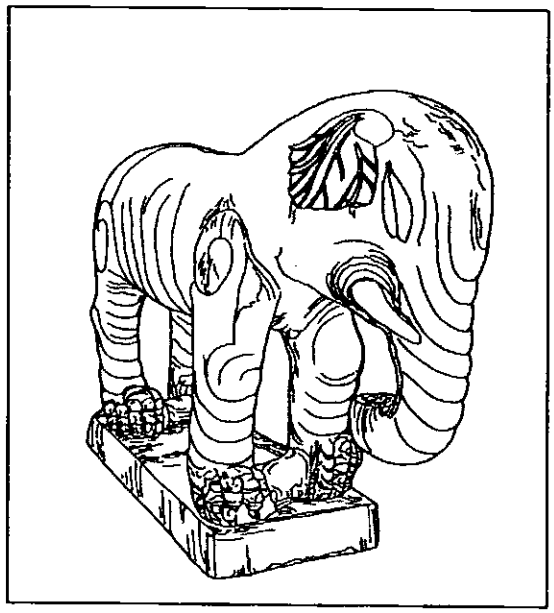

ภาพประกอบ 296 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 15

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 15

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงเขามอด้านหน้าพระวิหารหลวง ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 98 ซม. กว้างประมาณ 42 ซม. ยาวประมาณ 112 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นช้างหัวโตหน้าผากกว้าง ตารียาวชี้ขึ้น หูแกะคล้ายใบไม้ โคนหูม้วนเข้าคล้ายหัวหยู่อี่ แก้มตอบ งาซ่อมใหม่ แกะร่องโค้งรอบงา ปากบางอยู่ใต้งวง งวงยาวโค้งม้วนเข้าหาตัว ด้านหน้างวงแกะเป็นร่องโค้งเป็นชั้นคล้ายลูกคลื่น ลำตัวกลมเซาะร่องใต้ท้องยาวขึ้นมาถึงด้านข้าง ขาหน้าใหญ่เท่ากันจากโคนขาถึงปลาย ขาหลังต้นขาใหญ่ ตรงต้นขาหน้าและขาหลังด้านข้างขดเป็นเส้นลายก้นหอย ด้านหน้าของขาหน้าและขาหลังแกะเป็นร่องโค้งเป็นชั้นคล้ายลูกคลื่น เท้าแกะเป็นเท้าสิงห์นิ้วเป็นข้อเล็บแหลม ช้างยืนบนฐานสี่เหลี่ยมผืนผ้าแกะเรียบไม่มีลวดลาย

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16

ภาพประกอบ 297 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16

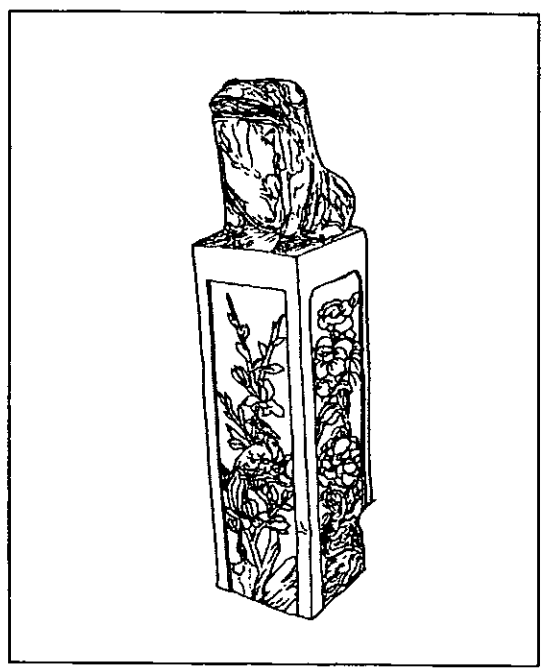

ภาพประกอบ 298 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16

ภาพประกอบ 299 รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16

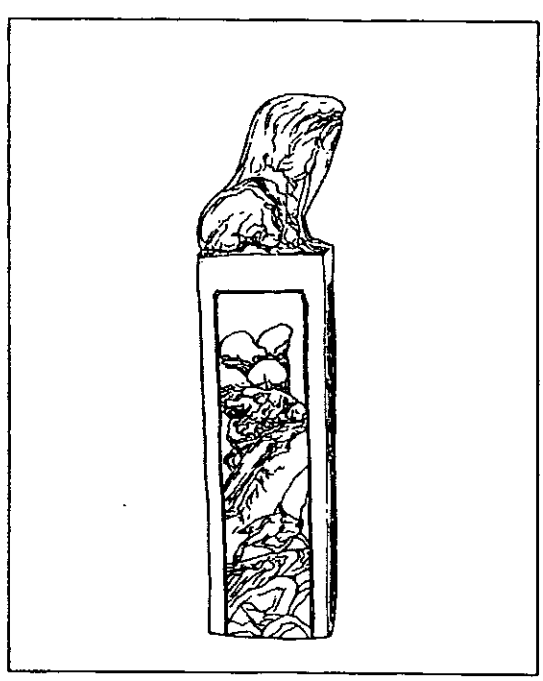

ภาพประกอบ 300 ลายเส้น รูปด้านข้าง
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 16

ประติมากรรมสัตว์ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงบันไดสัตตมหาสถานบริเวณกำแพงวัดด้านทิศตะวันออกติดกับถนนอุณากรรณ ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 100 ซม. กว้างประมาณ 24 ซม. ยาวประมาณ 22 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นคางคกนั่งอยู่บนแท่นสูง

ประติมากรรมชิ้นนี้ แกะสลักแบบงานการ์ตูนแกะผิวเรียบ ปากกว้าง ปากบนยื่นมากกว่าปากล่าง รูจมูกเจาะรูอยู่เหนือปาก ตาเล็ก หนังตากลมโปนขึ้น คอยกขึ้น คอและลำตัวมีขนาดเท่ากัน กันยื่นไปด้านหลัง ขาหน้าต้นขากับปลายขา ใหญ่ใกล้เคียงกัน ขาหลังต้นขาใหญ่ปลายขาเล็ก เท้าแบนแกะเป็นแฉก ไม่เก็บรายละเอียดชัดเจน

ฐานเป็นฐานสี่เหลี่ยมทรงสูง ด้านหน้าแกะลายหงส์เกาะอยู่บนต้นฮี้หลันฮวา มีลำต้นกิ่งก้าน ดอกบาน ดอกตูมและใบ ช่วงล่างแกะลายก้อนหิน ด้านข้างฝั่งซ้ายแกะลายหงส์ เกาะอยู่บนต้นโบตั๋น มีลำต้นกิ่งก้าน ดอกบาน ดอกตูมและใบ ช่วงล่างแกะลายก้อนหิน ด้านข้างฝั่งขวา ช่วงบนแกะลายต้นอู่ถง ช่วงล่างแกะเป็นภูเขามีโขดหินลดหลั่นกันไป มีกวางยืนอยู่บนโขดหิน แต่ละด้านแกะขอบเรียบหนา ด้านบนแกะขอบใหญ่กว่าด้านข้าง ด้านล่างของฐานฝังอยู่ในพื้น งานประติมากรรมชิ้นนี้ แกะลวดลายเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำลงบนประติมากรรมลอยตัว

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 17

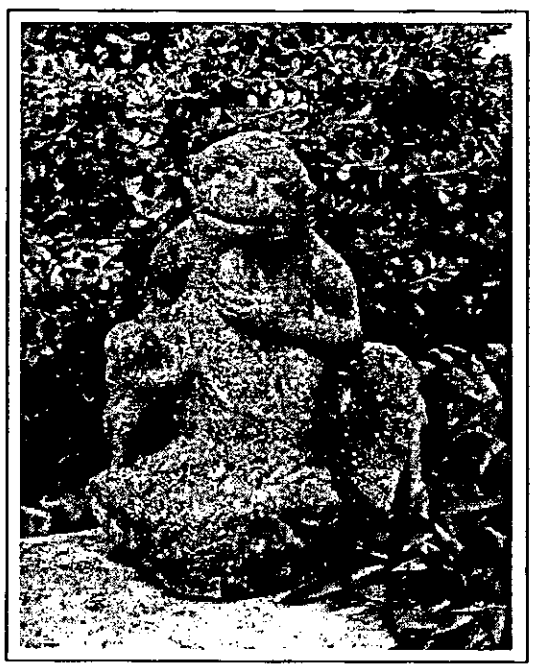

ภาพประกอบ 301 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 17

ภาพประกอบ 302 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 17

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 17

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ในสวนด้านขวาของพระมณฑปและปราสาทพระบิดร ณ. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีขนาดสูงประมาณ 55 ซม. กว้างประมาณ 30ซม. หนาประมาณ 20 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัวมีลักษณะเป็นลิงตัวเมียมีลูกเกาะอยู่ที่ขา มือซ้ายถือลูกท้อ นั่งอยู่บนหิน ใบหน้ารูปสี่เหลี่ยมหัวแหลมหน้าผากมีรอยย่น ลูกตากลมซ้อนกัน 2 ชั้น คิ้วแกะโค้ง คิ้วขวาแกะชี้ขึ้น จมูกมีสัน รูจมูกเล็กไม่เหมือนจมูกของลิงจริง ปากกว้างอ้าเล็กน้อยฟันแกะเรียบ มุมปากแกะร่องโค้งซ้อนกันยาวไปถึงแก้มคล้ายหนวด ใบหน้าเซาะร่องกรอบหน้าลิงซ้อนกันหลายเส้น หูเล็กแกะยื่นออกมาไม่เน้นรูหู ลำตัวแกะเน้นกล้ามแขน ร่องอก มือแกะเรียบ นิ้วมือไม่แกะข้อนิ้ว นิ้วมือไม่ยาวมาก ขานั่งยองๆแกะไม่เน้นกล้ามเนื้อขา เท้าแกะเรียบนิ้วเซาะร่องไม่แกะข้อนิ้ว หัวแม่เท้าไม่กางออกต่างจากเท้าลิงจริงๆ มือซ้ายถือลูกท้อ ลูกท้อกลมแกะร่องตรงด้านหน้า มือขวาจับลูกไว้ ลูกลิงแกะลักษณะคล้ายแม่แต่แกะไม่ชัดเจนเท่าตัวแม่ ลิงอยู่บนแผ่นหินที่แกะหยาบ การแกะสลักโดยรวมแกะเส้นไม่คมชัด การแกะอวัยวะต่างๆแกะไม่เหมือนลิงจริงมากนัก กล้ามเนื้อแกะไม่เหมือนจริง

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18

ภาพประกอบ 303 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18

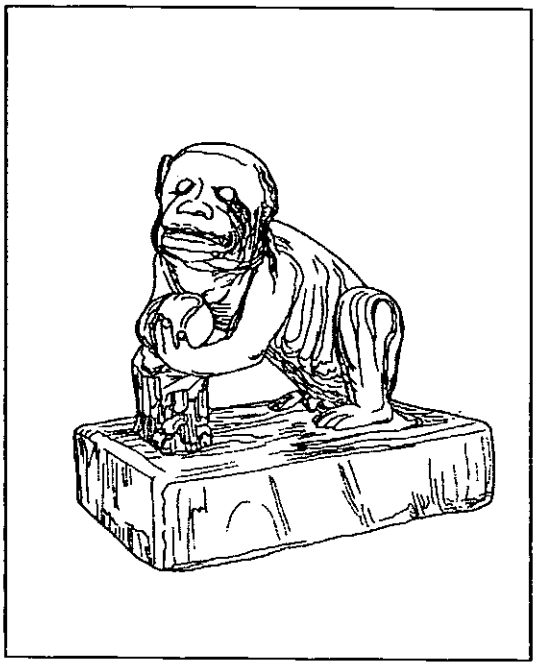

ภาพประกอบ 304 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18

ภาพประกอบ 305 รูปด้านหลัง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18

ภาพประกอบ 306 ลายเส้น รูปด้านหลัง
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18

รูปแบบและลักษณะ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 18

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงประตูทางเข้าด้านข้างของสวนมิสกวัน หันหน้าไปทางพระวิหารพระพุทธไสยาส ณ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีขนาดสูงประมาณ 80 ซม. กว้างประมาณ 49 ซม. ยาวประมาณ 79 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นลิงถือลูกท้อนั่งยองๆอยู่บนแท่นหิน ขนาดรูปร่างของลิงดูใหญ่กว่าลิงจริง การแกะสลักรูปหน้าเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม ลูกตากลมหนังตาล่างเซาะร่องเป็นเส้นปลายแหลม จมูกแบนมีสันมีลักษณะคล้ายจมูกคนแต่บานออกมา ปากยื่นกว้างอ้าน้อยเห็นฟัน ริมฝีปากแกะขอบปากไม่คมชัด มุมปากแกะเป็นเส้นโค้งลึกซ้อนกัน คางและแก้มแกะเป็นสันขึ้นเป็นเหลี่ยมทำให้ดูแก่ ศีรษะใหญ่กลมเกลี้ยง หน้าผากแบน ใบหูกลมแบนจับจีบตรงมุม ศีรษะเอียงหันไปด้านข้าง ขาหน้า 2 ข้างอุ้มลูกท้อไว้บนหิน ขาลิงแกะโคนขาใหญ่ปลายขาเล็กลง กล้ามเนื้อขาแกะเป็นแนวเส้นจากโคนขาถึงปลายขาวิ่งตามแนวขา เท้าหน้ามีนิ้วคล้ายนิ้วคนแกะเรียบ เท้าหลังจะยาวกว่าลิงจริงเล็กน้อย นิ้วเท้าหลังสั้นกว่านิ้วเท้าหน้า ลูกท้อแกะกลมหัวแหลมมีร่องด้านหน้าคล้ายลูกท้อจริง หน้าอกของลิงแกะเรียบ ลำตัวกลมเหมือนทรงกระบอก หลังโก่ง ข้างลำตัวแกะเป็นปล่องๆขึ้นเป็นแนวเส้นโค้งขวางลำตัว ใต้ท้องแกะร่องท้องเป็นเส้นลึกวิ่งไปตามแนวตั้งลงมาถึงอวัยวะเพศ อวัยวะเพศแกะยื่นออกมาเล็กน้อย **ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์** (2544 : 218) กล่าวไว้ว่า รูปลิงถือผลท้ออยู่ในมือ กล่าวกันว่ามีความหมายถึงจะทำให้อายุยืน

หินที่รองรับขาหน้าของลิงเป็นประติมากรรมลอยตัวแกะลวดลายภูเขาเป็นลักษณะงานนูนต่ำ ฐานที่รองรับประติมากรรมลิง เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแกะเรียบ

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19

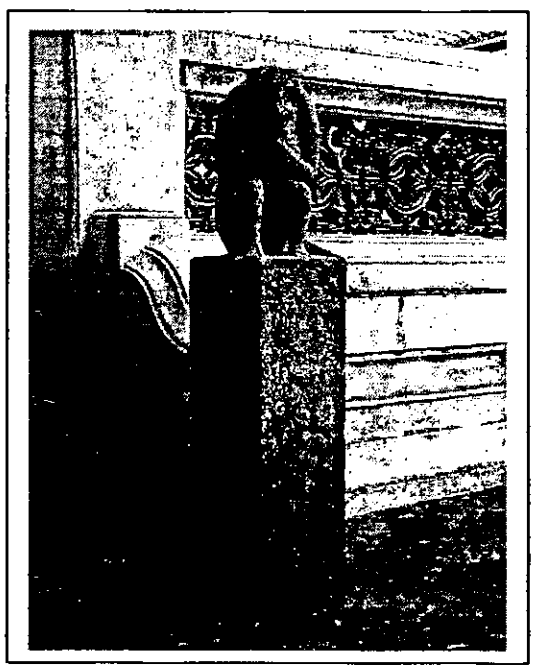

ภาพประกอบ 307 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19

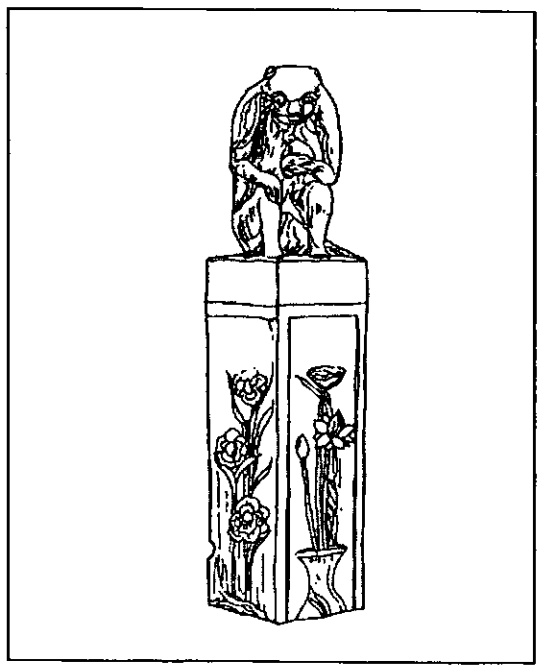

ภาพประกอบ 308 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19

ภาพประกอบ 309 รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19

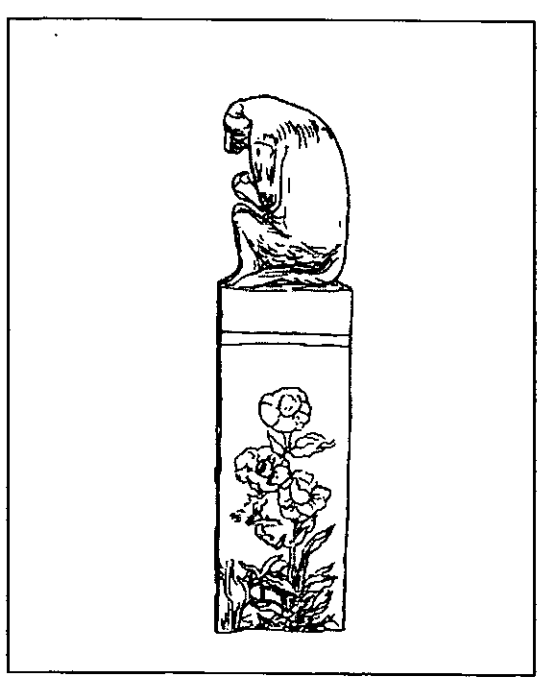

ภาพประกอบ 310 ลายเส้น รูปด้านข้าง
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 19

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงบันไดสัตตมหาสถาน บริเวณกำแพงวัดด้านทิศตะวันออกกับถนนอุณากรรณ ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 106 ซม. กว้างประมาณ 24 ซม. ยาวประมาณ 20 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นลิงถือลูกท้อนั่งอยู่บนแท่นสูง

ประติมากรรมชิ้นนี้แกะเป็นรูปลิง มีใบหน้าแหลม ปากกว้าง จมูกเป็นสันยื่นยาวเหนือริมฝีปาก ตากลมแกะลึกลง หนังตานูนขึ้นโค้งจากสันจมูกไปถึงหางตา หัวกลม หูแหลมขึ้น ลำตัวยาว ลิงนั่งหลังค่อม หัวก้มลง ต้นแขนใหญ่ แกะกล้ามแขน ปลายแขนเล็ก มือขวาวางบนเข่า มือซ้ายถือลูกท้อ มือและเท้าแกะแบน ไม่แกะรายละเอียด ต้นขาใหญ่ปลายขาเล็กลง ไม่เน้นกล้ามเนื้อ หางลิงยาวใหญ่แกะกลมเรียบ ลูกท้อแกะกลมหัวแหลม

ฐานเป็นฐานสี่เหลี่ยมทรงสูง ช่วงบนของฐานแกะเส้นขอบหนาวิ่งรอบฐาน ด้านหน้าใต้ขอบฐานหนา แกะลายดอกบัว มีก้านสูงเสียบอยู่ในแจกันทรงสูง เห็นแจกันโผล่มาจากพื้นแค่ช่วงบนของแจกัน แกะขอบหนาประมาณ 3 ซม. ด้านข้างแกะลายโบตั้นพร้อมก้านและใบ แกะขอบหนาประมาณ 3 ซม. ด้านล่างของฐานฝังอยู่ในพื้น งานประติมากรรมชิ้นนี้ แกะลวดลายเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำ ลงบนประติมากรรมลอยตัว

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20

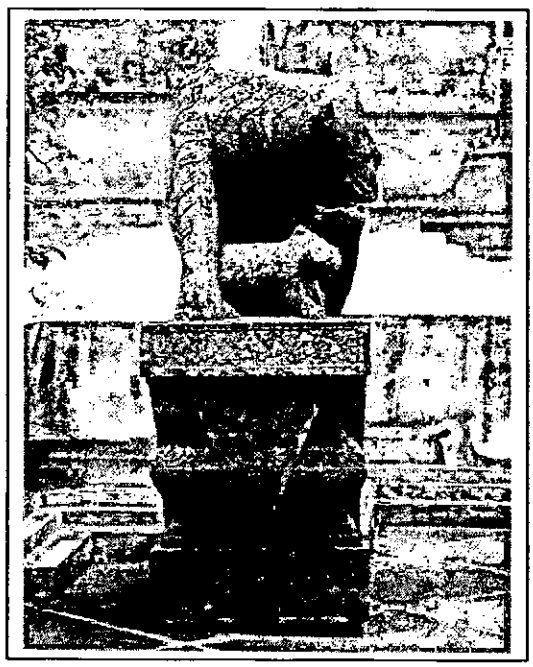

ภาพประกอบ 311 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20

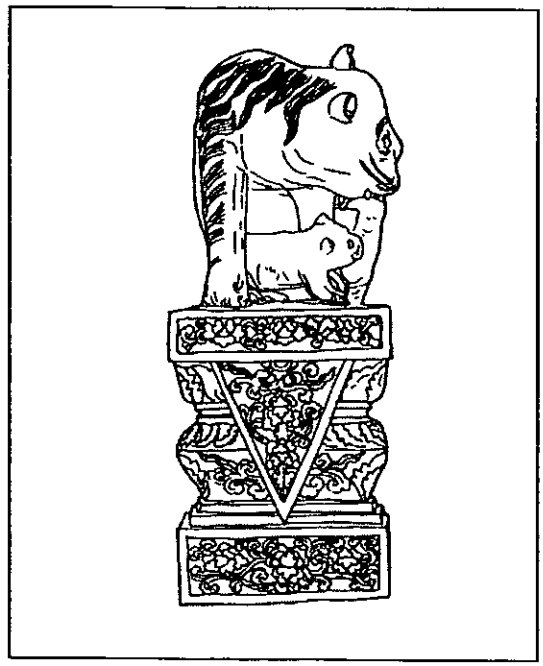

ภาพประกอบ 312 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20

ภาพประกอบ 313 รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20

ภาพประกอบ 314 ลายเส้น รูปด้านข้าง
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 20

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่บริเวณพื้นด้านหน้าข้างบันไดทางขึ้นพระปราชญ์ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 132 ซม. ยาวประมาณ 90 ซม. หนาประมาณ 50 ซม. รูปแบบของงานชิ้นนี้เป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นเสือตัวเมีย มีลูกน้อยยืนอยู่ระหว่างขาหน้าทั้ง 2 ข้าง ขาหลังข้างซ้ายยกขึ้นมาทำท่าเหมือนเกา งานเป็นลักษณะงานดัดทอนไม่เหมือนจริง ใบหน้าของเสือแบนมีจมูกโด่งออกมา ดวงตาเป็นรูปวงรีกลมใหญ่ปลายแหลม ขนตาแกะเป็นเส้นๆ โค้งเป็นแพ หน้าผากแกะเป็นแฉก 3 แฉก ไหลโค้งเป็นเปลวไฟไหลขึ้นไปทางศีรษะ จมูกเป็นสัน หนวดแกะเป็นเส้นเฉียงชี้ขึ้นไปทางแก้มสูงถึงระดับเดียวกับหางตา ริมฝีปากหยักขึ้นตรงกลาง ระหว่างริมฝีปากบนและล่างเซาะร่องห่างเป็นฟันเล็กน้อย ใบหน้าเป็นรูปสี่เหลี่ยม ใบหูกลมปลายแหลมชี้ขึ้น ขนตามลำตัวแกะเป็นรูปประมาณ 5-6 เส้น โคนขนจะใหญ่ปลายแหลมไหลลงคล้ายลายหางไหล แกะต่อเนื่องกันจนเต็มแผ่นหลังลงมาที่ขาด้วย ขาหน้า ต้นขาและปลายขาจะมีขนาดไล่เลี่ยกัน ขาหลังช่วงน่องจะใหญ่ นิ้วเท้าแกะเป็นข้อ ขาหลังที่ยกขึ้นนิ้วจะสั้นเล็บจะแหลม อุ้งเท้าจะปูนออกมาชัดเจน หางของเสือจะเป็นสี่เหลี่ยมมนโค้ง ลวดลายของเสือตัวลูกจะแกะไม่ชัดเจนเท่ากับเสือตัวแม่

ฐานเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า หน้ากระดานบนแกะเป็นลวดลายเครือเถาแบบจีนทั้ง 4 ด้าน ตกแต่งด้วยดอกโบตั๋น ด้านละ 3 ดอก แบ่งจังหวะตรงกลาง 1 ดอก ด้านข้างข้างละ 1 ดอก มีใบกลมมน ตรงกลางห้อยผ้าทิพย์มาจากหน้ากระดานบน มีรูปทรงสามเหลี่ยมแกะลวดลายเครือเถาแบบจีน แบ่งจังหวะของดอกโบตั๋นโดยเริ่มจากตรงกลางเช่นกัน ตรงขอบฐานโค้งเป็นรูปบัวหงายรองจากหน้ากระดานบนแกะเป็นลายบัวรวนหงาย ต่อจากบัวรวนหงายแกะลายท้องไม้ ต่อจากท้องไม้แกะบัวรวนคว่ำ ต่อจากบัวรวนคว่ำ ช่วงล่างมุมขอบเป็นลายบัวรวนหงาย ตรงกลางเป็นลายเครือเถาแบบเลื้อยเป็นแนวนอนออกมาจากปลายผ้าทิพย์ ต่อจากบัวรวนหงายเป็นคอฐานล่าง ต่อด้วยหน้ากระดานล่างลายเครือเถาแบบจีนมีดอกโบตั๋นอยู่ตรงกลาง 1 ดอก และด้านข้าง ข้างละ 1 ดอก เหมือนหน้ากระดานบนหน้ากระดานมีขอบหนาประมาณครึ่งนิ้วยกขึ้น ลวดลายที่แกะทั้งหมดแกะเป็นนูนต่ำตัวลายนูนออกจากพื้นเล็กน้อย

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 21

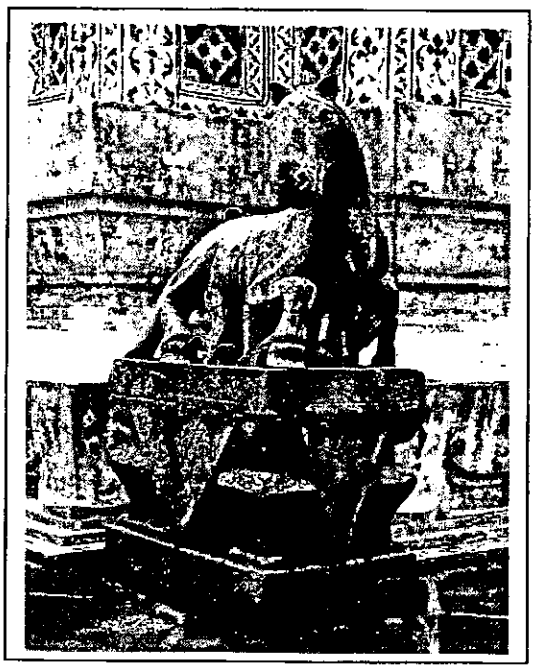

ภาพประกอบ 315 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 21

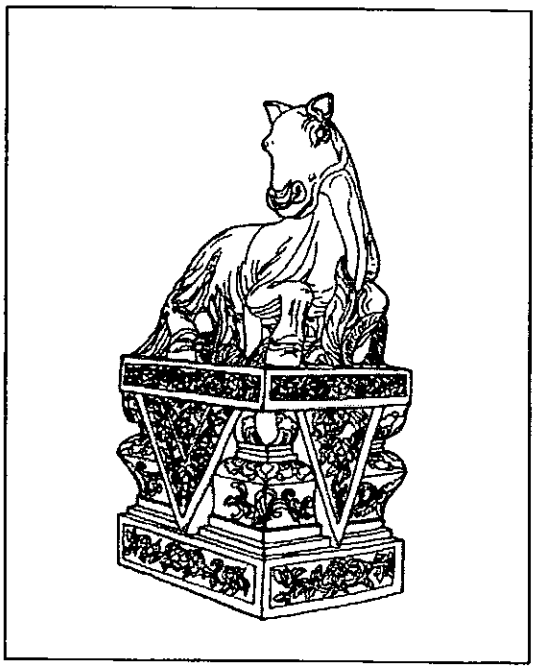

ภาพประกอบ 316 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 21

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 21

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านหน้าบริเวณพื้นทางเดินรอบพระปรางค์ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 147 ซม. กว้างประมาณ 52 ซม. ยาวประมาณ 97 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นม้านั่งยองๆ อยู่บนฐานสี่เหลี่ยม

ประติมากรรม ม้า ชิ้นนี้ มีใบหน้ายาว หน้าผากโหนกนูนยาวมาถึงจมูก รูจมูกใหญ่ลึก ขอบรูจมูกหนาเป็นรูปวงรี มีรอยย่นระหว่างจมูก ปากกว้างอ้าเล็กน้อยเห็นฟัน ริมฝีปากบนปลิ้นขึ้น มุมปากเชาะร่องเป็นตัวยู ตากลมโต หนังตาแกะเป็นสัน แกะนูนขึ้นรอบดวงตา แก้มตอบเข้า ด้านข้างแก้มแกะเป็นสันวิ่งจากคอมาถึงคาง หูกลมแหลมชี้ขึ้น ดูมีขนาดเล็กกว่าม้าจริง ขนที่หัวและคอแกะเป็นหางไหลลงด้านข้างทั้ง 2 ข้าง แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบ คอข้างที่เอี้ยวแกะรอยย่นโค้ง ใต้คอแกะเป็นสันวิ่งยาวจากคอไปถึงหน้าอก ลำตัวกลมแกะเห็นแนวซี่โครง ขา ต้นขาใหญ่ปลายขาเล็กลงแต่ไม่เพรียวเหมือนขาของม้าจริง ขาแกะเป็นสันวิ่งจากต้นขาลงไปที่ปลายขา กีบเท้าโค้งเว้าแต่ไม่บานออก ด้านหน้าแกะเรียบ ขาหน้าด้านซ้ายกับขาหลังด้านขวามีการซ่อมแซมใหม่ หางมีการซ่อมแซมใหม่แกะทิ้งเส้นเป็นระเบียบต่อจากหางเดิม จากฐานทั้ง 4 ด้าน แกะใบไม้ยาวขึ้นมารับน้ำหนักของตัวม้า ใบไม้แกะเห็นเส้นใยและสันใบ ปลายใบไม้แกะเป็นหางไหลรับกับตัวม้า

ฐานสี่เหลี่ยมแกะหน้ากระดานบนลายเครือเถาแบบจีน ทั้ง 4 ด้านมีขอบหนา ด้านหน้าและด้านหลังแกะดอกโบตั๋นตรงกลาง 1 ดอก ด้านข้างแกะดอกโบตั๋นตรงกลาง 1 ดอก และตรงปลายก้านแกะดอกโบตั๋นข้างละ

1 ดอก ผ้าทิพย์แกะเป็นสามเหลี่ยมห้อยลงมาจากฐานหน้ากระดานบนทั้ง 4 ด้าน ด้านหน้าและด้านหลังแกะขอบหนาแกะลวดลายเครือเถาแบบจีน ตรงกลางแกะดอกโบตั๋นล้อมรอบด้วยใบและก้าน แซมด้วยดอกโบตั๋นดอกตูม ขอบบนแกะดอกโบตั๋น ใบและโบตั๋นดอกตูมกลับหัวลง ผ้าทิพย์ด้านข้างแกะสามเหลี่ยมซ้อนกัน สามเหลี่ยมด้านในแกะดอกโบตั๋น 2 ดอก ตรงกลาง 1 ดอก ตรงขอบ 1 ดอก พร้อมใบกลับหัวลง สามเหลี่ยมด้านนอกแกะดอกโบตั๋นตรงมุมแหลม 1 ดอก ตรงกลางด้านข้าง ข้างละ 1 ดอก มีก้านและใบเลื่อยปลายก้านแกะโบตั๋นดอกตูม ใต้ผ้าทิพย์แกะลายบัวรวนหงายรองรับหน้ากระดานบน หัวลายแกะเป็นลายหัวหยู่อี่ ต่อจากบัวรวนหงาย แกะคอฐานบน ต่อจากคอฐานบนแกะรัดเอว ต่อด้วยคอฐานล่าง ต่อจากคอฐานล่างแกะลายบัวรวนคว่ำ หัวลายแกะเป็นลายหัวหยู่อี่ ด้านล่างของบัวปากปลิงแกะลวดลายเครือเถาจีน ตรงมุมแกะเป็นลายบัวรวนหงายมุมละใบ ต่อจากบัวรวนหงายแกะคอฐานบนซ้อนกัน 2 ชั้น ตั้งแต่บัวรวนหงายจนมาถึงคอฐานบนที่ซ้อนกัน 2 ชั้นจะแกะลวดลายเหมือนกันทั้ง 4 ด้าน ต่อจากคอฐานบนต่อด้วยหน้ากระดานล่างแกะลายเครือเถาจีนทั้ง 4 ด้าน มีขอบหนาด้านหน้าและด้านหลัง แกะดอกโบตั๋นตรงกลาง 1 ดอก และแกะดอกโบตั๋นตูมตรงปลายก้านข้างละ 1 ดอก ใบจะแกะปลายใบแหลมไม่เหมือนหน้ากระดานบน ด้านข้างแกะดอกโบตั๋นตรงกลาง 1 ดอก และแกะตรงปลายก้านข้างละ 1 ดอก ใบแกะเหมือนด้านหน้า ลวดลายบนฐาน แกะเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำอยู่บนประติมากรรมลอยตัว

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 22

ภาพประกอบ 317 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 22

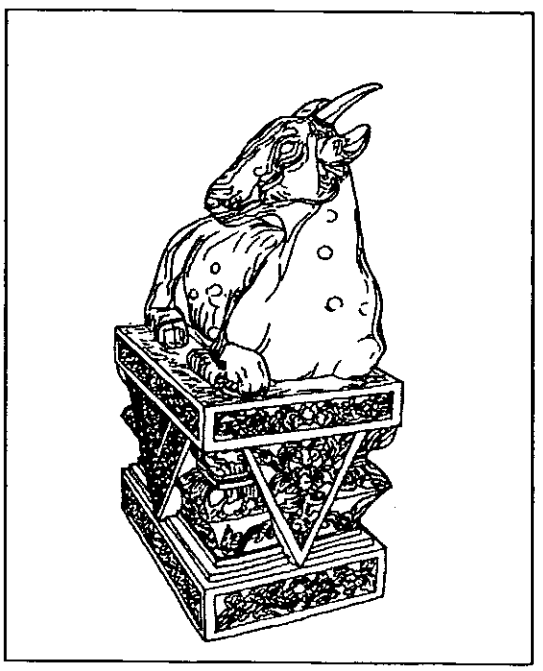

ภาพประกอบ 318 ลายเส้น รูปด้านหน้า
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 22

ภาพประกอบ 319 รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่22

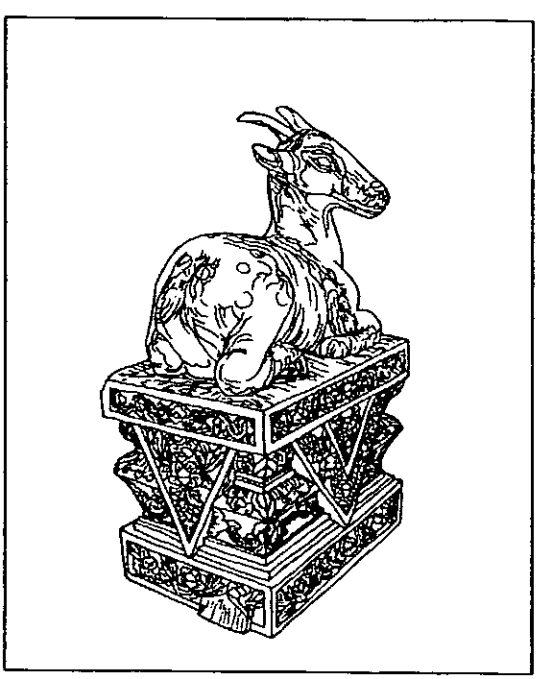

ภาพประกอบ 320 ลายเส้น รูปด้านข้าง
สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 22

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 22

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ด้านขวาบริเวณพื้นทางเดินรอบพระปรางค์ ณ. วัดอรุณราชวราราม มีขนาดสูงประมาณ 148 ซม. กว้างประมาณ 55 ซม. ยาวประมาณ 86 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นกวางหมอบอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม

ประติมากรรม กวาง ชิ้นนี้ มีใบหน้ายาว ปากกว้างขอบปากแกะเป็นสัน รูจมูกแกะยาวคล้ายเปลือกถั่วลิสง เหนือจมูกแกะร่องยาว ดวงตาแกะกลม หนังตาล่างและหนังตาบนแกะซ้อนกัน 2 ชั้น ด้านหน้าตรงกลางแกะเป็นสันยาวจากหน้าผากมาถึงจมูก ด้านข้างแก้มแกะเป็นสันวิ่งยาวมาถึงมุมปาก หูแกะกลมปลายแหลมชี้ขึ้น รูหูแกะลึกเข้าไป ตรงโคนขาแกะเป็นเส้นตั้งสั้นๆวิ่งรอบเขา เขามีการซ่อมแซมใหม่ ลำตัวของกวางดูอ้วนกลม ตามลำตัวแกะเส้นเป็นวงกลมกระจายไปทั่วลำตัวเป็นวงกลมวงเดียวบ้าง ซ้อนทับกันบ้าง ต้นขาแกะทิ้งเส้นเป็นลายหยู่อี่ ต้นขาใหญ่ปลายขาเล็ก แกะเห็นกล้ามเนื้อนูนขึ้นเป็นสันขา กีบเท้าแกะร่องตรงกลาง 1 เส้น ระหว่างรอยต่อของขากับกีบเท้าแกะเป็นเส้นโค้งหยักมุม หางตรงกลางและขอบแกะเป็นสันยาวจากโคนหางลงไป ตรงโคนหางแกะลายเส้นเป็นดอกไม้ ปลายหางมีการซ่อมแซมใหม่ ตรงก้นกวางแกะเป็นร่องก้นยาวจากใต้หางลงไปใต้ท้อง

ฐานสี่เหลี่ยมแกะหน้ากระดานบนลายเครือเถาแบบจีนทั้ง 4 ด้าน มีขอบหนาแกะดอกโบตั๋นตรงกลาง 1 ดอกเป็นดอกใหญ่ ดอกเล็กอยู่ข้างละ 1 ดอก ผ้าทิพย์แกะเป็นสามเหลี่ยมห้อยลงมาจากฐานหน้ากระดานบนทั้ง 4 ด้าน แกะลวดลายคล้ายกันทั้ง 4 ด้าน ผ้าทิพย์ด้านหน้าและด้านหลังแกะลายดอกโบตั๋นพร้อมใบแกะลายหยู่อี่เสริมทั้งล่างและบน ตรงกลางขอบฐานบนแกะเป็นวงกลมมีกลีบดอกไม้ด้านข้างรองรับด้วยลายหยู่อี่ ผ้าทิพย์ด้านข้างแกะสามเหลี่ยมซ้อนกัน 2 ชั้น แกะลวดลายคล้ายด้านหน้า ใต้ผ้าทิพย์แกะลายบัวรวนหงายรองรับหน้ากระดานบน หัวลายแกะเป็นลายหยู่อี่ ต่อจากบัวรวนหงายแกะคอฐานบนต่อจากคอฐานบนแกะรัดเอวต่อด้วยคอฐานล่าง ต่อจากคอฐานล่างแกะลายบัวรวนคว่ำ หัวลายแกะเป็นลายหัวหยู่อี่ ด้านล่างแกะบัวหงายแกะลวดลายเครือเถาจีน ตรงมุมแกะเป็นลายบัวรวนหงายมุมละใบ ต่อจากคอปากปลิงแกะคอฐานบนซ้อนกัน 2 ชั้น ตั้งแต่บัวรวนหงายจนมาถึงคอฐานบนที่ซ้อนกัน 2 ชั้น จะแกะลวดลายเหมือนกันทั้ง 4 ด้าน ต่อจากคอฐานบนต่อด้วยหน้ากระดานล่างแกะลวดลายเครือเถาจีนทั้ง 4 ด้าน มีขอบหนาแกะดอกโบตั๋นด้านละ 3 ดอก ตรงกลาง 1 ดอก ที่เหลืออยู่ข้างละดอก ลวดลายเครือเถาของหน้ากระดานบนและล่างจะไม่เหมือนกัน ลวดลายบนฐานแกะเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำอยู่บนประติมากรรมลอยตัว

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 23

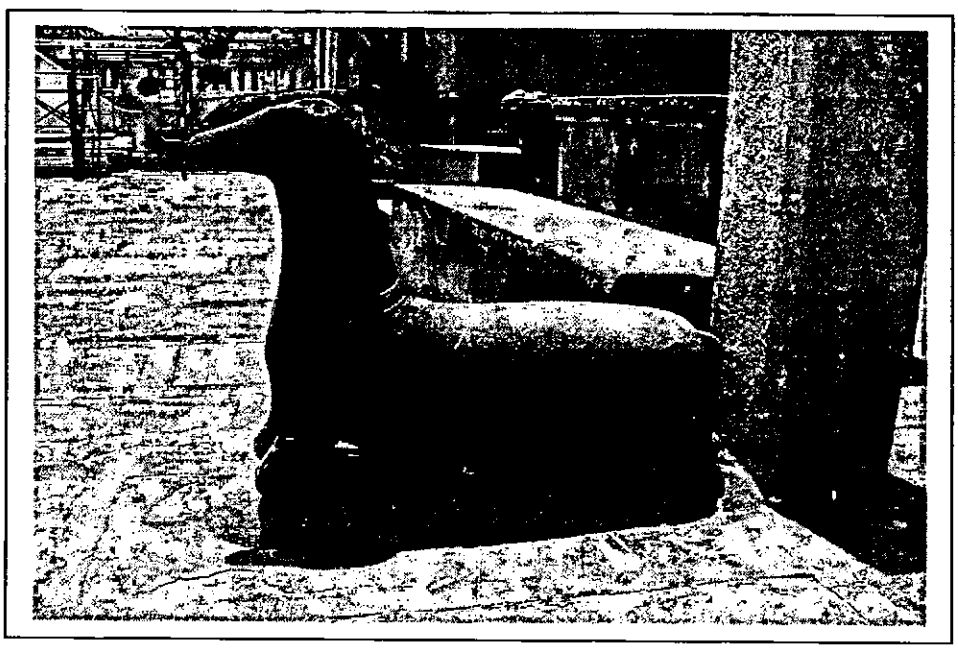

ภาพประกอบ 321 รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 23

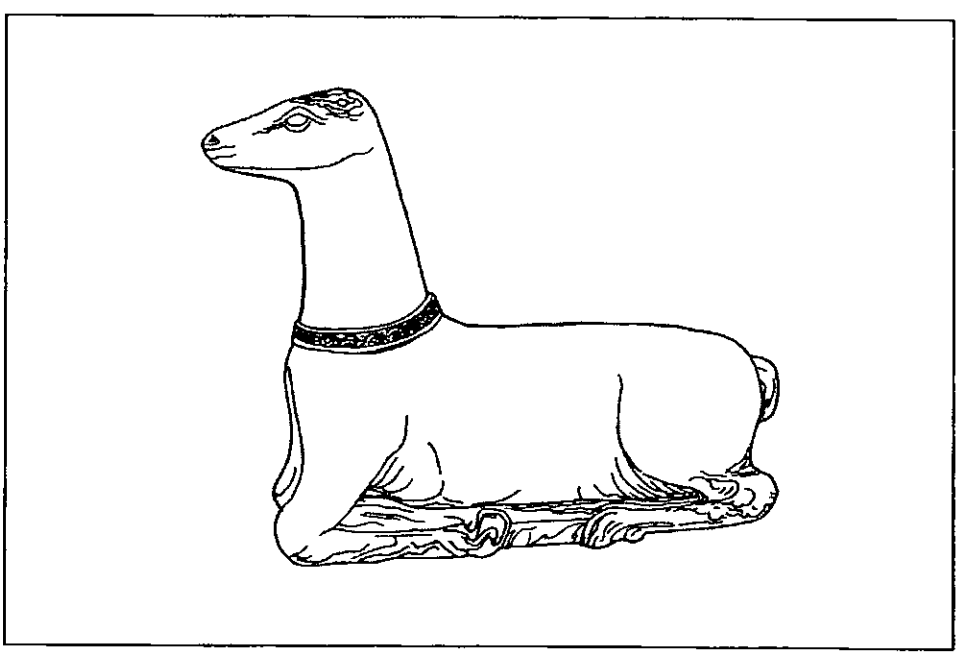

ภาพประกอบ 322 ลายเส้น รูปด้านข้าง สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 23

รูปแบบและลักษณะ ของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 23

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงทางเดินด้านหน้า บริเวณลานพระอุโบสถ ณ. วัดราชโอรสาราม มีขนาดสูงประมาณ 77 ซม. กว้างประมาณ 27 ซม. ยาวประมาณ 100 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นกวางนั่งหมอบขาพับเข้าหากัน การแกะสลักแกะเป็นงานดัดทอนไม่เหมือนจริง ใบหน้ากวางยื่นปากแหลม เซาะร่องปากกว้างมาด้านข้าง เจาะรูจมูกเหนือริมฝีปาก ตากลมโตแบน หนังตาเซาะร่อง แกะเหมือนงานการ์ตูน หน้าผากลาดสูงขึ้น หูหายไป หัวดูแบน คอกลมยาวดูใหญ่ มีปลอกคอแกะลายเครือเถาจีน มีขอบเล็กวิ่งรอบทั้งบนและล่าง ลำตัวกวางดูกลมยาวเหมือนทรงกระบอก ขาแกะโคนขาใหญ่ ปลายขาเล็ก กีบเท้ากับข้อเท้า แกะเรียบไม่มีรอยต่อ กีบเท้าเซาะร่องด้านหน้า 1 เส้น หางแกะเรียบโค้งปลายหัก ผิวกวางแกะเรียบกลมกลึงไปทั้งตัว กวางนั่งหมอบอยู่บนแผ่นหินแกะเรียบซ่อนอยู่ใต้ตัวกวาง ด้านข้างมีขากวางปิดเห็นเฉพาะตรงกลาง

สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 24

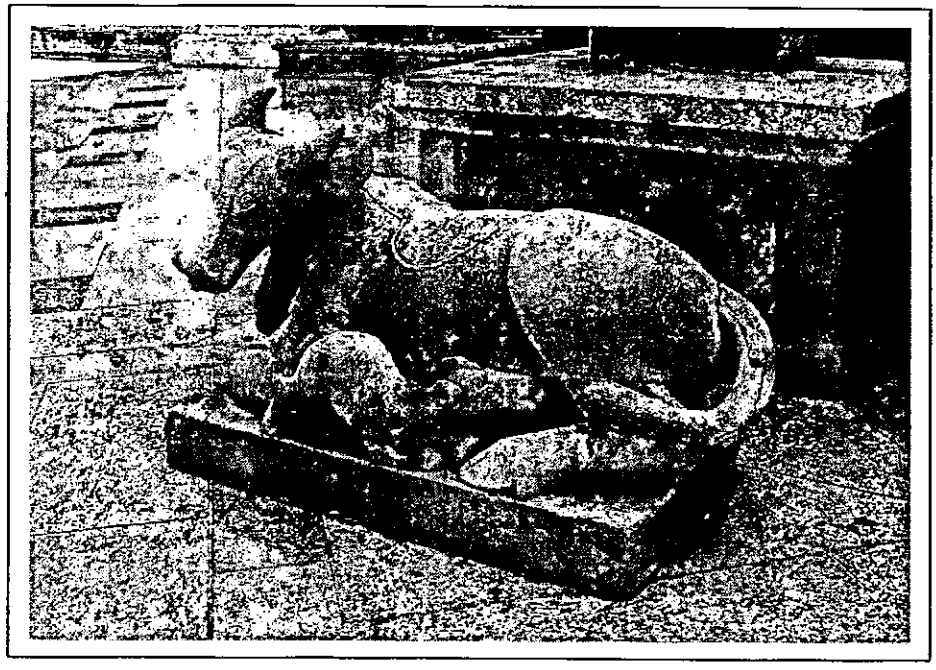

ภาพประกอบ 323 รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 24

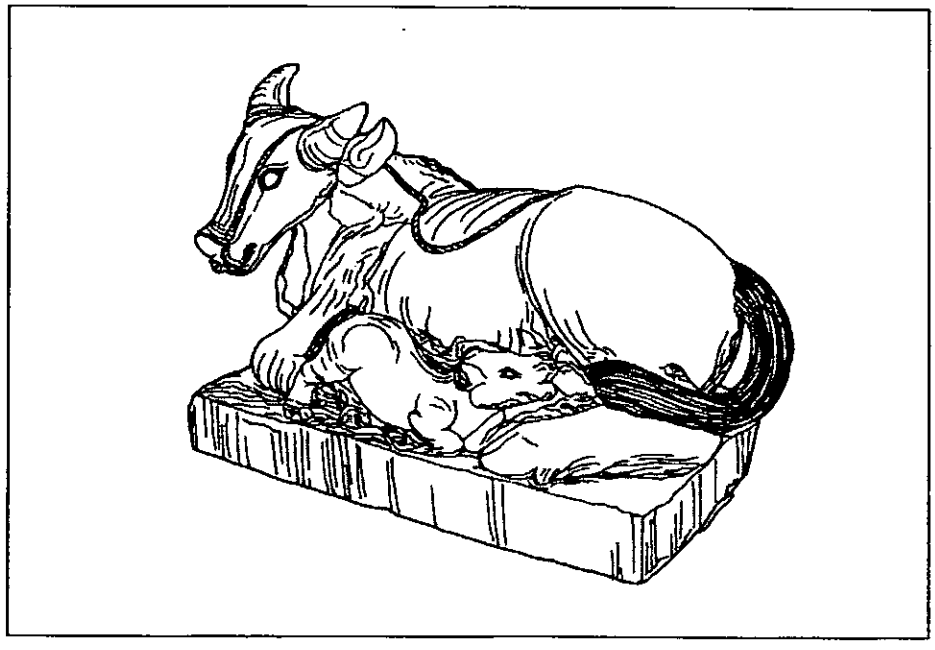

ภาพประกอบ 324 ลายเส้น รูปด้านหน้า สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่

รูปแบบและลักษณะของ สัตว์ทั่วไป ชิ้นที่ 24

ประติมากรรม สัตว์ ชิ้นนี้ ตั้งอยู่ตรงเขามอด้านหน้าพระวิหารหลวง ณ. วัดสุทัศนเทพวราราม มีขนาดสูงประมาณ 58 ซม. กว้างประมาณ 32 ซม. ยาวประมาณ 92 ซม. รูปแบบเป็นประติมากรรมลอยตัว มีลักษณะเป็นวัวแม่ลูกอ่อน มีลูกกำลังดูดนม วัวตัวแม่นอนหันหัวไปทางลูก ใบหน้าและหัวดูเล็ก ปากยื่นริมฝีปากบนปลิ้นขึ้น มีลิ้นแลบออกมา รูจมูกแกะโค้งเหนือริมฝีปากแกะไม่ลึกไม่ชัดเจน ตากลม หนังรอบดวงตาแกะเส้นโค้งไปตามดวงตาปลายชี้แหลม หูและเขาของวัวตัวแม่มีการซ่อมแซม หน้าผากโหนกนูน ตรงจมูกมีเชือกร้อยจมูกแกะเชือกพาดไปบนหลัง ใต้คางตรงคอแกะเดือยยื่นออกมาแบนโค้งมาถึงหน้าอก คอ และลำตัวแกะโค้งเรียบ หลังมีโหนกสูงขึ้นเล็กน้อย ขาหน้าพับขาต้นขากับปลายขาใหญ่ใกล้เคียงกันมองไม่เห็นกลีบเท้า ขาหลังโคนขาใหญ่ปลายขาเล็ก กีบเท้ากับขาแกะเรียบไม่มีรอยต่อ กีบเท้าโค้งเซาะร่องด้านหน้า1เส้น มีเดือยเล็กๆยื่นออกมา วัวตัวลูกนอนดูดนมแม่ขาหน้าพับขา ขาหลังเขย่งยกขึ้น ใบหน้าคล้ายวัวตัวแม่ปากกำลังอ้าปากดูดนมแม่อยู่ ตาและจมูกเหมือนแม่ หูแกะกลมปาดเฉียงแหลมชี้ขึ้นเห็นรูหู ลำตัวและขาเหมือนแม่ หางมีการซ่อมแซมทั้งแม่และลูก ฐานเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมแกะเรียบ

2. คุณสมบัติของหิน

จากเอกสารที่ศึกษาพบว่าหินที่ใช้ทำตุ๊กตาศิลาจีน มี 3 ชนิด ดังนี้

1. หิน Tuff
2. หิน Granite
3. หิน Diorite

1. หิน Tuff

หิน Tuff มีคุณสมบัติเป็นหินภูเขาไฟ เกิดจากการระเบิดของภูเขาไฟอย่างรุนแรงทำให้เศษหิน เถ้าธุลี และฝุ่นละอองพุ่งตัวสูงขึ้นทำให้เกิดการแข็งตัวในอากาศและตกลงมายังพื้นทับถมตกจมอยู่บนพื้นดินและพื้นน้ำบนโลก หินอัคนีที่ประกอบด้วยผลึกแร่ขนาดใหญ่ปะปนอยู่กับผลึกแร่ขนาดเล็กๆที่เป็นเนื้อพื้น (GROUND MASS) ของหินนั้น ทำให้หินมีลักษณะเนื้อเป็นดอก ในกลุ่มหิน Tuff มีหินชนิดอื่นอีก 6 ชนิดที่ปรากฏอยู่ในเอกสาร คือ

1.1 หิน Tuff – Agglomerate มีคุณสมบัติเป็นหินกรวดภูเขาไฟ ที่มีชิ้นเป็นเหลี่ยมหรือมนที่มีเนื้อหยาบ ขนาดของตะกอนใหญ่กว่า 32 มม. ขึ้นไปอยู่ในเนื้อหินเป็นจำนวนมาก (เที่ยววัดโพธิ์กับโลหะกิจ . 2544:27)

1.2 หิน Tuff Breccia มีคุณสมบัติที่เป็นหินกรวดเหลี่ยม ประกอบด้วย เศษหิน กรวด ทรายที่มีลักษณะเป็นเหลี่ยมเป็นมุม อาจเป็นชิ้นหรือมนกลมปนด้วยบ้าง (เที่ยววัดโพธิ์กับโลหะกิจ . 2544:27)

1.3 หิน Volcanic Tuff มีคุณสมบัติเป็นหินกรวดเหลี่ยมภูเขาไฟ ประกอบด้วยเศษหินภูเขาไฟที่มีลักษณะเป็นก้อนเหลี่ยม มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 64 มม. เป็นส่วนใหญ่

1.4 หิน Red Volcanic Tuff Agglomerate มีคุณสมบัติเป็นหินกรวดภูเขาไฟ ประกอบด้วยเศษหินภูเขาไฟที่มีลักษณะ เป็นก้อนเหลี่ยมมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 64 มม. สีหินมีสีแดงเป็นส่วนใหญ่

1.5 หิน Green Volcanic Tuff Agglomerate มีคุณสมบัติเป็นหินกรวดภูเขาไฟ ประกอบด้วยเศษหินภูเขาไฟที่มีลักษณะเป็นก้อนเหลี่ยมมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 64 มม. สีหินมีสีเขียวเป็นส่วนใหญ่

2. หิน Granite

หิน Granite มีคุณสมบัติเป็นหินอัคนีแทรกซอนชนิดหนึ่งซึ่งมีแอลคาไลเฟลด์สปาร์และควอรตซ์เป็นส่วนใหญ่ มีแร่โซดิกแพลจิโอเคลส และมีสโคไวต์ ไบโอไทต์ หรือไพรอกซีนเป็นส่วนน้อย แร่แอลคาไลเฟลด์สปาร์จะต้องมีปริมาณมากกว่าสองในสามส่วนของแร่เฟลด์สปาร์ทั้งหมด หินแกรนิตปัจจุบันใช้ทำป้ายฮวงซุ้ยในกลุ่มหินแกรนิต มีหินชนิดอื่นอีก 5 ชนิดที่ปรากฏอยู่ในเอกสาร คือ

1.1 Granite Gneiss มีคุณสมบัติเป็นหินแปรมีเนื้อหินหยาบ มีผลึกที่ยึดกันคล้ายกับหิน Granite แต่ต่างกันตรงที่ว่ามีการเรียงชิ้นเป็นแถบหยาบๆตามชนิดแร่ต่างๆ

1.2 Muscovite Granite มีคุณสมบัติเป็นหินแกรนิตที่มีแร่กลีบหินขาวเป็นแร่ไม้ก้าชนิดหนึ่งผสมอยู่ แร่นี้ปรกติมีสีขาวแต่อาจมีสีเขียวอ่อน สีน้ำตาลอ่อน หรือไม่มีสี รูปผลึกอยู่ในระบบหนึ่งแกนเอียง มีลักษณะเป็นแผ่นบางๆซ้อนกัน

1.3 Biotite Granite มีคุณสมบัติเป็นหินแกรนิต ที่มีแร่ประกอบหินที่สำคัญแร่หนึ่งในกลุ่มแร่ไม้ก้าผสมอยู่ แร่นี้มีรูปผลึกอยู่ในระบบหนึ่งแกนเอียง สีดำ น้ำตาลแก่หรือเขียวแก่ เป็นส่วนประกอบทั้งในหินอัคนีหินตะกอนและหินแปร

1.4 Pink Granite มีคุณสมบัติเป็นเนื้อหินหยาบ เกิดขึ้นเมื่อหินร้อนเหลวจะแข็งตัวในสภาพการเย็นตัวช้าๆ ในช่วงแรกและเย็นตัวเร็วกว่าในช่วงหลัง ลักษณะเช่นนี้จะทำให้เกิดหินอัคนีเนื้อดอก คือ จะมีผลึกขนาดใหญ่และผลึกขนาดเล็กปะปนกัน

1.5 Granite Porphyry มีคุณสมบัติเป็นหินหินอัคนีที่ประกอบด้วยผลึกแร่ขนาดใหญ่ปะปนอยู่กับผลึกแร่ขนาดเล็กๆที่เป็นเนื้อพื้น (GROUND MASS) ของหินนั้น ทำให้หินมีลักษณะเนื้อเป็นดอก

2. หิน Diorite มีคุณสมบัติเป็นหินอัคนีแทรกซอนเนื้อหยาบชนิดหนึ่งประกอบด้วยแร่หลัก คือ ฮอร์นเบลนด์และแพลจิโอเคลสเพลด์สปาร์ ซึ่งมีมากกว่า 2 ใน 3 ส่วนของเฟลด์สปาร์ทั้งหมดในแพลจิโอเคลสเฟลด์สปาร์นั้นมีสัดส่วนของอะนอร์ไทต์ อยู่ตั้งแต่ร้อยละ 30-50 อาจมีแร่รอง เช่น ไพรอกซีน ไบโอไทต์ และควอรตซ์อยู่บ้าง หิน Diorite ปัจจุบันใช้ทำเป็นหินรองรางรถไฟและรถไฟฟ้าใต้ดิน (พจนานุกรม ศัพท์ธรณีวิทยา . 2544:127) ในกลุ่มหิน Diorite มีหินชนิดอื่นอีก 2 ชนิดที่ปรากฏอยู่ในเอกสาร คือ

1.1 Quartz Diorite มีคุณสมบัติเป็นหินอัคนีแทรกซอนเนื้อหยาบชนิดหนึ่ง ประกอบด้วยแร่หลัก คือ Quartz ซึ่งมีมากกว่า 2 ใน 3 ส่วน

1.2 Porphyritic Diroite มีคุณสมบัติเป็นหินเนื้อผลึกหยาบ มีส่วนประกอบเหมือนหิน แอนดีไซท์ หินมีผลึกหยาบมากกว่า 25 %

3. วิธีการทำงานแกะสลักหิน

การแกะสลักหินในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นงานศิลปหัตถกรรม การทำงานยังคงต้องใช้แรงงานของคน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบที่ใช้กันมาในอดีต และยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน

อุปกรณ์หลักที่ใช้ในการทำงาน มี เหล็กสกัดซึ่งมีแบบและขนาดที่ต่างกัน, ค้อน, เครื่องขัดหินให้เรียบ, เหล็กถาก, วงเวียน, แปรงปัดและหินขัดที่ใช้ขัดหินให้เรียบ สังเกตได้ว่าอุปกรณ์ในการทำงานแกะสลักนั้นจะเป็นลักษณะที่ใช้เพื่อสกัดหินออกเท่านั้น

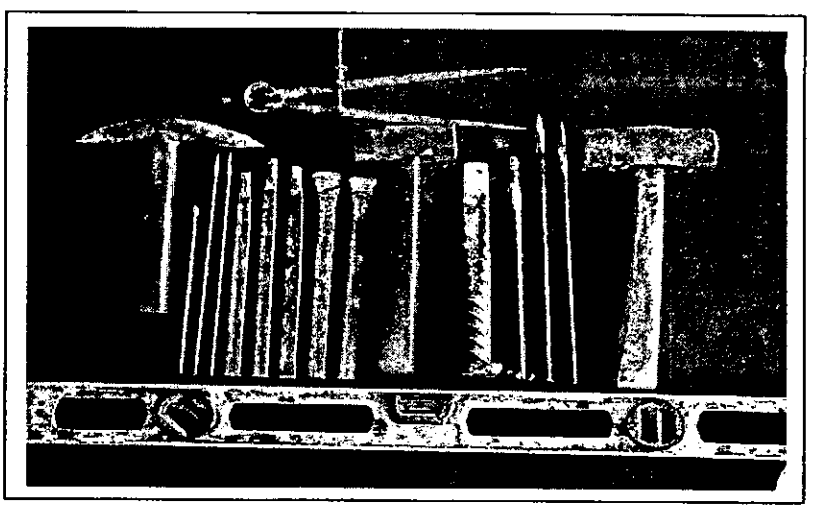

ภาพประกอบ 325 เครื่องมือแกะสลักที่ช่างแกะสลักจะทำขึ้นหรือ ปรับแต่งให้เข้ากับงานที่ทำ

วิธีการแกะสลักจะแบ่งได้เป็น 6 ขั้นตอน

1. การร่างภาพ
2. การโกลน
3. การเก็บเข้ารูป
4. การขัดให้เรียบ
5. การใส่ลวดลาย
6. การเก็บรายละเอียด

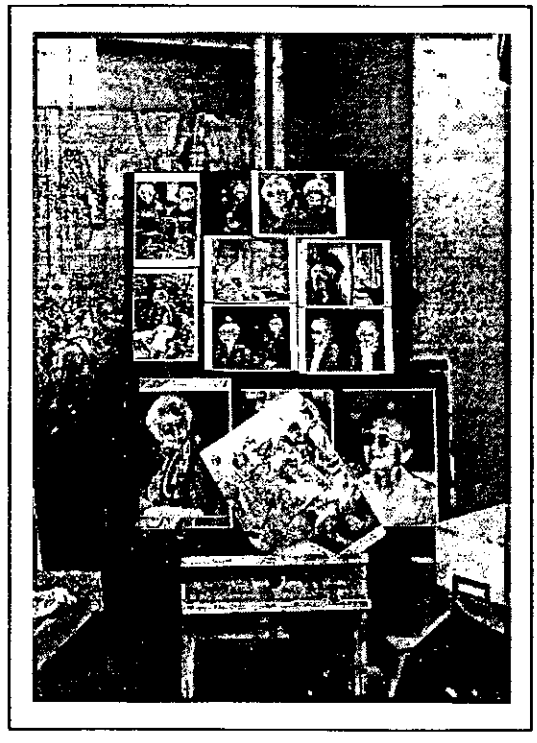

ภาพประกอบ 326 รูปภาพเพื่อการศึกษาค้นคว้า ก่อนทำงานจริง

ภาพประกอบ 327 งานประติมากรรมควรทำสเก็ตซ์รอบตัวอย่างชัดเจน

ภาพประกอบ 328 การปั้นดินเหนียวรูปเล็กก่อนจะทำให้ทำงานจริงได้ง่ายขึ้น

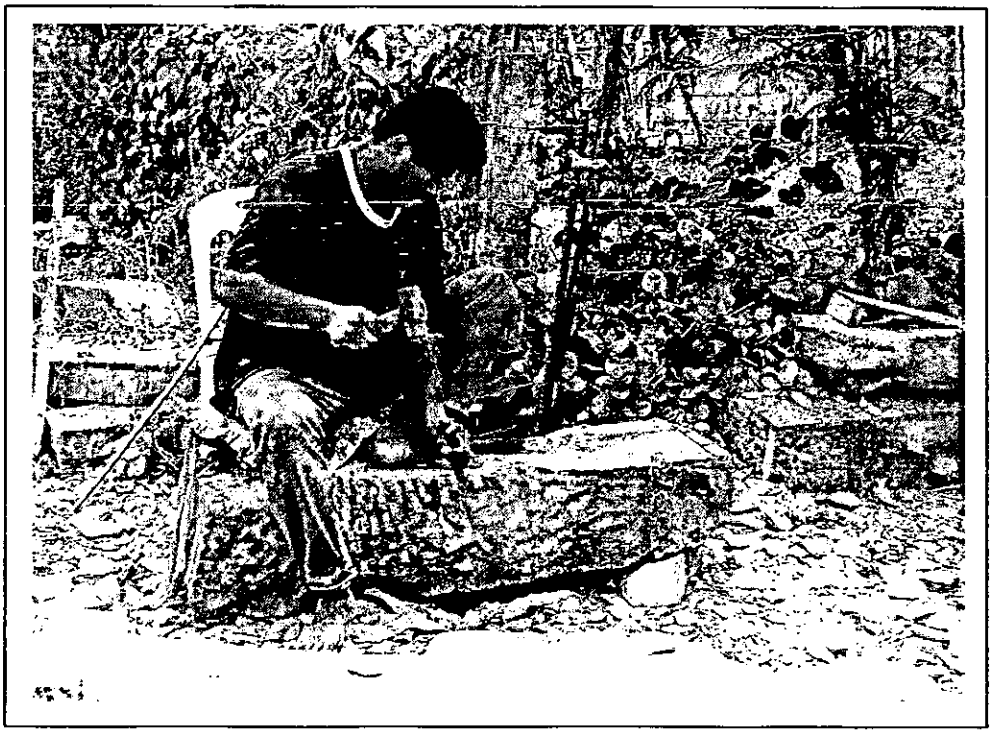

ภาพประกอบ 329 แสดงการเริ่มสกัดอย่างหยาบ ๆ ซึ่งเรียกว่า การโกลน

ก่อนเริ่มการแกะสลักหิน เราจำเป็นต้องศึกษารูปแบบงานที่เราจะแกะสลัก โดยจะศึกษาจากรูปภาพบวกกับประสบการณ์ที่มีอยู่ แล้วทำภาพสเก็ตช์ในกระดาษก่อนลงมือร่างภาพบนหิน

ในการเริ่มงานแกะสลักหินเราจำเป็นต้องเตรียมหินชนิดและขนาดที่เหมาะสมกับต้นแบบที่เราเตรียมไว้ ต้นแบบมีความจำเป็น และสำคัญยิ่งสำหรับงานแกะสลักหิน การเตรียมต้นแบบก็คือการปั้นด้วยดินให้ได้รูปทรงที่เราต้องการ เสร็จแล้วหล่อด้วยปูนปลาสเตอร์เช่นเดียวกับต้นแบบของงานแกะสลักไม้ (**วิเชียร อินทรกระทึก**. 2539 : 114-115)

1. การร่างภาพ

อุปกรณ์ในการร่างภาพลงบนหินนั้นแล้วแต่ความถนัดของช่าง ช่างบางคนจะใช้พู่กันเขียนด้วยหมึกจีน ใช้ดินสอสีหรือปากกาสี บางคนจุใช้ต้นหวายมาทุบทำเป็นพู่กันใช้กับหมึกจีนร่างภาพบนหิน ร่างภาพบนหินทั้ง 4. ด้าน

2. การโกลน

การโกลน หมายถึง การสกัดอย่างหยาบ โดยใช้เครื่องมือสกัดหินออกไปให้เป็นรูปร่างอย่างหยาบๆ ทุกด้าน ภาษาช่างเรียกว่า การขึ้นรูป

3. การเก็บเข้ารูป

การเก็บเข้ารูป เป็นการสกัดให้เข้ารูปทรงมากขึ้น เก็บส่วนโค้งส่วนเว้าให้ได้รูปร่างภายนอกเพื่อเตรียมขัดให้เรียบร้อย ขั้นตอนนี้เป็นการเก็บงานหยาบให้เข้ารูปทรง และ เป็นสามมิติ

4. การขัดให้เรียบ

การขัดให้เรียบ เป็นการขัดผิวให้เรียบเพื่อเตรียมงานสำหรับลงลวดลายโดยใช้ค้อนกับเหล็กสกัดแบนสกัดโดยรอบ แล้วใช้เครื่องขัดขัดให้เรียบ จากนั้นจึงใช้หินขัดขัดอีกครั้งหนึ่งจนทั่ว

5. การใส่ลวดลาย

การใส่ลวดลาย ขั้นตอนนี้ต้องใช้ช่างผู้ชำนาญใส่หน้าตาและลวดลายการแต่งกายเป็นผู้ทำแกะสลักด้วยเครื่องมือที่มีขนาดเล็กลดหลั่นกันไปตามเนื้อลาย การแกะสลักลายเป็นการแกะสลักแบบนูนต่ำใช้ วิธีการแกะสลัก 2 วิธี คือ

5.1 การแกะไว้เส้น

5.2 การแกะทิ้งเส้น

6. การเก็บรายละเอียดทั้งหมด

การเก็บรายละเอียดทั้งหมด หลังจากการทำลวดลายจนครบสมบูรณ์ก็ต้องมาขัดผิวให้ละเอียดอีกที โดยใช้เครื่องขัดช่วยแล้วขัดด้วยหินขัดขัดกับน้ำอีกครั้งจนทั่ว ล้างน้ำสะอาด พึ่งให้แห้งเตรียมลงสีตามความต้องการ งานที่ต้องการให้ดูเก่าจะกัดด้วยน้ำกรดและล้างด้วยน้ำร้อน

การขัดผิวในขั้นแรกคงต้องใช้ตะไบขัดเกลาทั่วๆ ไปก่อน ต่อมาจึงให้เครื่องเจียรไฟฟ้าและเครื่องขัดผิวไฟฟ้าช่วยจะทำให้ผิวประณีตเรียบร้อยยิ่งขึ้น แล้วจึงทำความสะอาดด้วยน้ำที่ใส่ผงซักฟอกแล้วขัดด้วยแปรงแข็งจนหมดสิ่งสกปรก ล้างด้วยน้ำสะอาดอีกครั้งแล้วจึงเช็ดด้วยผ้าให้ทั่วทิ้งไว้ให้แห้งสนิท จึงใช้น้ำมันทาหินชนิดใสหรือน้ำมันหินอ่อนทาเคลือบไว้อีกชั้นหนึ่ง (**วิเชียร อินทรกระทึก**. 2539 : 115)

ภาพประกอบ 330 ช่างแกะสลักจะใช้พู่กันร่างภาพลงบนหินที่แกะสลักแล้วค่อยลกัดหยาบ

ภาพประกอบ 331 การเก็บเข้ารูปทำให้งานเป็นรูปทรงสามมิติชัดเจน

ภาพประกอบ 332 การใส่ลวดลายจะต้องพิถีพิถัน และเลือกเครื่องมือให้ได้ขนาดตามลวดลายกำหนด

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบลักษณะ คุณสมบัติของหิน และวิธีการแกะสลักของตุ๊กตาศิลาจีนในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างคือ ตุ๊กตาศิลาจีนที่คัดเลือกมาจากตุ๊กตาศิลาจีนที่เป็นกลุ่มประชากร มีจำนวนทั้งหมด 90 ชิ้น แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ 3 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มเทพ

1.2 กลุ่มมนุษย์

1.3 กลุ่มสัตว์

1. กลุ่มเทพ แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 เทพ มีจำนวน 11 ชิ้น

1.2 เซียน มีจำนวน 13 ชิ้น

1.3 อรหันต์ มีจำนวน 3 ชิ้น

2. กลุ่มมนุษย์ แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 7 กลุ่ม คือ

2.1 ขุนนางฝ่ายบู๊ มีจำนวน 5 ชิ้น

2.2 ขุนนางฝ่ายบุ๋น มีจำนวน 2 ชิ้น

2.3 นักบวช มีจำนวน 2 ชิ้น

2.4 ผู้ชาย มีจำนวน 3 ชิ้น

2.5 ผู้หญิง มีจำนวน 9 ชิ้น

2.6 ฝรั่ง มีจำนวน 2 ชิ้น

2.7 เด็ก มีจำนวน 2 ชิ้น

3. กลุ่มสัตว์ แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม คือ

3.1 สัตว์ในจินตนาการ มีจำนวน 14 ชิ้น

3.2 สัตว์ทั่วไป มีจำนวน 24 ชิ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. กล้องบันทึกภาพเพื่อรวบรวมข้อมูล

2. บันทึกรายละเอียด ขนาด รูปแบบลักษณะ ลวดลายการแกะสลักของตุ๊กตาศิลาจีนในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม

3. แถบบันทึกเสียงเพื่อรวบรวมข้อมูล

4. เอกสารเกี่ยวกับงานแกะสลักตุ๊กตาศิลาจีน วัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม

5. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ ลวดลายของตุ๊กตาศิลาจีนในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม,วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม

6. เอกสารเกี่ยวกับประวัติและแผนผัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม

7. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ ไทย – จีน และการเข้ามาของตุ๊กตาศิลาจีนในประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ ตุ๊กตาศิลาจีนในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม, วัดสุทัศนเทพวรารามและวัดราชโอรสาราม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ ตุ๊กตาศิลาจีนในวัดพระศรีรัตนศาสดารามรวมทั้งหมด 8 ชิ้น แบ่งเป็น เซียน 2 ชิ้น, สัตว์ในจินตนาการ 3 ชิ้นและสัตว์ทั่วไป 3 ชิ้น, ตุ๊กตาศิลาจีนในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามทั้งหมด 29 ชิ้น แบ่งเป็นเทพ 2 ชิ้น, เซียน 4 ชิ้น, นักรบฝ่ายบู๊ 2 ชิ้น, นักรบฝ่ายบุ๋น 1 ชิ้น, นักบวช 2 ชิ้น, ผู้ชาย 3 ชิ้น, ผู้หญิง 2 ชิ้น, ฝรั่ง 1 ชิ้น, สัตว์ในจินตนาการ 5 ชิ้นและสัตว์ทั่วไป 7 ชิ้น, ตุ๊กตาศิลาจีนในวัดอรุณราชวรารามรวมทั้งหมด 26 ชิ้น แบ่งเป็นเทพ 6 ชิ้น, เซียน 5 ชิ้น, อรหันต์ 1 ชิ้น, ผู้หญิง 5 ชิ้น, เด็ก 2 ชิ้น, สัตว์ในจินตนาการ 1 ชิ้นและสัตว์ทั่วไป 6 ชิ้น, ตุ๊กตาศิลาจีนในวัดสุทัศนเทพวรารามทั้งหมด 21 ชิ้นแบ่งเป็นเทพ 3 ชิ้น, เซียน 2 ชิ้น, นักรบฝ่ายบู๊ 3 ชิ้น, นักรบฝ่าย บุ๋น 1 ชิ้น, นักบวช 2 ชิ้น, ฝรั่ง 1ชิ้นและสัตว์ทั่วไป 7 ชิ้น และตุ๊กตาศิลาจีนในวัดราชโอรสารามทั้งหมด 6 ชิ้นแบ่งเป็นสัตว์ในจินตนาการ 5 ชิ้นและสัตว์ทั่วไป1 ชิ้น โดยใช้การวิเคราะห์แบบพรรณนา โดยมีเกณฑ์การวิเคราะห์ดังนี้

1. รูปแบบและลักษณะของตุ๊กตาศิลาจีน
   - 1.1 รูปแบบของตุ๊กตาศิลาจีน
   - 1.2 ลักษณะท่าทางของตุ๊กตาศิลาจีน
   - 1.3 ลักษณะการแต่งกายของตุ๊กตาศิลาจีน
2. คุณสมบัติของหิน
   - 2.1 ชนิดของหิน
   - 2.2 คุณสมบัติของหิน
3. วิธีการแกะสลักหิน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบและลักษณะของตุ๊กตาศิลาจีน

รูปแบบของตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานครที่ผู้วิจัยศึกษามีรูปแบบเป็นงานประติมากรรมลอยตัวมีลักษณะที่เห็นแบ่งได้เป็นกลุ่มใหญ่ๆ 3 กลุ่ม และแต่ละกลุ่มแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ดังนี้

กลุ่มเทพ แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม คือ

1. เทพ ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 11 ชิ้น ได้จากวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 2 ชิ้น, วัดอรุณราชวราราม 6 ชิ้น และวัดสุทัศนเทพวราราม 3 ชิ้น จากการศึกษาพบว่ากลุ่มเทพจะมีลักษณะภูมิฐานเป็นส่วนใหญ่ ใบหน้าอ่อนโยนใจดีจะเผยอยิ้มน้อยๆ โดยเฉพาะเทพชิ่ว เทพฮก ลก ชิ่ว จะไว้หนวดเครายาว เทพลก การแต่งกายจะดูหรูหรา เสื้อผ้าจะมีลวดลายจะสวมมงกุฎและหมวก ลวดลายที่นิยมแกะลงบนเสื้อผ้า, หมวก และรองเท้า มีดังนี้

1. ลายมังกร
2. ลายดอกโบตั๋น
3. ลายดอกบัว
4. ลายดอกบ๊วย
5. ลายเมฆมงคล
6. ลายคลื่นน้ำ
7. ลายหยู่อี่
8. ลายชิ่วฉิว

ในมือของกลุ่มเทพมักจะถือสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. หยู่อี่
2. เงินหยวนเป่า
3. เด็ก
4. ลูกท้อ
5. ลูกชิ่วฉิว
6. แจกัน
7. กระเช้า

กลุ่มเทพมักจะขี่สัตว์ที่มีความหมายตรงกับเทพที่ขี่เช่น เทพชิ่วขี่กวางซึ่งกวางมีความหมายในการมีอายุยืนตรงกับเทพชิ่ว หรือขี่สัตว์ที่มีในจินตนาการซึ่งแสดงถึงการมีอำนาจและบารมีจึงสามารถขี่สัตว์ชนิดนี้ได้

เทพชิ่วนั้นจะแต่งกายดูเรียบกว่าเทพองค์อื่นเสื้อผ้าจะไม่มีลวดลาย มือถือไม้เท้าและสะพายน้ำเต้าเหมือนเซียนทิก๋วยลี้แต่จะแตกต่างกันตรงลักษณะเทพชิ่วจะดูภูมิฐาน สง่างามและขาไม่พิการซึ่งตุ๊กตาบางชิ้นจะแกะขาที่พิการของเซียนทิก๋วยลี้ให้เห็นชัดเจน แต่บางชิ้นจะไม่ชัดเจนต้องดูรายละเอียดอย่างอื่นเปรียบเทียบ

2. เซียน ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 13 ชิ้น ได้จากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม 2 ชิ้น, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 4 ชิ้น, วัดอรุณราชวราราม 5 ชิ้น และวัดสุทัศนเทพวราราม 2 ชิ้น จากการศึกษาพบว่าตุ๊กตาเซียนแกะสลักได้ตรงตามลักษณะของตำนานของแต่ละเซียน และต่างถืออาวุธประจำกาย การแต่งกายจะไม่หรูหราเสื้อผ้าจะไม่มีลวดลายแกะแสดงรอยยับ รอยพับและการทิ้งตัวของผ้าเท่านั้นสัตว์ที่ใช้ขี่เป็นสัตว์ 4 ขา ขนาดไม่ใหญ่มาก เช่น ม้าที่ใส่เครื่องม้าพร้อมออกศึก

3. อรหันต์ ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 3 ชิ้น ได้จากวัดอรุณราชวราราม 1. ชิ้นและวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 2. ชิ้น จากการศึกษาพบว่าตุ๊กตาอรหันต์แกะสลักมีใบหน้ายิ้มและศีรษะโล้นดูเป็นคนแก่อายุยืน

มีบารมี แต่งกายแบบหลวงจีนชายเสื้อมีลวดลายเครือเถาจีนการวางท่าดูสบายๆ มือถือลูกประคำและแส้ตาม ลักษณะของ 18 อรหันต์ ของใช้ดูมีลวดลายสวยงาม ลวดลายที่ใช้คือดอกโบตั๋น ฐานรองอรหันต์จะมีลักษณะคล้ายกับฐานรองตุ๊กตาชิ้นอื่นๆ ในวัดอรุณราชวราราม ซึ่งฐานลักษณะนี้จะมีแต่เฉพาะในวัดนี้เท่านั้น
กลุ่มมนุษย์แบ่งได้เป็นกลุ่มย่อย 7 กลุ่ม คือ

1. นักรบฝ่ายบู๊ ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 5 ชิ้น ได้จากวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 2 ชิ้น และวัดสุทัศนเทพวราราม 3 ชิ้น จากการศึกษาพบว่าตุ๊กตานักรบฝ่ายบู๊โดยมากหน้าตาจะดูขึงขังถึงแม้บางชิ้นจะยิ้มน้อยๆ นักรบฝ่ายบู๊จะไว้หนวดเครายาว การแต่งกายจะสวมชุดนักรบใส่เสื้อเกราะจะยืนด้วยท่าทางขึงขังน่าเกรงขาม มือถืออาวุธพวกทวน หอก ดาบ ง้าว หรือ กระบองเป็นส่วนมาก บางชิ้นจะมีธงเสียบอยู่ด้านหลัง

2. นักรบฝ่ายบุ๋น ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 2 ชิ้น ได้จากวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 1 ชิ้น และวัดสุทัศนเทพวราราม 1. ชิ้น จากการศึกษาพบว่าตุ๊กตานักรบฝ่ายบุ๋นจะมีใบหน้าอ่อนโยนและยิ้มแย้มมากกว่านักรบฝ่ายบู๊ สวมหมวกและแต่งกายด้วยชุดพิธีการ บางชิ้นคาดเข็มขัดหยกชายแขนเสื้อยาว ชุดยาวกรอมเท้า ลวดลายบนเสื้อผ้าจะเป็นลายมงคล เช่น ลายดอกโบตั๋น ลายหยู่อี่ ลายดอกบัว ลายประแจจีน ลายดอกจุ้ยเสียน ลายลูกคลื่นและลายผีเสื้อ เป็นต้น จะยืนด้วยท่าที่ภูมิฐานมือถือม้วนหนังสือ

3. นักบวช ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 2 ชิ้น ได้จากวัดสุทัศนเทพวราราม 2 ชิ้น จากการศึกษาพบว่าตุ๊กตานักบวชจะมีใบหน้ายิ้มแย้มจะมีทั้งศีรษะล้านและสวมหมวก ใบหูใหญ่แกะเหมือนกันทั้งบนและล่าง คล้ายลายหยู่อี่ การแต่งกายจะเป็นลักษณะชุดยาวกรอมเท้าแขนเสื้อกว้าง ตัวเสื้อด้านหน้าปาดเฉียงไปผูกด้านข้าง บางชิ้นมีเชือกผูกเอว จะมีลักษณะยืนมือถือแส้, ลูกประคำ และห่อของทรงสี่เหลี่ยม

4. ผู้ชาย ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 3 ชิ้น ได้จากวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 3 ชิ้น จากการศึกษาพบว่าตุ๊กตาผู้ชายจะแกะลักษณะบ่งบอกถึงอาชีพ และบางชิ้นยังบอกถึงปูมหลังด้วยเช่น ตุ๊กตาบัณฑิตหนุ่มขี่ควายแสดงถึงการไต่เต้าจากคนเลี้ยงควาย สู่การเป็นบัณฑิตจากชนชั้นล่างสู่คนชั้นสูงเป็นการอวยพรให้ชีวิตรุ่งเรืองและเจริญขึ้นเป็นสิริมงคล การแต่งกายก็จะแกะเสื้อผ้าตามลักษณะอาชีพ เช่นชาวประมงจะใส่ชุดชาวประมงถือฆ้อง บัณฑิตหนุ่มก็จะถือพู่กัน, กล่องหมึก, พัดหรือหนังสือ เป็นต้น

5. ผู้หญิงที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 9 ชิ้น ได้จากวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 2 ชิ้น, วัดอรุณราชวราราม 5 ชิ้น และวัดสุทัศนเทพวราราม 2 ชิ้น จากการศึกษาพบว่าตุ๊กตาผู้หญิงสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ดังนี้

1. ผู้หญิงชั้นสูง
2. สาวใช้หรือนางกำนัล
3. ผู้หญิงธรรมดา

ลักษณะของผู้หญิงชั้นสูงจะแต่งกายหรูหราใบหน้าดูนุ่มนวลริมฝีปากจะเล็ก บางชิ้นจะมีทหารรับใช้ด้วย ชุดที่ผู้หญิงชั้นสูงสวมใส่จะเป็นชุด 2 ตอนจะมีส่วนบนและส่วนล่าง ศีรษะจะสวมมงกุฎหรือทำผมมีที่ครอบผมใส่ตุ้มหูเป็นพวงระย้า ลวดลายที่ใช้และปรากฏอยู่บนงาน จะเป็นลายมงคล เช่น เมฆมงคล, ลายหยู่อี่, ลายดอกโบตั๋น, ลายลูกคลื่น, ดอกจุ้ยเสียน และลายยันต์แปด เป็นต้น เท้าจะเล็กแสดงถึงการผ่านประเพณีของการมัดเท้าส่วนใหญ่มือจะถือเครื่องดนตรี เครื่องประดับ หรือเครื่องใช้

ลักษณะของสาวใช้หรือนางกำนัล จะแต่งกายดูเรียบ ผ้าไม่มีลวดลาย เกล้าผมสูง ชุดที่สวมใส่จะเป็นชุด 2 ตอน จะเห็นส่วนบนและล่าง มือถือสิ่งของเครื่องใช้เช่น กระถางธูปพร้อมที่รอง ชายผ้าคลุมยาว เท้าเล็กแสดงการผ่านการมัดเท้าตามประเพณีจีน ผู้หญิงลักษณะนี้จะแต่งไม่หรูหราแตกต่างจากผู้หญิงชั้นสูง

ลักษณะของผู้หญิงธรรมดาจะเป็นผู้หญิงชาวบ้านทั่วไป จะรวยหรือจนก็ได้ รวมไปถึงผู้หญิงที่อดีตเคยเป็นชาวบ้านธรรมดาและไต่เต้าขึ้นมามีฐานบรรดาศักดิ์ ผู้หญิงลักษณะนี้การแกะสลักจะดูไม่เหมือนผู้หญิงชั้นสูง

การแต่งกายจะไม่หรูหราเท่าถึงแม้จะมีตำแหน่ง เท้าจะใหญ่แสดงถึงการไม่ได้ผ่านประเพณีมัดเท้า ลวดลายของผ้าจะแกะลายดอกไม้เช่นดอกโบตั๋น หรือลายเมฆมงคล มงกุฎจะแกะลายหยู่อี่หรือลายดอกไม้ ซึ่งจะไม่มีลวดลายหลากหลายและมากเท่ากับตุ๊กตาผู้หญิงชั้นสูง

6. ฝรั่งที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 2 ชิ้น ได้จากวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 1 ชิ้น และวัดสุทัศนเทพวราราม 1 ชิ้น จากการศึกษาพบว่าตุ๊กตาฝรั่งจะดูขึงขังทั้งใบหน้าและท่าทางการยืนการแต่งกายจะแกะแบบชุดของชาวตะวันตกทั้งชุดทหารและชุดทั่วไป ใส่หมวกตามความนิยมของชาวตะวันตก แต่ลวดลายของเสื้อผ้าและของใช้ยังแกะลวดลายจีน เช่นลายดอกไม้มงคลของจีน ลายหยู่อี่ เป็นต้น แม้กระทั่งใบหูก็แกะลักษณะเดียวกับตุ๊กตาชาวจีนซึ่งจะแกะคล้ายลายหยู่อี่

7. เด็กที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 2 ชิ้น ได้จากวัดอรุณราชวรารามทั้งหมด จากการศึกษาพบว่าลักษณะของเด็กผมจะเกล้ามวย 2 ข้าง ใบหน้าอิ่มดูแจ่มใส บางชิ้นจะยิ้มอย่างร่าเริง การแต่งกายและสัตว์ที่ขี่จะบ่งบอกฐานะ เช่นถ้าเด็กขี่ควายก็จะเป็นเด็กชาวบ้าน เป็นต้น ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีฐานะหรือไม่ก็ตาม ลวดลายมงคลเช่น ดอกโบตั๋น, กิ่งท้อ, ลายหยู่อี่และลายชิ่วฉิวก็จะปรากฏให้เห็น

กลุ่มสัตว์ แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ย่อย ดังนี้

1. กลุ่มสัตว์ในจินตนาการที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 14 ชิ้น ได้จากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม 3 ชิ้น, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 5 ชิ้น, วัดอรุณราชวราราม 1 ชิ้น และวัดราชโอรสาราม 5 ชิ้น จากการศึกษาพบว่าสิงห์จะเป็นสัตว์ที่มีมากที่สุด กลุ่มสัตว์ในจินตนาการจะมี 2 เพศคือเพศผู้และเพศเมีย ตัวผู้จะเล่นลูกบอลหรือลูกชิ่วฉิว ตัวเมียจะมีลูกอยู่ใกล้เป็นส่วนมาก ลักษณะทั่วไปตัวสิงห์จะมีรูปร่าง หน้าตา และหางคล้ายสุนัขพันธุ์ปักกิ่ง หน้าหัก จมูกสั้น ขนเป็นพวง จะมีบางชิ้นที่มีการผสมผสานกับสัตว์อื่นเช่นมีหน้ายาวคล้ายม้า แต่ลำตัวและขนยังคงมีลักษณะเหมือนสิงห์ ขนของสิงห์จะแกะทั้งเส้นเป็นระเบียบปลายขนถ้าไม่ปล่อยยาวคล้ายลายหางไหล ก็จะขดเป็นก้นหอย ฐานของสิงห์จะมีลักษณะแตกต่างกันจะสูงบ้าง กว้างบ้างก็จะขึ้นอยู่กับลักษณะของสิงห์เช่นกัน ลวดลายที่แกะอยู่บนฐานจะเป็นลายที่เป็นมงคลทั้งสิ้น เช่น ลายสัตว์อย่างค้างคาว, กวาง, หงส์ และม้า ลายดอกไม้ อย่างดอกบัว, ดอกโบตั๋นและดอกซันฉาฮวา ลายมงคลอย่าง เมฆมงคล ลายประแจจีนและลายก้อนหิน เป็นต้น

กิเลนเป็นสัตว์อีกชนิดที่อยู่ในกลุ่มสัตว์ในจินตนาการ ลักษณะของกิเลนจะไม่ตรงกับตำนานมากนักแต่ลักษณะโดยรวมพอสรุปได้ว่าเป็นกิเลน คือจะมีเขา ลำตัวเป็นเกล็ดปลา ใบหน้าคล้ายมังกรรูปร่างไม่คล้ายกวาง ขาไม่เพรียวแต่ก็มี 4 ขาเหมือนกัน หางไม่เหมือนหางวัวแต่ก็มีหางใหญ่ชัดเจน ฐานที่รองรับจะมีลักษณะใกล้เคียงกับฐานของสิงห์ซึ่งจะมีลวดลายมงคลแกะให้เห็นทุกด้าน

2. กลุ่มสัตว์ทั่วไปที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 24 ชิ้น ได้จากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม 3 ชิ้น, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 7 ชิ้น, วัดอรุณราชวราราม 6 ชิ้น ,วัดสุทัศนเทพวราราม 7 ชิ้นและวัดราชโอรสาราม 1 ชิ้น จากการศึกษาพบว่า สัตว์ทั่วไปที่นิยมแกะ มีลิง, ม้า, ลา, กบ, หมู, วัว, ควาย, เสือ, กวาง, แพะ, อูฐและช้าง ซึ่งลักษณะของสัตว์จะไม่แกะสลักให้เหมือนตัวจริงทั้งหมด ส่วนมากจะแกะสลักลักษณะเป็นงานตัดทอนจะคงไว้ซึ่งลักษณะสำคัญที่เป็นของสัตว์ชนิดนั้นแต่รายละเอียดจะไม่เก็บให้เหมือน มีการใส่ลวดลายมงคลต่างๆ ลงไปบ้าง เช่น ตามต้นขาของสัตว์จะแกะลายหยู่อี่เป็นส่วนใหญ่ มีการผสมผสานกันระหว่างสัตว์ทั่วไปกับสัตว์ในจินตนาการเช่น ช้างในวัดสุทัศน์ บางชิ้นจะมีขาสิงห์ ตามประวัติของสัตว์เหล่านี้ สัตว์ทุกชนิดที่นำมาแกะจะมีอยู่ในประเทศจีนถึงแม้สัตว์บางชนิดแหล่งกำเนิดจะไม่อยู่ในประเทศจีน แต่ก็มีการนำเข้าไปในประเทศ สัตว์ต่างๆ ในวัดอรุณราชวรารามจะมีหลายชิ้นที่วางอยู่บนฐานที่แกะลวดลาย เป็นสิริมงคลเช่น ลายดอกโบตั๋น ในวัดสุทัศน์ สัตว์ที่อยู่ตรงมุมบันไดจะมีฐานสูงรองรับตัวสัตว์เช่น ตัวกบ ฐานทรงเหลี่ยมจะแกะลวดลายมงคลเป็นสัตว์ ต้นไม้ ภูเขาและดอกไม้

จากการศึกษาวิเคราะห์ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. การแกะสลักใบหน้าของตุ๊กตาศิลาจีนโดยมากจะมีลักษณะกำลังยิ้ม หรือสีหน้ายินดี แสดงถึงความสุขซึ่งเป็นสิริมงคล

2. ดอกไม้ที่นิยมแกะสลักมากที่สุดคือ ดอกโบตั๋น ซึ่งมีความหมายถึงความร่ำรวยมียศศักดิ์

3. ลายมงคลที่นิยมแกะสลักมากที่สุดคือ ลายหยู่อี่

4. ลายธรรมชาติที่นิยมแกะสลักกันมากที่สุดคือ ลายเมฆมงคลและลายลูกคลื่น

5. ใบหูของกลุ่มเทพและกลุ่มมนุษย์จะแกะสลักคล้ายกันคือ ส่วนบนและส่วนล่างมีขนาดและลายเหมือนกัน ซึ่งมีลักษณะไม่เหมือนหูจริง แต่จะมีลักษณะลายคล้ายหัวหยู่อี่

6. ลักษณะการแกะสลักนัยน์ตาของกลุ่มเทพและกลุ่มมนุษย์จะเล็กรีเป็นส่วนใหญ่จะมีตาชั้นเดียวคล้ายตาคนจีน

7. คิ้วของกลุ่มเทพและกลุ่มมนุษย์ส่วนใหญ่จะแกะสลักคิ้วเรียบเฉียงรับกับดวงจะไม่แกะขนคิ้ว

8. การแต่งกายของตุ๊กตาศิลาจีนในกลุ่มเทพและกลุ่มมนุษย์ ส่วนใหญ่จะแต่งกายมิดชิดปกปิดร่างกายไว้ จะเห็นเพียงแค่มือและเท้า

9. ลวดลายที่หัวรองเท้าที่นิยมมากที่สุด ในกลุ่มเทพและกลุ่มมนุษย์คือ ลายหยู่อี่

10. การแกะสลักร่างกายที่โผล่พ้นเสื้อผ้าของกลุ่มเทพและกลุ่มมนุษย์จะไม่แกะเน้นกล้ามเนื้อชัดเจน

11. ตุ๊กตาศิลาจีนรูปสัตว์บางชิ้นจะแกะสลักเป็นแนวตัดทอนไม่เหมือนจริง โดยเฉพาะกวางและเสือ การแกะสลักจะดึงเอาแต่ลักษณะเด่นๆออกมาใช้เท่านั้น ผสมผสานกับแนวความคิดของประติมากร ทำให้ได้รูปแบบใหม่

12. ตุ๊กตาศิลาจีนที่นิยมแกะสลักมากที่สุดคือ ตุ๊กตาสิงห์

การจัดวางประติมากรรมตามที่ต่าง ๆ ในวัดในกรุงเทพมหานคร

การจัดวางประติมากรรมของแต่ละวัดจะมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งพอจะสรุปได้

1. ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีตุ๊กตาศิลาจีนจัดวางอยู่ในวัด 3 กลุ่ม ย่อยดังนี้

กลุ่มเซียน และกลุ่มสัตว์ทั่วไปจะวางอยู่ในสวนด้านขวาของพระศรีรัตนเจดีย์, พระมณฑปและปราสาทพระเทพบิดร

กลุ่มนักรบฝ่ายบู๊วางอยู่บันไดทางขึ้นพระศรีรัตนเจดีย์, พระมณฑปและปราสาทพระเทพบิดร

กลุ่มสัตว์ในจินตนาการจะวางอยู่บนรั้วระเบียงวิหารพระคันธารารฐและตรงบันไดทางขึ้นวิหารยอด

2. ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีตุ๊กตาศิลาจีนจัดวางอยู่ในวัด 11 กลุ่ม ย่อยดังนี้

กลุ่มเทพวางอยู่ตรงมุมระเบียงด้านหน้าและด้านหลังของพระวิหารพระพุทธไสยาส และวางอยู่บนลานพระอุโบสถด้านใน

กลุ่มเซียนวางอยู่มุมเสาสวนมิสกวัน, วางอยู่บนลานพระอุโบสถ และในพระมหาเจดีย์ 4 รัชกาล

กลุ่มอรหันต์และกลุ่มเด็กวางอยู่ในเขามอบริเวณทางเดินรอบนอกพระอุโบสถ

กลุ่มนักรบฝ่ายบู๊ วางอยู่ตรงประตูทางเข้าวัด, วางอยู่รอบพระวิหารพระพุทธไสยาส และตรงทางเข้าด้านในพระอุโบสถ

กลุ่มนักรบฝ่ายบุ๋น วางอยู่ตรงประตูด้านหน้า พระมหาเจดีย์ 4 รัชกาลและวางอยู่ระหว่าง พระระเบียงและพระวิหารทิศ

กลุ่มนักบวชวางอยู่ในเขามอบริเวณทางเดินรอบนอกพระอุโสถและเขามอหน้าพระวิหารพระพุทธไสยาส

กลุ่มผู้ชาย วางอยู่บนลานพระอุโบสถ, วางอยู่ในเขามอบริเวณทางเดินรอบนอกพระอุโบสถและเขามอหน้าพระวิหารพระพุทธไสยาส

กลุ่มผู้หญิงวางอยู่บนลานพระอุโบสถ, วางอยู่ในเขามอบริเวณทางเดินรอบนอกพระอุโบสถ

กลุ่มฝรั่งวางอยู่ตรงประตูทางเข้าข้างพระวิหารคดสมอและข้างพระวิหารคดหน้าแดง

กลุ่มสัตว์ในจินตนาการวางอยู่ตรงบันไดทางขึ้นพระวิหารคดพระฉาย, พระวิหารคดพระพุทธเจ้าเข้านิพพาน, พระวิหารคดหน้าแดงและพระวิหารคดสมอ, วางรอบพระวิหารคดสมอ, พระวิหารคดแดง, พระวิหารคดพระพุทธเจ้าเข้านิพพานและพระวิหารคดพระฉายวางหน้าประตูทางเข้าด้านนอกพระอุโบสถ, ประตูทางเข้าด้านนอกสระจระเข้และบันไดทางขึ้นพระมณฑปและระเบียงพระมณฑป หอไตรจตุรมุข

กลุ่มสัตว์ทั่วไปวางอยู่ในเขามอบริเวณทางเดินนอกพระอุโบสถ

3. ในวัดอรุณราชวรารามมีตุ๊กตาศิลาจีนวางอยู่ในวัด 12 กลุ่มย่อย ดังนี้

กลุ่มเทพวางอยู่ในเจดีย์จีนและวางบนลานพระโบสถ

กลุ่มเซียน,กลุ่มนักบวช,กลุ่มผู้ชาย,กลุ่มผู้หญิงและกลุ่มเด็กวางอยู่บนลานพระอุโบสถ

กลุ่มอรหันต์และกลุ่มฝรั่งวางอยู่บนลานระหว่างภูเขาจำลองกับอนุสาวรีย์พระธรรมเจดีย์

กลุ่มนักรบฝ่ายบู๊ วางอยู่ในเจดีย์จีนและวางบนลานพระอุโบสถ, วางอยู่ด้านหน้านอกพระอุโบสถ, วางอยู่รอบพระปรางค์และตรงประตูทางเข้าพระปรางค์

กลุ่มนักรบฝ่ายบุ๋นวางอยู่บนลานพระอุโบสถและวางอยู่รอบพระปรางค์

กลุ่มสัตว์ในจินตนาการวางอยู่รอบพระอุโบสถ,ด้านหน้านอกพระอุโบสถ, หน้าประตูทางเข้าพระปรางค์, รอบพระปรางค์, ทางขึ้นพระวิหาร, ทางขึ้นพระเจดีย์ และทางขึ้นศาลาราย

กลุ่มสัตว์ทั่วไปวางอยู่รอบพระปรางค์

4. ในวัดสุทัศนเทพวราราม มีตุ๊กตาศิลาจีนจัดวางอยู่ในวัด 11 กลุ่มย่อย ดังนี้

กลุ่มเทพ, กลุ่มเซียน, กลุ่มผู้ชายและกลุ่มผู้หญิง วางอยู่รอบพระอุโบสถ, รอบพระวิหารหลวงและเขามอด้านซ้ายพระวิหารหลวง

กลุ่มนักรบฝ่ายบู๊ วางอยู่รอบพระวิหารหลวงและเขามอด้านซ้ายพระวิหารหลวง

กลุ่มนักรบฝ่ายบุ๋น วางอยู่รอบพระวิหารหลวง

กลุ่มนักบวช วางอยู่บนเขามอด้านซ้ายพระวิหารหลวง

กลุ่มฝรั่ง วางอยู่รอบลานพระอุโบสถด้านล่าง

กลุ่มเด็ก วางอยู่รอบพระวิหารหลวงและเขามอด้านซ้ายพระวิหารหลวง

กลุ่มสัตว์ในจินตนาการ วางอยู่ตรงบันไดรอบพระอุโบสถ, รอบพระวิหารหลวง และทางเข้ารอบพระวิหารหลวง

กลุ่มสัตว์ทั่วไปวางอยู่ด้านหน้าพระวิหารหลวง, วางอยู่ตรงสัตตมหาสถาน และเขามอด้านซ้ายพระวิหารหลวง

5. ในวัดราชโอรสาราม มีตุ๊กตาศิลาจีนจัดวางอยู่ในวัด 2 กลุ่มย่อย ดังนี้

กลุ่มนักรบฝ่ายบู๊วางอยู่บริเวณพระวิหารเก่า

กลุ่มสัตว์ในจินตนาการ วางอยู่ด้านหน้าทั้งด้านในและด้านนอกพระอุโบสถ , ริมทางเดินด้านหน้าพระอุโบสถ และบริเวณพระวิหารเก่า

กลุ่มสัตว์ทั่วไป วางอยู่ด้านหน้าในพระอุโบสถ

ตุ๊กตาศิลาจีนในประเทศไทยส่วนใหญ่จะวางอยู่ในวัด ซึ่งแตกต่างกับประเทศจีน ในประเทศจีนตุ๊กตาศิลาจีนที่เป็นสัตว์และทหารส่วนใหญ่นิยมวางอยู่ตามทางเดินไปสุสาน **หน้าต่างสู่โลกกว้างจีน** (2547 : 217)

กล่าวถึงรูปหินที่วางอยู่ 2 ข้างทางไปสุสานหมิงเซี่ยวหลิงว่า น่าเสียดายที่สุสานถูกปล้นไปเมื่อคราวเกิดระเบิดไท่ผิง จึงเหลืออยู่แต่เพียงผนังเหลืองๆของห้องสุสานใหญ่เท่านั้น แต่รูปสลักรูปสัตว์และทหารที่เรียงรายอยู่สองข้างทาง เส้นทางแห่งวิญญาณ (สื่อเซี่ยงลู่) ที่ทอดตรงมายังสุสานนั้นยังเหลือครบถ้วนดีอยู่

ส่วนในวัดจีนนิยมวางตุ๊กตาสิงห์คู่ไว้หน้าวัดเพื่อกันสิ่งเลวร้าย ในวัดจะวางเทพเจ้าต่างๆที่ผู้คนกราบไหว้มีแท่นบูชา ตุ๊กตาศิลาจีนที่เป็นมนุษย์และสัตว์ทั่วไปไม่นิยมวางไว้ในวัด การแกะตุ๊กตาศิลาจีนมนุษย์และสัตว์ทั่วไปในจีนน่าจะแกะเพื่อตอบสนองจินตนาการของประติมากรและไว้ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น แกะสลักเพื่อนำมาฝังดินแทนคนจริง นำมาตัดหัวเช่นตุ๊กตาศิลาจีนที่เป็นรูปฝรั่ง แกะสลักเพื่อการค้า การวางตุ๊กตาศิลาจีนในประเทศไทยและประเทศจีนจึงวางในที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งพอสรุปเหตุผลในการวางตุ๊กตาศลาจีนในวัดในประเทศไทยได้ดังนี้

1. คนไทยโดยรวมใช้วิธีเผาศพคนตายแล้วนำอัฐิกลับไปกราบไหว้ที่บ้าน ไม่ฝังศพและไปกราบไหว้ที่สุสานเหมือนคนจีน จึงไม่สร้างสุสาน สุสานที่มีอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นสุสานของศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาพุทธ

2. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 โปรดการสร้างวัดบูรณะวัด ประกอบกับพระองค์มีความนิยมในศิลปะจีน ตุ๊กตาศิลาจีนจึงได้มีโอกาสเข้าไปอยู่ในวัดไทย

3. ตุ๊กตาศิลาจีนมีเป็นจำนวนมาก การหาพื้นที่ที่จะวางตุ๊กตาศิลาจีนจำนวนมาก ต้องใช้พื้นที่กว้างขวาง ซึ่งพื้นที่ที่มากพอคงไม่มีที่ไหนดีเท่าที่วัดซึ่งใหญ่และมีหลายแห่ง

4. วัดส่วนใหญ่ที่วางตุ๊กตาศิลาจีนเป็นจำนวนมาก มักอยู่ริมน้ำจึงเป็นการง่ายสำหรับการขนย้ายและการจัดวาง

คุณสมบัติของหิน

วัสดุที่ใช้ทำตุ๊กตาศิลาจีนในวัดในกรุงเทพมหานครทำด้วยหิน 3 ชนิด คือ

1. หิน Tuff
2. หิน Granite
3. หิน Diorite

หินที่ใช้ทำกันมากที่สุดคือ หิน TUFF ซึ่งเป็นหินสีเขียวอมเทา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงเรียกหินชนิดนี้ว่า ศิลาเขียว ซึ่งเป็นหินอัคนีที่มีความแข็งแรงสูงแต่ด้วยระยะเวลาทำให้ตุ๊กตาศิลาจีนมองจากภายนอกจะไม่เห็นสีเขียวชัด แต่จะเห็นความเป็นหินชัดในส่วนที่แตกหัก แล้วด้วยระยะเวลาที่ผ่านไปประกอบกับการถูกสัมผัสไม่ว่า มนุษย์, สัตว์, สิ่งของและธรรมชาติ ทำให้ตุ๊กตาศิลาจีนชำรุดเสียหายไปไม่ใช่น้อย ส่วนที่แตกหักเสียหายของตุ๊กตาศิลาจีนมักจะเป็นส่วนที่ยื่นออกมาและเป็นส่วนที่มีความหนาของหินน้อยเช่น มือ ข้อแขน ศีรษะช่วงคอ ขา สิ่งมงคลที่ตุ๊กตาศิลาจีนถือไว้ ส่วนตุ๊กตาศิลาจีนที่เป็นสัตว์ หาง และหูจะหักเป็นส่วนใหญ่ ลวดลายบางส่วนที่แกะเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำตามฐานจะหลุดล่อนออกไปบ้าง บางชิ้นจะแตกหักและมาประกอบใหม่ สิ่งที่ทำให้ตุ๊กตาศิลาจีนมีการแตกหักเสียหาย พอสรุปได้ดังนี้

1. ธรรมชาติ ตุ๊กตาศิลาจีนส่วนใหญ่จะวางอยู่ภายนอกอาคารสถานที่ ทำให้เจอกับสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติได้ง่ายเช่น ลม ฝน พายุและน้ำท่วม เป็นต้น

2. การขนย้าย ตุ๊กตาศิลาจีนเป็นงานประติมากรรมลอยตัวซึ่งสามารถขนย้ายและเปลี่ยนตำแหน่งได้

3. การดูแลรักษาที่ไม่จริงจัง การไม่เห็นคุณค่าของงานตุ๊กตาศิลาจีนสังเกตได้จากการวางตุ๊กตาศิลาจีนไว้แล้วเอาสิ่งของมาบังเช่น กระถางต้นไม้, ถังขยะและต้นไม้ เป็นต้น

4. การสัมผัสของมนุษย์และสัตว์ การที่ตุ๊กตาศิลาจีนตั้งอยู่นอกอาคาร ทำให้คนที่ผ่านไปมาจับต้องได้ง่าย มีการนั่งทับและจับต้องลูบคลำ ในวัดจะมีสัตว์อาศัยอยู่ซึ่งจะต้องมีการสัมผัสกับตุ๊กตาศิลาจีนบ้าง แต่การสัมผัสของสัตว์เป็นสิ่งที่ทำให้ตุ๊กตาศิลาจีนชำรุดได้น้อยที่สุด

จากการลงไปเก็บข้อมูลพบว่าตุ๊กตาศิลาจีน บางชิ้นที่ตั้งอยู่ในที่ร่มจะมีความสมบูรณ์มาก เช่นตุ๊กตาเทพลก และตุ๊กตาผู้หญิงที่ตั้งอยู่ในเจดีย์จีนบนลานพระอุโบสถวัดอรุณราชวราราม ตุ๊กตาบางชิ้นจะมีคราบตะไคร่ เกาะจับจนไม่เห็นลวดลาย ตุ๊กตารอบพระอุโบสถวัดสุทัศน์จะมีคราบเขม่าจับ ตุ๊กตาศิลาจีนที่มีการชำรุดแตกหักจะมีการซ่อมแซม 3 ลักษณะ คือ

1. นำเอาของเดิมที่หักมาเชื่อมต่อใหม่ โดยใช้ปูนผสมน้ำเชื่อมต่อ
2. ทำส่วนที่หักขึ้นมาใหม่ โดยใช้วิธีหล่อปูนขึ้นมาเป็นรูปร่างให้เหมือนเดิม บางชิ้นต้องใช้ลวดยึดในชิ้นที่ชำรุดมาก การซ่อมด้วยปูนทำ 3 แบบ คือ ปูนธรรมดา, ปูนธรรมดาทาสีและปูนผสมเกล็ดหินเล็กๆ สีใกล้เคียงของเดิม
3. ทำส่วนที่หักขึ้นมาใหม่ โดยใช้วิธีแกะสลักหินที่มีความเหมือนใกล้เคียงกับของเดิมมาต่อใหม่

การซ่อมแซมทั้งสามลักษณะนี้ บางชิ้นที่ทำงานเรียบร้อย ถ้าไม่สังเกตหรือเข้าไปดูในระยะใกล้ก็จะไม่รู้ว่าซ่อมแซม แต่บางชิ้นที่ไม่มีการศึกษาข้อมูลก็จะมีการซ่อมแซมที่ผิดพลาด อย่างตุ๊กตาผู้หญิงที่ตั้งอยู่บนลานพระอุโบสถด้านขวาของวัดอรุณราชวราราม ซ่อมแซมผิดพลาดโดยการเอาอาวุธแทงลงไปที่ตัวเอง เมื่อพิจารณาแล้วลักษณะงานไม่น่าเป็นเช่นนี้ ในวัดพระเชตุพนมีการซ่อมแซมตุ๊กตาจีนส่วนศีรษะโดยช่วงตัวเป็นผู้ชายส่วนใบหน้าและศีรษะเป็นผู้หญิงซึ่งไม่เหมือนเดิม

ภาพประกอบ 333 ตุ๊กตาผู้หญิงที่วางอยู่ในวัดอรุณราชวรารามที่มีการซ่อมแซมผิดพลาด

การแกะสลักหิน

วิธีการแกะสลักจะแบ่งได้เป็น 6 ขั้นตอน

1. การร่างภาพ
2. การโกลน
3. การเก็บเข้ารูป
4. การขัดให้เรียบ
5. การใส่ลวดลาย
6. การเก็บงาน

ขั้นตอนที่ต้องใช้ผู้ชำนาญที่มีประสบการณ์คือ ขั้นที่ 1, 5 และ 6 เพราะการร่างภาพต้องอาศัยการเห็น การกะสัดส่วน และการทำบ่อยครั้งจนชำนาญ มิฉะนั้นรูปร่างและรูปทรงของงานจะไม่ได้รูปสวยงามตามที่ลูกค้าต้องการ อีกประการหนึ่งต้นแบบโดยมากจะเป็นรูปภาพ ดังนั้นจึงต้องใช้ช่างที่มีความชำนาญในการแกะขนาดและรูปร่างจากภาพมาสู่งานจริงได้ ส่วนการใส่ลวดลายและการเก็บงาน เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่งานจะออกมาสมบูรณ์ ยิ่งต้องใช้ผู้มีประสบการณ์สูง เห็นงานที่สมบูรณ์มามากจึงจะรู้และเข้าใจว่าความสมบูรณ์ที่สุดของงานควรเป็นอย่างไร

ขั้นตอนที่สามารถใช้ผู้ฝึกงานใหม่คือ ขั้นที่ 2 เพราะการโกลนเป็นการใช้แรงงานสกัดหิน ส่วนที่ไม่ต้องการออกไปอย่างหยาบๆ ไม่จำเป็นต้องใช้ผู้มีประการณ์ใช้แต่ผู้มีแรงงานพอ

ขั้นตอนที่ 3 และ 4 เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้ผู้มีประสบการณ์พอสมควร แต่ไม่ต้องถึงกับเป็นหัวหน้าช่าง เพราะขั้นตอนนี้เป็นการเก็บเข้างานให้เป็นรูป 3 มิติและทำผิวให้เรียบซึ่งต้องเก็บเข้ารูปตามลายเส้น ที่ผู้ชำนาญร่างภาพไว้จึงต้องมีความเข้าใจงานพอสมควร

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบลักษณะ คุณสมบัติของหินและวิธีการแกะสลักของตุ๊กตาศิลาจีนที่วางตกแต่งอยู่ในบริเวณวัดในกรุงเทพมหานคร พบว่า

รูปแบบลักษณะของตุ๊กตาศิลาจีน

ตุ๊กตาศิลาจีนถือได้ว่าเป็นศิลปะแห่งตะวันออก รูปแบบลักษณะไม่หนีความเป็นเอเชีย ศิลปะของญี่ปุ่นในรูปแบบของตุ๊กตาจะมีลักษณะแบบเดียวกับตุ๊กตาจีน สวมใส่เสื้อผ้ามิดชิดจะเห็นร่างกายน้อยมาก แค่ปลายมือปลายเท้าเท่านั้น การแกะสลักตุ๊กตาหรืองานศิลปะเกี่ยวกับเทพหรือมนุษย์นั้นจะแสดงแนวความคิดหรือลักษณะของชนชาตินั้นลงไปด้วย การแต่งกายที่มิดชิดของงาน บ่งบอกลักษณะของคนชาวเอเชียว่าเป็นคนขี้อาย ไม่กล้าแสดงออกเป็นคนไม่เปิดเผย มีความลี้ลับ ดินแดนเอเชียจึงเป็นดินแดนที่คนทั่วโลกอยากสัมผัส งานแกะสลักตุ๊กตาศิลาจีนจะมีรูปแบบลักษณะที่ตรงข้ามกับงานแกะสลักของประเทศทางยุโรป ในขณะที่นักรบอย่างเดวิดของไมเคิล แอนเจโล เปลือยกายล่อนจ้อนโชว์สรีระและกล้ามเนื้อด้วยท่ายืนที่องอาจ นักรบจีนก็แต่งกายปกปิดมิดชิดด้วยเสื้อเกราะมองแทบไม่เห็นเนื้อแท้ในร่างกาย สีหน้าท่าทางของตุ๊กตาจีนก็จะบ่งบอกแต่ความสุขแตกต่างจาก THE THINKER ของออกุสต์ โรแดงที่เอาแต่ก้มหน้าครุ่นคิดอยู่หน้าประตูนรก ประติมากรรมยุโรปแสดงออกอย่างเปิดเผย กล้ามเนื้อเป็นมัดแสดงถึงความแข็งแกร่ง ท่าทางที่แสดงออกบ่งบอกถึงอารมณ์ของศิลปินอย่างตรงไปตรงมา ถ้าประติมากรรมของยุโรปมีความจริงเป็นสัจจะ เป็นรูปธรรม ที่จับต้องได้ ตุ๊กตาศิลา

จีนก็เปรียบเหมือน นามธรรม โชคลาภวาสนา บรรดาศักดิ์และอายุยืนสุดยอดแห่งความเป็นฮกลกซิ่ว ที่มนุษย์ต้องค้นหาและไขว่คว้าเอาเอง ประติมากรรมของจีนมีข้อแตกต่างจากงานประติมากรรมยุโรปพอสรุปได้ดังนี้

ประติมากรรมยุโรป	ประติมากรรมจีน
1. ส่วนใหญ่ไม่ใส่เสื้อผ้ามิดชิด	1. ส่วนใหญ่จะใส่เสื้อผ้ามิดชิด
2. อารมณ์ที่แสดงออกหลากหลายตรงไปตรงมา	2. อารมณ์ที่แสดงออกมักจะเป็นอารมณ์เดียวคือยินดี
3. แสดงกล้ามเนื้อชัดเจน	3. ไม่แสดงกล้ามเนื้อชัดเจน
4. สัดส่วนใบหน้าและรูปร่างแกะเหมือนมนุษย์จริง	4. สัดส่วนของร่างกายส่วนมากจะผิดจากคนจริงไป
5. แนวความคิดเกิดจากตนเองเป็นส่วนใหญ่	5. แนวความคิดเกิดจากความเชื่อเป็นส่วนใหญ่

งานแกะสลักจะแสดงความเป็นชนชาตินั้นๆ แต่ละชาติจะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองในงานแกะสลัก ประเทศไทยยังไม่มีผลงานที่โดดเด่นหรือเป็นเอกลักษณ์ได้ ศิลปะมักจะยึมของคนอื่น ปัจจุบันการแกะสลักที่นิยมมักจะแกะเป็นแบบเขมรและจีน ซึ่งไม่มีลักษณะของไทย ในรัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการพยายามแกะสลักตุ๊กตาหินในรูปแบบของหญิงไทยซึ่งควรที่จะมีการสนับสนุนอย่างจริงจัง

คุณสมบัติของหิน

วัสดุที่ใช้ในการแกะสลักตุ๊กตาศิลาจีนเป็นหินที่มีในประเทศจีน เมืองจีนได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ใหญ่มีภูเขามากมายสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้การเลือกใช้หินมาแกะสลักน่าจะมีเหตุผลดังนี้

1. หินมีความคงทน อยู่ได้นาน ในประเทศจีนตามริมถนนในสุสานจะวางตุ๊กตาหินไว้ริมทางการตากแดดตากลมยอมต้องการวัสดุที่คงทนที่สุดเท่าที่จะหาได้จึงใช้หิน

2. หินมีราคาถูก ภูเขามีมากมายในประเทศจีนทำให้ราคาของหินไม่แพงเมื่อเทียบกับการใช้วัสดุอื่นทีมีความแข็งแรงเท่ากัน

3. หินเป็นวัสดุที่หาง่ายในประเทศจีน

4. หินมีความหมายที่ดี แสดงถึงความมั่นคงแข็งแรงยิ่งใหญ่ ประกอบกับสีของหินที่เป็นมงคลด้วย ยิ่งทำให้มีคุณค่าเช่น หิน TUFF ที่มีสีเขียว สีเขียวเป็นสีที่เป็นมงคล **พรพรรณ จันทโรนานนท์** (2538 : 7) อธิบายว่า "สีเขียว เป็นสีแห่ง ธาตุไม้ แสดงถึงความสง่างาม ความหรูหรา"

สรุปว่า หินมีคุณค่าอย่างน้อยถึง 4 ประการ คือ มีความคงทน ราคาถูก หาง่าย มีความหมายที่ดี คุ้มค่ากับการนำมาใช้สร้างงานศิลปะเป็นอย่างยิ่ง

วิธีการแกะสลักหิน

การแกะสลักถือได้ว่าเป็นงานศิลปะแขนงหนึ่ง จัดอยู่ในงานประเภทประติมากรรม แต่การเรียนการสอนในปัจจุบันไม่ได้บรรจุเป็นวิชาเรียนในสถาบัน ผู้ที่อยากเรียนรู้ต้องไปอาศัยเรียนตามโรงงาน ซึ่งจะต้องไต่เต้าจากขั้นตอนแรกไปจนถึงขั้นตอนสุดท้ายระยะเวลาในการฝึกฝนก็ไม่สามารถกำหนดได้ บางคนอาจต้องทำอยู่ในขั้นโกลนขั้นแรกนานกว่าที่คิด ถ้าโรงงานมีคนงานในหน้าที่นี้ไม่เพียงพอ การเรียนรู้จากโรงงานก็เหมือนครูพักลักจำ ถ้าช่างใหญ่เต็มใจสอนก็ได้เรียนรู้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่แน่ ต้องอาศัยการแอบเรียน อาชีพแกะสลักเป็นอาชีพทำ

รายได้ดีอาชีพหนึ่ง แต่การแกะสลักก็ไม่มีการพัฒนามากนัก ยังคงใช้เครื่องมือเดิมๆ วิธีการเดิมๆ แกะรูปแบบเดิมๆ การมุ่งเน้นในการทำงาน ก็เพียงแค่ทำตามความต้องการของลูกค้า ทำให้ขายได้เท่านั้น การพัฒนาศิลปะแขนงนี้จึงไม่เกิดขึ้น มีศิลปะระดับโลกหลายชิ้นที่เป็นงานแกะสลัก ดังนั้นงานแกะสลักเป็นงานศิลปะแขนงหนึ่งที่มีคุณค่า แต่ไม่มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่จัดสอนเลย ยังคงปล่อยให้เป็นงานของชาวบ้าน ในการสร้างสรรค์งาน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

บ.3 เสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่านอกจากตุ๊กตาศิลาจีนจะมีอยู่ในวัดในกรุงเทพมหานคร แล้วตามต่างจังหวัดยังปรากฏตุ๊กตาศิลาจีนอยู่ในสถานที่ต่างๆ อีกเช่นกัน ผู้วิจัยจึงขอเสนอสถานที่ที่ปรากฏตุ๊กตาศิลาจีนสำหรับการวิจัยดังนี้

1. พระปฐมเจดีย์ ในจังหวัดนครปฐม
2. พิพิธภัณฑ์ ในจังหวัดสงขลา

ประกอบกับรูปแบบของงานประติมากรรมมีหลากหลายสามารถนำมาเป็นหัวข้อวิจัยได้ดังนี้

1. ประติมากรรมรูปเก๋งจีนในวัด
2. ประติมากรรมเครื่องใช้ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในวัด เช่น กระถาง แท่นหิน อ่างโอ่ง และเสาไฟ เป็นต้น
3. ลวดลายดอกไม้ที่ปรากฏอยู่ในงานประติมากรรมตุ๊กตาศิลาจีน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. (2528). *พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว.* กรุงเทพฯ : ดีทแฮล์มโฆษณา

กำจร สุนพงษ์ศรี. (2536) . *ประวัติศาสตร์ศิลปะจีน.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรมศิลปากรร่วมกับมูลนิธิซิเมนต์ไทย. (2539). *วัดหลวงสมัยรัตนโกสินทร์.* จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชสยามมินทราธิราช. ในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติเป็นปีที่ 50

กรมวิชาการ. (2540). *ฉัตรแก้วเก้าแผ่นดิน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา

กระต่ายน้อยท่องโลก (นามแฝง). 2545). *เพื่อนดิว ศิลปะออกแบบ.* กรุงเทพฯ :

---------. *การบรรยายพิเศษเฉลิมพระเกียรติ 200 ปี พระบรมราชสมภพ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว.* กรุงเทพฯ : สหประชาพาณิชย์.

กนกวลี ชูชัยยะ, กฤษฎา บุณยสมิต. (2545). *ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ เล่ม 1.* กรุงเทพฯ : เมธีทิปส์

กิตติ วัฒนะมหาตม์. (2547). *สัตว์มงคล เครื่องราง ของขลัง.* กรุงเทพฯ : อุษาการพิมพ์

ไขแสง ศุขวัฒนะ. (2525).*ในวัดพุทธศาสนาที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีน สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิ เจมส์ ทอมป์สัน.

คณะอนุกรรมการจัดทำพจนานุกรมธรณีวิทยา. (2530). *พจนานุกรมศัพท์ธรณีวิทยา อังกฤษ – ไทย.* กรุงเทพฯ

----------. (2536). *คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยและจัดพิมพ์เอกสารทาง ประวัติศาสตร์และโบราณคดี.* กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

คาร์ริงตัน กู๊ดริช. (2541). *ประวัติศาสตร์จีน.* กรุงเทพมฯ: เคล็ดไทย พระนคร.

---------. (2543) . *คู่มือนำเที่ยววัดโพธิ์.* กรุงเทพฯ : วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.

----------. *คู่มือนิทรรศการพิเศษเฉลิมพระเกียรติ 200 ปี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว.* กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

เจนนิเฟอร์ เวย์น คุชแมน.(2528). *การค้าทางเรือสำเภาจีน – สยาม ยุคต้นรัตนโกสินทร์.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

---------. (2530) . *จดหมายเหตุ รัชกาลที่ 3 เล่ม 1 – 5* . กรุงเทพฯ : สหประชาพาณิชย์.

เจ้าพระยาทิพากรวงศามหาโกษาธิบดี . (2538) . *พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3.* กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

จารุจินต์ นภีตะภัฏ. (2540). *ชีวิตในป่า.* กรุงเทพฯ : แปลนพริ้นท์ติ้ง

จิตรา ก่อนันทเกียรติ.(2538).*ดึงหนังเกี้ย.*กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ

จิตรา ก่อนันทเกียรติ. (2540). *บ่วงสื่อยู่อี่ ทุกเรื่องให้สมปรารถนา.* กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

จิตรา ก่อนันทเกียรติ. (2541). *พระพุทธ..พระโพธิ์สัตว์..สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของจีน..*กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

จิตรา ก่อนันทเกียรติ. (2544). *กระจ่างใจจีน.* กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

จิตรา ก่อนันทเกียรติ. (2544). *ทำเนียบเทพเจ้าของจีน.* กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

จิตรา ก่อนันทเกียรติ. (2546). *อลังการจีนศิลป์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จิตรา.

จิตรา ก่อนันทเกียรติ. (2546). *ลูกหลานกตัญญูโชคดี เกี๊ย ซุง ฮวด ไซ้*.กรุงเทพฯ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จิตรา.

จิรศักดิ์ แต่งเจนกิจ. (2541). *การศึกษาการออกแบบและคติสัญลักษณ์ในกรณีของงานสถาปัตยกรรมวัดสุทัศนเทพวราราม*. วิทยานิพนธ์ ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรมบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชยันต์ บุณยรักษ์. (2520). *อินโทรดักชั่น ทู จีโอโลจี*. กรุงเทพฯ : แผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก

ชาญวิทย์ สรรพศิริ. (2541). *การศึกษาพัฒนาการออกแบบสถาปัตยกรรมวัดพระศรีรัตนศาสดาราม*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร

ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์. (2544). *รอยสักมังกร*. กรุงเทพฯ : วีพริ้นท์

ชลธาร รุ่งสว่าง.(2546.มีนาคม). "เรื่องเล่าจากหมาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย " *โฟกัสแบงค์ค็อก*. 1:11

----------. (2543) . *ตุ๊กตาจีนวัดโพธิ์ ที่ระลึก 84 ปี พระธรรมเสนานี*. กรุงเทพฯ : คณะวัดพระเชตุพน

ณัฐวุฒิ (นามแฝง). (2542). *อารามหลวงแห่งราชวงศ์จักรี*. กรุงเทพฯ : เอส. ที. พี. เวิล์ด มีเดีย

ดูกัล ดิกชัน. (2528). *โลกวิทยาศาสตร์ธรณีวิทยา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช

ต้วน ลี่ เซิง, บุญยิ่ง ไร่สุขสิริ. (2543). *ความเป็นมาของวัดจีนและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : ส่องสยาม

ทองต่อ กล้วยไม้ ณ.อยุธยา.(2534).*สมุดภาพวัดอรุณราชวราราม*.กรุงเทพมหานคร จัดพิมพ์ในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบนักษัตร 2 เมษายน 2534

ทัศนีย์ บาวะประภาษ. (2542). *วัดประจำ 9 รัชกาลจักรีวงศ์*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

———.(2544) . *เที่ยววัดโพธิ์กับโลหกิจ*. กรุงเทพฯ : คณะสงฆ์วัดพระเชตุพน.

ธรรมเกียรติ กันอริ. (2528). *พระนคร ควรชมฉบับเที่ยวไปให้ไกลจากใกล้เกลือกินด่าง*. กรุงเทพฯ : ผู้จัดการ

นิจ ทองโสภิต. (2530). *แผ่นดินพระนั่งเกล้า*.กรุงเทพฯ : กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร

น. ณ ปากน้ำ. (2507) *ประชุมพงศาวดาร ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 2, เล่ม 20*. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองรัตน์.

น. ณ ปากน้ำ. (2530) . *ศิลปะจีนและคนจีนในไทย*. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

นพวัฒน์ สมพื้น. (2541). *งานช่างแกะช่างสลักในท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : ประชาชน

นิฆา (นามแฝง). (2542 . 28 กุมภาพันธ์). " 1,000 ปี ประเพณีกามรัญจวน ". *พลอยแกมเพชร*. 170 : 100 – 105

นิฆา (นามแฝง). (2542 . 15 กรกฎาคม). " 1,000 ปี ประเพณีกามรัญจวน ". *พลอยแกมเพชร*. 170 : 148 – 151

นิตยา (พลพิพัฒนพงศ์) ชวี. (2546). *อารยธรรมจีน*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์

----------. (จ.ศ.1186 – 1203) . *ประชุมหมายรับสั่งภาค 4 ตอนที่ 1, 2 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว*

บุญเลิศ บุตรขาว. (2544). *กายวิภาคฉบับนักศึกษาศิลปะ*. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์

---------. (2546).*บทความ-สารคดีของคณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสตุดีสำคัญเล่ม7.*กรุงเทพฯ : อิงค์ อาร์ต

---------. (2507).*ประชุมพงศาวดารฉบับห้องสมุดแห่งชาติเล่ม 2 ภาคที่ 3,4และ5.* กรุงเทพ : รุ่งเรืองรัตน์

ประกอบ โชประการ. (2518) . *สายสัมพันธ์ ไทย – จีน.* กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์.

---------. (2525).*ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม1.*กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา

ปกรณ์ รวีวร, ศิริวรรณ บัณฑิต. (2533). *ออกุสต์ โรแดง ประติมากรอิมเพรสชั่นนิสต์ ผู้มีหัวใจโรแมนติค.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสวงหา

ประยงค์ อนันทวงศ์. (2538). *หล่นบนโต๊ะจีน.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาชน

ประยงค์ อนันทวงศ์. (2547. 30 เมษายน). " กี่เพ้าแฟชั่นสตรีจีนที่อมตะ" *ดิฉัน.* 652 : 336 - 338

ปฏิพัทธ์ ตาระดาษ. (2538). *ลายไทย ภาพไทย 1.* กรุงเทพฯ : งานดี

ประทุม ชุมเพ็งพันธุ์. (2544). *รัชกาลที่ 3 กับการสร้างวัดสำคัญกำเนิดตุ๊กตาศิลาจีน.* กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก

ประทุม ชุมเพ็งพันธุ์. (2544). *สัตว์มงคลจีน.* กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก

ไพโรจน์ โพธิ์ไทร (2517) . *ภูมิหลังของจีน.* กรุงเทพฯ : เฟื่องอักษร.

พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2538). *ฮก ลก ซิ่ว โชคลาภอายุยืน.* กรุงเทพฯ : มติชน

พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2546). *วิถีจีน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แปลนพริ้นติ้ง

พวงผกา ดุโรวาท. (2540). *คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย.* กรุงเทพฯ : รวมสาส์น

พระมหาสวัสดิ์ อหึสโก. (2541). *สิ่งน่ารู้ในวัดอรุณราชวราราม.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปารวี ไพบูลย์ยิ่ง. (2546). *ย้อนรอยปริศนา รองเท้าดอกบัวทองคำ.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน

ภารดี มหาขันธ์. (2531). *คู่มือการทำวิจัยเชิงประวัติศาสตร์.* กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

--------. *ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์จีน.* กรุงเทพฯ : สถานเอกอัครราชฑูตสาธารณรัฐประชาชนจีน.

---------. (2530) . *มหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์.* กรุงเทพฯ : กองทัพบก.

มงคล ไพศาลวาณิช. (2543). *เทพเจ้าประจำสาขาอาชีพ.* กรุงเทพฯ : ไพลินบุ๊คเน็ต

มาลี แดงดอกไม้. (2542). *ศรีอยุธยาภูมิปัญญาชาวกรุงเก่า.* กรุงเทพฯ : แสงปัญญาเลิศ

มานพ ถนอมศรี. (2536) . *รูปศิลาจีนสมัยรัตนโกสินทร์.* กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ

มุกดา ไชยยันต์. (2542. 28 กุมภาพันธ์). " 18 อรหันต์ " *พลอยแกมเพชร.* 170 : 276 – 277

ยุทธวงศ์ วงษ์ทอง. (2545. ตุลาคม). " การเดินทางของก้อนหิน ". *สารคดี.* 212 : 85 – 95

---------. (2539.พฤศจิกายน). "เรื่องจากปก" *ศิลปวัฒนธรรม.1* : 116 - 118

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2543). *วัดโพธิ์.* กรุงเทพฯ : วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร

เรืองรอง รุ่งรัศมี. (2541). *มังกรซ่อนลาย.* กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

ลัลนา ปริญญาปริวัฒน์. (2533). *ธรณีวิทยากายภาพ.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ลี่ไป่ไส. (2545). *มงคลจีน.* กรุงเทพฯ : ไพลินบุ๊คเน็ต

เล่า ชวน หัว. (2542). *ฮก ลก ซิ่ว สามเซียนยอดยิ่งยง.* กรุงเทพฯ: เยลโล่การพิมพ์.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2531). *สาระน่ารู้ในศิลปะ.* กรุงเทพฯ : โอเดี่ยนสโตร์

วิยะดา ทองมิตร. (2527). *การใช้แรงงานของชาวจีนในสังคมไทย พ.ศ. 2525 – 2453.* วิทยานิพนธ์ศศ.ม.(ประวัติศาสตร์) นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร

วิยะดา ทองมิตร. (2540). *สารานุกรมเมืองโบราณ สวนขวา*. กรุงเทพฯ: ศรีบุญอุตสาหกรรม.
--------. (2539) . *วัดหลวงสมัยรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากรร่วมกับมูลนิธิซิเมนต์ไทย.
วิเชียร อินทรกระทึก. (2539). *ประติมากรรม*. กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์
วิโรจน์ ตั้งวาณิชย์. (2542. 28 กุมภาพันธ์). " พัดจีน " *พลอยแกมเพชร*. 170 : 322 - 323
วิโรจน์ ตั้งวาณิชย์. (2542. 31 ธันวาคม). " มังกร " *พลอยแกมเพชร*. 190 : 304 – 308
วิโรจน์ ตั้งวาณิชย์. (2543. 14 กุมภาพันธ์). " ส่งเจ้า รับเจ้า " *พลอยแกมเพชร*. 193 : 360 - 364
วิโรจน์ ตั้งวาณิชย์. (2543. 29 กุมภาพันธ์). " ฮก หลก ซิ่ว " *พลอยแกมเพชร*. 196 : 296 - 300
วิโรจน์ ตั้งวาณิชย์. (2543. 31 มีนาคม). " ฮก หลก ซิ่ว " *พลอยแกมเพชร*. 194 : 308 – 312
———. (2532).*ศิลปวัฒนธรรมไทย-จีนศึกษา*.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร

---------. (2525). *ศิลปวัฒนธรรม (วัดสำคัญ กรุงรัตนโกสินทร์)*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี.
---------. (2535) . *ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม 4. วัดสำคัญกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
ศรีเทพ.(2546.มีนาคม). "วัดพระศรีรัตนศาสดาราม" *โฟกัส แบงค์ค็อค*. 1:11
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2514). *ตำนานเรื่องเครื่องโต๊ะและถ้วยปั้น*. กรุงเทพฯ : พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นายมงคล อ่องจริต ณ. เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง
สวี ลี่ฮุย, โหว หลิน หลิน. (2546). *เทพมงคลของจีน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เต๋าประยุกต์
สันติ เล็กสุขุม. (2542). *กระหนกในดินแดนไทย*. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์
สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลางเล่ม 3. (2542). กรุงเทพฯ : จัดพิมพ์เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลพระชนมพรรษา6 รอบ
สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลางเล่ม 6. (2542). กรุงเทพฯ : จัดพิมพ์เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลพระชนมพรรษา6 รอบ
สุนันทา ฟาเบรอ. (2543) . *อารยธรรมจีน* สมัยราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ส. พลายน้อย. (2544). *โป๊ยเซียน ผู้อำนวยโชคลาภตามคติของชาวจีน*. กรุงเทพฯ: เยลโล่การพิมพ์
แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย.(2547).*บ่บ็ดบ่ยังกัง*.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ
หมวย (นามแฝง). (2542. 15 กรกฎาคม). " นักแสดงหญิงในอุปรากรจีน ". *พลอยแกมเพชร*. 179 : 211
อภิโชค แซ่โค้ว. (2541). *จิ๋ว*. กรุงเทพฯ : เอส. ที. พี. เวิล์ด มีเดีย
อรุณศักดิ์ กิ่งมณี. (2536. มกราคม – มีนาคม). " จาก " คชลักษณ์" ถึง " นางกวัก" " *วารสารความรู้คือประทีป เล่ม 1* / 36 : 8 – 12
อัศนีย์ ชูอรุณ. (2545). *9 ศิลปินเอกของโลก*. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์
พิทักษ์ สายัณห์.(ม.ป.ป.).*ทำเนียบและประวัติวัดไทย*.กรุงเทพฯ :
พนพิพัฒน์ หอมหวาน. (ม.ป.ป.) *วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
สุภัทรดิศ ดิสกุล.ม.จ.(ม.ป.ป.).*ประวัติวัดพระศรีรัตนศาสดาราม*.กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งอแนด์พับลิชชิ่ง

David Spence. (1997). *Michelangelo*. New York : Barron's Educational Series
Japan Travel Bureau. (1955). *Japanese Dolls*. Tokyo : Kyodo Printing
Mary Tregear. (1980). *Chinese Art*. London : Thames and Hudson

Nam San Publisher. (1984). *Ancient Chinese Designs of Crafts and Arts.* Hong Kong

Rene Grousset. (1961). *Chinese Art & Culture Translated from The French by Haakon Chevalter.* New York : The Orion Press

Shirley Glubok. (1973). *The Art of China.* London : Collier – Macmillan

ภาคผนวก

ที่ ศธ 0519.12/๖๗๗๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

30 มิถุนายน 2547

เรื่อง ขอสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พ.ท. นพดล สุวรรณสมบัติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นางสาวธนพร นมรักษ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "กรณีศึกษาตุ๊กตาจีนในวัดในกรุงเทพมหานคร" โดยมี รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอสัมภาษณ์ท่านในหัวข้อเรื่อง "งานประติมากรรมหิน ความรู้เกี่ยวกับศิลปของตะวันออกกับตะวันตก และวิธีการทำประติมากรรมหิน" เพื่อเป็นข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ ในระหว่างเดือนกรกฎาคม 2547

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวธนพร นมรักษ์ ได้สัมภาษณ์ในหัวข้อดังกล่าว และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ มือถือ 07-0471707

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อผู้วิจัย	นางสาว ธนพร นมรักษ์
วันเดือนปีเกิด	4 มิถุนายน 2505
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	39/301,302 ซอยอนามัยงามเจริญ ถนนธนบุรีปากท่อ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 10150
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จากวิทยาเขตเพาะช่าง
พ.ศ. 2542	ครุศาสตร์บัณฑิต จากสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2548	กศ.ม.(ศิลปศึกษา)จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร